

THE
KĀSHI SANSKRIT SERIES
(HARIDĀS SANSKRIT GRANTHAMĀLĀ)

41.

(Lexicography Section, No. 1)

NĀNĀRTHA S'ABDA KOṢA

OR

MEDINĪ KOṢA

BY

S'RĪ MEDINIKARA

नानार्थशब्दकोशापरपर्यायो

मेदिनीकोशः

श्रीमेदिनिकरनिर्मितः ।

Edited with an Introduction, Index etc.,

BY

Sāhityāchārya

श्रीर. गंगानाथ शस्त्रि

PUBLISHED BY

JAYA KRISHNA DĀS HARIDĀS GUPTA

The Chowkhambā Sanskrit Series Office,

Benares City.

1940.

All Rights Reserved by the Publishers.

Printed at the
VIDYA VILAS PRESS, BENARES CITY.
1940.

प्राप्तिस्थानम्—
चौखम्बा संस्कृत पुस्तकालय,
बनारस सिटी ।

Registered ~~at~~ According to Act XXV of 1867.

उपोद्घातः ।

अथैतद्व्याख्यायते मेदिनिकरविरचितं 'नानार्थशब्दकोशाभिधानं' मुद्रित्वा पुस्तकम् । 'विद्याविलास'मुद्रणालयाधिपतिगोलोकवासिश्रेष्ठिवरश्रीहरिदासगुप्तात्मज-
श्रीजयकृष्णदासमहोदयैः प्रेरितोऽहं प्रावर्तिषि प्रस्तुतपुस्तकमुद्रणकर्मणि । तदिदं
पुस्तकं कलिकातानगर्यामुभयत्र काश्यामेकत्रार्थं पुनः मुद्रितमभूत् । तत्र स्वीयमेक-
मापारभूतं कलिकातानगरीयेणापरेण सह समालोच्य सम्पादितायां प्रस्तुताङ्गतौ
भूमिकां, शब्दानुक्रमिकां, शुद्धिपत्रादिकन्नापि सन्निवेश्य तदुपयोक्तृणां विदुषां
कृते प्राकाश्यमुपानयम् ।

विद्याविलासाध्यक्षमहोदयानां बलवतीयमिच्छा जागर्ति—'यथासम्भवं सर्वेषा-
मनेकेषां वा कोशानां प्रकाशनं मुद्रणालयादस्माकं जायता'मिति । तदनुकूलमेव
प्रयतमानैस्तैः श्रेष्ठिवरैः श्रीमता श्रीधनानन्दपाण्डेय—श्रीजनार्दनज्योतिर्विप्रभूतौना-
मन्येषां च विदुषां साहाय्येन सङ्गृहीतानि कोशपुस्तकान्येकानि स्वान्तिके न्यम्नानि,
तान्येव क्रमशः प्रकाशयितुं बद्धपरिकरैस्तैरिदानीं द्वित्रा विद्वांसोऽत्र सम्प्रार्थ्य निवृत्ताः ।
तत्र सम्प्रतं यावत्— १ हेमचन्द्रकृतोऽनेकार्थसङ्ग्रहः, २ अमरसिद्धराचतोऽमरकोशः,
३ श्रीक्षपणकस्यानेकार्थध्वनिमञ्जरी, ४ भट्टमल्लप्रणीतोऽस्यातचन्द्रिका, ५ पुरुषो-
त्तमदेवनिमित्त एकाक्षरकोशः, ६ श्रीहर्षोपज्ञो द्विरूपकोशः, ७ महेश्वरेण समुज्जीवो
विश्वप्रकाशकोशश्चेति सप्त कोशा मुद्रिता विक्रयार्थं प्रस्तुताः सन्ति । अथ पुनः—
८ नानार्थशब्दकोशापरपर्यायो मेदिनिकरग्रथितो मेदिनीकोशनाम्ना प्रसिद्धः कोशा
प्राहकानुप्राहकमहोदयानां सुधियां पुरस्तादुपायनीक्रियते । एतदुत्तरं च पुरुषो-
त्तमस्य द्वारावली इत्यायुधस्याऽभिधानरत्नमाला वा न चिराय प्रकाशमेष्यतीति
समवशिष्टानां कोशानां कृते विद्वद्भिर्यथैर्यमवश्यमभ्युपगन्तव्यम् ।

मेदिनीकोशप्रणेतुः परिचयादिकं न विस्तरेण समुपलभ्यते । उपसंहारात्मक-
पद्यैस्तत्रैव च यावानुपलभ्यते परिचयस्तावत्तैवावस्ताजिर्द्विष्टेन सन्तोषार्थं
सुधीभिः । "षट्शतगाथाकोशप्रणयनविरुपातकौशलेनायम् । मेदिनिकरेण कोशः
प्राणकरसूनुना विरचितः ॥" इत्यन्तिमभागस्थेन पद्येनामुष्य पितुर्नाम प्राणकर इति,
स्वस्य नाम मेदिनिकर इति, षट्शतगाथात्मककोशप्रणेतृति च स्पष्टमवगम्यते ।

अस्य समयस्तु न स्पष्टमवगन्तुं शक्यते । तथापि समालोचन वक्ष्या द्वादश-
शताब्दीशब्दीयेति तर्कपदवीमारोहति । तथाच पञ्चदशशताब्द्यां वर्तमाना रायमुकुटः
समुल्लिखेत् मेदिनीकरमिति न ततः परस्मात्तेन भवितुं शक्यते इति निर्विरोधम् ।
तथाच द्वादशशताब्द्याः पूर्वं विद्यमानानामेव विदुषां कोशकर्तृणां ग्रन्थावलोकन-
मिषेण नामानि समुपन्यस्यतोऽस्य न ततः पूर्वभावित्वं सुतरां सिद्धयतीत्यपि न
तिरोहितं केषामपि विदुषामितिहासविदाम् । चतुर्दशशताब्दीकेन पृषोदरादिवृत्ति-
कृता पञ्चनामदत्तेनाप्ययमुद्धृष्ट इति, शिशुपालवधस्य द्वितीयसर्गायपञ्चश्रितमस्य
पद्यस्य व्याख्यावसरे श्रीमल्लिनाथोऽप्येतं प्रमाणवेनोपन्यस्तवानिति ततः पूर्व-
वर्ती चायमिति सिद्धमेव । श्रीजकेरियासम्पादितायां मङ्गलिकायां मेदिन्या उल्लेखात्
द्वादशशताब्दीक एवायमिति निर्धारयितुं शक्यते, यत्तद् द्वि तस्या रचनाकालो द्वादश-
शताब्द्या अन्तिमश्चतुर्थो भाग इति सम्मतं प्रमेयमितिहासपरायणानां लब्ध-
वर्णनामिति ।

स्वपूर्ववर्तिनां कोशप्रणेताणां नामान्युल्लिखन्नेष मेदिनीकरो विश्वप्रकाशकोशं
बहुदोषं प्रख्यापयन्नपि नैकया सामञ्जस्यमावहति तेनेति तदाधारः सुष्ठु प्रणिनायेदं
ग्रन्थरसनमित्यपि नाविदितं बुद्धिमताम् ।

एवमयं कोशस्तोषयिष्यति विपश्चिता मनीषीति सम्पाद्यमानोऽप्यश्वरसंयोजक-
दोषादस्माकं मतिमान्धाद्वा कचन स्खलनं जनयेच्चेत्तर्हि गुणैकपक्षपातिनः क्षम-
प्यन्तीति पूर्णो विश्वासः ।

येषां येषां विदुषां पुस्तकानां च साहाय्येनाऽयूयत कार्यमिदं, ते संस्मर्यन्ते
साम्प्रतम् । संशोधनादिषु विशिष्टं साहाय्यं विदधतः पगशीकरधोरा मचन्द्रशास्त्रिण-
क्या वा विधया समाजनीया इति न ज्ञायते । नाधिकं किमप्यवशिष्यते वक्तु-
मित्युपसंहारेऽस्माभिः श्रोमन्तो गुह्यचरणा जगन्निवन्तारः काशोपनिश्रीविश्वनाथ-
चरणाश्च प्रणम्यन्ते, विरम्यन्ते च वृथा पठन्निनामसुःमादुःसाहायतप्रप्रज्ञादिति शिम् ।

काशी ।
१९९७ वैक्रेमे वर्षे,
मार्गशीर्षशुक्ल षष्ठ्याम् }

विद्वदनुग्रहभाजनम्—
जगन्नाथशास्त्री होशिङ्गः

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ नानार्थशब्दकोशो नाम

मेदिनीकोशः ।

वृषाङ्गाय नमस्तस्मै यस्य मौलिविलम्बिनो ।
जटावेष्टनजां शोभां विभावयति जान्हवी ॥ १ ॥
पातु(?) वो मदकालिम्ना धवलिम्ना रदस्य च ।
गङ्गायमुनयोः सङ्गं वहन्निव गजाननः ॥ २ ॥
पूर्वाचार्यकृतीर्वाक्ष्य शब्दशास्त्रं निरूप्य च ।
नानार्थशब्दकोशोऽयं लिङ्गभेदेन कथ्यते ॥ ३ ॥
प्रायशा रूपभेदेन विशेषणवशात् क्वचित् ।
स्त्रीपुत्रपुंसकं ज्ञेयं विशेषोक्तेष्व कुत्रचित् ॥ ४ ॥
त्रिलिङ्ग्यां त्रिष्विति पदं मिथुने तु द्वयोरिति ।
निषिद्धलिङ्गं शेषार्थं त्वन्ताथादि न पूर्वभाक् ॥ ५ ॥
रूपाद्वयक्तं लिङ्गमुक्तं लिपिभ्रान्तिच्छिद्रे क्वचित् ।
विशेष्यनिष्पन्नेऽनुक्तेऽपि विज्ञेया वाच्यलिङ्गता ॥ ६ ॥
गुणे शुक्लादिकट्वाद्याः 'सि स्युस्मन्निति त्रिषु ।
तीक्ष्णाद्याश्च गुणे क्लीबे गुणिलिङ्गास्तु तद्वति ॥ ७ ॥
क्लीबपुंसोरपि स्त्रीत्वं काव्यरत्नविवक्षया ।
जातिवाचकब्दानामपि तत् स्त्रीविवक्षया ॥ ८ ॥
उद्भिदः प्रसवे क्लीबे हरीतक्यादयः स्त्रियाम् ।

पुष्पे जातीप्रभृतयः स्वलिङ्गा व्रीहयः फले ॥ ६ ॥
 प्राङ् नानार्थान्न (१)तल्लिङ्गं द्वयोर्द्वन्द्वेन चैकता ।
 शब्दावृत्तिर्न लिङ्गैक्ये सममी न विशेषणे ॥ १० ॥
 क्लीषे नपुंसके पुंसि स्त्रियां योषणि च द्वयोः ।
 त्रिषु चेत्यादि यद्रूपं तल्लिङ्गस्यैव वाचकम् ॥ ११ ॥
 नानार्थः प्रथमान्तोऽत्र सर्वभ्रादौ प्रदर्शितः ।
 (२)सप्तम्यन्तोऽभिधेयेषु वर्तमानो विनिश्चितः ॥ १२ ॥
 एकद्वित्रिचतुःपञ्चषड्वर्णानुक्रमान् कृतः ।
 स्वरकाद्यादिकाद्यान्तवर्गेनानार्थमङ्ग्रहः ॥ १३ ॥
 नानार्थकोशपुस्तकभारार्जनदुःखहानये कृतिनः ।
 मेदिनिकरकृतकोशे विशुद्धलिङ्गोऽभिलिख्यतामेकः ॥ १४ ॥

(कैकम्)

को ब्रह्मणि समीरात्मयमदक्षेषु भास्करे ।
 कामग्रन्थौ चक्रिणि च (३)पतत्रिणि च पार्थिवे ॥ १५ ॥
 मयूरेऽग्नौ (४)न पुंसि स्यात् सुखशीर्षजलेषु कम् ।

(कद्विकम्)

मर्कोऽर्कपणं स्फटिके रघौ ताम्रे दिवस्पतौ ॥ १६ ॥
 मङ्को रूपकभेदाङ्गचिन्हरेखाजिभूषणे ।
 रूपकांशाऽन्निकान्सङ्गस्थानेऽकं पापदुःखयोः ॥ १७ ॥
 एकं संख्यान्तरे श्रेष्ठे केवलेतरयोन्निषु ।
 कर्कः कर्कऽनिले वन्हौ शुक्लाश्वे दर्पणे घटे ॥ १८ ॥
 कङ्कः कङ्कमद्विजे ख्यातो लोहपृष्ठकृतान्तयोः ।
 कल्कोऽस्त्री घृततैलादिशेषे दम्भे बिभीतके ॥ १९ ॥
 (५)विटविट्टयोश्च पापे च त्रिषु पापाशये पुनः ।
 काकः स्याद्वायसे वृक्षप्रभेदे पीठसर्पिणि ॥ २० ॥

(१) नानार्थोऽनु-ख. पु. । (२) सप्तम्यन्ताभिधेयेषु-क. पु. ।

(३) पतत्रिपार्थिवे तथा-क. । (४) च-ख. । (५) किट्ट-ख. ।

शिरोऽवक्षालने मानप्रभेदधीपभेदयोः ।
 काका स्यात् काकनासायां काकोलीकाकजङ्घयोः ॥ २१ ॥
 रक्तिकायां मलप्वां च काकमाच्यां च योषिति ।
 काकं सुरतबन्धे स्यात् काकानामपि संहतौ ॥ २२ ॥
 किङ्कुर्द्योर्वितस्तौ च प्रकोष्ठेऽपि करेऽपि च ।
 काकश्चक्रे वृके ज्येष्ठ्यां खर्जूरीद्रुमद्वरे ॥ २३ ॥
 लुंको गुहाश्रितमृगपक्षिणोर्नागरं त्रिषु ।
 टङ्को नीलकपिन्धं च खनित्रे टङ्कनेऽस्त्रियाम् ॥ २४ ॥
 जङ्घायां खा पुमान् कोपे कोशासिग्रावदारणे ।
 तर्कः काङ्गावितर्कोहहेतुशास्त्रेषु कथ्यते ॥ २५ ॥
 त्रिका कृपस्य नेमो स्यात् किं पृष्ठाधरे त्रये ।
 तोकं पुत्रे सुतायां च द्विकः स्यात् काककोकयोः ॥ २६ ॥
 न्यङ्कुर्मुनौ मृगे पंसि नाकस्तु त्रिदिवेऽम्बरे ।
 नाकुर्मुन्यन्तरे पृथ्वीधरवल्मीकयोः पुमान् ॥ २७ ॥
 निष्कमस्त्री साष्टहेमशतं दीनारकर्षयोः ।
 वत्तोऽलङ्कारणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च ॥ २८ ॥
 पङ्कोऽस्त्रा कर्दमे पापे पाकः परिणतो शिशो ।
 केशस्य जरसा शौक्ये स्थाल्यादौ पचनेऽपि च ॥ २९ ॥
 बकस्तु बकपुष्पे स्यात् कहे श्रीदे च रक्षसि ।
 भूकं छिद्रे च काले च भेको मण्डूकमेघयोः ॥ ३० ॥
 मुष्को मोक्षकवृक्षे स्यात् (१)संहते वृषणेऽपि च ।
 मूकस्त्ववाच ना दैत्ये रङ्कः (२)रूपणमन्दयोः ॥ ३१ ॥
 राका नद्यन्तरे कच्छवां नवजातरजःस्त्रियाम् ।
 सम्पूर्णन्दुतिथौ रेकः शङ्कानोचविरेचने ॥ ३२ ॥
 रोकस्तु कयभिहीष्यो रोकं नावि चले विले ।
 लङ्का रत्नःपुगीशाखाशाकिनीकुलटामु च ॥ ३३ ॥

लोको जनेऽपि भुवने चल्कं चल्कलशल्कयोः ।
 वङ्कः पर्याणभागे ना नदीपात्रे च भङ्कुरे ॥ ३४ ॥
 शल्कं तु शकले चल्के शको जात्यन्तरे नृपे ।
 शङ्कुः सख्याऽन्त्रयादाभित्कीलेशकलुपेषु ना ॥ ३५ ॥
 शङ्का त्रासे वितर्के च शाको द्वीपान्तरेऽपि च ।
 शक्तो द्रुमविशेषे च पुमान् हरितिकेऽस्त्रियाम् ॥ ३६ ॥
 शुको व्यासमुते कीरे गवणस्य च मन्त्रिणि ।
 शिरापपादपे पुंसि ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम् ॥ ३७ ॥
 शुल्कं घट्टादिदेये स्याद्द्वरादर्थग्रहेऽस्त्रियाम् ।
 शुकोऽस्त्री शुक्कदलयोः दलोक्तः पथे यशस्यपि ॥ ३८ ॥
 शोकं शुकगणे स्त्रीणां करणे सुक इत्यपि(१) ।
 बाणवातोत्पले (२) स्नोक्तस्त्रिध्वले चातकं पुमान् ॥ ३९ ॥

(कत्रिकम्)

अशोकस्त्रिपु निःशोकं पुंसि कङ्किल्लिपादपे ।
 स्त्रियां तु कटुरोहिण्यां पारदे स्यान्नपुंसकम् ॥ ४० ॥
 अलका कुबेरपुर्यामस्त्रियां चूर्णकुन्तले ।
 अभीकः कामुके कूरे निर्भये त्रिषु ना कवा ॥ ४१ ॥
 अनीकोऽस्त्री रणे सैन्येऽप्यणुको निपुणाल्पयोः ।
 अलोकमप्रियेऽपि स्याद्विषयसन्धे नपुंसकम् ॥ ४२ ॥
 अनूकं तु कुले शीले पुंसि स्याद् गतजन्मनि ।
 अंशुकं इलक्षणवस्त्रे स्याद्वस्त्रमात्रोत्तरीययोः ॥ ४३ ॥
 अन्तिकं निकटे वाच्यलिङ्गं स्त्री शतलौघधौ ।
 चुल्ल्यां ज्येष्ठभगिन्यां च नाट्योक्त्यां कथ्यतेऽन्तिका ॥ ४४ ॥
 अलर्को धवलार्कं स्याद्योगोन्मादितकुक्कुरे ।
 अम्बिका पार्वतीमात्रोर्ध्वतराष्ट्रस्य मातरि ॥ ४५ ॥
 अन्धिका धृतभेदे च रजन्यामपि योषिति ।

अम्लिका तिन्तिडीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च ॥ ४६ ॥
 अर्भकः कथितो बाले मूर्खऽपि च कुरोऽपि च ।
 आनकः पटहे भेर्या मृदङ्गे ध्वनदम्बुदे ॥ ४७ ॥
 आढकी तु तुवर्या स्त्री परिमाणान्तरे त्रिषु ।
 आलोकस्तु पुमान् द्योते दर्शने वन्दिभाषणे ॥ ४८ ॥
 आन्हिकं दिननिर्वन्यं त्रिलिङ्गमथ न द्वयोः ।
 नित्यक्रियाभोजनयौर्वन्दे प्रकरणस्य च ॥ ४९ ॥
 आतङ्को रोगसन्तापशङ्कासु मुरजध्वनौ ।
 इक्ष्वाकुः कुटुतुम्ब्यां स्त्री सूर्यवंशनृपे पुमान् ॥ ५० ॥
 उलुकः पुंसि काकाराविन्द्रे भारतयोधिनि ।
 उदर्क (१) एष्यत्कालीनफले मदनकण्टके ॥ ५१ ॥
 उष्मकस्तु निदाघे स्यादातुरे क्षिप्रकारिणि ।
 उर्षिका मृत्तिकाभाण्डभेदेऽपि करमस्त्रियाम् ॥ ५२ ॥
 ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद्वस्त्रभङ्गतखड्गयोः ।
 कनकं हेम्नि पुंसि स्यात् किशुके नागकेसर ॥ ५३ ॥
 धनूरे काञ्चनारे च कालीये चम्पकेऽपि च ।
 करकस्तु पुमान् पक्षिविशेषे दाडिमेऽपि च ॥ ५४ ॥
 (२) द्वयोर्मैत्रोपले न स्त्री करङ्गे च कमण्डलो ।
 क्रमुकस्तु पुमान् भद्रमुस्तके ब्रह्मदारुणि ॥ ५५ ॥
 फले कार्पासिकायाश्च पट्टिकालोघ्नपूगयाः ।
 कटकोऽस्त्री नितम्बेऽद्रेर्दन्तिनां दन्तमण्डने ॥ ५६ ॥
 सामुद्रलवणे राजधानीवलययोरपि ।
 कटुका कटुरोहिण्यां स्त्रियां व्यापे नपुंसकम् ॥ ५७ ॥
 कण्टको न स्त्रियां क्षुद्रशत्रौ मत्स्यादिकीकसे ।
 नैयायिकादिदोषोक्तौ स्याद्रोमाञ्चद्रूमाङ्गयोः ॥ ५८ ॥
 करङ्गो मस्तकेऽणस्यनालिकेरफलास्थनि ।

कलङ्काऽङ्केऽपवादे च कालायसमलेऽपि च ॥ ५६ ॥
 कर्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि ।
 क्रमुकादिच्छटांशेऽब्जवराटे कर्णभूपरे ॥ ६० ॥
 कणिका कथ्यतेऽन्यन्तसूक्ष्मवस्वग्निमन्थयोः ।
 कचाकुस्तु दुराधर्ष दुःशीले च (१) विलेशये ॥ ६१ ॥
 कञ्चुका चारवाणे स्यान्निर्माके करमेऽपि च ।
 वर्धापकगृहोताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके ॥ ६२ ॥
 कञ्चुक्याषध्रिभेदेऽथ कारिका नटयोषिति ।
 कृतौ विवरणश्लोके शिल्पयातनयोरपि ॥ ६३ ॥
 नपुंसकं तु कर्मादौ कारकं कर्तरि त्रिषु ।
 कार्मुकः कमनेऽशोकपादपे चातिमुक्तके ॥ ६४ ॥
 कार्मुकं धनुषि स्यान्ना वेणो कर्मक्षमेऽन्यवत् ।
 कावृकः कृकवाको स्यात् पानमस्तककोकयोः ॥ ६५ ॥
 क्षारकः पक्षिमस्यादिपिटके जालकेऽपि च ।
 कालिका चण्डिकाभेदे (२) काल्प्यवृश्चिकपत्रयोः ॥ ६६ ॥
 क्रमदेयवस्तुमूल्ये धूसरीनवमेधयोः ।
 पटालशाखारोमालामांसीकाकोशवासु च ॥ ६७ ॥
 मेघावलौ च किम्पाको महाकालफलाशयोः ।
 कीचको दत्यभिद्राताहतसस्वनवंशयोः ॥ ६८ ॥
 कीटकः कृमिजातो ना निष्ठुरे पुनरन्यवत् ।
 कुलकं तु पटाले स्यात् सम्बद्धश्लोकसंहतौ ॥ ६९ ॥
 सि वल्मीककाकेन्दुकुलश्रेष्ठेषु कथ्यते ।
 क्षुल्लकस्त्रिषु नीचेऽल्पे कुशिको मुनिसर्जयोः ॥ ७० ॥
 कुषाकुः कपिवन्धके ना परोत्तापिनि त्रिषु ।
 कुलिको नागभेदे स्याद् द्रुभेदे कुलसत्तमे ॥ ७१ ॥
 क्षुरकः कोकिलाक्षे स्याद् गोक्षुरे तिलकद्रुमे ।

कृपको गुणवृत्ते स्यात्तैलपात्रे कुकुन्दरे ॥ ७२ ॥
 उदपानेऽच्यु(१)तायां तु कृपिकाऽम्भोगतोपले ।
 कूलकं न स्त्रियां स्तूपे पुंसि स्यात् कृमिपर्वते ॥ ७३ ॥
 कूर्चिका सूचिकायां च तूलिकायां च कुडूमले ।
 (२)कपाटोद्भेदने क्षीरविकृतावपि योषिति ॥ ७४ ॥
 कृपकः पुंसि फाले स्यात् कर्पके त्वभिधेयवत् ।
 कौकालोऽस्त्री कुडूमले स्यात् कक्कोलकमृणालयोः ॥ ७५ ॥
 कौतुकं त्वभिलाषे स्यादुत्सवे नर्महर्षयोः ।
 तथा परम्परायातमङ्गले च कुतूहले ॥ ७६ ॥
 विवाहसूत्रगतादिभोगयोरपि न द्वयोः ।
 कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशुकयोः ॥ ७७ ॥
 कोपलोलूकयोश्च स्याद्विष्वामित्रमुनावपि ।
 कोपिकी चण्डिकायां च नदीभेदे च योषिति ॥ ७८ ॥
 खनको नोन्दुरो सन्धिचोरे त्रिष्ववदारके ।
 खड्गिको महिषाक्षारे फेनशोनिक्थोरपि ॥ ७९ ॥
 स्यात् खालकस्तु पाके शिरस्त्रवल्माकपृगकोशेषु ।
 गणिका यूथ्यावेश्येर्भातकारापु ना तु दैवज्ञे ॥ ८० ॥
 ग्रन्धिकं पिप्पलामूले गुग्गुलुग्रन्धिपर्णयोः ।
 करारे पुंसि दवज्ञे सहदेवाख्यपाण्डवे ॥ ८१ ॥
 गण्डकः पुंसि खड्गे स्यात् संख्याविद्याप्रभेदयोः ।
 अवच्छेदेऽन्तराये च गण्डको सर्गदन्तरे ॥ ८२ ॥
 ग्राहको घातिविहगे व्या(३)घानां च ग्रहीतरि ।
 गान्धिको लेखकेऽपि स्यात् सुगन्धिव्यवहारिणि ॥ ८३ ॥
 गुण्डको मलिने धूलौ क्लोक्तिस्नेहपात्रयोः ।
 गृह्यको निघ्नके लोके गैरिकं धातुरुक्मयोः ॥ ८४ ॥

(१) चितायां च-ख. । (२) कवाटकुटके-ख., कपाटकुटके-क. ।

(३) व्यालानां-ख., घान्यानां क. ।

गोलको विधवापुत्रे जागन् स्यान्मणिके गुडे ।
 गोरङ्कः स्यात् पुमान् पक्षिभेदे लग्नकवन्दिनाः ॥ ८५ ॥
 चण्डकोस्त्री सुरापात्रे मधुमद्यप्रभेदयोः ।
 चलुकः प्रसूतौ भाण्डभेदे चुलुकवत् पुमान् ॥ ८६ ॥
 चतुष्की मशकहर्षी पुष्करिण्यन्तरेऽपि च ।
 चारकः पालकेऽश्वादेः स्यात् सञ्चारकबन्धयोः ॥ ८७ ॥
 चित्रकं तिलके ना तु व्याघ्रभिष्वञ्चुपाटिषु ।
 चुम्बकश्चुम्बनपरे धूर्तायस्कान्तयोरपि ॥ ८८ ॥
 बहुग्रन्थैकदेशक्षे घटस्योद्धर्वावलम्बने ।
 चुल्लकी शिशुमारेऽपि कुण्डोभेदे कुलान्तरे ॥ ८९ ॥
 चूलिका नाटकरयाङ्गे कर्णमूले च हस्तिनाम् ।
 चूतकः कृपकेऽप्यात्रे जनकः पितृभूभुजाः ॥ ९० ॥
 जम्बूकः फेरवे नीचे पश्चिमाशापतावपि ।
 जतुका जिनपत्रायां जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः ॥ ९१ ॥
 जाह्नके घोड्ढमार्जारखट्वाकारुण्डिकासु च ।
 जालकं कारके दम्भे कुलायानाययोरपि ॥ ९२ ॥
 न पुंसि मोचकफले स्त्रियां तु वसनान्तरे ।
 गिरिसारे जलौकायामपि स्याद्विधवास्त्रियाम् ॥ ९३ ॥
 भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिण्यां च जालिका ।
 जालिके वाच्यवद् ग्रामजालिजालोपजीविनाः ॥ ९४ ॥
 जीवकः प्राणके पीतशाल(१)क्षपणयोरपि ।
 कूर्चशर्षेऽपि पुंसि स्यादाजोवे जीविका मता ॥ ९५ ॥
 त्रिषु सेविनि वृद्ध्याशिजीविनाराहितुण्डके ।
 (२)भल्लिकोद्धर्तनपटे स्त्रियां द्योते च भिल्लीका ॥ ९६ ॥
 (३)आतपस्य रुचौ भिण्ड्यां दृण्टुकः शोणकालपयोः ।

(१) क्षपणयो-ख. । (२) झल्लिकोद्धर्तनमले पटे दीती च झिल्लिका-ख. ।

(३) उद्धर्तनांशुके झिण्टया-ख. ।

डिम्बिका जलधिम्बे स्यात् शो(१)णके कामुकस्त्रियाम् ॥६७॥
 तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च ।
 गृहदारुतरुस्कन्धमायाबहुलकेष्वपि ॥ ६८ ॥
 तक्षकस्तु पुमान् नागराजभेदे च वर्द्धकौ ।
 तारके दैत्यभित्कर्णधार्योर्न द्वयोर्द्वेश ॥ ६९ ॥
 कनीनिकायामृक्षे च न पुमान्त्रातरि त्रिषु ।
 तिलके द्रुमरोगाश्वभेदेषु तिलकालके ॥ १०० ॥
 क्ताबं सोवर्चलक्लोम्नोर्न स्त्रियां तु विशंपके ।
 त्रिशङ्कुर्ना राजभेदे शलमे वृषदशक ॥ १०१ ॥
 तुरुष्कः सिल्हके म्लेच्छज्जाता देशान्तरेऽपि च ।
 तूलिका कूर्चिकायां च शय्यापकरणेऽपि च ॥ १०२ ॥
 दर्शकः स्यात् प्रतीहारे दर्शयितृप्रवीणयोः ।
 दारके बालकेऽपि स्याद् भेदे त्वभिधेयवत् ॥ १०३ ॥
 द्रावके प्रावभेदे स्याद्विदग्धे मोपकेऽपि च ।
 दापकं चागलङ्कारे वाच्यवहोमिकारके ॥ १०४ ॥
 दीप्यकं चाजमोदायां यवानीर्बहिचूडयोः ।
 दुच्छुको गन्धकुश्यां स्याद्विहागद्यवकाशके ॥ १०५ ॥
 दृषिका तूलिकायां च मले स्याल्लोचनस्य च ।
 धनिका साधुनार्यो ना धन्याके त्रिषु साधुधनिनोश्च ॥ १०६ ॥
 स्याद्धेनुका करिण्यां धेनोर्वाप ना तु दानवविशेषे ।
 धनुकं करणे स्त्रीणां धेनूनामपि संहतो ॥ १०७ ॥
 नर्तकः केलके(२) पाटगलचारणयोर्नटे ।
 नर्तकी लासिकायां च करेण्वामपि योषिति ॥ १०८ ॥
 नम्रिकाऽपि कुमार्यां स्यात् पुमान् क्षपणधन्दिनोः ।
 नरकः पुंसि निरयदेवारातिप्रभेदयोः ॥ १०९ ॥
 नन्दको हरिखड्गे च हर्षके कुलपालके ।

नालीकः शरशल्याङ्गेष्ववज्जखण्डे नपुंसकम् ॥ ११० ॥
 नायको नेतरि श्रेष्ठे हारमध्यमणावपि ।
 निर्मोका मोचने व्याप्ति सन्नाहे सर्पकञ्चुके ॥ १११ ॥
 नीलिका नीलिनीक्षुद्रोगशफालिकास्तु च ।
 पराकस्तु व्रते खड्गे प्रसक्तः सेचने व्युत्तौ ॥ ११२ ॥
 प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात् प्रतिकूलविलोमयोः ।
 पद्मकं स्यात् पद्मकाष्टविन्दुजालकयोरपि ॥ ११३ ॥
 पक्षकस्तु पुमान् पार्श्वद्वारे च पार्श्वमात्रके ।
 पल्यङ्गो मञ्जुपर्यङ्कवृषीपर्यस्तिकासु च ॥ ११४ ॥
 पताका वैजयन्त्यां च सौभाग्यनाटकाङ्गयोः ।
 पातुकः पतयालो स्यात् प्रपातजलहस्तिनोः ॥ ११५ ॥
 प्राणकः सत्त्वजाताये जावकद्रुमचालयोः ।
 पाटकः स्यान्महाकिष्कौ कटकान्तरवाद्ययोः ॥ ११६ ॥
 अक्षादिचालने मूलद्रव्यापचयरोधसाः ।
 पालङ्कः शल्लकांशाकभेदयोः प्राजिपक्षिणि ॥ ११७ ॥
 पावकोऽग्नौ सदाचारं बन्धिमन्थं च चित्रके ।
 भल्लातके विडङ्गेऽथ प्रियकः पीतशालके ॥ ११८ ॥
 नीपे चित्रमृगे चालौ प्रियङ्गो कुडकुमेऽपि च ।
 पिण्याकोऽम्ब्री तिलकल्क हिङ्गुवालहीकसिलहके ॥ ११९ ॥
 पिनाकोऽस्त्री रुद्रचापे पांशुवर्षत्रिशूलयोः ।
 पिटकस्त्रिषु विस्फोटे मञ्जुपायां पुनः पुमान् ॥ १२० ॥
 पिष्टको घृतपूपादौ नेत्ररंगान्तरेऽपि च ।
 पुलकः कुमिभेदे प्रस्तरभेदे च मणिदोषे ॥ १२१ ॥
 रामाञ्चे हरिताले गजान्नपिण्डे च गन्धर्वे ।
 पुलाकस्तुच्छधान्ये स्यात् सङ्क्षेपे भक्तिसक्थके ॥ १२२ ॥
 पुष्पकं रीतिपुष्पे च विमाने धनदस्य च ।
 नेत्ररोगे तथा रत्नकङ्कणे च रसाञ्जने ॥ १२३ ॥
 लोहकांस्ये मृदङ्गारशकट्यां च न सकम् ।

स्यात् पुत्रिका पुत्तलिकादुहित्रोर्यावतूलके ॥ १२४ ॥
 ना पुत्रे शरभे धूर्ते शैलवृक्षप्रभेदयोः ।
 पूर्णकः स्वर्णचूडे स्यान्नासाच्छिन्त्यां तु पूर्णिका ॥ १२५ ॥
 पृदाकुर्वृश्चिके व्याघ्रे सर्पचित्रकयाः पुमान् ।
 पृथुकः पुंसि चिपिटे शिशौ स्यादभिधेयवत् ॥ १२६ ॥
 पंचका गजलाङ्गूलमूलोपान्ते च कौशिके ।
 (१)पेटकं पुस्तकादीनां मञ्जूपायां कदम्बके ॥ १२७ ॥
 वर्त्मका रोगभेदे च नाकौ च पुत्रपुंसकम् ।
 वन्धुकं वन्धुजीवे स्याद् वन्धुकः पीतशालके ॥ १२८ ॥
 वन्धुकः स्याद्विनिमये पृश्नल्यां स्याच्च वन्धकी ।
 बहुकः कर्कटे चार्के दान्यूहे जलखातके ॥ १२९ ॥
 वगकः शङ्करे पुंसि शोचनीयेऽभिधेयवत् ।
 बालकस्तु शिशावक्षे बालधौ हयहिस्तनेः ॥ १३० ॥
 अङ्गुल्यायकह्रीवैरवलये पुंसि वालिका ।
 बालायां बालुकापत्रकाहलाकर्णभूषणे ॥ १३१ ॥
 वारकोऽश्वगतां पुंसि वाच्यवत् स्यान्निपेधके ।
 बालुका सिकतासु स्याद् बालुकं त्वलबालुके(२) ॥ १३२ ॥
 भर्मकं रोगभेदे स्याद्विडङ्गकलधौतयेः ।
 भ्रामको जम्बुके धूर्ते सूर्यावर्त्ताश्मभेदयोः ॥ १३३ ॥
 मालाङ्कः करपत्रे स्याच्छ्लोकभेदे च रोहिते ।
 महालक्षणसम्पन्नपुरुषे कच्छपे हरे ॥ १३४ ॥
 भूमिका रचनायां स्याद्वेशान्तर्गपरिग्रहे ।
 भूतीकमपि भूतिम्बे दाप्यकर्पूरके तृणे ॥ ३३५ ॥
 मधुका मधुपर्ण्यां स्या(३)न्मधुकं क्लीतके खगे ।
 वेल्यन्तरे ना मशको रोगकीटप्रभेदयोः ॥ १३६ ॥

(१) पेटकः—क. । (२) बालुकास्त्वेलबालुके—ख. ।

(३) स्त्री—ख. ।

मण्डूकः शोणके मुन्यन्तरे स्याद् गूढवर्चसि ।
 मण्डूकपर्ण्यां मण्डूकी मल्लिको हंसभिर्द्यापि ॥ १३७ ॥
 माल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयोः ।
 मामकं स्यान्मदीयार्थं त्रिषु पुंसि तु मातुले ॥ १३८ ॥
 मातृका धातृकामात्रोर्देवाभिद्वर्णमालयोः ।
 मालिका समलापुत्राग्रीवालङ्करणेषु च ॥ १३९ ॥
 पुष्पमाल्ये नदीभेदे पक्षिभेदे तु मालिकः ।
 मेचकस्तु मयूरस्य चन्द्रके श्यामले पुमान् ॥ १४० ॥
 तद्युक्तं वाच्यवत् क्लीवं स्रोतोञ्जनान्धकारयोः ।
 मोचकः कदर्लाशिग्रुनिर्मोचकविरागिषु ॥ १४१ ॥
 मोदकः खद्यमेदेऽस्त्री हर्षुके पुनरन्यवत् ।
 यमकं यमजे शब्दालङ्कारे पुंनि संयमे ॥ १४२ ॥
 याजकस्तु गजे राक्षे याज्ञिकेऽप्यथ याज्ञिकः ।
 याजके च कुशे चाथ युतकं संशये युगे ॥ १४३ ॥
 नारीवस्त्राञ्चले युक्ते चलनाग्रेऽपि यौतके ।
 यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च योषिति ॥ १४४ ॥
 रसिका स्त्री रसालेश्भुगसयोः सरसे त्रिषु ।
 रक्तकोऽम्लानबन्धुकरक्तवस्त्रानुरागिषु ॥ १४५ ॥
 राजिकाऽपि च केदारे राजसर्पपरेखयोः ।
 रात्रकं पञ्चरात्रे ना वेद्यावेशमाब्दवासिनि ॥ १४६ ॥
 रुचको बीजपूरे च निष्के दन्तकपोतयोः ।
 न द्वयोः सर्जिकाक्षारेऽप्यश्वाभरणमालययोः ॥ १४७ ॥
 सौवर्चलेऽपि माङ्गल्यद्रव्ये चाप्युत्कटेऽपि च ।
 रुण्डिका द्वारपिण्ड्यां च दृत्तिकायां रणक्षितौ ॥ १४८ ॥
 रूपकं नाटके मूर्त्ते काव्यालङ्करणेऽपि च ।
 रेणुकाऽपि हरेणौ च जामदग्न्यस्य मातरि ॥ १४९ ॥
 रोहकः प्रेतभेदे ना रोहणि त्रिषु विश्रुतः (१) ।

लम्पाको लम्पटे देशे लासको लास्यकारिणि ॥ १५० ॥
 मयूरे लसके चाथ लुनको भेदिते पशौ ।
 लोचको मांसपिण्डेऽक्षितारकायां च कज्जले ॥ १५१ ॥
 ललाटाभरणे स्त्रीणां कटलीनीलवस्त्रयोः ।
 निर्वुद्धौ कर्णपुरे च मौर्व्यौ भूदलथचर्मणि ॥ १५२ ॥
 वसुकं गौमके पुंस्मि शिवमल्लयर्कपर्णयोः ।
 वर्णकश्चरणेऽस्त्री तु चन्दने च विलेपने ॥ १५३ ॥
 द्वयोर्नाल्यादिषु स्त्री स्यादुत्कर्षं कथनस्य च ।
 वर्तकस्तु खुरेऽश्वस्य विहगे वर्तकी द्वयोः ॥ १५४ ॥
 वञ्चकस्तु खले धूर्ते गृहवध्नौ च जम्बुके ।
 व्यलीकमप्रियाकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीडने ॥ १५५ ॥
 ना नागरेऽथ वाल्हीकं वाल्हिकं धीरहिङ्गुनोः ।
 द्वावेतौ पुंसि देशस्य प्रभेदे तुरगान्तरे ॥ १५६ ॥
 वार्द्धकं वृद्धसङ्घाते वृद्धस्य भावकर्मणोः ।
 वापिकं त्रायमाणायां क्लीवं वर्षाभवे त्रिषु ॥ १५७ ॥
 बालकोऽस्त्री पारिहाय्ये त्रिषु स्यादङ्गुलीयके ।
 वितर्कस्तु पुमानृहे संशये च निगद्यते ॥ १५८ ॥
 विपाकः पचने स्वादे कर्मणो विसदृक्फले ।
 विवेकः स्याज्जलद्रोण्यां पृथग्भावविचारयोः ॥ १५९ ॥
 वृश्चिकश्च द्रुणे राशौ शूककाटीपध्माभिदाः ।
 वृषाङ्कः शङ्करे साधौ भस्मातकमहत्त्वयोः ॥ १६० ॥
 वैजिकं शिग्रुतैले स्याद्धेतौ सद्योऽङ्कुरे तु ना ।
 शलाका शल्यमदनशारिकाशक्लकीषु च ॥ १६१ ॥
 छत्रादिकाष्टीशरयोः शल्लकी पशुवृक्षयोः ।
 शम्बूको गजकुम्भान्ते घोह्ने च शद्रतापसे ॥ १६२ ॥
 जलजन्तुविशेषे च शम्बूका न नपुंसके ।
 शङ्खकं बलये कम्पावस्त्री पुंसि शिरोरुजि ॥ १६३ ॥
 शार्ककः स्याद् दुग्धफेनशर्करापिण्डयोः पुमान् ।

शिशुकः (१) शिशुमारे स्याद्बालकोल्पिनोरपि ॥ १६३ ॥
 शीतकः शीतकाले च सुस्थिते दीर्घसूत्रिणि ।
 शूककः प्राग्देऽपि स्याद्देऽपि परिकीर्तितः ॥ १६४ ॥
 सस्यको मणिभेदेऽसौ सम्पर्को मेलके रतौ ।
 सम्पाकस्तर्कके धृष्टे त्रिषु ना चतुरङ्गुले ॥ १६६ ॥
 स्यमीका नालिकायां स्त्री स्यमीको नाकुवृक्षयोः ।
 स्वस्तिको मङ्गलद्रव्यं चतुष्कगृहभेदयोः ॥ १६७ ॥
 सरकोऽस्त्री शीधुपाने शीधुपात्रेक्षुशीधुनोः ।
 अचिल्लिन्नाध्वगण्डको च सायकः शग्लङ्गयोः ॥ १६८ ॥
 स्थासकः पुंसि चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे ।
 सूचकः सावनद्रव्यं बोधके पिशुने शुनि ॥ १६९ ॥
 मोतों काके सूतकोऽस्त्री पारदे न द्वयोजनौ ।
 सुदाकुर्नाऽनिले वज्रे ज्वलने प्रतिमूर्यके ॥ १७० ॥
 सेवकस्तु प्रमेवे ना वाच्यालङ्कोऽनुजीविनि ।
 सेचकः स्यात् पुमान् मेवे वाच्यलिङ्गस्तु सेत्तरि ॥ १७१ ॥
 सैनिकः सैन्यरत्ने च स्यात् सेनासमवेतके ।
 हारकः कितवं चौरं गद्यविज्ञानभेदयोः ॥ १७२ ॥
 हुडुको वाद्यभेदे च मत्तदान्यूहपक्षिणि ।
 हेरुको बुद्धभेदे स्यान्महाकालगणेऽपि च ॥ १७३ ॥

(कचतुष्कम्)

भवेदलिमको भेके पिकेऽलौ पद्यकेसरे ।
 मधूकेऽप्यथालिपको भृङ्गकोकिलकुक्कुरे ॥ १७४ ॥
 अङ्गारकः कुजेऽपि स्याद्दृढमुकांशे कुरुण्टके ।
 भवेदङ्गारिका चेक्षुकाण्डे (२) किशुककोरके ॥ १७५ ॥
 स्यादश्मन्तकमुद्धाने मल्लिकाच्छुदनेऽपि च ।
 आकल्पकस्तमोमोहग्रन्थावुत्कलिकामदोः ॥ १७६ ॥

आक्षेपकोऽनिलव्याधौ व्याधे निन्दाकरेऽपि च ।
 भवेदाखनिकश्चौरे शूकरे मूषिकेऽपि च ॥ १७७ ॥
 कथितोत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु ।
 एडमूकोऽन्यलिङ्गः स्याच्छृङ्गे वाक्श्रुतिवर्जिते ॥ १७८ ॥
 कठिल्लकस्तु पर्णांशे वर्षाभृकारवेल्लयोः ।
 कपर्दको वराटे स्याज्जटाजूटे च धूर्जटे ॥ १७९ ॥
 कर्कोटकः स्यान्मालूरकाद्रवेयप्रभेदयोः ।
 कलविङ्कः पुमान् ग्रामचटकेऽपि कलिङ्गके ॥ १८० ॥
 कनीनिका तारकोऽक्षः स्यात् कनिष्ठाङ्गुलावपि ।
 कापटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे पुंसि शटे त्रिषु ॥ १८१ ॥
 काकरूको नग्नदम्भस्त्राजितोलूकभीरुषु ।
 निःस्वे कुरुवकः शोणाम्लानभिण्टीप्रभेदयोः ॥ १८२ ॥
 कुरण्टकः पीतपुष्पाम्लानभिण्टीकयोः पुमान् ।
 रुकवाकुर्मयूरेऽपि सरटे चरणायुधे ॥ १८३ ॥
 कोशातकः (१)कठे पुंसि पटोल्यां घोषके स्थियाम् ।
 अथ कौकुकुटिकोऽदूरप्रेरिताक्षे च दाम्भिके ॥ १८४ ॥
 कौलेयकः सारमेये कुर्लातेऽथ खरालिकः ।
 ग्रामणीर्भाण्डनाराचेऽप्युपधानं च पुंस्ययम् ॥ १८५ ॥
 भवेद् गुणनिका नृत्यशून्याङ्गे पाठनिश्चितौ ।
 गोकण्टको गोक्षुरके स्थपुट च गवां खुरे ॥ १८६ ॥
 गोमेदकं पीतमणी काकोले पत्रकेऽपि च ।
 स्याद् गोकुलिको वलिरे पङ्कस्थगव्युपेक्षके ॥ १८७ ॥
 अथ घर्घरिका क्षुद्रघण्टावादित्रदण्डयोः ।
 चर्चरीको महाकाले केशविन्यासशकयोः ॥ १८८ ॥
 चण्डालिका किन्नरायामुमायामोषधीमिदि ।
 अथ चातुरकक्षकगण्डौ पुंस्यभिधेयवत् ॥ १८९ ॥

गोखरे लोचनस्यापि चाटुकारे नियन्तरि ।
 जर्जरीकं बहुच्छिद्रे जरातुरेऽपि वाच्यवत् ॥ १६० ॥
 जीवन्तिका गुडूच्यां च जीवाख्यशाकवन्दयोः ।
 जैवातुकः पुमान् सोमे दीर्घायुःकृशयास्त्रिषु ॥ १६१ ॥
 तर्तरीकं वहिषं स्यान्न द्वयोः पारगे त्रिषु ।
 तित्कशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे ॥ १६२ ॥
 त्रिवर्णकं गोक्षुरके त्रिफलायां कटुषिके ।
 दलाढकः स्वयं जाततिले पृश्न्यां च गैरिके ॥ १६३ ॥
 फेनखातकयोर्नागकेसरे च महत्तरे ।
 दन्दशूकस्तु पुल्लिङ्गो राक्षसे च सरीसृपे ॥ १६४ ॥
 दासेरकस्तु करभे दासीपुत्रे च धीवरे ।
 नियामकः कर्णधारे पोतवाहे नियन्तरि ॥ १६५ ॥
 निश्चारकः पुरीषस्य क्षये स्वैरे समीरणे ।
 निर्ग्रन्थकः स्यात् क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिच्छिदे ॥ १६६ ॥
 प्रचलाकः शराघाते शिखण्डे च भुजङ्गमे ।
 प्रकीर्णकं चामरे स्याद्विस्तारे ना तुरङ्गमे ॥ १६७ ॥
 पञ्चालिका स्त्रियां वस्त्रपुत्रिकागीतिभेदयाः ।
 स्यात् पिप्पलकं वक्षोजवृन्ते साधनमृत्रके ॥ १६८ ॥
 पिण्डीतकः स्यात्तगरे मदनाख्यमहीरुहे ।
 अथ पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयोः ॥ १६९ ॥
 पुण्डरीकं सिताम्भोजे सितच्छत्रे च भेषजे ।
 पुंसि व्याघ्रेऽग्निदिङ्नागे कौशकारान्तरेऽपि च ॥ २०० ॥
 भवेत् पूर्णानकं वर्द्धापने च पटहेऽपि च ।
 फर्फरीकश्चपटे स्यात् फर्फरीकं तु मार्दवे ॥ २०१ ॥
 बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः ।
 वराटकः पद्मबीजकोशे रज्जौ कपर्दके ॥ २०२ ॥
 बकेरुका बलाकाभिद्धातावर्जितशाखयोः ।
 वरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके ॥ २०३ ॥

वर्तुलेऽथो वाणिजको वाङ्वाग्नौ वणिज्यपि ।
 वृक्षारकः सुरे पुंसि मनोज्ञश्रेष्ठयोस्त्रिषु ॥ २०३ ॥
 अथ भ्रमरको भृङ्गे गिरिके चाऽलकान्तरे ।
 भङ्गारको नृपे नाट्यवाचा देवे तपोधने ॥ २०४ ॥
 भयानकः स्मृतो व्याघ्रे रसे राहौ भयङ्करे ।
 भार्याटिकः पुमान् भार्यानिजिते हरिणान्तरे ॥ २०६ ॥
 भवेन्मरुत्तकः (१) पुष्पविशेषे मदनद्रुमे ।
 मण्डोदकं चित्तरागे क्लीबमातर्पणंऽपि च ॥ २०७ ॥
 भवेन्मण्डलकं बिम्बे कुष्ठभेदे च दर्पणे ।
 अथ मर्कटकः सस्यभेदे वानरलतयोः ॥ २०८ ॥
 मयूरकोऽप्यपामार्गे क्लीबं तुन्धाजने पुनः ।
 माणवको हारभेदे बाले कुपुरुषेऽपि (२) च ॥ २०९ ॥
 मृष्टेरुको वदान्येऽपि मिष्टाशिन्यतिथिद्विपि ।
 रतद्विकं स्याद्विवसे सुखस्थानेष्टमङ्गले ॥ २१० ॥
 (३) राधर्कः पुमान् सीरे सीरके च ग्रनोपले ।
 लालाटिकः प्रभोर्भावदर्शिन्याश्लेषणान्तरे ॥ २११ ॥
 कार्याक्षमे, लेखनिकः कथितो लेखहारके ।
 लेखेषु परहस्तेन स्वहस्तस्य च लेखके ॥ २१२ ॥
 वर्तकको नदीभेदे काकनीडे जलावटे ।
 विमायकस्तु हेरम्बे ताक्ष्ये विघ्ने जिने गुरौ ॥ २१३ ॥
 वितुन्नकस्तु धान्याके भाशामलमयूरके ।
 विशेषकोऽस्त्री तिलके विशेषयितरि त्रिषु ॥ २१४ ॥
 विद्रुपकश्चाद्रुबटौ परनिन्दाकरेऽपि च ।
 वैनाशिकः स्यात् क्षणिके परतन्त्रोर्णनाभयोः ॥ २१५ ॥
 वेदेहको वाणिजके शूद्राद्वैश्यामुतेऽपि च ।
 वैतालिकः पुमान् खेद्विताले बोधकरे त्रिषु ॥ २१६ ॥

(१) पुष्पभिच्छत्यद्रुफणिज्जके-ख. ।

(२) बटौ-ख. । (३) राधरङ्गः-ख. ।

शतानीकस्तु वृन्दं स्यान्मुनिः(१)राजप्रभेदयोः ।
 शालावृकः शृगाले स्यात् सारमेये वलीमुखे ॥ २१७ ॥
 शिलाटकः पुमानट्टे (२)विलेपे परिकीर्तितः ।
 शृगालिका शिवायां स्यात् वासादपि पलायने ॥ २१८ ॥
 शृङ्गाटकं भवेद् वारिकण्टके च चतुष्पथे ।
 सन्तानिकाऽपि क्षीरादिसारे मर्कटजालके ॥ २१९ ॥
 सन्दंशिकाऽपि तुचुटीलोहयन्त्रविशेषयाः ।
 सञ्चारिका तु युगले कुट्टनीघ्राणयोरपि ॥ २२० ॥
 सङ्घाटिका स्त्रियां युग्मे कुट्टिन्यां जलकण्टके ।
 सुप्रतीकः शोभनाङ्गे भवेद्दीशानदिग्गजे ॥ २२१ ॥
 अथ सकतिकं मातृयात्रामङ्गलसूत्रके ।
 ना संन्यस्ते क्षपणके त्रिषु सन्देहजीविनि ॥ २२२ ॥
 सोमवलकस्तु धवलखदिरे कट्फलैऽपि च ।
 सौगन्धिकं तु कल्हारे पद्मरागेऽपि कच्छले ॥ २२३ ॥
 पुंलिङ्गो गन्धपापाणे सुगन्धिव्यवहारिणि ।

(कपयकम्)

अनेडमूक उद्दिष्टः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते ॥ २२४ ॥
 स्यादाच्छुगितकं हासनखराघातभेदयोः ।
 उपकारिकोपकर्व्यां पिष्टभेदे नृपालये ॥ २२५ ॥
 कक्ष्यावेक्षक इत्येष शुद्धान्तोद्यानपालयोः ।
 रङ्गाजीवे कणे(३) खड्गे द्वाःस्थेऽथ कटखादकः ॥ २२६ ॥
 खादके काचकलशे बलिपुष्टे च जम्बुके ।
 कृमिकण्टकं तु चित्राङ्गविडङ्गोदुम्बरेषु च ॥ २२७ ॥
 गोजागरिकं मङ्गले पुंसि स्यात् कण्टकारके ।
 चिलमीलिका तु कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः ॥ २२८ ॥

(१) मणि-क. । (२) विलेऽपि-ख. ।

(३) कर्षी-ख. ।

अथा जलकरङ्कः स्यान्नालिकेरफलेऽम्बुजे ।
 शङ्खे जललतायां च वारिवाहे च कीर्तितः ॥ २२६ ॥
 जलतापिक इल्लीश(१)काकचीभूषयोश्च पुंसि स्यात् ।
 नवफलिका स्त्री नद्ये नवजातरजोऽङ्गनायाञ्च ॥ २२७ ॥
 नागवारिक उद्दिष्टा राजकुञ्जरहस्तिपे ।
 गणस्थराजे गरुडे चित्रमेखलकेऽपि च ॥ २२८ ॥
 स्याद् व्रीहिराजिकः कङ्गुधान्यचीनकधान्ययोः ॥
 व्यवहारिका स्याल्लोकयात्रासम्मार्जनीङ्गुदे ॥ २२९ ॥
 शतपर्विका दूर्वायां वचायामपि योषिति ।
 शीतचम्पक इत्येष स्यादातर्पणदीपयोः ॥ २३० ॥
 सुवसन्तक उद्दि(२)ष्टो वासन्त्यां मदनोत्सवे ।
 स्याद्धेमपुष्पिका यूथ्यां चम्पके हेमपुष्पकः ॥ २३१ ॥

(कषट्कम्)

ग्राममद्गुरिका ग्रामयुद्धे शृङ्गीभूषे स्त्रियाम् ।
 मदनशलाका कामोद्दोषकभैषज्यसारिकयोः ॥ २३२ ॥
 मातुलपुत्रक इत्यपि मा(२)मकतनये फले च धूर्तस्य ।
 वर्णधिलोडक एष श्लोकस्तेने च सन्धिचौरे च ॥ २३३ ॥
 सिन्दूरतिलक उक्तो मतङ्गजे स्त्री तु कामिन्याम् ।

इति कान्तवर्गः ।

(खैकम्)

खमिन्द्रिये पुरे क्षेत्रे शून्ये बिन्दौ विहायसि ।
 संवेदने देवलोके शर्मण्यपि नपुंसकम् ॥ १ ॥

(१) इल्लीशकाकोचिमत्स्ययोः-ख. ।

(२) आख्यातो-ख. । (३) मातुल-ख. ।

(खट्टिकम्)

नग्वी स्त्रीक्रीडयोः शुक्तौ नखरे पुन्नपुंसकम् ।
 न्युक्लः सम्यङ् मनोहे च साम्नः पटप्रणवेषु च ॥ २ ॥
 प्रेङ्क्षा पर्यटनेऽप्यश्वगतौ संवेशनान्तरे ।
 मुखं निःसरणे वक्त्रे प्रारम्भोपाययागपि ॥ ३ ॥
 सन्ध्यन्तरे नाटकादेः शब्देऽपि च नपुंसकम् ।
 लेखो लेख्ये सुरे लेखा लिपिराजिकयार्मता ॥ ४ ॥
 गिङ्क्षाऽश्वगतिभेदेऽपि शूकशिम्भ्यां च नर्तने ।
 शङ्खः कम्प्यो न योपिन्ना भालास्थिनिधिभिन्नखे ॥ ५ ॥
 शाखा पक्षान्तरे बाहौ वेदभागद्रुमाङ्गयोः ।
 शिखा शाखावर्हिचूडालाङ्गलिक्यग्रमात्रके ॥ ६ ॥
 चूडामात्रे शिखायां च ज्वालायां प्रपदऽपि च ।
 सखा मित्रे सहाये ना वयस्यस्यां सखा मता ॥ ७ ॥
 सुखं शर्मणि नाके च सुखा पुर्यां प्रचेतसः ।

(खट्टिकम्)

गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने ॥ ८ ॥
 पुंसि मातलिपुत्रे च महादेवगणान्तरे ।
 त्रिशिखो राक्षसे क्लीवं त्रिशूले मण्डलान्तरे ॥ ९ ॥
 दुर्मुखः कपिभिन्नागभिर्दोर्ना मुखरे त्रिषु ।
 प्रमुखः प्रथमे श्रेष्ठे मयूखः किरणेऽपि च ॥ १० ॥
 ज्वालायामपि शांभायां विशिखस्तामरे शरे ।
 विशिखा तु खनित्र्यां च रथ्यानालिक्योरपि ॥ ११ ॥
 विशाखस्तर्कके स्कन्दे स्त्रियामृत्ते कटिल्लके ।
 वैशाखो मासभेदेऽपि मन्थाने च प्रकीर्तितः ॥ १२ ॥
 सुमुखस्ताश्च्यतनयो शाकनागप्रभेदयोः ।

(खचतुष्कम्)

भवेदग्निमुखा देवे विप्रे भल्लातके स्त्रियाम् ॥ १३ ॥

मथान्निशिखमुद्दिष्टं कुसुम्भे कुङ्कुमेऽपि च ।
 लाङ्गलिक्याख्यौषधौ च विशल्यायां च योषिति ॥ १४ ॥
 इन्दुलेखाऽमृतासोमलताशशिकलासु च ।
 अथ वद्धशिखा स्त्री स्यादुच्चटायां शिशीं त्रिषु ॥ १५ ॥
 महाशङ्खो मानुपास्थिसङ्ख्याभेदालिकेषु च ।
 भवेद्वयाघ्नखं कन्दगन्धद्रव्यविशेषयोः ॥ १६ ॥
 नखक्षतान्तरे क्लीबं शिलीमुखोऽलिकाण्डयोः ।
 शशिलेखा कलाभागे गुडूचीवृक्षभेदयोः ॥ १७ ॥
 भवेत् स्वस्तिमुखो लेखे ब्राह्मणे षन्दिनि त्रिषु ।

(खपञ्चकम्)

मलिनमुखोऽग्नौ गोलाङ्गूले पुंसि त्रिषु क्रूर ॥ १८ ॥
 शीतमयूखश्चन्द्रे घनसारे चापि पुंलिङ्गः ।
 सर्वतोमुख उग्रे च क्षेत्रज्ञब्रह्मणोः पुमान् ॥ १९ ॥
 नपुंसकं तु पानीये सुरवर्त्मन्यपि स्मृतम् ।

इति खान्तवर्गः ।

(गंकम्)

गौः स्वर्गे च बलीवर्दे रश्मौ च कुलिशे पुमान् ।
 (१) स्त्री सौरभेयादृग्घाणदिग्वाग्भृष्वस्तु भूमि च ॥ १ ॥

(गदिकम्)

(२) अगः स्यान्नगवन् पृथ्वीधरपादपयोः पुमान् ।
 अङ्गं गात्रे प्रतीकोपाययोः पुम्भूमि नीवृति ॥ २ ॥

(१) गायत्र्यामाप गम्भीरे जगत्या भुवने जले । गो गणेशे च नाके च
 वियत्यपि पुमानयम् ॥ गः सुमेरौ समाख्यातो गायत्रीगीतयोः पुमान् । गन्धर्वे
 चापि गः ख्यातो गायके चाभिधेयवत् ॥ इति ख. पुस्तकेऽधिकम् ।

(२) अगो महीरुहे शैले भास्करे पवनाशने । ख. पु. पाठः ।

कलीवैकत्वे त्वप्रधाने त्रिष्वङ्गवति चान्तिके ।
 इङ्गः स्याददुभुते ज्ञाने जङ्गमेङ्गितयोरपि ॥ ३ ॥
 ग्वगः सूर्यं ग्रहे देवे मार्गणे च विहङ्गमे ।
 खड्गो गण्डकशृङ्गासिवुद्धभेदेषु गण्डके ॥ ४ ॥
 गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते त्रिषु भीष्मे गुहे पुमान् ।
 चङ्गस्तु शोभने दक्षे टङ्गोऽस्त्री स्यात् खनित्रके ॥ ५ ॥
 खड्गभेदे च जङ्गायां न्यागो दाने च वर्जने ।
 तुङ्गो निशावर्धरयोः पुत्रागनगयोः पुमान् ॥ ६ ॥
 उन्नते त्रिषु दुर्गोमानोलयोः स्त्री दुर्गमे त्रिषु ।
 नागं नपुसकं रङ्गे सीसके करणान्तरे ॥ ७ ॥
 नागः पञ्चगमातङ्गकूराचारिषु तोयदे ।
 नागकेसरपुत्रागनागदन्तकमुस्तके ॥ ८ ॥
 देहानिलप्रभेदे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः ।
 पिङ्गो गोरोचनाहिङ्गुनालिकाचण्डिकासु च ॥ ९ ॥
 पिङ्गो शम्यां पिशङ्गे ना वालके तु नपुंसकम् ।
 पूगस्तु ऋषुकं वृन्दे फल्(१)सारेऽभिधेयवत् ॥ १० ॥
 नदीभेदे मल्लवां स्त्री भङ्गो जयविपर्यय ।
 भेदरागतारङ्गेषु भङ्गा सस्यान्तरे स्त्रियाम् ॥ ११ ॥
 मगं श्रीयानिवीयच्छाज्ञानवैराग्यकीर्तिषु ।
 महात्म्यैश्वर्ययत्नेषु धर्मे माक्षे च ना रवी ॥ १२ ॥
 भागां रूपाङ्गके भाग्यैकदेशयोर्भृगुः पुमान् ।
 मुनौ हरे तटे शुक्रे भृङ्गो धूम्याटपिङ्गयोः ॥ १३ ॥
 मधुव्रते भृङ्गराजे पंसि भृङ्गं गुडत्वचि ।
 भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि ॥ १४ ॥
 पालनेऽभ्यवहारे च योऽपिदादिभृतावपि ।
 भागां मृगमदे मासप्रभेदेऽन्वेषणाध्वनोः ॥ १५ ॥

मृगः पशौ कुरङ्गे च करिणक्षत्रभेदयोः ।
 अन्वेषणे च याच्छायां मृगी तु वनितान्तरे ॥ १६ ॥
 युगो रथहलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु ।
 युग्मे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धिनामौपधेऽपि च ॥ १७ ॥
 योंगोऽपूर्वार्थसम्प्रामौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु ।
 त्रयुःस्थैर्यं प्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे ॥ १८ ॥
 विश्रब्धघातके द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि ।
 कार्मणेऽपि च रङ्गो ना रागे नृत्ये रणक्षितौ ॥ १९ ॥
 अस्त्री त्रयुणि रागस्तु मान्सर्यं लोहितादिषु ।
 क्लेशादावनुरागे च गान्धारादौ नृपेऽपि च ॥ २० ॥
 रागः कुष्ठौषधे व्याधौ लङ्गस्तु सङ्गषिङ्गयाः ।
 लिङ्गं चिन्हेऽनुमाने च साङ्ग्यां कप्रकृतावपि ॥ २१ ॥
 शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहनेऽपि नपुंसकम् ।
 व्यङ्गो भेके च हीनाङ्गे वङ्गं सीसकरङ्गयाः ॥ २२ ॥
 वार्त्तिकेऽपि च कार्पासे पुम्भूम्नि नीवृदन्तरे ।
 वल्गुः स्याच्छुगले पंसि सुन्दरे चाभिधेयवत् ॥ २३ ॥
 वेगो जवे प्रवाहे च महाकालफलेऽपि च ।
 शार्ङ्गः कार्मुकमात्रेऽपि विष्णोर्गपि शरासने ॥ २४ ॥
 शुङ्गो वटाम्रानकयोः पर्कश्यामपि चास्त्रियाम् ।
 शृङ्गं प्रभुत्वे शिखरे चिन्हे क्रीडाभ्युयन्त्रके ॥ २५ ॥
 विषाणोत्कर्षयोश्चाथ शृङ्गः स्यात् कूर्चशीर्षके ।
 स्त्री विषायां स्वर्णमीनभेदयोः ऋषमौषधौ ॥ २६ ॥
 सर्गस्तु निश्चयाध्यायमोहोन्साहान्मसृष्टिषु ।
 (गत्रिकम्)
 अयागो विधुरे कूटे विश्लेषे कठिनोद्यमे ॥ २७ ॥
 अनङ्गे मदनेऽनङ्गमाकाशमनसोरपि ।
 अपाङ्गस्त्वङ्गहीने स्यान्नेत्रान्ते तिलकेऽपि च ॥ २८ ॥
 आभोगो वरुणच्छुभ्रे पूर्णतायत्नयोरपि ।

आयोगो व्यापृतो गन्धमाल्योपहाररोधयोः ॥ २६ ॥
 आशुगो मारुते बाणेऽप्युद्वेगं क्रमुकीफले ।
 उद्वेगोऽप्युद्धाहुलकोद्वेजनोद्गमनेषु च ॥ ३० ॥
 उत्सर्गः पुंसि सामान्ये न्याये च त्यागदानयोः ।
 कलिङ्गः पूतिकरजं धूम्याटे भूमिनीवृत्ति ॥ ३१ ॥
 न द्वयोः कोटजफले महिलायां तु योषिति ।
 कालिङ्गो भूमिकर्कारौ दन्तावलभुजङ्गयोः ॥ ३२ ॥
 कालिङ्गी राजकर्कट्यां चक्राङ्गो मानसौकसि ।
 चक्राङ्गो कटुरोहिण्यां जिह्मगोऽहो च मन्दगे ॥ ३३ ॥
 तडागोऽस्त्री जलाधारविशेषे यन्त्रकूटके ।
 तातगुः क्षुद्रताते ना जनकस्य हिते त्रिषु ॥ ३४ ॥
 त्रिवर्गो धर्मकामार्थे त्रिफलायां कटुत्रिके ।
 वृद्धिस्थानक्षये सत्त्वरजस्तमसि चेष्यते ॥ ३५ ॥
 तुरगी चाश्वगन्धायां तुरगश्चित्तवाजिनोः ।
 धाराङ्गोऽसौ च तीर्थे च नरङ्गस्तु वरण्डके ॥ ३६ ॥
 मेहने न द्वयोश्चाथ नारङ्गः पिप्पलीरसे ।
 यमजप्राणिनि विटे नागरङ्गद्रुमेऽपि च ॥ ३७ ॥
 निषङ्गः सङ्गते तूणे निसर्गो रूपसर्गयोः ।
 नीलङ्गुः स्यात्कृमौ पुंसि भम्भराल्यां तु योषिति ॥ ३८ ॥
 पञ्चाङ्गं न द्वयोर्भर्जे पद्मके रक्तचन्दने ।
 पद्मगश्चौषधीभेदे तथैव पवनशने ॥ ३९ ॥
 प्लवगो वानरे भेके सारथो चोष्णदीधितेः ।
 परागः सुमनोरेणौ धूलिस्नातीययोरपि ॥ ४० ॥
 गिरिप्रभेदे विख्यातावुपरागे च चन्दने ।
 प्रयागस्तीर्थभेदे स्याद्यज्ञे शतमखाश्वयोः ॥ ४१ ॥
 प्रयोगः कार्मणेऽपि स्यात् प्रयुक्तौ च निदर्शने ।
 पतङ्गः शलभे शालिप्रभेदे पक्षिसूर्ययोः ॥ ४२ ॥
 क्लीबं सूते प्रियङ्गुः स्त्री राजिकाकणयारपि ।

फलिन्यां कङ्कुसस्ये च पुत्रागस्तु सितात्पले ॥ ४३ ॥
 जातीफले नरश्रेष्ठे पाण्डुनागे द्रुमान्तरे ।
 वराङ्गं यानिमातङ्गमस्तकेषु गुडत्वचि ॥ ४४ ॥
 भुजङ्गोऽहौ च पिङ्गे च मातङ्गः श्वपचे गजे ।
 मृदङ्गः पटहे घाघे रक्ताङ्गस्तु महीसुते ॥ ४५ ॥
 कम्पिल्ले स्त्री तु जीवन्त्यां क्लीबं विद्रुमधीरयोः ।
 रथाङ्गं न द्वयोश्चक्रे ना चक्राङ्गविहङ्गमे ॥ ४६ ॥
 वातिगः पुंसि भण्टाक्यां धातुवादिनि चान्यवत् ।
 विडङ्गस्त्रिष्वभिज्ञे स्यात् कृमिघ्ने पुत्रपुंसकम् ॥ ४७ ॥
 विसर्गस्तु पुमान् दाने त्यागे च मलनिर्गमे ।
 विसर्जनीयेऽप्ययनभेदेऽपि च विभावसोः ॥ ४८ ॥
 विहङ्गस्तु त्रिलिङ्गः स्यादाशुगे च विहङ्गमे ।
 सर्वगं सलिले क्लीबं सर्वगः शङ्करे विभौ ॥ ४९ ॥
 सम्भागस्तु पुमान् भोगे सुरते जिनशासने ।
 सारङ्गः पुंसि हरिणे चातके च मतङ्गजे ॥ ५० ॥
 शबले त्रिषु हेमाङ्गो गरुडे परमेष्ठिनि ।

(गचतुष्कम्)

स्यादपवर्गस्यागे मोक्षे कार्यविसानसाफल्ये ॥ ५१ ॥
 अभिपङ्गः पुंलिङ्गः पराभवाकोशशपथेषु ।
 ईहामृगस्तु पुंसि स्यात् कोकरूपकभेदयोः ॥ ५२ ॥
 उपरागस्तु पुंसि स्याद्राहु(१)ग्रस्तार्कचन्द्रयोः ।
 दुर्नये ग्रहकल्लोले ध्यसनेऽपि निगद्यते ॥ ५३ ॥
 उपसर्गः पुमान् रोगभेदोषप्लवधोरपि ।
 कटभङ्गस्तु शस्यानां हस्तच्छेदे नृपात्यये ॥ ५४ ॥
 लुप्रभङ्गोऽपि वैधव्ये स्वातन्त्र्यनृपनाशयोः ।
 दीर्घाध्वगः पुमास्तुष्टे लेख्यहारे तु भेद्यवत् ॥ ५५ ॥

(१) राहुप्रासेऽर्कचन्द्रयोः—ख. १

मल्लनागोऽध्रमातङ्गे वाऽस्यायनमुनावपि ।
 समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने ॥ ५६ ॥
 सम्प्रयोगो रतेऽपि स्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च ।
 (गपखकम्)
 कथाप्रसङ्गो वातूले विपद्येद्ये च वाच्यवत् ॥ ५७ ॥
 नाडीतरङ्गः काकाले हिण्डके रतहिण्डके ।
 इति गान्तवर्गः ।

(घैकम्)

घो घण्टायां घर्घरे ना स्त्रियां तु काश्चिघातयोः ।
 (घट्टिकम्)
 अघं तु व्यसने दुःखे दुरिते च नपुंसकम् ॥ १ ॥
 अर्घः पूजाविधौ मूल्येऽप्युद्धः स्याद्देहजानिले ।
 अग्नौ हस्तपुटे शस्तेऽप्योघो वेगे जलस्य च ॥ २ ॥
 वृन्दे परम्परायां च द्रुतनृत्योपदेशयोः ।
 मघा मघी च नक्षत्रे धान्यभेदे यथाक्रमम् ॥ ३ ॥
 मघो ङीषान्तरे मेघो मुस्ताजलदयोः पुमान् ।
 मोघा स्त्री पाटलायां स्याद्धीननिष्फलयोस्त्रिषु ॥ ४ ॥
 लघुरगुरौ च मनोज्ञे निःसारे वाच्यवत् क्लीबम् ।
 शीघ्रे कृष्णागुरुणि च पृक्कानामौपधौ तु स्त्री ॥ ५ ॥
 इलाघा स्त्रियां प्रशंसायां परिचर्याऽभिलाषयोः ।

(घट्टिकम्)

अनघो निर्मलापापमनोज्ञेष्वभिधेयवत् ॥ ६ ॥
 अमोघः सफले वाच्यवत् स्त्री पथ्यावडङ्गयोः ।
 उल्लाघोऽपि शुचौ कृष्णे दक्षनीरोगयोस्त्रिषु ॥ ७ ॥
 काचिघः काञ्चनेऽपि स्याच्छङ्गेमण्डे मृषकेऽपि च ।
 निदाघो ग्रीष्मकाले स्यादुष्णस्वेदाम्बुनोरपि ॥ ८ ॥
 पलिघः काचकलशे घटे प्राकारगापुरे ।

परिघो योगभेदेऽस्त्रविशेषेऽर्गलवातयोः ॥ ६ ॥
 प्रतिघः प्रतिघाते स्यात् क्रोधेऽपि परिकीर्तितः ।
 महार्घस्तु महामूल्ये त्रिषु स्यात्सावके पुमान् ॥ १० ॥
 सर्वोघो गुरुभेदे च सर्वसन्नहने पुमान् ।
 इति घान्तवर्गः ।

(हैकम्)

डः पुमान् विषये ग्यातः स्पृहायां विषयस्य च ।
 इति डान्तवर्गः ।

(चैकम्)

चश्चण्डेशे पुमानुक्तः कच्छपे चन्द्रचोरयोः ।
 (चद्विकम्)
 अर्चा पूजाप्रतिमयोः कचः केशे गुरोः सुते ॥ १ ॥
 वन्धे शुष्कवणे पुंसि करिण्यां तु कचा स्त्रियाम् ।
 काचः शिष्ये मणौ नेत्ररोगभेदे मृदन्तरे ॥ २ ॥
 काञ्चा स्यान्मेखलादाम्नि प्रभेदे नगरस्य च ।
 कूर्चमस्त्री भ्रुवोर्मध्ये कठिनश्मश्रुकैतवे ॥ ३ ॥
 कौञ्चो द्वीपविशेषे स्यान् पक्षिपर्वतभेदयोः ।
 चर्चा चिन्तास्थासकयाश्चर्चिकायां तु योयिनि ॥ ४ ॥
 चञ्चा तु नलनिर्माणे तृणनिर्मितपूरुषे ।
 चञ्चुस्त्रोष्ट्यां स्त्रियां पुंसि गोनाडीके व्यडम्बके ॥ ५ ॥
 त्वक् स्त्री चर्मणि बल्के च गुडत्वचि विशेषतः ।
 न्यङ् नीचनि(१)मनयोर्नीचः पामरे वामनेऽपि च ॥ ६ ॥
 प्राच्छुद्दो दिशि देशे च काले च वाच्यलिङ्गकः ।
 पिचुर्ना कुष्ठभेदे च कर्पे तूलेऽसुरान्तरे ॥ ७ ॥
 मोचः शाभाञ्जने पुंसि मोचा शालमलिरम्भयोः ।

रुचिः स्त्री दीप्तौ शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयोः ॥ ८ ॥
 रुक् स्त्री शोभाद्युतीच्छासु वचः कीरे वचोषधौ ।
 शागिकायां च वाग्वाचे भारत्यां वचने स्त्रियौ ॥ ९ ॥
 वीचिः स्वल्पतरङ्गे स्यादवकाशे सुखे द्वयोः ।
 शचीन्द्राण्यां शतावर्यां तथा स्त्रीकरणान्तरे ॥ १० ॥
 शुचिर्ग्रीष्माग्निशृङ्गारेष्वापाटे शुद्धमन्त्रिणि ।
 ज्येष्ठे च पुंसि धवले शुद्धेऽनुपहते त्रिषु ॥ ११ ॥
 सूची तु सीधनद्रव्येऽप्याङ्गिकाभिनयान्तरे ।

(चत्रिकम्)

उदग्दिग्देशकालेषु वाच्यवत् त्रितयेऽव्ययम् ॥ १२ ॥
 कणीची पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटे स्त्रियाम् ।
 कवचो गर्दभाण्डे च सन्नाहे पटहेऽपि च ॥ १३ ॥
 क्रकचः करपत्रेऽस्त्री ग्रन्थिलाख्यतरौ पुमान् ।
 नमुचिस्तु पुमान् दैन्यभेदे कुसुमकार्मुके ॥ १४ ॥
 नाराच्येषणिकायां ना लोहवाणाम्बुहस्तिनोः ।
 प्रपञ्चः सञ्चयेऽपि स्याद्विस्तारे च प्रतारणे ॥ १५ ॥
 ग्रन्थग्दिग्देशकालेषु वाच्यवत्त्रितयेऽव्ययम् ।
 मरीचिर्मुनिभेदे ना गमस्तावनपुंसकम् ॥ १६ ॥
 मारीचो रक्षसो भेदे कर्काले याजकद्विजे ।
 मारीचो देवताभेदे विपञ्ची केलिघोणयोः ॥ १७ ॥
 विकचः क्षपणे कंतौ नाऽकेशे स्फुटितेऽन्यवत् ।
 विरञ्चिर्ना विरिञ्चश्च वैकुण्ठे परमेष्ठिनि ॥ १८ ॥
 सङ्कोचो मीनभेदे स्याद् वन्धे क्लीवं तु कुङ्कुमे ।
 सम्यक् स्याद्वाच्यलिङ्गे तु मनोज्ञे सङ्गतेऽपि च ॥ १९ ॥

(चचतुष्कम्)

जलमूचिः कङ्कवाटिमत्स्यशृङ्गाटयोरपि ।
 शिशुमारं च पुलङ्को जलौकायां तु योषति ॥ २० ॥
 मलिम्लुचो मासभेदे चौरज्वलनयोः पुमान् ।

(चपञ्चकम्)

रतनारीचो नारीणां सीत्कारे च शुनि स्मरे ॥ २१ ॥

इति चान्तवर्गः ।

(छैकम्)

छत्र(?) छादने स्त्रियां ग्याता निर्मलेऽन्यवदिष्यते ।

(छद्विकम्)

अच्छुः स्फटिकभल्लकनिर्मलेष्वच्छुमवययम् ॥ १ ॥

आभिमुख्येऽथ कच्छुः स्यादनृपे तुन्नकद्रुमे ।

नोकाङ्गे पुंसि वागह्यां चारिकायां च यापिति ॥ २ ॥

स्याद् गुच्छुः स्तवके स्तम्बे हारभेदकलापयोः ।

पिच्छा पूगच्छुटाकोशमोचाशाल्मलिवेष्टके ॥ ३ ॥

भक्तसम्भृतमण्डे च पङ्क्तावश्यपदामये ।

स्त्रियां पुंसि तु लाङ्गूले न द्वयोर्वहचूडयोः ॥ ४ ॥

पुच्छुः पश्चात्प्रदेशे स्याल्लाङ्गूले पुच्छुमिष्यते ।

म्लेच्छुः पामरभेदे च पापरक्तोऽपभापणे ॥ ५ ॥

(छचतुष्कम्)

महाकच्छुस्तु पुंसि स्यात् समुद्रं च प्रचेतसि ।

इति छान्तवर्गः ।

(जैकम्)

जा ना मृत्युञ्जये जन्यां तातमात्रे जनार्दने ।

(२) जूस्वरागमने प्रोक्ता सामान्यगमने स्त्रियाम् ॥ १ ॥

जूराकाशसरस्वन्यां पिशाच्यां जवने स्त्रियाम् ।

(जद्विकम्)

अजशृङ्गागे हरिब्रह्मविभुस्मरहरे नृपे ॥ २ ॥

(१) तरले छं प्रकीर्तितं माहात्म्ये परमेऽपि च-ख. पुस्तकेऽधिकम् ।

(२) त्वरिते जः समाख्यातो जयने जिः प्रकीर्तितः-ख. पुस्तकेऽधिकम् ।

अञ्जाऽस्त्री शङ्खं ना विचुले धन्वन्तरो च हिमकिरणे ।
 क्लीवं पद्मेऽर्थाजिः स्त्री समभूमौ च संग्रामे ॥ ३ ॥
 ऊर्जस्तु कार्तिकोन्साहयलेषु प्राणनेऽपि च ।
 कञ्जः केशे विरिञ्चे च कञ्जं पीयूषपद्मयोः ॥ ४ ॥
 कुजा कान्यायनोदेध्यां कुजो रनकभोमयोः ।
 कुब्जो वृक्षप्रभेदे ना न्युब्जे स्याद्वाच्यलिङ्गकः ॥ ५ ॥
 कुञ्जोऽस्त्रियां निकुञ्जेऽपि हनौ दन्तेऽपि हस्तिनाम् ।
 खञ्जा छन्दःप्रभेदे स्त्री कुटिलाङ्घ्रौ तु वाच्यवत् ॥ ६ ॥
 खजा मन्थं प्रहस्तेऽथ खर्जः कीटान्तरे स्मृता ।
 खर्जूरापादपे कण्डूवां गजो माने मतङ्गजे ॥ ७ ॥
 वास्तुनः स्थानभेदेऽपि गञ्जा खनौ सुरागृहे ।
 गञ्जः स्यात् पुंसि रीढायां भाण्डागारे तु न स्त्रियाम् ॥ ८ ॥
 गुञ्जा तु काकचिञ्चायां पटहे च कलध्वनौ ।
 द्विजः स्याद् ब्राह्मणक्षत्रवंश्यदन्ताण्डजेषु ना ॥ ९ ॥
 द्विजा भार्गवो हरेणो च ध्वजः स्याच्छौण्डिके पुमान् ।
 न स्त्रियां तु पताकायां खट्वाङ्गे मेढ्रचिह्नयोः ॥ १० ॥
 निजं स्वीये च नित्ये च न्युब्जो दर्भमयसृचि ।
 कर्मरङ्गफले क्लीवं कुब्जाधोमुखयोस्त्रिषु ॥ ११ ॥
 प्रजा लोके च सन्ताने पिञ्जा तूलहरिद्रयोः ।
 बले क्लीवे वधे पुंसि व्याकुले त्रिष्वथा भुजा ॥ १२ ॥
 द्वयोर्बाहौ करे मर्जः स्त्री शुद्धौ धावकेऽपि च ।
 रजो रेणौ परागे स्यादार्तवे च गुणान्तरे ॥ १३ ॥
 रज्जुर्वेण्यां गुणे योषिद्राजिः स्त्री पङ्क्तिलेखयोः ।
 रुजा रागे च भङ्गेऽथ लाजः स्यादार्द्रतण्डुले ॥ १४ ॥
 नपुंसकमुशीरे च स्त्रियां पुम्भूमि चक्षते ।
 ब्रजो गाष्टाध्ववृन्देषु वाजो निःस्वनपक्षयोः ॥ १५ ॥
 वेगे पुमानथ क्लीवे घृतयज्ञानवारिषु ।
 व्याजः शाठ्येऽपदेशेऽथ बीजमङ्कुरकारणे ॥ १६ ॥

हेतुतत्त्वाधानशुक्ले सर्जूर्वणिजि विद्युति ।
स्त्रियां स्वज्जो विधौ रुद्रे स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः ॥ १७ ॥
कलीबं रक्तेऽथ सज्जः स्यात् सन्नद्धे सम्भृते त्रिषु ।

(जत्रिकम्)

अण्डजो मृगनाभौ स्यात् सरटेऽहौ खगे भूपे ॥ १८ ॥
अङ्गजं रुधिरेश्वरकेशपुत्रगदेषु ना ।
अम्बुजो निचुले पुंसि कमले तु नपुंसकम् ॥ १९ ॥
असृक् स्याद्योगभेदे ना रक्तेऽपि स्यान्नपुंसकम् ।
कम्बोजो हस्तिभेदेऽपि शङ्खदेशविशेषयोः ॥ २० ॥
करजं स्याद्व्याघ्रनखे करञ्जनखयोः पुमान् ।
कारुजः शिल्पिनां चित्रे वामनदूरे गजार्भके ॥ २१ ॥
काम्बोजोऽश्वान्तरे सोमवलके पुन्नागपादपे ।
काम्बोजी मापपण्यां च वलभ्रखदिरे स्त्रियाम् ॥ २२ ॥
कुटजो वृक्षभेदे स्यादगस्त्यद्रोणयोरपि ।
गिरिजं त्वन्नकेऽपि स्याच्छिलाजतुनि शलजे ॥ २३ ॥
लोहोऽपि गिरिजागौरीमातुलुङ्गयोश्च योषिति ।
जलजं कमले शङ्खे नीरजं कुष्ठपद्मयोः ॥ २४ ॥
परञ्जस्तैलयन्त्रे स्याच्छुरिकाफलसेनयाः ।
वलजं गांपुरे तेत्रे शस्यसङ्करयोरपि ॥ २५ ॥
वलजा वरयोपायां यूथ्यामथ वणिक् स्त्रियाम् ।
वणिज्यायां पुमान् वाणिज्यके च करणान्तरे ॥ २६ ॥
बाहुजः क्षत्रियं कीरे स्वयञ्जाततिलेऽपि च ।
भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतादेव्यां तु भूमिजा ॥ २७ ॥
वनजा मुद्गपण्यां ना मुस्तके कलीषमम्बुजे ।
सहजस्तु निसर्गे ना सहोत्थे पुनरन्यवत् ॥ २८ ॥
समजः पशुवृन्दे ना विपिने तु नपुंसकम् ।
सामजस्तु गजे पुंसि सामोत्थे पुनरन्यवत् ॥ २९ ॥
हिमजा तु शचीगौर्योः पुंसि मैनाकपर्वते ।

(जचतुष्कम्)

अहिभुग् बर्हिणे ताक्ष्यं पुंसि काश्मीरजं पुनः ॥ ३० ॥
 कुष्ठकुङ्कुमयोः क्लीवेऽतिविषायां तु योषिति ।
 क्षीराब्धिजं तु सामुद्रलवणे मौक्तिकेऽपि च ॥ ३१ ॥
 पुमांस्तुपारकिरणे कमलायां तु योषिति ।
 ग्रहराजो रवौ चन्द्रे जघन्यजः कनीयसि ॥ ३२ ॥
 वृषले द्विजराजस्तु चन्द्रेऽनन्ते गरुत्मति ।
 धर्मराजो यमे बुद्धे युधिष्ठिरनृपे पुमान् ॥ ३३ ॥
 भगद्वाजो गुरोः पुत्रे व्याघ्राटाख्याविहङ्गमे ।
 भारद्वाजो वनकार्पास्यां ना द्रोणऋषिभेदयोः ॥ ३४ ॥
 अथ भृङ्गराज उक्तः पक्षिविशेषे च मार्कवं भ्रमरे ।
 यक्षराट् पुंसि धनदे मल्लानां रङ्गचत्वरे ॥ ३५ ॥
 राजराजः कुबरेऽपि सार्वभौमे सुधाकरे ।

(जपश्चकम्)

ऋषभध्वज एषोऽपि शङ्करं चार्हदन्तरे ॥ ३६ ॥
 (१) मुनिभेषजमागस्त्यहरीतक्यां च लङ्घने ।

इति ज्ञान्तवर्गः ।

(श्लोकम्)

भो ऋण्टीशे सुरगुरौ दैत्यराजे ध्वनावपि ।

(इन्द्रिकम्)

भञ्ज्वा वाते तारवायो नष्टेऽपि कीर्त्यते बुधोः ॥ १ ॥
 भञ्ज्वा ध्वनिविशेषे च स्यादम्बुकणवर्षणे ।

इति ज्ञान्तवर्गः ।

(श्लोकम्)

अः पुमान् स्याद् बलीवर्दे शुके वाममतावपि ।

(१) वसुन्धरीशश्चन्द्रे पद्मेऽपि परिकीर्तितः—ख. पुस्तकेऽधिकम् ।

(अद्विकम्)

ज्ञो ब्रह्मबुधविद्वत्सु स्यादज्ञो जडमूर्खयोः ॥ १ ॥
प्रज्ञस्तु पण्डिते वाच्यलिङ्गो बुद्धो च योषिति ।
राज्ञो राजप्रियायां च भार्यायां भास्करस्य च ॥ २ ॥
संज्ञा नामनि गायत्र्यां चेतनारवियोषितोः ।
अर्थस्य सूचनायां च हस्ताद्यैरपि योषिति ॥ ३ ॥

(अत्रिकम्)

कृतज्ञः कुक्कुरे पुंसि मर्यादिन्यभिधेयवत् ।
क्षेत्रज्ञ आत्मनि च्लेके दैवज्ञो गणके पुमान् ॥ ४ ॥
दैवज्ञेक्षणिकायां स्त्रा सर्वज्ञः शिवबुद्धयोः ।
इति जान्तवर्गः ।

(टैकम्)

(१) टः पुमान् वामने पादे निःस्वनेऽपि कचिन्मतः ।

(अद्विकम्)

अदृष्टं भक्ते च शुष्के ना क्षौमेऽन्यर्थे गृहान्तरे ॥ १ ॥
इष्टमाशंसतेऽपि स्यात् पूजितं प्रेयसि त्रिषु ।
अमृतन्तो पुमान् क्लीबे संस्कारे ऋतुकर्मणि ॥ २ ॥
इष्टिर्मताऽभिलाषेऽपि सङ्ग्रहश्लोकयागयोः ।
कटः श्रोणौ द्वयोः पुंसि किलिङ्गेऽतिशये शिवे(२) ॥ ३ ॥
समये गजगण्डे च पिप्पल्यां तु कट्या मता ।
कटुः स्त्री कटुरोहिण्यां लताराजिकयोरपि ॥ ४ ॥
नपुंसकमकार्यं स्यात् पुलिङ्गो रसमात्रके ।
त्रिषु तद्वत्सुगन्ध्याश्च मत्सरेऽपि खरेऽपि च ॥ ५ ॥

(१) टा पृथिव्यां करङ्के टा ध्वनौ च परिकीर्तितः । टा महद्वर आख्यातः
ख्याते त्रिभुवनेऽपि च ॥ इदं पद्यं ख.पुस्तकेऽधिकम् ।

(२) शरे-ख., शिरे-क. ।

कष्टं तु गहने कृच्छ्रे कृष्टं रोदनरात्रयो ।
 कुटः कोटे पुमानस्त्री घटे स्त्रीपुंसयोर्गृहे ॥ १ ॥
 कुटी स्यात् कुम्भदास्यां च मुरायां चित्रगुच्छके ।
 कूटाऽस्त्री निश्चलं राशौ लौहमुद्गरदम्भयोः ॥ ७ ॥
 मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवयन्त्रयोः ।
 अनृते चाथ कृष्टिः स्यादाकर्षे स्त्री बुधे पुमान् ॥ ८ ॥
 काटिः स्त्री धनुषोऽग्रेऽश्वौ संख्याभेदप्रकर्षयोः ।
 खटोऽन्धकूपकफयोः प्रहारान्तरटङ्क्याः ॥ ८ ॥
 खाटिस्त्वसदग्रहेऽपि स्यात् किणे शवरथे स्त्रियाम् ।
 खेटः कर्णे ग्रामभेदे चर्मण्यस्यर्वति त्रिषु ॥ १० ॥
 मथ गृष्टिः सकृत्सूतगवीवदरयाः स्त्रियाम् ।
 घटः समाधिभेदेभशिरःकूटकुटेषु च ॥ ११ ॥
 घटा घटनगोष्ठीभवटनासु च यापिति ।
 घृष्टिः स्त्रा वर्षणस्पर्द्धाविष्णुकान्तासु ना किरौ ॥ १२ ॥
 घोण्टा तु वदरीपूगवृक्षयारपि यापिति ।
 चटुश्चाटौ पिचिण्डे(१) च व्रतिनामासने पुमान् ॥ १३ ॥
 जटा लग्नकचे मूले मांस्यां प्लक्षे पुनर्जटी ।
 जुष्टं तु क्लीवमुच्छिष्टे सेविते वाच्यलिङ्गकम् ॥ १४ ॥
 भाटो नकुञ्जे कान्तारे व्रणादीनां च मार्जने ।
 तटं नपुंसकं क्षेत्रे प्रतीरे तु तटी त्रिषु ॥ १५ ॥
 त्वष्टा पुमान् देवशिलिपतक्ष्णोगादित्यभिद्यपि ।
 त्रुष्टिः स्त्री संशये स्थले सूक्ष्मैलाकालमानयाः ॥ १६ ॥
 त्रांष्टिः स्त्री कट्फले चञ्चवां खगे मानान्तराऽपि च ।
 दिष्टं देवे पुमान् काले दिष्टिर्मुत्पग्निमाणयोः ॥ १७ ॥
 स्त्रियां, दृष्टिः स्त्रियां बुद्धौ लोचने दर्शनेऽपि च ।
 धटो दिव्यतुलायां स्याद्धटौ चारे च वाससः ॥ १८ ॥
 नटी नलयौषधे स्त्री स्यात् शैलूपाशकयोः पुमान् ।

पटश्चित्रपटे वस्त्रेऽस्त्री प्रियालद्रुमे पुमान् ॥ १९ ॥
 पटुर्दत्ते च नीरोगे चतुरेऽप्यभिधेयवत् ।
 पटोले तु पुमान् क्लीबे लुत्रालवणयोरपि ॥ २० ॥
 पट्टः पेयणपाषाणे व्रणादीनां च बन्धने ।
 चतुष्पथे च राजादशासनान्तरपीठयोः ॥ २१ ॥
 पटिः स्त्री पटभेदे स्याद्वागुलौ कुम्भिकाद्रुमे ।
 पुष्टिः स्त्री पोषणे वृद्धौ फटा तु फणदन्तयोः ॥ २२ ॥
 बटी त्रिषु गुणे पुंसि स्यान्न्यग्रोधकपर्दयोः ।
 भटः स्यात् पुंसि वीरे च विशेषे पामरस्य च ॥ २३ ॥
 भृष्टिः स्याद्भर्जने शून्यवाटिकायां च योषिति ।
 म्लिष्टं त्रिष्वव्यक्तवाचि म्लाने मुष्टिर्द्वयोः फले ॥ २४ ॥
 बद्धपाणौ त्सरौ यष्टिः पुंसि स्याद् भुजदण्डके ।
 द्वयार्हारलताभाग्योर्मिभुकाशस्त्रभेदयोः ॥ २५ ॥
 रिष्टं ज्ञेमाशुभाभावे पुंसि खड्गे च फेनिले ।
 रिष्टिः खड्गे ना शुभे स्त्री लाटो देशान्तरेऽशुके ॥ २६ ॥
 वाटो मार्गे वृत्तिस्थाने स्यात् कुटावास्तुनोः स्त्रियाम् ।
 चिटोऽद्रौ लवणे पिङ्गे मृषिके खदिरेऽपि च ॥ २७ ॥
 विष्टिस्त्रिषु कर्मकरे स्त्रयाज्ज्वेतनकर्मसु ।
 व्युष्टिः फले समृद्धौ स्त्री व्युष्टं कल्ये त्रिषुषिते ॥ २८ ॥
 सटा जटाकेसरयोः स्फुटो व्यक्तप्रफुल्लयोः ।
 व्याप्ते त्रिषु स्फुटिर्योषित् पादस्फोटामयेऽपि च ॥ २९ ॥
 निर्भिन्नकर्कटीशस्येऽपि स्यात् सृष्टं तु निर्मिते ।
 युक्तनिश्चितयोः प्राज्ये त्रिषु सृष्टिस्तु निर्मितौ ॥ ३० ॥
 स्वभावे चापि कथिता हृष्टो रोमाञ्चितेऽपि च ।
 जानहर्षे प्रहसिते विस्मितेऽप्यभिधेयवत् ॥ ३१ ॥

(टत्रिकम्)

भवटः स्यात् खिले गर्ते कूपे कुहकजीविनि ।
 अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले काककङ्कयोः ॥ ३२ ॥

अरिष्टमशुभे तत्रे सूतिकागार आसवे ।
 शुभे मरणञ्चिन्हे चादिष्टमादेशिने त्रिषु ॥ ३३ ॥
 आक्षेपोच्छिष्टयोः क्लीबमुक्तः स्तीव्रमत्तयोः ।
 उद्भटः कच्छपे (१) शूर्पे कर्कटो विहगान्तरे ॥ ३४ ॥
 राशिभेदे कुलारे च वालुङ्क्यां शालमलीफले ।
 कर्दटः करहाटे स्यान् पङ्कपङ्कारयोरपि ॥ ३५ ॥
 करटो गजगण्डे स्यान् कुसुम्भे निन्द्यजीवने (२) ।
 एकादशाहादिश्राद्धे दुर्दृरुढेऽपि वायसे ॥ ३६ ॥
 कर्कटो वाद्यभेदेऽथ कापटो जतुकार्यिणाः ।
 कीकटः कृपणे निःस्वे त्रिषु पुष्पभूमि नोवृत्ति ॥ ३७ ॥
 कुरुगटो दारुपुत्र्यां ना क्षिण्ड्यम्लानप्रभेदयोः ।
 कुक्कुटयनृतचर्यायां पुंसि स्याच्चगणायुधे ॥ ३८ ॥
 निपादशूद्रयोः पुत्रे तृणील्कायां च कुक्कुभे ।
 कुनटो मनःशिलायां नैपाल्यामपि योषिति ॥ ३९ ॥
 कृपाटमुदरे तौये केशटो हर्यजोत्कटे ।
 चर्पटः स्फार्गविपुले चपटे पर्पटेऽपि च ॥ ४० ॥
 चक्राटो विषवैद्येऽपि धूर्तदानारयोरपि ।
 चिपिटः व्याघ्रभेदे ना त्रिषु पिष्टितविस्तृते ॥ ४१ ॥
 चिरटो तु सुवासिन्यां स्याद् द्वितीयवयःस्त्रियाम् ।
 जकुटं वार्त्ताकुपुष्पे जकुटो मलये शुनि ॥ ४२ ॥
 ज्यङ्कटं शिष्यभेदेऽपि धौताञ्जन्यां च न द्वयोः ।
 त्रिकुटं सिन्धुलवणे त्रिकुटः पर्वतान्तरे ॥ ४३ ॥
 त्रिपुटा मल्लिकायां च सूक्ष्मैलात्रिवृतोः स्त्रियाम् ।
 सतोनके च तीरे च त्रिपुटः समुदाहृतः ॥ ४४ ॥
 द्रोहाटः कथितो गाथाप्रभेदे मृगलुब्धके ।
 डालप्रतिके चाऽथ धाराटश्चातकाश्वयोः ॥ ४५ ॥

निर्दटस्तु दयाशून्ये कथितो निष्प्रयोजने ।
 परापवादरक्ते च वाच्यलिङ्गोऽयमिष्यते ॥ ४६ ॥
 निष्कुटस्तु गृहोद्याने स्यात् केदारकपाटयोः ।
 पर्कटी नूतनफले पूगादेः प्लक्षपादपे ॥ ४७ ॥
 परीष्टिः परिचर्यायां प्राकाम्येऽन्वेषणे स्त्रियाम् ।
 पर्पटी पिष्टभेदे स्यात् पर्पटी भेषजान्तरे ॥ ४८ ॥
 पात्रटः (१) कर्परे पुंसि कुशे स्यादभिधेयवत् ।
 पिञ्चटो नेत्ररोगे स्यात् कलावं सीसकरङ्गयाः ॥ ४९ ॥
 वरटा द्वयोर्वगट्यां स्त्री हंस्यां तत्पतौ पुमान् ।
 वर्वटी पण्ययापायां ब्रीहिभेदे च योपिति ॥ ५० ॥
 वेकटः स्याद्वैकटिके मत्स्यभेदे च यूनि च ।
 भावाटो भावके साधुनिवेशे कामुके नटे ॥ ५१ ॥
 भाकूटः शैलभूषणभेदे स्यादथ मर्कटी ।
 करञ्जभिच्छूकशिव्योः पुंसि वानरलूनयोः ॥ ५२ ॥
 मोचाटः कृष्णजीरे च रम्भास्थित मलयोद्भवे ।
 मोरटं तु भवेदिक्षुमूलाङ्कोठप्रसूनयोः ॥ ५३ ॥
 समरात्रात्परक्षारे मूर्धिकायां तु मोरटा ।
 वर्णाटो गायने चित्रकरे स्त्रीकृतजीवने ॥ ५४ ॥
 चिकटा वज्रवागाह्यां त्रिपूर्वविकगलयोः ।
 शाकटं शकटस्येदमित्यर्थं तस्य वोढवि ॥ ५५ ॥
 शैलाटो देवले सिंहे शुक्लकाचकिरातयोः ।
 संसृष्टं त्रिषु संसर्गं सशुद्धं वसनादिना ॥ ५६ ॥

(टचतुष्कम्)

उच्चिच्छटस्तृणगडमत्स्ये(२) कोपनपूरुषे ।
 करहाटः शिफाकन्दे पञ्चस्य मदनद्रुमे ॥ ५७ ॥
 स्यात् कार्यपुटः कृपणान्मत्तानर्थकरेषु च ।

कामकूटस्तु वेश्यायाः प्रियविभ्रमयोः पुमान् ॥ ५८ ॥
 कुटन्नटं तु कैवर्ते मुस्तके पुंसि शोणके ।
 कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञरूपे ॥ ५९ ॥
 पतितब्राह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि ।
 गडगारीटस्तु फलकासिधाराव्रतधारिणोः ॥ ६० ॥
 गाढमुष्टिः कृपाणे ना कृपाणे त्वभिधेयवत् ।
 चक्रवाटः क्रियारोहे पर्य्यन्ते च शिखातरौ ॥ ६१ ॥
 चतुःपष्टिः कलासंख्याभेदयोर्ध्ववृत्ति स्त्रियाम् ।
 नारकीटोऽश्मकीटो स्यात् स्वदत्ताशाविहन्तरि ॥ ६२ ॥
 पग्गुष्टः पग्भृते वारनार्यौ तु योषिति ।
 प्रतिकृष्टं मतं गुह्ये द्विरावृत्त्या च कर्षिते ॥ ६३ ॥
 प्रतिसृष्टः प्रेषिते स्यात् प्रत्याख्याते च वाच्यवत् ।
 वर्कगाटः कटाक्षे स्यात्तरुणादित्यरोचिषि ॥ ६४ ॥
 नारीपयोधरोत्सङ्गकान्तदत्तनखक्षते ।
 शिपिविष्टस्तु खलतौ शिवे दुश्चर्मणि स्मृतः ॥ ६५ ॥
 अथ श्रुतिकटः प्राञ्जललोहेऽहो पापशोधने ।

(टपञ्चकम्)

दशनोच्छिष्टः पुंसि स्यान्निश्वासाधरचुम्बयोः ॥ ६६ ॥

इति टान्तवर्गः ।

(टैकम्)

टो मण्डले चन्द्रविम्बे शून्ये च लोकगोचरे ।

(ठादिकम्)

कटो मुनौ तदाख्यातवेदाध्यतृन्नयोः स्वरे ॥ १ ॥

कण्टो गले सन्निधाने ध्वनौ मदनपादपे ।

काष्ठा दारुहरिद्रायां कालमानप्रकर्षयोः ॥ २ ॥

स्थानमात्रे दिशि च स्त्री दारुणि स्यान्नपुंसकम् ।
 कुण्ठं रोगे पुष्करेऽस्त्री कुण्ठाऽकर्मण्यमूर्खयोः ॥ ३ ॥
 कोष्ठः कुसुले चान्मीये मध्ये कुक्षेर्गृहस्य च ।
 गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी सभासंलापयोः स्त्रियाम् ॥ ४ ॥
 ज्येष्ठः श्रेष्ठेऽतिवृद्धे च त्रिषु मासान्तरे पुमान् ।
 ज्येष्ठा तु गृहगोधाऽऽख्यजन्तुनक्षत्रभेदयोः ॥ ५ ॥
 निष्ठा निष्पत्तिनाशान्तयाञ्चानिवहणेषु च ।
 प्रष्टस्त्रिष्वग्रगे श्रेष्ठे पुंसि चाण्डालिकौषधौ ॥ ६ ॥
 पाठश्च पठने ख्याते विद्वक्कथ्यौ तु योषिति ।
 पृष्ठं परमगात्रेऽपि देहस्यावयवान्तरे ॥ ७ ॥
 वण्टः स्यादकृतोद्वाहे खर्वे कुन्तायुधेऽपि च ।
 शठो मध्यस्थपुरुषे धृत्तधृत्तूरयोरपि ॥ ८ ॥
 श्रेष्ठो वरे कुर्वरे च शठो मूर्खेऽलसेऽपि च ।
 पष्ठी कान्यायनीतिथ्योस्त्रिषु पण्णां च पूरणे ॥ ९ ॥
 हठः स्यात् प्रसभे पृश्न्यां हेठो वाश्वापिहेठयोः ।

(ठत्रिकम्)

अपष्ठुः पुंसि काले च वामे स्यादन्यलिङ्गकः ॥ १० ॥
 अम्बष्ठो देशभेदेऽपि विप्राद्वश्यासुतेऽपि च ।
 अम्बष्ठा चाम्ललोण्यां स्यात् पाठायुधिकयोरपि ॥ ११ ॥
 कमठः कच्छपे पुंसि भाण्डभेदे नपुंसकम् ।
 कनिष्ठोऽतियुवान्यल्पपानुजे स्त्री दुबलाङ्गुलौ ॥ १२ ॥
 जगठः कर्कशे पाण्डौ कठिनेऽप्यभिधेयवत् ।
 नर्मठश्चिवुके पिङगे प्रतिष्ठागौरवे क्षितौ ॥ १३ ॥
 स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुर्क्षरपद्ययोः ।
 प्रकोष्ठो मणिवन्धस्य कृर्परस्यान्तरेऽपि च ॥ १४ ॥
 भूपकक्षान्तरेऽपि स्याद्वग्निष्ठं मरिचेऽपि च ।
 तात्रे क्लीबं तित्तिरौ ना वरोस्तमयोस्त्रिषु ॥ १५ ॥
 मकुष्ठो व्रीहिभेदे ना मन्थरे पुनरन्यवत् ।

लघिष्ठोऽत्यल्पके भेले वैकुण्ठः कृष्णशक्रयोः ॥ १६ ॥

श्रीकण्ठो देशभिद्युग्रे साधिष्ठोऽनिद्वैतार्थयोः ।

(ठवतुष्कम्)

कलकण्ठः कलध्वाने हंसे पारावते पिके ॥ १७ ॥

कालकण्ठश्च दात्यूहे कलविद्धे च खञ्जने ।

मयूरे पीतसारे च स्यात् खण्डपरशौ पुमान् ॥ १८ ॥

कालपृष्ठं कर्णचापे पुंसि कङ्कविहङ्गमे ।

स्यादन्तशठो जम्बारे कपिले कर्मरङ्गके ॥ १९ ॥

नागरङ्गेऽपि च पुमान् स्याच्छाङ्गेयां तु योषिति ।

पूतिकाष्ठं च सरलदेवदारुमर्होरुहोः ॥ २० ॥

मृत्रकण्ठः पुमान् त्रिप्रे खञ्जरीटकपोतयोः ।

हारिकण्ठः पिके पुंसि हागन्वितगले त्रिषु ॥ २१ ॥

इति अन्तवर्गः ।

(डैकम्)

डः पुमान् वाडवाग्रा स्याद्वाक्त्रिण्यां स्त्री निगद्यते ।

(डट्टिकम्)

मण्डं मुष्के च पंश्यां स्यादिडा तु बुधयोषिति ॥ १ ॥

सौरभेय्यां च वचने वसुमन्यामपि स्त्रियाम् ।

काण्डः स्तम्भे तरुस्कन्धे बाणेऽवसरनीरयोः ॥ २ ॥

कुन्सिते वृक्षभिन्नाडोवृन्दे रहसि न स्त्रियाम् ।

क्रीडा केलिप्रकारे स्यात् खेलावज्ञानयोरपि ॥ ३ ॥

कुण्डमग्न्यालये मानभेदे देवजलाशये ।

कुण्डी कमण्डलौ जारान् पतिवन्नीसुते पुमान् ॥ ४ ॥

पिठरे तु न ना श्वेडो ध्वनौ कर्णमये विपे ।

श्वेडा वंशशलाकायां सिंहनादे च योषिति ॥ ५ ॥

लोहितार्कपर्णफले घोषपुष्पे नपुंसकम् ।

दुरासदे च कुटिले वाच्यलिङ्गः प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 क्रोडः शनौ शूकरे ना न पुमानङ्गक्षसोः ।
 खण्डोऽर्द्धा शकले नेक्षुविकारमणिदोषयोः ॥ ७ ॥
 खण्डः पानान्तरे भेदे गण्डः स्यात् पुंसि खड्गिनि ।
 ग्रहयोगप्रभेदे च वाथ्यङ्गे पिटकेऽपि च ॥ ८ ॥
 चिह्नवीरकपोलेषु हयभूषणवुद्बुदं ।
 गडुः पृष्ठगुष्ठे कुब्जे गडो मोनान्तराययोः ॥ ९ ॥
 गुडः स्याद् गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयोः ।
 गुडा स्नुह्यां च कथिता गुडिकायां च योषिति ॥ १० ॥
 गोण्डः पामरजातौ च वृद्धनाभौ च तडति ।
 चण्डो ना तिनित्तीवृत्ते यमकिङ्करदैव्ययोः ॥ ११ ॥
 चण्डी कान्त्यायनीदेव्यां हिंस्रकोपनयोषितोः ।
 चण्डा धनहरीशङ्खपुष्पयोस्त्रिष्वतिकोपने ॥ १२ ॥
 ताव्रेऽपि चूडा वडभौ शिखायां बाहुभूषणे ।
 चोडः प्रावरणे भूमि देशभेदे जडा स्त्रियाम् ॥ १३ ॥
 शूकशिख्यां हिमप्रस्तमृकाप्रबेषु तु त्रिषु ।
 ताडस्तु ताडने घोषे मुष्टिमेयतृणादिषु ॥ १४ ॥
 ताडी पत्रद्रुमे चाथ दण्डोऽर्द्धा लगुडे पुमान् ।
 व्यूहभेदे प्रकाण्डेऽश्वे कोणमन्थानयार्गपि ॥ १५ ॥
 सैन्ये काले मानभेदे चण्डांशोः पारिपार्श्विके ।
 दमे यमेऽभिमाने च नाडी नाले व्रणान्तरे ॥ १६ ॥
 शिखायां गण्डदूर्वायां चर्यायां कुहनस्य च ।
 तथा पट्टक्षणाकालेऽपि नीडं स्थानकुलाययोः ॥ १७ ॥
 पण्डः पण्डे धियि स्त्री स्यात् पाण्डुर्ना नृपतौ सिते ।
 पिण्डो बोले बले सान्द्रे देहागारैकदेशयोः ॥ १८ ॥
 देहमात्रे निवापे च गोलसिंहकयार्गपि ।
 आङ्गुष्पे च पुंसि स्यात् क्लीबमाजीवनायसोः ॥ १९ ॥
 पिण्डी तु पिण्डीतगरेऽलाबुखर्जूरभेदयोः ।

पीडा कृपाशिरोमालाऽपमर्दसरलद्रुषु ॥ २० ॥
 भाण्डं पात्रे वणिङ्मूलधने भूपाऽश्वभूपयोः ।
 मण्डः पञ्चाङ्गुले शाकभेदे कलावं तु मस्तुनि ॥ २१ ॥
 आमलक्यां स्त्रियां मण्डायास्त्रियां सागपिच्छयोः ।
 मुण्डो दैत्यान्तरे राहुग्रहे ना मुण्डिते त्रिषु ॥ २२ ॥
 मुण्डा मुण्डीरिकायां स्यात् स्त्रियामस्त्री तु मूर्धनि ।
 रण्डा मूषिकपण्यां च विधवायां च योषिणि ॥ २३ ॥
 रोडः क्षौदे भवेत् पुंसि तृप्ते तु वाचयलिङ्गकः ।
 (१)रण्डा तु पांसुलायां स्त्री त्रिषु हस्तादिवर्जिते ॥ २४ ॥
 व्याडो हिस्त्रपशौ सर्पे शुण्डा पानगृहे मता ।
 अप्यम्बुहस्तिनीवेद्याहस्तिहस्तमुगासु च ॥ २५ ॥
 शोण्डो मत्ते च विख्यातः पिप्पल्यां च भवेत् स्त्रियाम् ।
 पण्डं पक्षादिसङ्घाते न स्त्री स्याद् गापनौ पुमान् ॥ २६ ॥

(डविकम्)

करण्डो मधु क्षोशामिकाण्डेषु दलाढके ।
 कृष्माण्ड्युमायां स्त्री पुंसि कर्करौ च गणान्तरे ॥ २७ ॥
 भ्रूणान्तरेऽथ कोदण्डं चापे ना नीवृद्भन्तरे ।
 भ्रुव्यथो गरुडं क्ष्वेडमन्त्रे मरकतेऽपि च ॥ २८ ॥
 तरण्डो षडिशीमृत्रवद्धकाष्ठादिके प्लवे ।
 नौकायामपि न स्त्री स्यात्तिन्तिडीडिम्बचिञ्चयोः ॥ २९ ॥
 द्राविडो देशभिज्जाते संख्याभिद्वेधमुख्ययोः ।
 निर्गुण्डो नीलशेफाल्यां मिन्धुवारद्रुमेऽपि च ॥ ३० ॥
 प्रचण्डो दुर्वहे श्वेतकरवीरे प्रतापिनि ।
 प्रकाण्डो न स्त्री विटपे मूलशाखान्तरे तरोः ॥ ३१ ॥
 शस्ते पिचण्ड उदरे पशाग्वयवे पुमान् ।
 पून्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा जन्वन्तरे पुमान् ॥ ३२ ॥

वरण्डोऽप्यन्तरावेदौ समूहमुखरोगयोः ।
 वारुण्डी द्वारपिण्ड्यां स्त्री फणिनां राजके पुमान् ॥ ३३ ॥
 न स्त्रियां सेकपात्रे च मलेऽक्षः श्रवणस्य च ।
 भेरुण्डा देवताभेदयक्षिण्यन्तगयोः स्त्रियाम् ॥ ३४ ॥
 भयानके वाच्यवत्स्यान्मात्तण्डः क्रोडसूर्ययोः ।
 मारुण्डोऽण्डे भुजङ्गीनां मार्गे गोमयमण्डले ॥ ३५ ॥
 वरण्डा सागिकावर्त्तिशस्त्रभेदे च योषिति ।
 वितण्डा वादभेदे स्यात् कच्छांशाके शिलाद्वये ॥ ३६ ॥
 कर्वीर्यामपि स्त्री स्याच्छिखण्डो बर्हचूडयोः ।
 (१) शरण्डस्तु पुमान् धूर्त्तं शरटे भूषणान्तरे ॥ ३७ ॥

(डचतुष्कम्)

(२) अपागण्डस्तु वलिभे विकलाङ्ग शिशावपि ।
 (३) अतिगण्डा योगभेदे बृहद्रण्डे तु वाच्यवत् ॥ ३८ ॥
 चक्रवाडोऽद्रिभेदे स्याच्चक्रवाडं तु मण्डले ।
 जलरुण्डो जलावर्त्ते पयारेणौ भुजङ्गमे ॥ ३९ ॥
 देवताडः सैहिकेयं जीमूने च हुताशने ।
 अथ वातदुडा(४) वात्यावातशोणितयोरपि ॥ ४० ॥
 पिच्छिलस्फोटिकायां च वामायामपि योषिति ।

इति दान्तवर्गः ।

(ढकम्)

ढो ढक्कायां पुमानुक्तः शुनि तस्य च लाङ्गुले ।

(ढद्विकम्)

गूढं रहसि गुह्ये च न द्रयाः संवृते त्रिषु ॥ १ ॥
 द्रुढं स्थूले नितान्ते च प्रगाढवलयवत्यपि ।

(१) शरण्डस्तु पुमान् धूर्त्तं शरटे-ख. । (२) अपागण्डं तु-ख. ।

(३) इदं पद्यार्थं ख. पुस्तके नास्ति । (४) वातशुद्धा-ख. ।

मादिः स्त्री पञ्चभङ्गे च दैन्यस्यापि प्रकाशने ॥ २ ॥
 मूढस्तु तन्निद्रने बाले राढा स्त्री सुहृशोभयोः ।
 रूढं जाते प्रसिद्धे च बाढं दृढप्रतिज्ञयोः ॥ ३ ॥
 व्यूढः संहतविन्यस्तपृथुलेष्वभिधेयवत् ।
 पाढा ना भारिके सूते पण्डः स्यात् पुंसि गोपतौ ॥ ४ ॥
 आकृष्टागडे वर्षवरे तृतीयाप्रकृतावपि ।
 सोढा तितक्षाः युक्ते शक्ते चाप्यभिधेयवत् ॥ ५ ॥

(ढत्रिकम्)

अध्यूढा कृतसापत्न्यनार्यामध्यूढ ईश्वरे ।
 आपाढो वतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते ॥ ६ ॥
 स्त्री पूर्णिमायामालीढं पादन्यासंश्रिते त्रिषु ।
 उद्(१)ढमूढे स्थूले स्यादुपोढो निकटोदयोः ॥ ७ ॥
 प्रगाढः कृच्छ्रद्वयः प्रमाढो मृत्रिते घने ।
 प्ररूढो जटरे वद्धमूले वारूढ इत्ययम् ॥ ८ ॥
 वस्त्राञ्जले कपाटेश्चौ पञ्चरे शम्बलेऽपि च ।
 विरूढोऽङ्कुरिते जाते विगूढा गर्हितेऽपि च ॥ ९ ॥
 गुप्तेऽपि त्रिषु संरूढः प्राढे चाङ्कुरिते त्रिषु ।
 समूढः पुञ्जिते भुग्ने सद्योजातेऽनुपप्लुते ॥ १० ॥

(ढचतुष्कम्)

अध्यारूढं समारूढेऽभ्याधिके चाभिधेयवत् ।
 खट्वारूढः श्रिते खट्वामविनीते च वाच्यवत् ॥ ११ ॥
 प्रत्यालीढं तु चरणन्यासभेदेऽश्रिते त्रिषु ।

इति दान्तवर्गः ।

(णैकम्)

णः पुमान् विन्ददेवे स्याद् भूपणे गुणवर्जिते ।

पानीयनिलयेऽपीति केचिदुचुर्विपश्चितः ॥ १ ॥

(णद्विकम्)

अणुर्वीहिविशेषे स्यान्पुंसि सूक्ष्मेऽभिधेयवत् ।

अणिराणवदक्षाग्रकालाश्रिसीमसु द्वयोः ॥ २ ॥

उष्णो ग्रीष्मे पुमान् दक्षाशातयोरन्यलिङ्गकः ।

ऊर्णा मेघादिलोम्नि स्यादन्तरावर्तके भ्रुवोः ॥ ३ ॥

कर्णः पृथाज्येष्ठसुते सुवर्णालो श्रुतावपि ।

क्षणः पर्वान्सवव्यापारेषु मानेऽप्यनेहसः ॥ ४ ॥

कणा जीरककुम्भीरमक्षिकापिप्पलाषु च ।

कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे काणः काकैकचक्षुषोः ॥ ५ ॥

कीर्णं (१) दत्ते च विक्षिप्ते हिसितेऽप्यभिधेयवत् ।

कुणस्तुन्नकवृक्षे ना कुकर त्वभिधेयवत् ॥ ६ ॥

कृष्णः सत्यवर्तापुत्रे वायसे केशवेऽर्जुने ।

कृष्णा स्याद् द्रौपदीनीलाकणाद्राक्षासु योषिति ॥ ७ ॥

मेचक्रे वाच्यलिङ्गं स्यात् कलावं मरिचलोहयोः ।

कोणा वाद्यप्रभेदे स्यार्द्धाणादीनां च वादने ॥ ८ ॥

एकदेशे गृहादीनामश्रो च लगुडेऽपि च ।

गणः प्रमथसंख्योत्रे चण्डालैः प्रभेदयोः ॥ ९ ॥

गुणो मांवर्यामप्रधाने रूपादौ सूद इन्द्रिये ।

न्यागशौर्यादिसत्त्वादिसन्ध्याद्यावृत्तिरज्जुषु ॥ १० ॥

शुक्लादावपि वक्ष्यां च गेष्णुर्ना गायने नटे ।

घ्राणं क्लीवं नासिकायां घ्राते स्याद्वाच्यलिङ्गकम् ॥ ११ ॥

घृणा जुगुप्साकृपयोरथ चूर्णी कपर्दके ।

चूर्णी धृतो नारभेदे चूर्णानिवासयुक्तिषु ॥ १२ ॥

जर्णश्चन्द्रे च वृक्षे च जिष्णुर्ना वासवेऽर्जुने ।

जित्वरे वाच्यवज्जीर्णं परिपक्वपुराणयोः ॥ १३ ॥

भूणिः क्रमुकभेदेऽपि दुष्टवैवश्रुतौ स्त्रियाम् ।
 त्राणं तु त्रायमाणायां रक्षणे रक्षिते त्रिषु ॥ १४ ॥
 तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विपलोहाजिमुष्ककं ।
 क्लीवं, यवाग्रजे पुंसि तिग्मान्मत्यागिनोः त्रिषु ॥ १५ ॥
 तूणी नील्यां निषङ्गे ना तृष्णा स्यात्सर्पलिप्सयोः ।
 दीणं विदारिते भीते द्रुणं चापेऽलिनि द्रुणः ॥ १६ ॥
 द्रुण्यम्बुद्रोणीकच्छप्योर्दंष्ट्रुर्दातरि दुर्गमे ।
 द्रोणोऽस्त्रियामाढकं स्यादाढवापचतुष्टये ॥ १७ ॥
 पुमान् कृपोपतौ दग्धकाके स्त्री नीवृदन्तरे ।
 तथा काष्ठाम्बुवाहिन्यां गवादन्यामपीष्यते ॥ १८ ॥
 पणो वराटमाने स्यान्मूल्ये कार्षापणे ग्लहे ।
 क्रय्यशाकाट्टिकाद्युतव्यवहारे भृतौ धने ॥ १९ ॥
 पर्णं पत्रे किंशुके ना पाणिः स्यादुन्मदस्त्रियाम् ।
 स्त्रियां द्वयोः सैन्यपृष्ठे पादग्रन्थ्यधरेऽपि च ॥ २० ॥
 प्राणो हन्मारुते बोलं काव्यजीवेऽनिले बले ।
 पुलिङ्गः पृष्ठिते वाच्यलिङ्गः पुम्भूमि चासुषु ॥ २१ ॥
 पूर्णः शक्ते समग्रे ना पृष्ठिते त्वभिधेयवत् ।
 फाणिर्गुडे करम्बे च स्त्रियां वाणो तु योषिति ॥ २२ ॥
 व्यूतावपि सरस्वत्यां भ्रूणः स्त्रीगर्भडिम्भयोः ।
 मणिः स्त्रीपुंसयोरश्मजातो मुक्तादिकेऽपि च ॥ २३ ॥
 कण्टदेशस्तनऽजायलिङ्गाग्रेऽलिखरेऽपि च ।
 मोणः शुष्कफले नके मक्षिकाऽहिकण्डयोः ॥ २४ ॥
 गणः कोणे कणे पुंसि समग्रे पुंनपुंसकम् ।
 रेणुः स्त्रीपुंसयोर्धूलौ पुलिङ्गः पर्पटे पुनः ॥ २५ ॥
 वर्णा द्विजादिशुक्लादियशोगुणकथासु च ।
 स्तुता ना, न स्त्रियां भेदरूपात्तरविलेपने ॥ २६ ॥
 वाणः स्याद् गोस्तने दैत्यभेदे केवलकाण्डयोः ।
 वाणा तु वाणमूले स्त्री नीलभिण्ड्यां पुनर्द्वयोः ॥ २७ ॥

वीणा विद्युति वल्लभ्यां वृषिणः पाखण्डचन्द्रयोः ।
 त्रिषु, ना यादवे मये वेणी केशस्य बन्धने ॥ २८ ॥
 नद्यादेरन्तरे देवताले(?) वेणुर्नृपान्तरे ।
 त्वक्सारोऽपि च पुंसि स्याच्छृणो मासचतुष्टये ॥ २९ ॥
 लोहादीनां च निकये शाणी प्रावरणान्तरे ।
 श्राणं पक्वे यवाग्वां स्त्री शीर्णे तनुविशीर्णयोः ॥ ३० ॥
 श्रेणिः स्त्रीपुंसयोः पङ्क्तौ समानशिल्पिसंहतौ ।
 शोणः कृशानौ श्योनाके लोहिताश्वे नदे पुमान् ॥ ३१ ॥
 त्रिषु काकनदच्छाये स्थाणुः कीले हरे पुमान् ।
 अस्त्री ध्रुवोऽथ स्थूणा स्यात् सूर्या स्तम्भे गृहस्य च ॥ ३२ ॥

(णत्रिकम्)

अरुणोऽव्यक्तगोऽर्के सन्ध्यागोऽर्कसारथी ।
 निःशब्दे कपिले कुष्ठभेदे ना गुणिनि त्रिषु ॥ ३३ ॥
 अरुणाऽतिविषादयामाम्ब्रिष्टात्रिवृतासु च ।
 अरणिर्वह्निमन्थे ना द्वयोर्निर्मन्थ्यदारुणि ॥ ३४ ॥
 अभीक्षणं तु भृशे नित्यतद्युक्तक्रिययोस्त्रिषु ।
 इन्द्राणी करणे स्त्रीणां पौलोमीसिन्धुवाग्योः ॥ ३५ ॥
 ईरिणिं तूपरे शून्येऽपीक्षणं दर्शने दृशि ।
 ऊपणं मरिचे क्लीयं कणायामूपणा स्त्रियाम् ॥ ३६ ॥
 एषणी व्रणमार्गानुसारिण्यां च तुलाभिदि ।
 करुणस्तु रसे वृश्चे कृपायां करुणा मता ॥ ३७ ॥
 कत्तृणं तृणभिन्पृश्न्योः करणं हेतुकर्मणोः ।
 (२) वाणजादौ हस्तलेपे नृत्यगीतप्रमेदयोः ॥ ३८ ॥
 क्रियाभेदेन्द्रियक्षेत्रकायसंवेशनेषु च ।
 कायस्थे साधने क्लीवं पुंसि शूद्राविशोः सुते ॥ ३९ ॥
 कल्याणमक्षयस्वर्गे मङ्गलेऽपि नपुंसकम् ।

कङ्कणं करभूषायां सूत्रमण्डनयोरपि ॥ ४० ॥
 करेणुर्गजयोषायां स्त्रियां पुंसि मतङ्गजे ।
 कामेण मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मठेऽपि च ॥ ४१ ॥
 काकिणी पणतुर्यां मानदण्डे च दृश्यते ।
 कृष्णलैकवराट्योः स्यादुन्मानस्यांशकेऽपि च ॥ ४२ ॥
 कारणं करणे हेतुवधयोश्च नपुंसकम् ।
 स्त्री यातनायां कुर्वाणो भृत्यकारकयोस्त्रिषु ॥ ४३ ॥
 कृपाणः खाडगे कुरिकाकत्तयोरपि योपति ।
 कृपाणस्तु रुमा पुंसि मन्दकुत्सितयोस्त्रिषु ॥ ४४ ॥
 क्षेपणं प्रेरणे नौकादण्डजालभिदोः स्त्रियाम् ।
 ग्रहणं स्वीकारादरूपगोपलधिर्वन्दिषु (च) ॥ ४५ ॥
 स्याद् ग्रामणाः प्रधानेऽधिपतो त्रिषु नापिते पुंसि ।
 ग्रामीणा नालिकायां स्त्री ग्रामीद्भृतेऽभिधेयवत् ॥ ४६ ॥
 गोकर्णाऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे च गणान्तरे ।
 अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णा मूर्धिकोपधौ ॥ ४७ ॥
 चरणाऽस्त्री बहवृचादौ मूले गोत्रे पदेऽपि च ।
 भ्रमणे भक्षणे चा(१)पि नपुंसक उदाहृतः ॥ ४८ ॥
 जरणं जीर्णके(२)ऽजार्जाहिङ्गुसौवर्चलेऽपि च ।
 तरुणं कुब्जपुष्पे ना रुक्मे यूनि तु त्रिषु ॥ ४९ ॥
 तरणिर्द्युमणो पुंसि कुमारानौकयोः स्त्रियाम् ।
 दक्षिणो दक्षिणोद्भूतसरलच्छन्दवर्त्तिषु ॥ ५० ॥
 आगमे त्रिषु, यज्ञादिविधिदाने दिशि स्त्रियाम् ।
 द्रविणं न द्वयोर्वित्ते काञ्चने च पराक्रमे ॥ ५१ ॥
 दारुणो रसभेदे ना त्रिषु तु स्याद्भयावहे ।
 दुर्गणो मुदरेऽपि स्यात् दहिणे च परश्वधे ॥ ५२ ॥
 दुर्वर्णं त्रिष्वसङ्गणं क्लीवमैलेयरूपयोः ।

दौर्वाणं मृष्टपणं स्याद् दूर्वायां स्वरसेऽपि च ॥ ५३ ॥
 धर्मणस्तु पुमान् वृक्षभेदसर्पप्रभेदयोः ।
 धरणं मानभेदेऽपि धारणे धरणी भुवि ॥ ५४ ॥
 धपणं स्यान् परिभवे रतेऽसत्यां तु धर्षिणी ।
 धरुणः सम्मतं नारे स्वलाकि परमेष्ठिनि ॥ ५५ ॥
 धारणा नाडिकायां स्याद् बुद्धोक्तमन्त्रभिरपि ।
 धारणाऽङ्गे च योगस्य न पुंसि स्याद् विधारणे ॥ ५६ ॥
 ध्रिपणस्त्रिदशान्नायं ध्रिषणा ध्रियि योषिति ।
 निःश्रेणिः ध्रिरोहिण्यां स्वर्जनीपादपे स्त्रियाम् ॥ ५७ ॥
 निर्याणं वारणापाङ्गदेशे मोक्षेऽध्वनिर्गमे ।
 निर्माणं निमित्तो सारं समञ्जसे नपुंसकम् ॥ ५८ ॥
 निर्वानमस्तङ्गमने निर्वृतो गजमज्जने ।
 तङ्गमेऽप्यपवर्गे च प्रवणो ना चतुर्थे ॥ ५९ ॥
 क्रमनिम्नमर्हाभागोदग्रप्रहेषु च त्रिषु ।
 प्रवणस्ताप्रकुम्भे स्यादलिन्दं लोहमुदरे ॥ ६० ॥
 प्रमाणं नित्यमर्यादाशास्त्रेषु सत्यवादिनि ।
 द्यत्तायां च हेतौ च कर्त्तव्यकत्वं प्रमातरि ॥ ६१ ॥
 पत्रोणं धौतकौशेये कर्त्तव्यं स्याच्छ्लोणके पुमान् ।
 पक्षिणी पूर्णिमायां स्याद्विहङ्ग्यां शाकिनीभिदि ॥ ६२ ॥
 आगामिवर्त्तमानाहृत्यक्तरात्रावपि स्त्रियाम् ।
 प्रवेणिः स्त्री कुथावेण्याः पुराणं पञ्चलक्षणे ॥ ६३ ॥
 पणे पुंसि त्रिषु प्रत्ने पूरणः पूरके त्रिषु ।
 कर्त्तव्यं पिण्डप्रभेदे च पूरणी शाल्मलिद्रुमे ॥ ६४ ॥
 पटारम्भकसूत्रेषु प्रोक्षणं सेचने वधे ।
 वरुणस्तरुभेदेऽप्यु पश्चिमाशापतावपि ॥ ६५ ॥
 वरणस्तु पुमान् तिक्तशाकप्राकारयोरपि ।
 वकीर्णं कन्यादिवरणे वेष्टने स्त्री नवीभिदि ॥ ६६ ॥
 वारणं प्रतिषेधे स्याद्वारणस्तु मतङ्गजे ।

ब्राह्मणं ब्रह्मसङ्खाने वेदभागे नपुंसकम् ॥ ६७ ॥
 भूमिदेवे तु पुंलिङ्गः फल्लिकापृक्कयोः स्त्रियाम् ।
 वारुणी गण्डदुर्वायां प्रतीचासुरयोरपि ॥ ६८ ॥
 भरणी घोषके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ ।
 भ्रमणी कारुण्डिकायां क्रीडायायामधीशितुः ॥ ६९ ॥
 भीषणी रसे सल्लक्यां ना गाढे दाहणे त्रिषु ।
 मसृणोऽकर्कशे स्निग्धे त्रिपृमायां तु योषिति ॥ ७० ॥
 मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च ।
 उद्देशे नागिकेले च मार्गणो याचकं शरे ॥ ७१ ॥
 याञ्चाऽन्वेपणयोः क्लीवं यन्त्रणं रक्षणे स्मृतम् ।
 वन्धने स्यान्नित्यमने रवणः शब्दने खरे ॥ ७२ ॥
 रमणं पटोलमूले नार्यी स्त्री ना धवे स्मरे ।
 रोपणः पारदे हेमहर्षणोपलयोः पुमान् ॥ ७३ ॥
 क्रोधने वाच्यलिङ्गः स्याद्रोहिणी कण्ठरुग्भिदो ।
 तडित्कटम्भरासोमवल्केषु लोहितागवोः ॥ ७४ ॥
 लवणं सैन्धवादौ ना सिन्धुरश्रोभिदो रसे ।
 तद्युक्ते वाच्यलिङ्गः स्यान्नर्दाभेदत्विपोः स्त्रियाम् ॥ ७५ ॥
 लक्षणं नाग्निं चिन्हं च सारस्यां लक्षणा क्वचित् ।
 लक्ष्मणा त्वोषधीभेदे सारस्यामपि योषिति ॥ ७६ ॥
 रामभ्रातरि पुंसि स्यात् सश्रीके चाभिधेयवत् ।
 विषाणी क्षीरकाकोल्यामजशृङ्ग्यां च योषिति ॥ ७७ ॥
 कुष्ठनामौषधे क्लीवं पशुशृङ्गेभदन्तयोः ।
 विपणिः पण्यवीथ्यां च भवेदापणपण्ययोः ॥ ७८ ॥
 शरणं गृहरक्षिभ्रोर्वधरक्षणयोरपि ।
 स्त्रियां सुदर्शनामांस्योर्मुण्डोरीशबरीभिदोः ॥ ७९ ॥
 श्रवणं च श्रुतौ कर्णे नक्षत्रे न नपुंसकम् ।
 श्रमणो यतिभेदे ना निन्द्यजीविनि तु त्रिषु ॥ ८० ॥
 श्रावणो मासि पापण्डे दध्याल्यां श्रावणा स्त्रियाम् ।

शिङ्गाणं काचपात्रे च लोहनासिकयोर्मले ॥ ८१ ॥
 श्रीपर्णी काश्मरीकुम्भयोः क्लीबं पद्माग्निमन्थयोः ।
 सङ्कीर्णं निचितेऽपि स्यादशुद्धे चापि भेद्य(१)वत् ॥ ८२ ॥
 सरणिः पङ्क्तौ मार्गे च सारणो राक्षसान्तरे ।
 रुग्भेदे ना प्रसारण्यां स्वल्पनद्यां च सारणी ॥ ८३ ॥
 सुपेणः कर्मदे स्याद्विष्णुमुग्रीवैद्ययोः ।
 सुवर्णां ना स्वर्णकर्णे सुवर्णाख्यमखान्तरे ॥ ८४ ॥
 श्रीकृष्णागुरुणि क्लीबे काञ्चने हरिचन्दने ।
 सुपर्णः स्वर्णचूडे च गरुडे कृतमालके ॥ ८५ ॥
 सुपर्णा कमलिन्यां च वैततेयस्य मातरि ।
 हंरुर्ना सतीले स्त्री रेणुकाकुलयोपितोः ॥ ८६ ॥
 हरणं यौतकादीनां द्रव्ये भुजे हृतावपि ।
 हरिणः पुंसि सागङ्गे विपदे त्वभिधेयवत् ॥ ८७ ॥
 हरिणी हरितायां च नारीभिर्द्वृत्तभेदयोः ।
 सुवर्णप्रतिमायां च हर्षणोऽक्षिरुगन्तरे ॥ ८८ ॥
 हर्षके योगभेदे च श्राद्धदेवेऽपि च कञ्चित् ।
 हिरणं रेतसि स्वर्णे वराटे च नपुंसकम् ॥ ८९ ॥

(णचतुष्कम्)

अङ्गाग्निणी हसन्त्यां च भास्कृत्यक्तदिश्यपि ।
 अथर्वणिर्नाऽथर्वक्षत्राहणे च पुरोधसि ॥ ९० ॥
 मातर्पणं ग्रीणने स्यान्मङ्गलालेपनेऽपि च ।
 आरोहणं स्यात् सोपाने समारोहे प्ररोहणे ॥ ९१ ॥
 उत्तेपणं तु व्यजने धान्यमर्दनवस्तुनि ।
 स्यादुद्धरणमुद्धारवान्तात्रोन्मूलनेष्वपि ॥ ९२ ॥
 कार्पापणोऽस्त्री कार्षिके पणषोडशकेऽपि च ।
 अथ कामगुणो रागे विषयाभोगयोरपि ॥ ९३ ॥

चीर्णपणस्तु निम्बेऽपि खर्जुरीभूरुहे पुमान् ।
 चूडामणिः शिरोरत्ने काकचिञ्चाफले पुमान् ॥ ६४ ॥
 जुहुः (१) वाणोऽपि चाध्वर्यावपि स्याज्जातवेदसि ।
 नगदुराणः कीटमात्रे वर्वरे तण्डुलोदके ॥ ६५ ॥
 त्रायमाणा वार्षिके म्त्री रक्ष्यमाणेऽभिधेयवत् ।
 तैलपर्णी मलयजे श्रीवासे सिद्धकेऽपि च ॥ ६६ ॥
 दाक्षायणी त्वपर्णायामदिवन्याद्युडुपु स्त्रियाम् ।
 अथ देवमणिर्मगदवावर्ते कौस्तुभेऽपि (२) च ॥ ६७ ॥
 नागायणोऽच्युते भीरुगौर्योर्नारायणा मता ।
 अथो निगरणं कलावं भोजने स्याद्रत्ने पुमान् ॥ ६८ ॥
 अथ निस्तरणं मृत्युपायमोक्षेषु निर्गमे ।
 स्यान्निस्तरणमुपायं निस्तारे तरणेऽपि च ॥ ६९ ॥
 निरूपणं स्यादात्मके विचारे च निदर्शने ।
 पर्परीणश्च पर्णस्य शिखायां द्युतकम्बले ॥ १०० ॥
 पर्णचूर्णरसंऽपि स्यात् पर्परीणं तु पर्वणि ।
 प्रवारणं निषेधे स्यात् काम्यदाने च न द्वयोः ॥ १०१ ॥
 परीरणः स्यात् कमठे दण्डे च पट्टशाटके ।
 परायणमभीष्टे स्यात्तत्पराश्रययोरपि ॥ १०२ ॥
 परवाणिः पुमान् धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि ।
 पारायणं समासङ्गे कात्स्न्यं पारगतावपि ॥ १०३ ॥
 पीलुपर्णी विम्बिकायां मूर्वायामोषधीभिदि ।
 अथ पुष्करिणी चेभ्यां सरोजिन्यां जलाशये ॥ १०४ ॥
 मधुपर्णी तु गाम्भीर्या नीलीसंज्ञोषधावपि ।
 मीनाघ्नीणस्तु पुंलिङ्गो दर्दुराघ्रे च खञ्जने ॥ १०५ ॥
 गन्तरेणुस्तु सिन्धूरे पलाशकोरके पुमान् ।
 गगचूर्णः पुमान् दन्तधावने मकरध्वजे ॥ १०६ ॥

रेगिहाणस्तु पुंसि स्यान्महादेवेऽम्बरेऽपि च ।
 लम्बकर्णः स्मृतोऽङ्कोटपादपे छगलेऽपि च ॥ १०५ ॥
 विदारणं विडम्बे च भेदे क्लीवं रणे द्वयोः ।
 अथ वैतरणी दद्यां प्रेतानां यातुमातरि ॥ १०८ ॥
 शरवाणिः शम्भुखे पायिके शरजीविनि ।
 पुमानथो शिखरिणी रमालवृत्तभेदयोः ॥ १०९ ॥
 नारीरत्ने मल्लिकायां रोमावल्यामपि स्त्रियाम् ।
 अथ संसरणं क्लीबमसम्बाधचमूगतौ ॥ ११० ॥
 ग्रण्टापथे च संसारे रणागम्भे च कुत्रचित् ।
 समीरणः स्यात् पवने पथिके च फणिज्जके ॥ १११ ॥
 हस्तिकर्णश्चोरुवूके पलाशगणभेदयोः ।

(णपञ्चकम्)

अवग्रहणमित्येतत् प्रतिगोधेऽप्यनादरे ॥ ११२ ॥
 अवतारणं भूतादिग्रहे वस्त्राञ्जलेऽर्चने ।
 प्रविदारणमाख्यातं सम्परायेऽवदारणे ॥ ११३ ॥
 परिभाषणं सनिन्दोपालम्भे नियमेऽपि च ।
 उक्तो मत्तवारणस्तु प्रकिलन्नकटकुञ्जरे ॥ ११४ ॥
 क्लीवं प्रासादवीथीनां कुन्दवृक्षवृतावपि ।
 मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मणयोर्ना तु शोणके ॥ ११५ ॥
 गोम(१)हर्षणं गोमाञ्चे ना मृते च विभीतके ।
 वातरायण उन्मत्ते निष्प्रयोजनपूरुषे ॥ ११६ ॥
 काण्डे च करपत्रे च कूटे च परसङ्क्रमे ।

(णपष्ठकम्)

दोहदलक्षणमुक्तं वयसः सन्धौ च गर्भे च ॥ ११७ ॥
 यौवनलक्षणमप्याख्यातं लावण्यकुचयोश्च ।

इति णान्तवर्गः ।

(त्रिकम्)

तश्चौरामृतपुच्छेषु क्रोडे म्लेच्छे च कुत्रचित् ।

अपुमांस्तरणे पुण्ये कथितः शब्दवेदिभिः ॥ १ ॥

(तद्विकम्)

अस्नं क्षिप्तेऽप्यवसिते त्रिषु ना पश्चिमाचले ।

अन्तं स्वरूपं नाशे ना न स्त्री शेषेऽन्तिके त्रिषु ॥ २ ॥

आग्निः पीडाधनुष्कोट्योः स्यात्तो लब्धे स्वसत्ययोः ।

आग्निः स्त्री योगसम्प्राप्त्योगितं स्मृते गते त्रिषु ॥ ३ ॥

ईतिर्दिम्बे प्रवासंऽतिवृष्ट्यादिपटसु च स्त्रियाम् ।

उक्तमेकाक्षरच्छन्दस्युक्तं स्याद्भाषिते त्रिषु ॥ ४ ॥

ऊतिः स्त्री रक्षणे स्यूतावृतिः कल्याणवर्त्मनोः ।

जुगुप्सास्पृह्योः स्त्री स्याद्रतमुच्छशिले जले ॥ ५ ॥

मन्ये दीप्ते पूजिते स्याद्वतुर्वर्षादिपटसु च ।

आर्तवे भासि च पुमानेतः कर्तुर भागते ॥ ६ ॥

भक्ता शूद्रान् भक्षयिष्यते प्रतीहारे च सारथो ।

भुजिष्यातनयेऽपि स्यान्नियुक्तवेधसोः पुमान् ॥ ७ ॥

कर्त्ता तु कारके वाच्यलिङ्गो ना परमेष्ठिनि ।

ऋतुर्यज्ञे मुनौ पुंसि कान्तिः शोभेच्छ्रयोः स्त्रियाम् ॥ ८ ॥

कान्ता नार्यो प्रियङ्गो स्त्री शोभने त्रिषु ना धवे ।

लोहे च चन्द्रसूर्यायः पर्यायान्तःशिलासु च ॥ ९ ॥

क्षितिर्निवामे मेदिन्यां कालभेदे क्षये स्त्रियाम् ।

कीर्तिः प्रसादयशसोर्योपि कुन्तो गवेषिकायां स्यात् ॥ १० ॥

प्रासाद्युधे च कुन्ती गुग्गुलुपृथयोश्च शल्लक्याम् ।

कृतं युगेऽलमर्थे स्याद्विहिते हिसिते त्रिषु ॥ ११ ॥

कृतं तु चेष्टिते छन्ने कृतिः करणहिसयोः ।

कृत्तिश्चर्मत्वचोर्भूर्जे कृत्तिकायां द्वयं स्त्रियाम् ॥ १२ ॥

केतुर्ना रुक्पताकाविग्रहोत्पातेषु लक्ष्मणि ।

गर्तस्त्रिगर्तभेदे स्यादवटे च कुकुन्दरे ॥ १३ ॥

यस्तं ग्रासीकृतेऽपि स्याल्लुप्तवर्णपदेऽपि च ।
 गतिः स्त्री मार्गदशयोद्धानि यात्राऽभ्युपाययोः ॥ १४ ॥
 नाडीव्रणसरण्यां च गतं विज्ञानयातयोः ।
 गातुर्ना कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे त्रिषु रोषणे ॥ १५ ॥
 गीतिश्छन्दसि गाने स्त्री गीतं शब्दितगानयोः ।
 गुमिः स्य्यवकरस्थाने कागगारे च रक्षणे ॥ १६ ॥
 गुप्तं स्याद्रक्षिते गूढे घातः काण्डप्रहारयोः ।
 घृतमाज्ये जले क्लीवं प्रदीप्ते त्वभिधेयवत् ॥ १७ ॥
 चितं छत्रे त्रिषु चिता चित्यायां संहतौ स्त्रियाम् ।
 चित्तिश्चित्यावृन्दयोः स्त्री जातं व्यक्तौघजन्मसु ॥ १८ ॥
 क्लीवं त्रिलिङ्गमुत्पन्ने जातिः स्त्री गोत्रजन्मनोः ।
 अश्मन्तिकामलक्योश्च सामान्यच्छन्दसोरपि ॥ १९ ॥
 जातीफलं च मालन्यां ज्ञातिस्तातसगोत्रयोः ।
 पुमानथ ततं व्याप्ते विस्तृते च त्रिलिङ्गकम् ॥ २० ॥
 क्लीवं वीणादिवाद्ये स्यात् पुंलिङ्गस्तु समीरणे ।
 तातोऽनुकम्प्ये जनके तित्को रससुगन्धयोः ॥ २१ ॥
 तित्का तु कटुगोहिण्यां पर्पटे तु नपुंसकम् ।
 तृस्तं रेणौ च विख्या(१)तं जटायां च नपुंसकम् ॥ २२ ॥
 जेता युगेऽग्नित्रितये दत्तं विश्राणितेऽर्चिते ।
 दन्तोऽद्रिकटके कुञ्जे दशनेऽथौषधौ स्त्रियाम् ॥ २३ ॥
 दान्तस्तु दमिनेऽपि स्यात्तपःक्लेशसहे त्रिषु ।
 दित्तिर्दैत्यजनन्यां च खण्डनेऽपि च योषिति ॥ २४ ॥
 दीप्तं निर्मासिते दग्धे ज्वलितेऽथ द्रुतं त्रिषु ।
 शीघ्रे विलीने विद्राणे द्युतिः स्त्री रश्मिशोभयोः ॥ २५ ॥
 दृतिश्चर्मपुटे मत्स्ये ना धातुर्नेन्द्रियेषु च ।
 शब्दयोनिमहाभूततद्गुणेषु रसादिषु ॥ २६ ॥

मनःशिलादौ श्लेष्मादौ विशेषाद् गैरिकेऽस्थि च ।
 धाता हिरण्यगर्भे ना पालके त्रिष्वथो धुतम् ॥ २७ ॥
 न्यक्तं विधृते धृतं तु कम्पिते भान्सते त्रिषु ।
 धृत्त्वं तु खण्डलवणे धुम्नूरे ना विटे त्रिषु ॥ २८ ॥
 धृतिर्नेष्टौ स्त्रियां तुष्टौ योगमिद्धैर्यधारणे ।
 नतं तगरपाद्यां स्यात् क्लीबं कुटिलनम्रयाः ॥ २९ ॥
 त्रिषु नीतिर्नयंऽपि स्यात् प्रापणेऽपि च योषिति ।
 पक्तिः स्त्री गौग्वे पाके पत्तिर्ना पदगे स्त्रियाम् ॥ ३० ॥
 गतावेकरथंकेभ्यश्चपञ्चपदातिकं ।
 पङ्क्तिर्दशाक्षरच्छन्दोदशसंख्यालिषु स्त्रियाम् ॥ ३१ ॥
 पतिर्धेवं ना त्रिर्वाशे प्राप्तं लब्धे समञ्जसे ।
 पातो ना पतने त्राते त्रिषु प्राप्तिर्महोदये ॥ ३२ ॥
 लाभेऽपि च स्त्रियां प्रातिः पूर्त्तिप्रदेशयोः स्त्रियाम् ।
 पीतिर्नाऽश्वे स्त्रियां पाने प्रीतं हृषितनर्मणोः ॥ ३३ ॥
 पीतं पाने हग्निद्रायां स्त्रियां गोरेऽभिधेयवत् ।
 प्रीतिर्यागान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीमुदोः स्त्रियाम् ॥ ३४ ॥
 पुस्तं क्लीबं पुस्तके च लेप्यादिशिल्पकर्मणि ।
 प्लुतं तुङ्गमगतौ क्लीबं पुंसि त्रिमात्रकं ॥ ३५ ॥
 पृतं त्रिषु पवित्रे च शठिते बहुलीकृते ।
 पूतं त्रिषु पूरिते स्यात् क्लीबं खातादिकर्मणि ॥ ३६ ॥
 प्रोतं नपुंसकं वस्त्रे खचिते वाच्यलिङ्गकम् ।
 प्रेतो भूतान्तरे पुंसि मृते स्याद्वाच्यलिङ्गकः ॥ ३७ ॥
 पोतः शिशोर्वाहित्रे च गृहस्थाने च वाससि ।
 वृतिस्तु वरणेऽपि स्याद्वेष्टनेऽपि च योषिति ॥ ३८ ॥
 भर्त्ता स्वामिनि पुंसि स्यात् त्रिषु धातरि पोष्टरि ।
 भक्तिर्विभागे सेवायां स्त्रियां भ्रान्तिस्तु यापिति ॥ ३९ ॥
 मिथ्यामतौ च भ्रमणे भित्तिः कुड्यप्रदेशयोः ।
 भीतिर्भये स्त्रियां भीतं भयेऽथ भीयुते त्रिषु ॥ ४० ॥

भृतिर्भस्मनि सम्पत्तौ हस्तिशृङ्गारयोः स्त्रियाम् ।
 भृतं धमादौ पिशाचादौ जन्तौ क्लीबं त्रिषूचिते ॥ ४१ ॥
 प्राप्ते वित्ते समे सत्ये देवयोन्यन्तरे तु ना ।
 कुमारेऽपि भृतिः स्त्री स्यान्मूल्याऽपि भरणेऽपि च ॥ ४२ ॥
 मतं तु सम्मते ज्ञाते मतिः स्त्रीच्छाधियोः स्मृतौ ।
 मन्तुः पुंस्यपगाधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ ॥ ४३ ॥
 माता गौर्यादिजननीनाम्ब्रह्माण्यादिभूमिषु ।
 (१) मातिर्मानेऽप्यवच्छेदे मुक्तिर्मात्ति च मोक्षणे ॥ ४४ ॥
 मात्रादयः स्त्रियां मुक्तः प्राप्तमोक्षे च मोचिते ।
 त्रिषु स्त्री मौक्तिके मूर्तिः कायकाठिन्ययोः स्त्रियाम् ॥ ४५ ॥
 मूर्त्तं स्यात् त्रिषु मूर्च्छाले कठिने मूर्त्तिमत्यपि ।
 मृतं तु याचिते मृत्यौ क्लीबं मृत्युमति त्रिषु ॥ ४६ ॥
 यतिः स्त्री (२) पाठविकल्पादे निवारयतिनोः पुमान् ।
 यन्ता (३) मेढे च सूते ना युक्तिः स्त्री न्याययोगयोः ॥ ४७ ॥
 युतो युक्तोऽपृथग्भूते क्लीबं हस्तचतुष्टये ।
 रक्तोऽनुरक्ते नील्यादिराजने लोहिते त्रिषु ॥ ४८ ॥
 क्लीबं तु कुङ्कुमे ताव्रे प्राचीनामलके सृजि ।
 रतिः स्त्री स्मरदारंषु रागे सुरतगुह्याः ॥ ४९ ॥
 रत्नं वस्त्रमनि नद्यां स्त्री रतं सुरतगुह्याः ।
 रतस्त्रिष्वनुरक्ते स्यात् तत्परे चाभिधेयवत् (४) ॥ ५० ॥
 रिक्तं शून्ये वने रीतिः स्त्रियां स्यन्दप्रचारयोः ।
 पित्तले लोहकिट्टे च लता प्रियङ्गुशाखयोः ॥ ५१ ॥
 पृक्काज्यातिष्मतीवल्लीलताकस्तूरिकासु च ।
 माधर्वाद्बर्वालोत्पि विलिप्तविषदिग्धयोः ॥ ५२ ॥
 भुक्ते लृता तृणनाभे पिपीलिकागदान्तरे ।

(१) मितिः—ख. ।

(२) पाद—क. ।

(३) यन्ता हस्तिपके सूते—ख. । (४) अधिकं पदार्थमिदम्—ख. ।

वसा तु जनके पुंसि वापकेऽप्यभिधेयवत् ॥ ५३ ॥
 वक्ता तु पण्डितेऽपि स्याद्वाग्मिन्यप्यन्यलिङ्गकः ।
 व्यस्तं तु व्याकुले व्याप्ते व्यक्तः स्फुटमनीषिणोः ॥ ५४ ॥
 वस्तिर्द्वयोर्निरूहे नाभ्यधो भूमिर्दशसु च ।
 वर्त्तिर्भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः ॥ ५५ ॥
 गात्रानुलेपनीदीपदशादीपेषु योषिति ।
 वार्त्ता तु वर्त्तने वातिङ्गणे कृष्याद्युदन्तयोः ॥ ५६ ॥
 निःसारागम्ययोः क्लीबं वृत्तिर्मल्लोरुजोः स्त्रियाम् ।
 व्याप्तं ख्याते समाक्रान्ते व्याप्तिर्व्यापनरम्भयोः ॥ ५७ ॥
 स्त्रियां वित्तिर्विचारे च लाभसम्भावयोः स्त्रियाम् ।
 वित्तं क्लीबं धने वाच्यलिङ्गं ख्याते विचारिते ॥ ५८ ॥
 वीतमसारगजे स्यादङ्कुशकर्मण्यसारतुरगेऽपि ।
 वीतिर्गतौ च दीप्तौ प्रजनाशनधावनेषु स्त्री ॥ ५९ ॥
 वृत्तिर्विवरणाजीवकैश्चिकित्सादिप्रवर्तने ।
 वृत्तं प्रसवन्धेऽस्त्री घटीधाराकुचाग्रयोः ॥ ६० ॥
 वृत्ताऽधीतेऽप्यनीतेऽतिवर्तुलेऽपि वृते मृते ।
 द्रष्टेऽन्यलिङ्गं वा क्लीबं छन्दश्चारित्र्यवृत्तिषु ॥ ६१ ॥
 शक्तिरखान्तरे गौर्यामुत्साहादौ बले स्त्रियाम् ।
 शस्तं क्षेमे प्रशस्ते च शान्तिः स्त्री मङ्गले शमे ॥ ६२ ॥
 शास्ता समन्तभद्रे ना शासने पुनरन्यवत् ।
 शान्तोऽभियुक्तरसयोः पुंसि त्रिषु शमान्विते ॥ ६३ ॥
 अव्ययं वारणे शान्तं शान्तं शितं च दुर्बले ।
 निशिते च शितिर्भूर्जे ना सितासितयोस्त्रिषु ॥ ६४ ॥
 शीतं हिमगुणे क्लीबं शीतलालसयोस्त्रिषु ।
 वानीरे बहुवारे ना शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरे ॥ ६५ ॥
 श्रुतिः श्रौत्रे च तत्कर्मण्याम्नायवा(१)तयोः स्त्रियाम् ।

शुक्तिः कपालशकले शङ्खे शङ्खनखेऽपि च ॥ ६६ ॥
 नख्यश्वावर्तदुर्नाममुक्तास्फोटेषु च स्त्रियाम् ।
 श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे श्वेतो द्वीपादिभेदयोः ॥ ६७ ॥
 श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च ।
 कर्लाव रूप्येऽन्यवच्छुक्ले सन् साधो धीरशस्तयोः ॥ ६८ ॥
 मान्ये सत्ये विद्यमाने त्रिषु साध्युमयोः स्त्रियाम् ।
 स्नातिर्दानेऽवसाने स्वां स्वान्तं चेतसि गह्वरे ॥ ६९ ॥
 स्थितं प्रतिज्ञातवति चोर्ध्वनिश्चलयांस्त्रिषु
 स्थितिः स्त्रियामवस्थाने मर्यादायां च सामनि ॥ ७० ॥
 सितमवसिते च बद्धे ध्रुवले त्रिषु ध्रुवलायां स्वा ।
 सीता लाङ्गलपद्मतिवैदेहीस्वर्गगङ्गासु ॥ ७१ ॥
 सुतस्तु पार्थिवे पुत्रे स्युपत्ये तु सुता स्मृता ।
 सुप्तिः स्पर्शज्ञतानिद्राविश्रम्भे शयने स्त्रियाम् ॥ ७२ ॥
 सूतस्तु सारथौ तक्षिण क्षत्रियाद् ब्राह्मणांसुते ।
 वन्दिपारदयोः पुंसि प्रसूते प्रेरिते त्रिषु ॥ ७३ ॥
 स्यूतिः सीवनमन्तव्याः स्त्रियां स्यूतः प्रसेवके ।
 ना त्रिषूते स्मृतिर्धर्मशास्त्रस्मरणयोः स्त्रियाम् ॥ ७४ ॥
 स्मृतिः स्त्री गमने मार्गे हेतुर्नाऽऽलो कुमारके ।
 हस्तः करे करिकरे सप्रकोप्रकरेऽपि च ॥ ७५ ॥
 ऋक्षे केशात् परां वाते हितं पथ्ये गते धृते ।
 हेतिः स्यादायुध्रज्वालासूर्यतेजःसु योषिति ॥ ७६ ॥

(तत्रिकम्)

अमृतं यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते ।
 अयाचिते च मोक्षे च ना धन्वन्तरिदेवयाः ॥ ७७ ॥
 अमृता मागधीपथ्यागुडूच्यामलकीषु च ।
 अनृतं कृपावसत्येऽप्यजितो ना हर्गो त्रिषु ॥ ७८ ॥
 अनिर्जिते चाच्युतस्तु हर्गो पुंसि त्रिषु स्थिरे ।
 अर्दितं याचितेऽपि स्याद्वातव्याधौ च हिंसित ॥ ७९ ॥

मक्षनं न द्वयोः पण्डे लाजेषु त्रिष्वहिमिते ।
 यवेऽपि कचिद्व्यक्तो हर्गो स्मरहरं पुमान् ॥ ८० ॥
 परमात्ममहाद्यो कलावं स्यादस्फुटे त्रिषु ।
 मनन्तः केशवे शेषे पुमाननवधौ त्रिषु ॥ ८१ ॥
 अनन्ता च विशल्यायां शास्त्रिदर्वयोगपि ।
 कणादुरालभापथ्यापार्वत्यामलकौषु च ॥ ८२ ॥
 विश्वम्भरागुहूच्योः स्यादन्तं सुरवर्त्मनि ।
 आश्मन्तमशुभे तुल्यां मरणेऽनवधावपि ॥ ८३ ॥
 क्षेत्रेऽप्यथायतिः पुंसि हिमदीधितिकालयोः ।
 महंस्तु क्षपणे वृक्षे पुंसि मान्येऽन्यलिङ्गकः ॥ ८४ ॥
 अर्हन्तश्चापि सुगते क्षपणेऽपि च दृश्यते ।
 भगस्तिः कुम्भयोनौ च (२)वङ्कसेनतरौ पुमान् ॥ ८५ ॥
 अर्वती कुम्भदास्यां च वडवायां च योपिति ।
 अङ्गतिः पुंस्यग्निहोत्रब्रह्मवह्निष्वथादितिः ॥ ८६ ॥
 भूदेवमात्रोरंहतिस्त्र्यागे गेगेऽप्युभे स्थियो ।
 मापातः पुंसि पतने तदावे च प्रकीर्तितः ॥ ८७ ॥
 आघ्रातं शिङ्घिते क्रान्तेऽप्याख्यातं भापिते तिडि ।
 माध्मातः शङ्घिते दग्धे वातरुग्भेदसंयुते ॥ ८८ ॥
 माप्लुतः स्नातके स्नानेऽप्यादृतः सादरेऽर्चिते ।
 आचितः शकटोन्मये पलानामयुतद्वये ॥ ८९ ॥
 पुल्लिङ्गः सङ्गृहीतेऽपि छन्नेऽपि स्यात्तिलिङ्गकः ।
 आहतं गुणिते चापि ताडिते च मृपाऽर्थके ॥ ९० ॥
 स्यात् पुरातनवस्त्रेऽपि नववस्त्रे च नाऽऽनके ।
 आनर्ता देशभेदेऽपि नृत्यस्थाने जले गणे ॥ ९१ ॥
 आवर्तश्चिन्तने वारिभ्रमे चावर्तने पुमान् ।
 आस्फोटं न पुमानर्कपर्णे स्यात् कोविदा'के ॥ ९२ ॥

आस्फोता गिरिकर्ण्यौ च वनमल्ल्यां च योषिति ।
 आयस्तस्तेत्तिते क्षिप्ते क्लेशिते कुपिते हते ॥ ६३ ॥
 आयत्तिस्तु स्त्रियां दैर्घ्यं प्रभावागामिकालयोः ।
 आयत्तिस्तु स्त्रियां स्नेहे वशित्वे वासरे बले ॥ ६४ ॥
 आकृतिस्तु स्त्रियां रूपे सामान्यवपुषोरपि ।
 आसत्तिः सङ्गमे लाभे स्त्रियामापत्तिरपि ॥ ६५ ॥
 प्रापणेऽपि च योषित्स्यादुदन्तः साधुवार्तयोः ।
 यपितं व्युपितं दग्धेऽप्युदात्तस्तु स्वगन्तरे ॥ ६६ ॥
 दयात्यागादिसम्पन्ने काव्यालङ्कारकृत्ययोः ।
 उत्तप्तं शुष्कमांसेऽथ त्रिषु तप्ते परिप्लुते ॥ ६७ ॥
 उचितं न भवे न्यस्ते मिते ज्ञाने समञ्जसे ।
 उद्धृतं स्यात्तिष्ठुन्क्षिप्ते परिभुक्तोऽस्मितेऽपि च ॥ ६८ ॥
 उन्थितं स्यात्त्रिपूत्पन्ने प्रोद्यते वृद्धिमत्यपि ।
 उद्धातस्तु पुमान् पादस्खलने समुपक्रमे ॥ ६९ ॥
 (१) पवनाभ्यासयोगस्य कालभेदे च कीर्तितः ।
 उच्छुङ्गे मुद्गरेऽपि स्यादुदितं तृक्त आगते ॥ १०० ॥
 उच्छिद्यतं त्रिषु सञ्जाते समु(२)न्नद्धप्रवृद्धयोः ।
 उन्मत्त उन्मादवति धृस्तरमुचुकुन्दयोः ॥ १०१ ॥
 उद्धान्तो निर्मदगजे पुमानुद्धमिने त्रिषु ।
 यधतुः पुरुषेऽग्नौ ना कलितं विदितातयोः ॥ १०२ ॥
 कपोतः स्याच्चित्रकण्ठपारावतविहङ्गयोः ।
 अथ क्रन्दितमाह्वाने रुदितेऽपि नपुंसकम् ॥ १०३ ॥
 श्रारितः श्राविते श्वारे चाभिशस्तेऽपि च त्रिषु ।
 कापोतो रुचके क्लीबे कपोतौघेऽञ्जान्तरे ॥ १०४ ॥
 किरातो म्लेच्छभेदे स्यात् भूनिम्बेऽल्पतनावपि ।
 स्त्रियां चामरधारिण्यां कुट्टिनीदुर्गयोरपि ॥ १०५ ॥

कृतान्तो यमसिद्धान्तदवाकुशलकर्मसु ।
 गर्जितं वारिवाहादिध्वनौ ना मत्तकुक्षरे ॥ १०६ ॥
 ग्रथितं गुम्फिते क्रान्ते हिंसिते च त्रिलिङ्गकम् ।
 गभस्तिः किरणे सूर्ये ना स्वाहायां तु योषिति ॥ १०७ ॥
 गर्भुत् स्त्री स्वर्ण(१)लतयोर्गोपतिः शिवपण्डयोः ।
 नृपभास्करयोः पुंसि चेष्टितं गतिचेष्टयोः ॥ १०८ ॥
 जगत् स्यान् विष्टपे क्लीबं वायौ ना जङ्गमे त्रिषु ।
 जगती भुवने क्षमायां हृन्दोभेदे जनेऽपि च ॥ १०९ ॥
 जयन्ती वृक्षभिदूर्गोर्गोरिन्द्रपुत्रीपताकयोः ।
 पुमानेन्द्रे हरं भोमे ज्वलितं दग्ध उज्ज्वले ॥ ११० ॥
 जामाता दुहितुः पत्न्यौ सूर्यावर्त्तं ध्रुवे पुमान् ।
 जामृतोऽद्रो धृतिकरे देवताङ्गे पयोधरे ॥ १११ ॥
 जीवातुरस्त्रियां भक्ते जीविते जीवनौषधे ।
 जीवन्ता जीवनीशम्योर्गुङ्गुर्चावृन्दयोरपि ॥ ११२ ॥
 जम्भितं करणे स्त्रीणामीहास्फोटितयोरपि ।
 त्वरितं प्रजवे शाघ्रे त्रिगते गणितान्तरे ॥ ११३ ॥
 देशेऽपि ना घुर्घुरिकाकामुकाङ्गनयोः स्त्रियाम् ।
 तृणता धनुषि तृणत्वे दंशितमपि जातदेशे स्यात् ॥ ११४ ॥
 कवचाचिते द्विजातिविप्राण्डजयोश्च पुलिङ्गः ।
 दुर्जातिं व्यसने क्लीबे सम्यग्जातेऽन्यलिङ्गकम् ॥ ११५ ॥
 दुर्गतिर्नरके नैस्त्व्ये स्त्री दृष्टान्त उदाहृतौ ।
 शास्त्रे च मरणे धीमान् पण्डिते च बृहस्पतौ ॥ ११६ ॥
 निष्प्रतिः स्यादलक्ष्म्यां स्त्री दिशापालान्तरे पुमान् ।
 निकृतं विप्रलम्भे (२)स्यान्नीचे विप्रकृतेऽपि च ॥ ११७ ॥
 निर्मुक्तस्त्यक्तसङ्गे स्यान्मुक्तकञ्चुकभोगिनि ।
 निगन्तस्त्रिषु निष्कृष्यते प्रेषितेषौ द्रुतोदिते ॥ ११८ ॥

सन्न्यक्ते च प्रतिहते निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः ।
 निवातो दृढसन्नाहे वातशून्येऽपि चाश्रये ॥ ११६ ॥
 निशान्तं त्रिषु शान्ते स्यात् क्लीबं तु भवनोपसोः ।
 निकृतिभेत्सने क्षेपे शठे शाठ्येऽपि च स्त्रियाम् ॥ १२० ॥
 निर्वृतिः सुस्थितावस्तगमने च सुखे स्त्रियाम् ।
 नियतिनियमे दैवे स्त्री पतन् पातुके स्वगे ॥ १२१ ॥
 प्रहतं वितते क्षुण्णे पर्यस्तः पतिते हते ।
 प्रभूतमुद्गते प्राज्ये पण्डितः सिलहके कवौ ॥ १२२ ॥
 पलितं शैलजे नापे केशपाके च कर्दमे ।
 प्रसृतः सुप्रसारे स्याद्विनीते वेगिते त्रिषु ॥ १२३ ॥
 अर्द्धाञ्जली तु पुंलिङ्गो जङ्घायां प्रसृता मता ।
 प्रसृतं कुसुमे क्लीबं त्रिषु सञ्जातसूतयोः ॥ १२४ ॥
 प्रणीतः संस्कृताग्नौ ना यज्ञपात्रान्तरे स्त्रियाम् ।
 त्रिषु क्षिप्तोपसम्पन्नविहितेषु प्रवेशिते ॥ १२५ ॥
 प्रतीतः सादरे ज्ञाते हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु ।
 प्रमीतं वाच्यलिङ्गं स्यात् प्राश्नितेऽपि मृतेऽपि च ॥ १२६ ॥
 परेतो वाच्यलिङ्गः स्यान्मृते भृतान्तरे पुमान् ।
 पर्वतः पादपे पुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयोः ॥ १२७ ॥
 देवमुन्यन्तरे शैले प्रपातो निर्भरे तटे ।
 पर्याप्तं तु यथेष्टे स्यात्तृप्तौ शक्ते निवारणे ॥ १२८ ॥
 पञ्चता पञ्चभावे स्यान्मरणेऽपि च योषिति ।
 पक्षतिश्च भवेत् पक्षमूले च प्रतिपत्तिर्यौ ॥ १२९ ॥
 प्रसृतिरुद्भवेऽपि स्यात्तनये दुहितर्यपि ।
 प्रततिर्विस्तृतौ वल्यां पद्धतिः पङ्क्तिवर्त्मनोः ॥ १३० ॥
 प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्यादुदन्ते च प्रवर्त्तने ।
 भवन्यादौ च पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे ॥ १३१ ॥
 प्रकृतिगुणसाम्ये स्यादमात्यादिस्वभावयोः ।
 योनौ लिङ्गे पौरवर्गेऽपि पक्षत्यादयः स्त्रियाम् ॥ १३२ ॥

पार्वती सल्लकीदुर्गागोपालपुत्रिकासु च ।
 प्रार्थितं याचिते शत्रुसंरुद्धेऽभिहते त्रिषु ॥ १३३ ॥
 पित्सन् विहङ्गमे पुंसि पतनेच्छौ पुनस्त्रिषु ।
 पिशितं मांसे मांस्यां स्त्री पिण्डितं गुणिते घने ॥ १३४ ॥
 पाण्डितं करणे स्त्रीणां यन्त्रिते बाधितेऽपि च ।
 पुटितं स्या(१)द्विपुटे पाटितस्यूतयोरपि ॥ १३५ ॥
 पृषन् मृगे पुमान् बिन्दौ न द्वयोः पृषतोऽपि ना ।
 अनयोश्च त्रिषु श्वेतविन्दुयुक्तेऽप्युभाविमौ ॥ १३६ ॥
 प्रोक्षितं निहते सिक्ते बृहती वसनान्तरे ।
 छन्दोभित्क्षुद्रवार्ताकीवाग्धानीषु वाचि च ॥ १३७ ॥
 कण्टकारीमहन्त्योश्च भवेद्युष्मत्सतोस्त्रिषु ।
 स्त्री बाणभेदे भगतो नाऽथाशास्त्रमुनौ तटे ॥ १३८ ॥
 रामानुजे च दीप्यन्तौ भास्वान् भास्वरसूर्ययोः ।
 भारत ग्रन्थभेदे स्याद्वर्षभेदेऽथ भारती ॥ १३९ ॥
 वचने च सरस्वत्यां पक्षिवृत्तिप्रभेदयोः ।
 भासन्तः सुन्दराकारे त्रिषु ना भासपक्षिणि ॥ १४० ॥
 भावितं वामिते प्राप्ते भृशनाऽद्रौ महीपतौ ।
 महती बल्लकीभेदे राज्ये स्यात्तु नपुंसकम् ॥ १४१ ॥
 तन्त्रभेदे पुमान् वृद्धे वाच्यवन्मथितं पुनः ।
 क्लीवं निर्जलघोले स्यात् त्रिष्वालोडितघृष्टयोः ॥ १४२ ॥
 मरुदेवं समीरे ना ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम् ।
 मुपितं हतखण्डितयोर्मूर्च्छितमपि सोच्छ्रये च मूढे च ॥ १४३ ॥
 रजतं त्रिषु शुक्ले स्यात् क्लीवं हारे च दुर्वर्णे ।
 रमतिर्नायके नाके पुंसि स्याद्रसितं पुनः ॥ १४४ ॥
 रुतस्तनितयोः क्लीवं स्वर्णादिखचिते त्रिषु ।
 रेवती हलिपत्यां स्यात्ताराभिन्नातृभेदयोः ॥ १४५ ॥

रैवतस्तु सुवर्णालौ शैलभेदे च शङ्करे ।
 रोहितं कुङ्कुमे रक्ते ऋजुशक्रशरासने ॥ १४६ ॥
 पुंसि स्यान्मीनमृगयोर्भेदे रोहितकद्रुमे ।
 रोहिन् मृग्यां लताभेदे स्त्री नाऽर्के ललितं त्रिषु ॥ १४७ ॥
 ललिते चेशितेऽपि स्याद्धारभेदे तु न द्वयोः ।
 लोहितं रक्तगोशीर्षं कुङ्कुमे रक्तचन्दने ॥ १४८ ॥
 पुमान् नदान्तरे भौमे वर्णं च त्रिषु तदति ।
 वर्द्धितं प्रसिने छिन्ने पूरिते वहतिगंवि ॥ १४९ ॥
 सच्चिवे पुंसि वहतुः पथिके वृषभे पुमान् ।
 वनिता जातरागस्त्रीस्त्रियोस्त्रिषु च याचिते ॥ १५० ॥
 सेविते वापितं बीजाकृतमुण्डितयोस्त्रिषु ।
 वसतिः स्यात् स्त्रियां वासे यामिन्यां च निकेतने ॥ १५१ ॥
 व्यायतं व्यापृते दीर्घे दृढे चातिशयेऽन्यवत् ।
 व्याघातो योगभेदे स्यादन्तरायप्रहारयाः ॥ १५२ ॥
 वासिना करिणीनार्योर्वासितं भाविते रुते ।
 वासन्ती माधवीयूथ्योरुष्ट्रे नाऽवहिते त्रिषु ॥ १५३ ॥
 विविक्तं त्रिष्वसम्पृक्ते गृहः पूतविवेकिषु ।
 वसुनन्दे ना विहस्तः पण्डिते व्याकुले त्रिषु ॥ १५४ ॥
 विनीतः सुवहाश्वे स्याद्वणिज्यपि पुमांस्त्रिषु ।
 जितेन्द्रियेऽपनीमे च निभूते विनयान्विते ॥ १५५ ॥
 विश्वस्तो जातविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम् ।
 विद्युत्तडिति सन्ध्यायां स्त्रियां त्रिषु तु निष्प्रभे ॥ १५६ ॥
 विवृता क्षुद्ररुग्भेदे विस्तृते त्वभिधेयवत् ।
 विनेताऽदेशके राज्ञि ना विधाता तु वेधसि ॥ १५७ ॥
 स्मरे ना विनता ताश्चर्यजनन्यां पटकाभिदि ।
 विनतः प्रणते भुग्ने शिक्षिते चाभिधेयवत् ॥ १५८ ॥
 विकृतं त्रिषु बाभत्सरागिते संस्कृतेऽपि च ।
 विच्छित्तिरङ्गरागे विच्छेदे हारभेदे स्त्री ॥ १५९ ॥

घिदितं वुधितार्थितयोर्विपत्तिरपि यातनाऽऽपदोर्योपित् ।
 वृत्तान्तः प्रक्रियायां स्यात् कार्त्स्न्यवार्त्ताप्रभेदयोः ॥ १६० ॥
 प्रस्तावे वेष्टितं रुद्धे लासके करणान्तरे ।
 वेल्लितं गमने क्लीवं कुटिले विधुते त्रिषु ॥ १६१ ॥
 (१) विवर्त्तः समुदायं स्यादपवर्तननृत्ययोः ।
 शकुन्तः कीटभेदे स्याद्भ्रामपक्षिविहङ्गयोः ॥ १६२ ॥
 श्रीमांस्तिलकवृक्षे ना मनोज्ञे धनिके त्रिषु ।
 श्रीपतिः पुंसि पृथिवीनाथे च मधुसूदने ॥ १६३ ॥
 शुद्धान्तोऽन्तःपुरे धमाभृदहःकक्षान्तरेऽपि च ।
 स्ववन्ती तु तरङ्गिण्यां गुल्मस्थानौपधीभिदोः ॥ १६४ ॥
 संवर्त्तः प्रलये मुन्यन्तरे कर्पफलेऽपि च ।
 स्खलितं चलिते श्रेपे संहतं सङ्गते दृढे ॥ १६५ ॥
 संस्कृतः कृत्रिमे शस्त्रे भृषितेऽप्यन्यलिङ्गकः ।
 क्लीवं तु लक्षणोपेते स्थपतिः कञ्चुकिन्यपि ॥ १६६ ॥
 जीवेष्टियाजके शिल्पिभेदे ना सत्तमे त्रिषु ।
 सङ्घातः पुंसि याते च संहतौ नगरान्तरे ॥ १६७ ॥
 संवित्तिः प्रतिपत्तौ स्याद्विवादे जनस्य च ।
 सन्ततिः स्यात् पंक्तौ गोत्रे पारम्पर्ये च पुत्रयोः ॥ १६८ ॥
 (२) सङ्गतिः सङ्गमे ज्ञाने सन्नतिः प्रणतौ ध्वनौ ।
 समितिः सम्पराये स्यात्सभायां सङ्गमेऽपि च ॥ १६९ ॥
 समान्तिरवसाने स्यात्समर्थनेऽथ सम्मतिः ।
 अभिलाषेऽप्यनुज्ञायां संविन्याद्यास्तु योपिति ॥ १७० ॥
 स्थापितं निश्चिते न्यस्ते (३) स्तिमितोऽचञ्चलार्द्रयोः ।
 सिकता स्त्री सिकतिले चालुकायां तु भूमनि ॥ १७१ ॥
 सुरतं स्यान्निधुवने देवत्वे सुरता स्मृता ।

(१) इदमर्थं नास्ति-ख. ।

(२) इदमर्थं पदं नास्ति-ख. ।

(३) निश्चला-ख. ।

सुकृतं तु शुभे पुण्ये क्लीबं सुबिहिते त्रिषु ॥ १७२ ॥
 सुव्रता मुखसन्दोहाशोभनव्रतयोरपि ।
 सुमीतिः शोभननये ध्रुवमातरि योषिति ॥ १७३ ॥
 मृनृतं मङ्गलेऽपि स्यात् प्रियसत्ये वचस्यपि ।
 हरिर्हिशि स्त्रियां पुंसि हयवर्णविशेषयोः ॥ १७४ ॥
 अस्त्रियां स्यात्तृणे चाथ हर्मितं क्षिप्तदग्धयोः ।
 हरिना स्त्री च दूर्वायां हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत् ॥ १७५ ॥
 हसन्त्यङ्गारधान्यां च मल्लिकाशाकिनीभिदोः ।
 हारीतः पक्षिभेदे स्यान्मुनिभेदे च कैतवे ॥ १७६ ॥
 हपितं विस्मिते प्रीते प्रहृते हृष्टलोभनि ।

(तचतुष्कम्)

अवसितमृद्धे ज्ञातेऽप्यवसानगते च वाच्यलिङ्गं स्यात् ॥ १७७ ॥
 (१) अर्थपतिः पुंलिङ्गो धनाधिनाथे च नगनाथे ।
 अवदातः सिते गौरि विशुद्धेऽप्यन्यलिङ्गकः ॥ १७८ ॥
 अवर्गातं तु निर्वादे दुः(२)ष्टगर्हितयोरपि ।
 अन्तर्गतं विस्मृते स्यान्मध्यप्राप्ते च वाच्यवत् ॥ १७९ ॥
 मङ्गागितं तु दग्धे स्यात्पलाशकलिकोद्गमे ।
 (३) हसन्त्यां च लतामात्रे तदीभेदे च योषिति ॥ १८० ॥
 अपावृतस्तु पिहिते स्वतन्त्रेऽपि च वाच्यवत् ।
 अन्याहितं महाभीतो जीवानपेक्षिकर्मणि ॥ १८१ ॥
 अभिनीतं त्रिषु न्याय्ये संस्कृतामर्षिणोरपि ।
 अभिजातः कुलाने स्यात् न्याय्यपण्डितयोस्त्रिषु ॥ १८२ ॥
 अभियुक्तः परै रूद्धे तत्परिऽप्यभिधेयवत् ।
 अतिमुक्तस्तु निःसङ्गे वासन्यां तिनिशेऽपि च ॥ १८३ ॥
 अवध्वस्तः परित्यक्ते निन्दितेऽप्यवचूर्णिते ।

(१) इदमर्थं नास्ति-क. पु. । (२) त्वद्-क. ।

(३) इदमर्थं नास्ति-ख. ।

अधिक्षितः प्रणिहिते कुत्सिते भस्मिते त्रिषु ॥ १८४ ॥
 अंशुमान् भास्करो शालपण्यामंशुमती स्मृता ।
 भवेदपचितिः पूजाव्ययनिष्कृतिहानिषु ॥ १८५ ॥
 अथानुमतिरूपेन्दुपूर्णमाऽनुज्ञयोरपि ।
 भमिशस्तिः प्रार्थनाऽपवादयोश्च त्रयं स्त्रियाम् ॥ १८६ ॥
 आयुष्मान् योगभेदे ना वाच्यवच्चिरजीविनि ।
 उपाहितोऽनलोत्पाते पुमानाग्रेऽपिते त्रिषु ॥ १८७ ॥
 उपाकृतोऽध्वरहतपशौ नोपद्रुते त्रिषु ।
 उदास्थितः प्रतीहारे प्रवज्याऽवसिते चरे ॥ १८८ ॥
 स्यादुल्लिखितमुत्कीर्णं तनूकते च वाच्यवत् ।
 उद्ग्राहितमुदीर्णं स्याद्वज्रग्राहितयास्त्रिषु ॥ १८९ ॥
 भवेदुपचितं दग्धं समृद्धे वाच्यलिङ्गकम् ।
 उज्जृम्भितं त्रिषूत्फुल्ले चेष्टायां तु नपुंसकम् ॥ १९० ॥
 उपगक्तो व्यसनात् राहुग्रस्तेन्दुसूर्ययोः ।
 उपसत्तिः सङ्गमात्रे सेवायामपि योषिति ॥ १९१ ॥
 ऋष्यप्रोक्ता शतावर्षतिथ्याशूकशिविषु ।
 ऐरावतोऽभ्रमातङ्गे नागङ्गे लकुचद्रुमे ॥ १९२ ॥
 नागभेदे च पुंसि स्याद्विद्युत्तद्भेदयोः स्त्रियाम् ।
 नपुंसकं महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने ॥ १९३ ॥
 कलधौतं सुवर्णं स्याद्रजते च नपुंसकम् ।
 भवेत् कुहरितं क्लीवं पिकालापं रतध्वनी ॥ १९४ ॥
 कुमुद्वान् कुमुदप्रायदेशे स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
 कुमुद्वती कुमुदिन्यां कुशपत्न्यां च योषिति ॥ १९५ ॥
 कृष्णवृन्ता पाटलायां माषपण्यां च योषिति ।
 अथ गन्धवती पृथ्वीपुरीभिद्वयासमातुषु ॥ १९६ ॥
 सुरायां च गरुमांश्च पश्चिमात्रे खगाधिपे ।
 भवेद् गृहपतिः पुंसि गृहस्थेऽपि च मन्त्रिणि ॥ १९७ ॥
 चन्द्रकान्तस्तु पुंसि स्यान्मणिभेदे च कैरवे ।

चर्मण्वती नदीभेदे कदलीपादपे स्त्रियाम् ॥ १६८ ॥
 चित्रगुप्तस्तु पुंसि स्याद्यमे तस्य च लेखके ।
 दिवाभीतः कुम्भिले स्यादुल्लेखे कुमुदाकरे ॥ १६९ ॥
 दिवाकीर्तिस्तु पुंसि स्यान्नापितान्तावसायिनोः ।
 द्वीपवान् सिन्धुनदयोर्द्वीपवत्यापगाभुवोः ॥ २२० ॥
 दृषवती नदीभेदे कान्यायन्यामपि स्त्रियाम् ।
 स्याद् धूमकेतुरुत्पातभेदे वैश्वानरे पुमान् ॥ २०१ ॥
 नन्द्यावतेः पुमान् वेदमप्रभेदे भगवद्भुमे ।
 नदीकान्तः समुद्रे स्याद् हिज्जले सिन्दुवारके ॥ २०२ ॥
 नदीकान्ता स्त्रियां जम्बूकां काकजङ्घौषधावपि ।
 नागदन्तो द्विपरदे गृहान्निर्गतदारुणि ॥ २०३ ॥
 नागदन्तो तु कुम्भायां श्रीहस्तिन्यामपि स्त्रियाम् ।
 निष्कासितो निर्गमितेऽप्याहितेऽधिकृतेऽपि च ॥ २०४ ॥
 अथ निस्तुपितं त्यक्ते त्वग्निहीने लघुकृते ।
 निराकृतिरनाकारेऽस्वाध्याये त्रिषु वारणे ॥ २०५ ॥
 स्त्रियां परिगतं प्राप्ते विस्मृतज्ञानचेष्टिते ।
 अथ प्रणिहितं न्यस्ते प्राप्तेऽपि च समाहिते ॥ २०६ ॥
 अथ पल्लवितं लाक्षारक्ते सपल्लवे तते ।
 भवेत् प्रतिहितं द्विष्टे प्रतिस्वलितरुद्धयोः ॥ २०७ ॥
 प्रतिक्षमं वारिते स्यात्प्रेषिते पञ्चकं त्रिषु ।
 परिवर्तो विनियमे कूर्मगजेऽपवर्तने ॥ २०८ ॥
 परिष्कृता स्त्री वारुण्यां स्यन्ने स्यादभिधेयवत् ।
 प्रधृषिता क्लेशितायां सूर्यगन्तव्यदिश्यपि ॥ २०९ ॥
 पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठे पुमान् ।
 प्रजापतिश्च दत्तादौ महीपाले विधातरि ॥ २१० ॥
 प्रतिपत्तिः प्रवृत्तौ च प्रागल्भ्ये गौरवेऽपि च ।
 सम्प्राप्तौ च प्रबोधे च पदप्राप्तौ च योषिति ॥ २११ ॥
 अथ प्रव्रजिता मांसीमुण्डीरीतापसीषु च ।

प्रतिकृतिगथाचायां प्रतिनिधिप्रतीकारयोश्च स्त्री ॥ २१२ ॥
 पाशुपतो वक्रपुष्पे स्यात् पशुपत्यधिदैवते च तद्भक्ते ।
 पारिजातः सुस्तरौ पारिमद्रतरावपि ॥ २१३ ॥
 पारावती गोपगीते नदीमिल्लवलाफले ।
 पागावतः कलरवे तथा मर्कटतिन्दुके ॥ २१४ ॥
 पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागभेदे विद्याधरान्तरे ।
 पुस्तकतोऽभिषस्ताग्निस्ताग्रे कृतपूजिते ॥ २१५ ॥
 भगवान्ना जिने गौर्यां स्त्रियां पूज्ये तु वाच्यवन् ।
 अथ भोगवती नागपुराणद्योगहो पुमान् ॥ २१६ ॥
 रङ्गमाता तु कुट्टन्यां वृक्षरोगान्तरे स्त्रियाम्(१) ।
 लक्ष्मीपतिः पुमान् वासुदेवे नरपतावपि ॥ २१७ ॥
 व्यतीपातो महात्पाते योगभेदापमानयोः ।
 वनस्पतिर्ना द्रुमात्रे विना पुष्पफलद्रुमे ॥ २१८ ॥
 विनिपातो निपाते स्याद् देवादिद्वयसने पुमान् ।
 विजृम्भितं तु चेष्टायां क्लीबं त्रिषु विकस्वरे ॥ २१९ ॥
 विवस्वान् विबुधे(२) सूर्ये तन्तगर्भा विवस्वती ।
 वैजयन्तो महेन्द्रस्य ध्वजप्रासादयोः पुमान् ॥ २२० ॥
 वैजयन्ती पताकायां जयन्तीपादपे (३)स्त्रियाम् ।
 मवेच्छतधृतिः पुंसि शक्ने च परमेष्ठिनि ॥ २२१ ॥
 शुभ्रदन्ती सुदन्त्यां स्यात् पुष्पदन्तेभ्यापिति ।
 समुद्भूते समुत्कर्षाणोऽप्यपनीते च वाच्यवन् ॥ २२२ ॥
 सदागतिर्नाकवातनिर्वाणेषु सर्दाश्वरे ।
 सरस्वांश्च नदे चाद्यौ मान्यवद्रसिके स्त्रियाम् ॥ २२३ ॥
 वाणी स्त्री रत्नवाग्देर्वागोनदापु नदीमिदि ।
 मनुष्यामपि सत्यवती व्यासस्य मातरि ॥ २२४ ॥
 नारदर्चाकयाः पत्न्यां स्त्रियां पुंसि नृपान्तरे ।

(१) पुमान्-ख. । (२) विवस्वातु सुरे सूर्ये-ख. । (३) पुमान्-क. ।

समुद्रान्ता तु कार्पासीपृक्कादुरालभासु च ॥ २२५ ॥
 समाहितः समाधिस्येऽप्युक्तसिद्धान्त आहिते ।
 निर्विवादीकृतेऽपि स्यात्प्रतिज्ञाते च वाच्यवत् ॥ २२६ ॥
 समाघातो वधे युद्धे संख्यावान् पण्डिते पुमान् ।
 संख्यायुक्तेऽन्यलिङ्गोऽथ सुधामृतिः पुमान् मखे ॥ २२७ ॥
 चन्द्रे सुभाषितो बुद्धे पुमान् मूक्ते नपुंसकम् ।
 सूर्यभक्तस्तु वन्धूके पुंसि त्रिष्वर्कपूजके ॥ २२८ ॥
 मेनापतिः कानिकेयेऽप्यनीकाधिपती पुमान् ।
 हिमारातिः पुमान् वीतिहोत्रे किष्णमालिनि ॥ २२९ ॥
 हेमवत्यभयास्वर्णक्षीर्याः श्वेतवचोमयाः ।

(तपश्चकम्)

अवलोकितो ना लोकनाथे त्रिषु निरीक्षिते ॥ २३० ॥
 अपराजित ईशाजेष्ट्यन्तरे नाऽजिते त्रिषु ।
 गिरिकर्णाजयादुर्गाशनपर्णाषु योषिति ॥ २३१ ॥
 उपभृषित आसङ्गमरणे परिधृषिते ।
 स्याद्गणाधिपतिः पुंसि शङ्क्रेऽपि गजानने ॥ २३२ ॥
 भवेन् पिपतिपन् पित्सो त्रिषु पुंसि विहङ्गमे ।
 पृथिवीपतिस्तु भृषे ऋषभाख्योपधौ पुमान् ॥ २३३ ॥
 मूर्धाभिषिक्तो भृपाले मन्त्रिणि क्षत्रियेऽपि च ।
 यादसाम्पतिरम्भोधौ पश्चिमाशापतावपि ॥ २३४ ॥
 वसन्तदूतश्चैत्रे स्यात् पिकपञ्चमरागयाः ।
 वसन्तदूती पाटल्यामभियुक्ते च योषिति ॥ २३५ ॥

(तपश्चकम्)

अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे तित्तिरिपक्षिणि ।

(तपश्चकम्)

समुद्रनवनीतं स्यात् क्लीवं पीयूषचन्द्रयोः ॥ २३६ ॥

इति तान्तवर्गः ।

(थैकम् ।)

थं रक्षणे मङ्गले च साध्वसे च नपुंसकम् ।
शिलोच्चये पुमानेव क्वचित्तु भयरक्षके ॥ १ ॥

(थद्विकम्)

अर्थो विषयार्थनयोर्धनकारणवस्तुषु ।
अभिधेये च शब्दानां निवृत्तौ च प्रयाजने ॥ २ ॥
आस्था त्वालम्बनास्थानयन्तापेशासु योषिति ।
कन्था मृण्मयभित्तौ च तथा प्रावरणान्तरे ॥ ३ ॥
कथः स्यादतिदुःखेऽपि निष्पाकेऽपि द्रवस्य च ।
कुथः स्त्रीपुंसयोर्वर्णकम्बले पुंसि बर्हिषि ॥ ४ ॥
कोथो ना नेत्ररोगस्य भेदे च शठिते त्रिषु ।
ग्रन्थो ग्रन्थनाधनयोः स्याच्छास्त्राभ्रसंख्ययोः ॥ ५ ॥
ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपणं ना बन्धे रम्भेदपर्वणोः ।
गाथा श्लोकं संस्कृतान्यभाषायां गेयवृत्तयोः ॥ ६ ॥
तीर्थं शास्त्राध्वरजेत्रोपायनारीरजःसु च ।
भवतार्षिजुष्टाम्बुपात्रोपाध्यायमन्त्रिषु ॥ ७ ॥
तुन्थमञ्जनभेदे स्यान्नीलमृक्षमैलयोस्त्रियाम् ।
दुःस्थः स्याद् दुर्गते मूर्खं दुःखेन तिष्ठति त्रिषु ॥ ८ ॥
प्रस्थोऽस्त्रियां मानभेदे सानाबुन्मितवस्तुनि ।
पाथोऽर्केऽग्नौ जले क्लीबं पृथुः स्यान्महति त्रिषु ॥ ९ ॥
त्वक्पण्यां कृष्णजीरे स्त्रा पुमानग्नौ नृपान्तरे ।
प्राथोऽस्त्री हयघोणायां नाकस्थामध्वगे त्रिषु ॥ १० ॥
मन्थः स्यात्पुंसि मन्थाने साक्तवे च दिवाकरे ।
गृथं तिर्यक्समूहेऽस्त्री पुष्पभेदे च योषिति ॥ ११ ॥
गथः पुमानवयवे स्यन्दने वेतसेऽपि च ।
वीथी पङ्क्तौ गृहाङ्गे च रूपकान्तरवर्त्मनोः ॥ १२ ॥
संस्थश्चरेऽवस्थिते स्त्री स्थितौ सादृश्यनाशयोः ।
सार्थो वणिक्समूहे स्यादपि सङ्घातमात्रके ॥ १३ ॥

सिक्तयो भक्तपुलाके ना मधृच्छिष्टे नपुंसकम् ।

(यत्रिकम्)

अतिथिः कुशपुत्रे स्यात्पुमानागन्तुके त्रिषु ॥ १४ ॥

अश्वत्थः पिप्पलद्रौ स्यादश्वत्था पूर्णिमातिथौ ।

अव्यथो निर्व्यथं सर्पे चारुटीपथ्ययोः स्त्रियाम् ॥ १५ ॥

उन्माथः कृतयन्त्रे स्यान्मागणे घातके पुमान् ।

उपस्थः शेफमि क्रोडे तथा मदनमन्दिरं ॥ १६ ॥

उद्रथो रथकीले स्यात्ताम्रचूडाख्यपक्षिणि ।

क्षवथुर्ना क्षुते कासे कायस्थः परमात्मनि ॥ १७ ॥

नरजातिविशेषे ना हरीतक्यां तु योपिति ।

कापथः कुन्तितपथे उशीरे क्लीबमिष्यते ॥ १८ ॥

गाग्रन्थिर्ना करीपे स्याद् गोष्ठगोजिह्विकौषधौ ।

दमथस्तु पुमान् दण्डे दामे च परिकीर्तितः ॥ १९ ॥

निशीथस्तु पुमानर्धरात्रे स्याद्रात्रिमात्रके ।

निर्ग्रन्थो नग्नकेऽपि स्यान्निःस्वबालिशयोग्पि ॥ २० ॥

प्रमथा स्याद् हरीतक्यां हर्षपाग्विदे पुमान् ।

वरुथो रथगुप्तौ स्यात् वरुथं चर्मवेश्मनोः ॥ २१ ॥

मन्मथः कामचिन्तायां कपिन्थे कुसुमायुधे ।

वयस्या तु स्त्रियां ब्राह्मीगुडूच्यामलकीषु च ॥ २२ ॥

सुश्मंलायां च काकोल्यां पथ्या(१)लोतरुणे त्रिषु ।

वमथुः पुंसि वमने गजस्य करशीकरे ॥ २३ ॥

विद्रथो योगिकृतिनोः शमथः शान्तिमन्त्रिणोः ।

पङ्गुग्रन्था तु वचायां स्त्री स्यात्करज्जान्तरे पुमान् ॥ २४ ॥

समर्थस्तु हिते शक्ते सम्बद्धेऽप्यन्यलिङ्गकः ।

सिद्धार्थस्तु पुमान् शाक्यमिहे च सितसर्पपे ॥ २५ ॥

(थचतुष्कम्)

अनीकस्थो रणगते हस्तिशिखाविचक्षणे ।
 राजरक्षिणि चिह्ने च वीरमर्दनकेऽपि च ॥ ६२ ॥
 भवेदितिकथाऽपार्थवाच्यश्चक्षेयनष्टयोः ।
 चतुष्पथं चतुर्मार्गं सङ्गमे ब्राह्मणेऽपि ना ॥ २७ ॥
 अथ चित्रग्रथः सूर्यगन्धर्वान्तरयोः पुमान् ।
 दशमीस्थो नष्टवीर्यं स्थविरेऽप्यन्यलिङ्गकः ॥ २८ ॥
 प्राणनाथो यमे ना स्यादपि प्राणाधिके मतः ।
 वानप्रस्थो मध्वकेऽपि स्यान् तृतायाश्चमे पुमान् ॥ २९ ॥
 भवेदुदरधिः पुंसि समुद्रे च त्रियन्मणौ ।

इति थान्तवर्गः ।

(दैकम्)

दः पुमानचले दत्ते स्त्रियां शोधनदानयोः ।
 छेदोपनापरक्षासु पुमांस्तु दातारि स्मृतः ॥ १ ॥

(दद्विकम्)

अब्दः संवत्सरे वारिवाहमुस्तकयोः पुमान् ।
 अन्दः स्त्रियां स्यान्निगडे प्रभेदे भूषणस्य च ॥ २ ॥
 कुन्दोऽस्त्री सूरणे शस्यमूले जलधरे पुमान् ।
 कुन्दो माध्येऽस्त्री मुकुन्दभ्रमिनिद्धयन्तरेषु ना ॥ ३ ॥
 क्षोदः स्यान्पुंसि रजसि पेषणे च प्रकीर्तितः ।
 गदो भ्रातरि विष्णोः स्यादात्मये ना युधे गदा ॥ ४ ॥
 छुदः पलाशे गरुति ग्रन्थिपर्णतमालयोः ।
 छुन्दो वशेऽप्यभिप्राये धीदा पुत्रीमनीषयोः ॥ ५ ॥
 नन्दिर्धूताङ्ग आनन्देऽस्त्री नन्दिकेश्वरं पुमान् ।
 नदी सरिति शोणादौ ना नन्दा स्यादलिङ्गरे ॥ ६ ॥

गौर्या निधिविशेषे स्त्री निधिराजमिदोः पुमान् ।
 तिन्दा स्यादपवादोऽपि कुन्सायामपि योषिति ॥ ७ ॥
 पदं शब्दं च वाक्यं च व्यवसायप्रदेशयोः ।
 पादनच्चिन्हयोः स्थानत्राणयोरङ्गवस्तुनाः ॥ ८ ॥
 श्लोकपादोऽपि च क्लृप्तं पुंलिङ्गः किरणं पुनः ।
 पादो व्रधे तुर्ग्यांशे शैलप्रत्यन्तपर्वते ॥ ९ ॥
 चरणे च मयूखे च वन्दा लतान्तरे स्मृता ।
 भिक्षुक्यामपि वन्धां च विन्दुर्दन्तक्षतान्तरे ॥ १० ॥
 भुवामध्यं रूपकार्यप्रकृतौ पृषते पुमान् ।
 वेदितयन्त्यलिङ्गः स्यान् भद्रं कल्याणशर्मणोः ॥ ११ ॥
 भेदा द्वेधे विशेषे स्यादुपजापे विदारणे ।
 मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षे भदानयोः ॥ १२ ॥
 मन्दोऽतीक्षणे च मूर्खे च स्वैरं चाभाग्यरोगिणोः ।
 मल्पे च त्रिषु पुंसि स्याद्वस्तिजात्यन्तरे शनौ ॥ १३ ॥
 मृदुः स्यात्कामलेऽतीक्षणे रदो दन्ते विलेखने ।
 विदा ज्ञाने च निर्दिष्टा मनोपायां च याषिति ॥ १४ ॥
 वेदः श्रुतौ च वृत्ते च वेदिः स्यात्पण्डिते पुमान् ।
 स्त्रियामङ्गुलिमुद्रायां स्यात्पण्डितभूतले ॥ १५ ॥
 शादः स्यात्कर्दमे शण्डे स्वादुर्मिष्टमनोज्ञयाः ।
 सूदस्तु कथितः सूपकारं च व्यञ्जनान्तरे ॥ १६ ॥
 स्वदस्तु स्वेदने घर्मे हन् क्लीवं वृकचित्तयोः ।
 (दत्रिकम्)
 अङ्गदः कपिभेदे ना केयूरे तु नपुंसकम् ॥ १७ ॥
 अङ्गदा याम्यदिगन्तिहस्तिन्यामपि योषिति ।
 अङ्गेन्दुर्द्धचन्द्रे स्याद्बलहस्तनखाङ्गयोः ॥ १८ ॥
 अङ्गेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीयोन्यङ्गुलियोजने ।
 (१) अर्बुदो मांसकोले स्यात्पुरुषे दशकोटिषु ॥ १९ ॥

(१) अर्बुदो मांसपुरुषे दशकोटिषु न स्त्रियाम्-ख. ।

महीधरविशेषे नाऽथास्पदं पदकृत्ययोः ।
 भासन्दो वासुदेवे स्यात् खट्वाभेदे च योषिति ॥ २० ॥
 आक्रन्दः क्रन्दने ह्वाने मित्रदारुणयुद्धयोः ।
 भ्रातर्यपि च पुंसि स्यादामोदो गन्धहर्षयोः ॥ २१ ॥
 ककुद् स्त्री ककुदोऽप्यस्त्री वृषाङ्के राङ्ध्वजे वरे ।
 क्षणदो गणके रात्रौ क्षणदा क्षणदञ्जले ॥ २२ ॥
 कपर्दः खण्डपरशो जटाजूटे वराटके ।
 कर्णान्दुरुक्षितिकायां कर्णपाल्यामपि स्त्रियाम् ॥ २३ ॥
 क्रव्याद्रक्षसि पुंसि स्यान्मांसाशिन्यन्यलिङ्गकः ।
 कामदा कामधनौ स्त्री कामदातरि वाच्यवत् ॥ २४ ॥
 कुमुद् त्रिषु स्यात्कृपणे कैरवे तु नपुंसकम् ।
 कुमुदं कैरवे रक्तपद्मे स्त्री कुम्भिकोपधौ ॥ २५ ॥
 गाभ्यार्यां पुंसि दिङ्नागे नागे शाखामृगान्तरे ।
 कुर्सादं जीवने वृद्ध्या क्लीयं त्रिषु कुर्सादके ॥ २६ ॥
 कौमुदः स्यात्कार्तिकिके चन्द्रिकायां तु कौमुदी ।
 गाप्पदं गोपदश्वभे गवाञ्च गतिगोचरे ॥ २७ ॥
 गात्रिन्दा वासुदेवे स्याद् गवाध्यक्षे वृहस्पतौ ।
 गोनर्दमपि कैवर्तामुस्तके पुंसि सागसे ॥ २८ ॥
 जलदो मुस्तके मेघे जीवदो वैद्यविद्विषोः ।
 तरद् स्त्रियां प्लवेऽपि स्यात् कार्गडे च विहङ्गमे ॥ २९ ॥
 तोयदो मुस्तके मेघे पुमानाज्ये नपुंसकम् ।
 दरद् स्त्रियां प्रपातेऽपि भयपर्वतयोगपि ॥ ३० ॥
 दारदो विषभेदे स्यात्पागदे हिङ्गुले पुमान् ।
 दायादस्तु भवेत्पुंसि सपिण्डे तनयेऽपि च ॥ ३१ ॥
 द्रुपद् निष्पेपणशिलापट्टप्रस्तरयोः पुमान् ।
 धनदस्तु कुबेरे स्यात्पुंलिङ्गो दातारि त्रिषु ॥ ३२ ॥
 नलदं स्यात्पुष्परसोशाग्मांसीषु न द्वयोः ।
 नर्मदः केलिसचिवे नर्मदा सगिदन्तरे ॥ ३३ ॥

निर्वादिः स्याल्लोकवादे परिनिष्ठितवादयोः ।
 निपादः स्वरभेदे स्याच्चण्डाले धीवरान्तरे ॥ ३४ ॥
 प्रमदः सम्मदे मत्ते स्त्रियामुत्तमयोषिति ।
 प्रसादोऽनुग्रहे काव्यगुणस्वास्थ्यप्रसत्तिषु ॥ ३५ ॥
 प्रणादस्तु पुमांस्तारशब्दे च श्रवणामये ।
 प्रासादो देवनृपयोगृहेऽथ वरदा स्त्रियाम् ॥ ३६ ॥
 कन्यायां वाच्यलिङ्गस्तु प्रसन्ने च समर्द्धके ।
 भसद् स्त्री भास्वरे यानौ मर्यादा सीमनि स्थितौ ॥ ३७ ॥
 माकन्दः सहकारेऽस्त्री धात्रीनगरभेदयोः ।
 मुकुन्दो निधिमिद्विष्णुरन्नभेदे च कुन्दुगो ॥ ३८ ॥
 मेनादस्तु पुमान् केकिमार्जश्चङ्गागलेषु च ।
 विशदः पाण्डुरे रक्ते शरद् स्त्री वत्सरेऽप्यृतौ ॥ ३९ ॥
 शारदोऽब्दे स्त्रियां तोयपिप्पलीसमार्णयोः ।
 शस्ये क्लीवं शरज्जातनूतनाप्रतिभे त्रिषु ॥ ४० ॥
 पट्टविन्दुः स्यात्कीटभेदपुण्डरीकाक्षयोः पुमान् ।
 सम्पद् भूतौ गुणोत्कर्षे हागभेदेऽपि च स्त्रियाम् ॥ ४१ ॥
 संविद् स्त्रियां प्रतिज्ञायामाचारज्ञानसङ्गरे ।
 सम्भाषणे क्रियाकार सङ्केते नास्ति तोयणे ॥ ४२ ॥
 सम्भेदः स्फुटने सङ्गे सुनन्दा राचनोमयोः ।

(दचतुष्कम्)

अभिष्यन्दोऽतिवृद्धौ स्यादाश्वावेऽक्षिगदंऽपि च ॥ ४३ ॥
 अष्टापदाऽस्त्री कनके शारोणां फलकेऽपि च ।
 अष्टापदा चन्द्रमल्लयां शरभे मर्कटे पुमान् ॥ ४४ ॥
 अपवादस्तु निन्दायामाज्ञाविश्रम्भयोः पि ।
 अभिमर्दस्तु पुंसि स्यादवमर्दं सम्पराये च ॥ ४५ ॥
 एकपदं तत्काले नपुंसकं वर्त्मनि स्त्री म्यात् ।
 कटुकन्दः पुमान् शिश्रौ शृङ्गवेररसनयोः ॥ ४६ ॥
 कुरुविन्दं रत्नभेदे मुस्ताकुलमापयोः पुमान् ।

अथ कोकनदं रक्तकुमुदे रक्तपङ्कजे ॥ ४७ ॥
 चतुष्पदा तु पद्ये ना पद्यो च करणान्तरे ।
 भवेज्जनपदा जानपदोऽपि जनदेशयोः ॥ ४८ ॥
 तमोनुदग्नीन्द्रकं ना प्रतिपद् स्त्रा तिथौ मत्तौ ।
 पगिवादोऽपवादे स्याद्भाणावादनवस्तुनि ॥ ४९ ॥
 प्रियंवदः खेचरे ना प्रियवाचि तु वाच्यवत् ।
 पीठमर्दाऽतिधृष्टे स्यान्नायकस्य प्रियेऽपि च ॥ ५० ॥
 पुटभेदो नदीवक्र पतनातोययोगि ।
 महानदः कुञ्जरे स्याद् वर्षुकावदे महास्वने ॥ ५१ ॥
 मुचुकुन्दो वृक्षभेदे मान्धातुतनयेऽपि च ।
 मेघनादस्तु वरुणे तनये रावणस्य च ॥ ५२ ॥
 विशारदः पण्डिते च धृष्टे विष्णुपदं तु खे ।
 क्षीगेदे च स्त्रियां गङ्गारविसङ्क्रान्तिभेदयोः ॥ ५३ ॥
 शशविन्दुः पुमान्वासुदेवे राजान्तरेऽपि च ।
 शतानन्दा मुनेभेदे देवकीनन्दनेऽपि च ॥ ५४ ॥
 शतहृदा स्त्रियां वज्रे सौदामिन्यां च कीर्तिता ।
 समर्यादः समीपे ना मर्यादासहिते त्रिषु ॥ ५५ ॥

(दपञ्चकम्)

भवेदुपनिषद् धर्मे वेदान्ते विजने स्त्रियाम् ।
 सहस्रपादः कारुण्डे मार्तण्डे यत्नपूरुषे ॥ ५६ ॥

इति दान्तवर्गः ।

(धैकम्)

धा ना धर्मे कुवेरे च क्लीयं तु वसुनि स्मृतम् ।
 धो धा च ब्रह्मणि ग्यातो धा तु स्याद् धारकेऽपि च ॥ १ ॥
 धीर्ज्ञानभेदे बुद्धौ च धृः स्मृता धृतने स्त्रियाम् ।

(षड्विकम्)

अद्धं समांशे खण्डे नाऽध्विर्ना सरसि वारिधौ ॥ २ ॥

अन्धं स्यात्तिमिरे क्लीवं चक्षुर्हानेऽभिधेयवत् ।
 आधिः पुमांश्चित्तपीडाप्रत्याशाबन्धकेषु च ॥ ३ ॥
 व्यसने चाप्यधिष्ठाने पीड्यमानपदीमयोः ।
 ऋद्धं सम्पन्नधान्ये च सुसमृद्धे च वाच्यवत् ॥ ४ ॥
 ऋद्धिः स्यादौषधीभेदे समृद्धावपि योपिति ।
 गन्धः प्रतिवेश्यामोदलेशसम्बन्धगन्धके ॥ ५ ॥
 गाधः स्थाने च लिप्सायां गोधा तलनिहाकयोः ।
 दधि क्षीरोत्तग(१)वस्थाभावे श्रीवासस(२)र्जयोः ॥ ६ ॥
 दग्धं प्लुष्टेऽन्यलिङ्गं स्यात् स्थिताकंदिशि च स्त्रियाम् ।
 दिग्धा विपाक्तवाणे स्यात्पुंसि लिप्तेऽन्यलिङ्गकः ॥ ७ ॥
 दृग्धं प्रपूरिते क्षीरे दृग्धी क्षीराविकौषधौ ।
 दोग्धाऽर्थोपजीविकवौ वत्सगोपालयोः पुमान् ॥ ८ ॥
 नद्धो वद्धे तथोदुवृत्ते बन्ध आधौ च बन्धने ।
 वन्धुः स्यात्पुंसि बन्धुके मित्रे व्रातरि बान्धवे ॥ ९ ॥
 बाधा दुःखं निषेधे च बुधः सौम्ये च पण्डिते ।
 बुद्धो जिने लब्धवर्णे पुंसि स्याद् बुधितेऽन्यवत् ॥ १० ॥
 बाधिः पुंसि समाधेश्च भेदे पिप्पलपादौ ।
 मधुपुष्परसे क्षौद्रे मद्ये ना तु मधुद्रुमे ॥ ११ ॥
 वसन्तदैत्यभिर्वचैरे स्याज्जीवन्यां तु योपिति ।
 मिद्धं चित्ताभिसङ्क्षेपे क्लीवमालस्यनिद्रयोः ॥ १२ ॥
 मुग्धस्तु सुन्दरे मूढे मेधा बुधौ कतौ पुमान् ।
 राधो मासान्तरे राधा चित्रभेदे च धन्विनाम् ॥ १३ ॥
 गोपीविशाखामलकोविष्णुकान्तासु विद्युति ।
 लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे वधूः स्त्री शारिवौषधौ ॥ १४ ॥
 स्तुपाशटीनवोढासु चार्यापृक्काङ्गनासु च ।
 व्याधिः कुण्ठे च रोमे ना व्याधौ मृगयुदुष्टयोः ॥ १५ ॥

तारामयेशे च विधुर्ना कर्परेन्दुविष्णुषु ।
 विद्धं स्याद्धेधिते श्लिप्ते सदृशे वाधिते त्रिषु ॥ १६ ॥
 विधिर्ना नियतौ काले विधाने परमेष्ठिनि ।
 विधा गजान्ने ऋद्धौ च प्रकारे वेतने विधौ ॥ १७ ॥
 वृद्धो जीर्णं प्रवृद्धे द्वे त्रिषु क्लीबं तु शैलजे ।
 वृद्धिस्तु वर्द्धने योगेऽप्यष्टवर्गोपधान्तरे ॥ १८ ॥
 कालान्तरे चाभ्युदये समृद्धावपि योषिति ।
 श्रद्धाऽऽदरे च काङ्क्षायां श्राद्धं श्रद्धाऽन्विते त्रिषु ॥ १९ ॥
 हृद्यकव्यविधौ क्लीबं शुद्धं स्यात्त्रिषु केवले ।
 निर्दोषे च पवित्रे च सन्धा स्थितिप्रतिज्ञयोः ॥ २० ॥
 स्पर्द्धा संहर्षणेऽपि स्यात्साम्ये क्रमसमुन्नतौ ।
 सन्धिः पुमान् सुकृष्णायां भगे सङ्घटनेऽपि च ॥ २१ ॥
 रूपकाणां मुखाद्यङ्के सावकाशेऽपि कीर्तितः ।
 स्कन्धः स्यान्नृपतावसे सम्परायसमूहयोः ॥ २२ ॥
 कार्ये तरुप्रकाण्डे च भद्रादौ हृन्दसो भिदि ।
 साधुर्वाधुषिके चाग्रे सज्जने चाभिधेयवत् ॥ २३ ॥
 मिद्धो ना व्यासादौ भेदे योगस्य देवयोनेश्च ।
 त्रिषु निष्पन्ने स्निग्धं स्नेहयुते चिक्कणेऽपि स्यात् ॥ २४ ॥
 सिन्धुर्वमथुर्देशः विधनदे ना सरिति ख्रियाम् ।
 सिद्धिः स्त्री योगनिष्पत्तिपादुकान्तद्विवृद्धिषु ॥ २५ ॥
 सुधा स्त्री लेपने मूर्व्यां स्नुहीगङ्गाकामृते ।

(धविकम्)

अवधिरुववधाने स्यात्सीम्नि काले बिले पुमान् ॥ २६ ॥
 भगधमनलस्पर्शं त्रिषु श्वघ्न नपुंसकम् ।
 मानद्धं मुरजादौ च क्लीबं स्या सन्दिहते त्रिषु ॥ २७ ॥
 आविद्धो वाच्यलिङ्गः स्यात्कुटिले च पराहतम् ।
 आवद्धो हृदयन्धे स्यात्प्रेमालङ्कारयोक्त्रयोः ॥ २८ ॥
 उत्सधेस्तूच्छये न स्त्री क्लीबं संहननेऽपि च ।

उपाधिधर्मचिन्तायां कुटुम्बव्यापृते छले ॥ २६ ॥
 विशेषणे पुंस्युपधिः पुंसि व्याज्रथाङ्गयोः ।
 कबन्धोऽस्त्री क्रियायुक्तव्यपमूर्धकलेवरे ॥ ३० ॥
 क्लीवं जले पुंस्युदरे बाहुरक्षोविशेषयोः ।
 दुर्विधो वाच्यलिङ्गः स्याद् दुर्गतेऽपि खलेऽपि च ॥ ३१ ॥
 न्यग्रोधस्तु पुमान् व्यामवटयोश्च शमीतरौ ।
 न्यग्रोधो तृपचित्रायां निरग्रोधो नाशरोधयोः ॥ ३२ ॥
 निपधः कटिने देशे तट्राजे पर्वतान्तरे ।
 परिधिर्ना यज्ञियद्रशाखायामुपमूर्धके ॥ ३३ ॥
 प्रसिद्धो भूपिते ख्याते प्रणिधिर्नाऽर्थने चरे ।
 मागध्री स्त्री कणायूथ्योर्वाच्यवन्मगधोद्धवे ॥ ३४ ॥
 पुंसि वैदयात् क्षत्रियाजे शुक्लजीरकवन्दिनोः ।
 विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयोः ॥ ३५ ॥
 विश्रवधोऽनुद्धटेऽपि स्याद् गाढविश्वस्तयोस्त्रिषु ।
 त्रिवुधो ज्ञे सुरे वीरुध लताविटपयोः स्त्रियाम् ॥ ३६ ॥
 सन्नद्धो वर्मिने व्यूढे सम्बाधः सङ्कटे भगे ।
 सन्निधिः सन्निधानेऽपि पुमानिन्द्रियगोचरे ॥ ३७ ॥
 संसिद्धिः प्रकृतौ सिद्धौ मदोप्रायामपि स्त्रियाम् ।
 सम्बाधो बोधने क्षेपे समाधिर्ना समर्थने ॥ ३८ ॥
 ध्याननीवाकनियमे काव्यस्य च गुणान्तरे ।
 (१) सुगन्धिः स्यादिष्टगन्धे त्रिषु क्लीवं तु वालुके ॥ ३९ ॥

(धचतुष्कम्)

अवरोधस्तिरोधाने राजदारेषु तद्गृहे ।
 अवष्टब्धो विदूरे स्यादाक्रान्ते चावलम्बिते ॥ ४० ॥
 अनुबन्धस्तु बन्धे स्यादोषोत्पादे विनश्वरे ।
 मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्त्तने ॥ ४१ ॥

(१) इदमध नास्ति क. ।

अनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्णायामपि योषिति ।
 अनिरुद्ध उपानाथे पुंसि (१)चावन्धनेऽन्यवत् ॥ ४२ ॥
 आशावन्धः समाश्वासे पुंसि मर्कटजालके ।
 इष्टगन्धः सुगन्धौ स्यात् त्रिषु क्लीवं तु बालुके ॥ ४३ ॥
 इक्षुगन्धा कोकिलाक्षे क्रोष्टयां काशे च गोक्षुरे ।
 उपलब्धिर्मितौ प्रमावपि ज्ञाने च योषिति ॥ ४४ ॥
 उग्रगन्धाऽजमोदायां वचायां छिक्किः कौषधौ ।
 कालस्कन्धस्तमाले स्यात्तिन्दुके जीवकद्रुमे ॥ ४५ ॥
 तीक्ष्णगन्धा वचाराजिकयोः शोभाञ्जने पुमान् ।
 तृणगोधा चित्रकोले कृकलासेऽपि योषिति ॥ ४६ ॥
 पारिव्याधस्तु पुंसि स्याद्धेतसे च द्रुमोत्पले ।
 ब्रह्मवन्धुरधिशिमे निर्देशे ब्राह्मणस्य ना ॥ ४७ ॥
 महौषधं तु शुण्डयां स्याद्विषायां लशुनेऽपि च ।
 समुन्नद्धः समुद्धते पण्डितम्मन्यगर्विते ॥ ४८ ॥

(धपञ्चकम्)

योजनगन्धा कस्तूर्यां सितायां व्यासमातारि ॥ ४९ ॥

इति धान्तवर्गः ।

(नैकम्)

नः पुमान् सुगते बन्धे द्विरण्डे प्रस्तुतेऽपि च ।

(नद्विकम्)

अग्निर्वैश्वानरेऽपि स्याच्चित्रकाख्यौषधौ पुमान् ॥ १ ॥

अन्नं भक्ते च भुक्ते स्यादिनः पत्न्यौ नृपार्कयोः ।

उन्नं किलन्ने च सुस्ते कृत्स्नं सर्वाभ्युक्तिषु ॥ २ ॥

घनं स्यात् कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययोः ।

ना मुस्ताध्वौघदाढ्येषु विस्तारे लोहमुद्गरं ॥ ३ ॥

त्रिषु सान्द्रे दृढे चाथ चिन्हं लक्ष्मपताकयोः ।
 चीनो देशांशुकवीहिभेदे तन्तो मृगान्तरे ॥ ४ ॥
 द्युन्नं तु रहसि क्लीबं द्यादिते वाच्यलिङ्गवत् ।
 द्युन्नं कृत्ते त्रिलिङ्गं स्याद् गुडूच्यामपि योषिति ॥ ५ ॥
 जनो लोके महर्लोकात्परलोके च पामरे ।
 जनी सामन्तिनोवध्वोरुत्पत्तावोपश्रीभिदि ॥ ६ ॥
 जह्नुः स्यात् पुंसि राजर्षिभेदे च मधुसूदने ।
 ज्यानिर्जीर्णं च हानो च तटिन्यामपि योषिति ॥ ७ ॥
 जिनोऽर्हति च बुद्धे च पुंसि स्याज्जित्वरे त्रिषु ।
 ज्योत्स्ना चन्द्रातपेऽपि स्याज्ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्मृता ॥ ८ ॥
 ज्योत्स्नी पटोलिकायां स्याज्ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्त्रियाम् ।
 तनुः कायं त्वचि स्त्री स्यात् त्रिष्वल्पे विरले कुरे ॥ ९ ॥
 दानं गजमदे त्यागे पालनच्छेदशुद्धिषु ।
 दानुर्दातरि विक्रान्ते दीना स्त्री मृषिकस्त्रियाम् ॥ १० ॥
 वाच्यवद् दुर्गते भीते युष्मन् वित्ते वलेऽपि च ।
 धनुः पुमान् पियालद्रौ राशिभेदे शरासने ॥ ११ ॥
 धनं तु गोधने वित्ते धाना भृष्टयवेऽपि च ।
 धन्याकेऽभिनवाद्भिन्ने धुनी नद्यां नडे पुमान् ॥ १२ ॥
 नग्ने वन्दिक्षपणयोः पुंसि त्रिषु विवाससि ।
 न्यूनं गह्वोर्नयोः पानं पीतिभाजनरक्षणे ॥ १३ ॥
 भानुर्न किरणे सूर्ये मित्रः स्यान्त्रिषु दारिते ।
 सङ्गतोऽन्यत्र कुले च मानश्चित्तोन्नतो ग्रहे ॥ १४ ॥
 क्लीबं प्रमाणे प्रस्थादौ मीनो राश्यन्तरे भवे ।
 मुनिः पुंसि वसिष्ठादौ बद्धसेनतरो जिने ॥ १५ ॥
 मृत्स्ना मृत्सानुवर्याः स्त्री यानं स्याद्वाहनं गतो ।
 योनिः स्त्रीपुंसयोश्च स्यादाकरे स्मरमन्दिरे ॥ १६ ॥
 रत्नं स्वजातिश्रेष्ठेऽपि मणावपि नपुंसकम् ।
 रास्ना च स्याद्भुजङ्गाक्ष्यामेलापपर्यामपि स्त्रियाम् ॥ १७ ॥

लग्नं राश्युदये क्लीबं सक्तलज्जितयोस्त्रिषु ।
 वस्नस्त्ववकये पुंसि वेतने स्यान्नपुंसकम् ॥ १८ ॥
 वनं नपुंसकं नीरे निवासालयकानने ।
 वह्निर्वैश्वानरेऽपि स्याच्चित्रकाख्यौपधौ पुमान् ॥ १९ ॥
 वानं शुष्कफले शुष्कस्यूतिकर्मकटे गतौ ।
 विघ्नं विचारिणे लब्धे वृध्ना ना मूलरुद्रयोः ॥ २० ॥
 श्वा पुमान् कुक्कुरे ख्यातः स्थानभेदे च वास्तुतः ।
 शीनो मूर्खं चाज्जगरे श्येनः पक्षिणि पाण्डुरे ॥ २१ ॥
 स्वप्नः स्वापे प्रसुप्तस्य विज्ञाने दर्शने पुमान् ।
 सानुरखा वने प्रस्थे चान्यामार्गाग्रकोविदे ॥ २२ ॥
 स्थानं सादृश्येऽवकाशे स्थितौ वृद्धिक्षयेतरे ।
 गन्धानं स्निग्धं प्रतिध्वाने धनत्वालस्यद्वयोरपि ॥ २३ ॥
 स्नानं स्नानीयेऽभिपवे मूने प्रसवपुष्पयोः ।
 नृनां पुण्यां वधस्थाने गलशुण्डिकयोः स्त्रियाम् ॥ २४ ॥
 नृनुः पुत्रेऽनुजेऽकं ना मूनुः किरणमूर्ययोः ।
 हनुर्हृद्विलासिन्यां मृत्यावस्त्रे गदे स्त्रियाम् ॥ २५ ॥
 द्वयोः कपालावयवे हानं गह्वीनयान्त्रिषु ।

(नविकम्)

अङ्गनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसाङ्गने ॥ २६ ॥
 पुंसि ज्येष्ठादिगजयोरङ्गना वानर्गमिदि ।
 अङ्गनी लेप्यनार्यौ चावने प्रीतौ च रक्षणे ॥ २७ ॥
 अयनं पथि भानोरप्युदग्दक्षिणतो गतौ ।
 अपानं तु गुदे क्लीवं पुंसि स्यात्तस्य मारुते ॥ २८ ॥
 असनं क्षेपणे क्लीवं पुंसि स्याज्जावकद्रुमे ।
 अङ्गनं प्राङ्गणे याने कामिन्यामङ्गना मता ॥ २९ ॥
 अर्जुनः ककुभे पार्थं कार्तवीर्यमयूरयोः ।
 मातुरेकमुनेऽपि स्यात् पुंलिङ्गो धवलेऽन्यवत् ॥ ३० ॥
 नपुंसकं तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि ।

उषायां बाहुवानद्यां कुट्टिन्यामपि च क्वचित् ॥ ३१ ॥
 अम्लानो महासहायां नान्यलिङ्गस्तु निर्मले ।
 अशोघ्री तालमूल्यां स्यादशोघ्रिः सूरणेऽपि च ॥ ३२ ॥
 असिकनी स्यादवृद्धान्तःपुरप्रेष्यानदीभिदोः ।
 असनिः स्त्रीपुंसयोः स्याच्चञ्चलायां पवावपि ॥ ३३ ॥
 अरन्तिर्ना सप्रकोष्ठतडाङ्गुलिकरेऽपि च ।
 कफोणावप्यथालो स्यादवृश्चिके भ्रमरे पुमान् ॥ ३४ ॥
 अर्था पुमान् याचके स्यात् सेवके च विवादिनि ।
 अध्वा ना पथि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः ॥ ३५ ॥
 अर्वा तुरङ्गमे पुंसि कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः ।
 आसनं द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने ॥ ३६ ॥
 आसनी विषणौ स्थित्यामासनो (१)जीवकद्रुमे ।
 मादानं ग्रहणेऽपि स्यादलङ्कारं च वाजिनाम् ॥ ३७ ॥
 आपन्नः सविपत्तौ च प्राप्ते वाच्यवदीरितः ।
 आत्मा पुंसि स्वभावेऽपि प्रयत्नमनसारपि ॥ ३८ ॥
 धृतावपि मनीषायां शरीरब्रह्मणोरपि ।
 मालानं करिणां बन्धस्तम्भे रज्जौ च न स्त्रियाम् ॥ ३९ ॥
 ईशानं ज्योतिषि कलावं पुलिङ्गः स्यात् त्रिलोचने ।
 उत्तानमगभारे स्यादध्वास्यशयिने त्रिषु ॥ ४० ॥
 उत्थानमुद्यमं तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे ।
 प्राङ्गणोद्गमहर्षेषु मलरोगेऽपि न द्वयोः ॥ ४१ ॥
 उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयाजने ।
 उदानोऽप्युदरावर्ते वायुभेदे भुजङ्गमे ॥ ४२ ॥
 उद्धानमुद्गते वाच्यलिङ्गं शूल्यां नपुंसकम् ।
 ओदनं न स्त्रियां भक्ते वलायामोदनी स्त्रियाम् ॥ ४३ ॥
 कमनः कामुके कामेऽभिरूपेऽशोकपादपे ।

कम्पनं न द्वयोः कम्पे कम्पे स्यादभिधेयवत् ॥ ४४ ॥
 कठिनमपि निष्ठुरे स्यान्स्तब्धेऽपि त्रिषु नपुंसकं स्थाल्याम् ।
 कठिनी खटिकायामपि कठिना गुडशर्करायां च ॥ ४५ ॥
 क्रन्दनं रोदनेऽपि स्यादाह्वानेऽप्यथ कल्पना ।
 करिणः सज्जनायां स्त्री क्लीवं लुप्तौ च कल्पने ॥ ४६ ॥
 कर्त्तनं न द्वयोश्छेदे नाराणां सूत्रनिर्मितौ ।
 कर्मास्त्री व्याप्यक्रिययोः कदनं मर्दपापयोः ॥ ४७ ॥
 काञ्चनः काञ्चनाले स्याच्चम्पके नागकेसरे ।
 उदुम्बरे च धत्तरे हरिद्रायां च काञ्चनी ॥ ४८ ॥
 क्लीबेऽब्जकेसरे हस्तिन कामिनी भीरुवन्द्याः ।
 कामी तु कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च ॥ ४९ ॥
 कानीनः कन्यकाजाततनये व्यासकर्णयोः ।
 काकिनी पणपादेऽपि मानपादे वराटकं ॥ ५० ॥
 काननं विपिने गेहे परमेष्ठिमुखेऽपि च ।
 कुहनं मृत्तिकाभाण्डविशेषे काचभाजने ॥ ५१ ॥
 कुहना दम्भचर्यायामप्यालो कुहनं त्रिषु ।
 कृती स्यात् पण्डिते योग्ये केतन तु निमन्त्रणे ॥ ५२ ॥
 गृहे केतौ च कृत्येऽथ केशी केशवति त्रिषु ।
 दैन्ये ना चौरपुण्यां स्त्री कौलीनं गुह्यजन्ययोः ॥ ५३ ॥
 कुकर्मणि कुलान्तवे युद्धे पश्वहिपक्षिणाम् ।
 कौपीनं स्यादकार्यं च चौरगुह्यप्रदेशयोः ॥ ५४ ॥
 खलिनी खलवृन्दे स्यात्तालपण्यामपि स्त्रियाम् ।
 खञ्जनं खञ्जरीटे स्त्री सर्षपां खञ्जनं गतौ ॥ ५५ ॥
 खड्गी ना गण्डके मञ्जुघोषे खड्गधरे त्रिषु ।
 गर्जनं निनदे कोपे गहनं कलिले त्रिषु ॥ ५६ ॥
 नपुंसकं गव्हरे स्याद्ःखकाननयोरपि ।
 गन्धनमुत्साहे स्यात्प्रकाशने सूचनेऽपि हिंसायाम् ॥ ५७ ॥
 ग्रामीणः शुनि काके पुंसि त्रिषु सम्भृते ग्रामैः ।

ग्रावा तु प्रस्तरे पृथ्वीधरे पुंस्यथ गृञ्जनम् ॥ ५८ ॥
 विषदग्धपशोर्मासे क्लीबं पुंसि रसेनके ।
 गोस्तनो हारभेदे ना द्राक्षायां गोस्तनी स्त्रियाम् ॥ ५९ ॥
 गोमी शृगाले पुंसि स्यान्नृपु गोमत्युपासके ।
 घट्टना चलनावृत्योश्चन्दनी तु नदीभिदि ॥ ६० ॥
 चन्दनोऽस्त्री मलयजे भद्रकाल्यां नपुंसकम् ।
 चलनं भ्रमणे कम्पे कम्पे तु वाच्यलिङ्गकम् ॥ ६१ ॥
 चलनी वस्त्रयोधिन्यां वारिभेदेऽपि च क्वचित् ।
 चक्री तैलिकभित्कोककुलालाजाहिसूचके ॥ ६२ ॥
 चर्मा फलकपाणौ स्याद्भूर्जं भृङ्गरिटावपि ।
 चर्मकृत्तौ च फलके चेतना संविदि स्त्रियाम् ॥ ६३ ॥
 वाच्यवन्प्राणयुक्तेऽथ छद्म व्याजापदेशयोः ।
 छर्दनं वमने क्लीबं निम्बालम्बुपयोः पुमान् ॥ ६४ ॥
 छर्दनं च दले पक्षे पिधाने छेदनं भिदि ।
 कर्तने च जनुः पुंसि जन्तौ वैश्वानरेऽपि च ॥ ६५ ॥
 जवनं तु स्यदे वगे ह्ये ना वेगिनि त्रिपु ।
 जननी तु दयामात्रोर्जननं वंशजन्मनोः ॥ ६६ ॥
 जयनं स्यात्तुरङ्गादिसन्नाहे विजयेऽपि च ।
 जघनं च स्त्रियाः श्रोणिपुंगभागे कटावपि ॥ ६७ ॥
 जानी स्यात्पुंसि देवज्ञे ज्ञानयुक्तेऽन्यलिङ्गकः ।
 जीवनं वर्त्तने जीवप्राणधारणयोजले ॥ ६८ ॥
 जीवनी जीवना चापी जीवन्तीभेदयोः क्रमात् ।
 नपनोऽरुष्करेऽपि स्याद्भास्करे निरयान्तरे ॥ ६९ ॥
 तलुनः पवने श्रुति युवत्यां तलुनी स्मृता ।
 तलिनं विरले स्तोके स्वच्छेऽपि वाच्यलिङ्गकम् ॥ ७० ॥
 तमोघ्नः सूर्यवह्नीन्दुबुद्धशङ्करविष्णुषु ।
 त्यागी दातरि शूरेऽथ तेवनं केलिकानने ॥ ७१ ॥
 क्रीडायां तेमनं त्वार्दीकरणे व्यञ्जनेऽपि च ।

तेजनः पुंसि वंशे स्यात्तेजनी तृणपूलके ॥ ७२ ॥
 तोदनं व्यथने तोत्रे दंशनं दंशवर्मणोः ।
 दर्शनं नयनस्वप्नबुद्धिधर्मोपलब्धिषु ॥ ७३ ॥
 शास्त्रदर्पणयोश्चाथ दमनः पुष्पवीर(ः)योः ।
 दशनः शिखरे दन्ते कवचे तु नपुंसकम् ॥ ७४ ॥
 दहनश्चित्रके भस्मातकेऽग्नौ दुष्टचेष्टिते ।
 दृशानं ज्यातिपि क्लीवं पुलङ्गः स्याद्विरोचने ॥ ७५ ॥
 देवनं व्यवहारे स्याज्जिगीषाक्रोडयोरपि ।
 देवनेऽक्षेपु पुंसि स्याद् ध्वजी तु पृथिवीधरे ॥ ७६ ॥
 रथब्राह्मणयोश्चापि भुजङ्गमतुरङ्गयोः ।
 धन्वी धनुर्धरऽपि स्यादनुने ककुभद्रुमे ॥ ७७ ॥
 धन्वा तु मरुदेशे ना क्लीवं चापे स्थलेऽपि च ।
 धमनो नाऽनले भस्माऽध्मापकक्रूरयोस्त्रिषु ॥ ७८ ॥
 धमनी तु शिगाहट्टविलासिन्योश्च योषिति ।
 धावनं गमने शुद्धौ पृश्निपण्यां तु धावनी ॥ ७९ ॥
 धाम देहे गृहे रश्मौ स्थाने जन्मप्रभावयोः ।
 नन्दनं वासवोद्याने नन्दनो हर्षके सुते ॥ ८० ॥
 नन्दा हरप्रतीहारं गर्दभाण्डे धनद्रुमे ।
 नन्दिन्युमायां गङ्गायां ननान्द्रधेनुभेदयोः ॥ ८१ ॥
 नलिनी पद्मिनीव्यामनिम्नगाकमलाकरे ।
 नपुंसकं नीलिकायां न पुंसि सरसीरुहे ॥ ८२ ॥
 निदानं कारणे वत्सदामादिकारणक्षये ।
 निधनं स्यात्कुले नाशे प्रधनं दारणे रणे ॥ ८३ ॥
 पवनं कुम्भकारस्य पाकस्थाने नपुंसकम् ।
 निष्पावमरुताः पुंसि प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः ॥ ८४ ॥
 प्रधानं स्यान्महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि ।

प्रज्ञायामपि च क्लीवमेकत्वे तूत्तमे सदा ॥ ८५ ॥
 पद्मिनी पद्मसङ्घाते स्त्रीविशेषे सरोरुहे ।
 प्रसन्ना स्त्री सुरायां स्यात्स्वच्छसन्तुष्टयोस्त्रिषु ॥ ८६ ॥
 प्रसूनो वाच्यवज्जाते क्लीवं तु फलपुष्पयोः ।
 पत्री श्येने पत्रस्थे काण्डद्वयिकादिषु ॥ ८७ ॥
 पर्व क्लीवं महे ग्रन्थो प्रस्तावे लक्षणान्तरे ।
 दर्शप्रतिपदाः सन्धो विषुवत्प्रभृतिष्वपि ॥ ८८ ॥
 पक्ष्म सूत्रादिमूक्ष्मांशे किञ्जल्के नेत्रलोमनि ।
 पाठीनो मीनभेदे स्यात् पाठके गुग्गुलुद्रुमे ॥ ८९ ॥
 पावनं तु जले कृद्धे ना व्यासे पावकेऽपि च ।
 पाचनं दशमूलयादौ प्रायश्चित्ते च नाऽनले ॥ ९० ॥
 घाच्यवत्पाचयितरि हरीतक्यां तु येषिति ।
 पाशो व्याधे च वरुणे पिशुनं कुङ्कुमेऽपि च ॥ ९१ ॥
 कपिवक्त्रे च काके ना सूचकक्रूरयोस्त्रिषु ।
 पृक्षायां पिशुना स्त्री स्यात् पीतनं पीतदारुणि ॥ ९२ ॥
 कुङ्कुमे हरिताले च पुमानाम्रातके मतः ।
 पूतना तु हरीतक्यां दानवीरोगभेदयोः ॥ ९३ ॥
 पूतना तु स्त्रियां सेनामात्रसेनाविशेषयोः ।
 प्रेमा ना वासवे वाते प्रेमात्रा स्नेहनर्मणाः ॥ ९४ ॥
 फलिन्यग्निशिखायां च फल्यां स्त्री फलिनि त्रिषु ।
 फाल्गुनस्तु गुडाकेशे नदीजार्जुनभूरुहे ॥ ९५ ॥
 तपस्यसंज्ञामासे तत्पूर्णिमायां तु फाल्गुनी ।
 ब्रह्म तत्त्वतपोवेदे न द्वयोः पुंसि वेधसि ॥ ९६ ॥
 ऋत्विग्यागमिदोर्विप्रे बन्धनं वधबन्धयोः ।
 बन्दनी नतिजीवातुकुटीयाचनकर्मसु ॥ ९७ ॥
 वाहिनी स्यात्तरङ्गिण्यां सेनासैन्यप्रभेदयोः ।
 वाणिनी नर्तकीमत्ताविदग्धवनितासु च ॥ ९८ ॥
 बुधानस्तु गुरौ विश्वे बोधनं गन्धदीपने ।

बोधनी बोधपिप्पल्यार्भर्म स्यात् काञ्चने भृतो ॥ ६६ ॥
 मण्डनं कवचे युद्धे खलीकारेऽपि न द्वयोः ।
 भट्टिनी द्विजभार्यायां नाट्योक्त्यां राजयोपिति ॥ १०० ॥
 भघनं स्याद् गृहे भावे भाजनं योग्यपात्रयोः ।
 भावना तु न ना ध्याने पर्यालोचेऽधिवासने ॥ १ ॥
 भुवनं विष्टपेऽपि स्यात् सलिले गगने जने ।
 भोगी भुजङ्गमेऽपि स्याद् ग्रामपात्रे नृपे पुमान् ॥ २ ॥
 विहाय महिषीमन्यराजयापिति भोगिनी ।
 मदनः स्मरवसन्तद्रुभिद्धूस्तरसिक्थके ॥ ३ ॥
 मलनः पटवासे ना मर्दने तु नपुंसकम् ।
 मलिनं दूषिते दृष्ट्वा ऋतुमत्यां तु योषिति ॥ ४ ॥
 मण्डनं भूषणे क्लीबं स्यान्निष्वलङ्करिष्णुनि(१) ।
 मार्जनं न द्वयोर्मार्ष्टौ पुंसि स्यात्लोभ्रशाखिनि ॥ ५ ॥
 मालिनी मातृकावृत्तभिदोर्मालिकयोषिति ।
 गौरीचम्पानगर्योश्च मन्दाकिन्यां नदीभिदि ॥ ६ ॥
 मानिनी तु स्त्रियां फल्यां मानी मानवति त्रिषु ।
 मिथुनं न द्वयो राशिभेदे स्त्रीपुंसयुग्मके ॥ ७ ॥
 मुण्डनं वपनं त्राणे मेहनं मूत्रशिश्नयोः ।
 मैथुनं मुरतेऽपि स्यात् सङ्गतेऽपि नपुंसकम् ॥ ८ ॥
 यमनं वन्धने चोपरतो क्लीबं यमे पुमान् ।
 यवनो देशभेदे ना वेगिवेगाधिकाश्वयोः ॥ ९ ॥
 यवान्योषधिभेदे स्त्री वाच्यवद्वेगिनि स्मृता ।
 यापनं वर्त्तने कालक्षेपे निरसनेऽपि च ॥ १० ॥

(१) अतः परं साधमिदं पद्यं नास्ति-क. ।

मसनं गण्डगोले स्यात्तपस्ये परमेष्ठिनि ।

मडनं ताकिंके रम्ये गृहे देहे जलाशये ॥

मसूनेऽत्री त्रिन्वरे स्यान्मेघादौ महिषेऽपि च ।

युवा स्यात्तहणे श्रेष्ठे निसर्गवलशालिनि ।
 युञ्जानः सारथौ विप्रे योजनं परमात्मनि ॥ ११ ॥
 चतुष्क्रोश्यां च योगेऽथ रसनं स्वदने ध्वनौ ।
 जिह्वायां तु न पुंसि स्याद्रास्नायां रसना स्त्रियाम् ॥ १२ ॥
 रञ्जनो रागजनने रञ्जनं रक्तचन्दने ।
 शुण्डारोचनिकानीलीमञ्जिष्ठासु च रञ्जनी ॥ १३ ॥
 रजनी नलिनीगत्रिहर्द्राजतुकासु च ।
 राधनं साधनं प्रभौ राधना भाषणे स्त्रियाम् ॥ १४ ॥
 राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये रजनीपतौ ।
 यत्ने शक्ते च पुंसि स्याद्रागी रक्तेऽपि कामुके ॥ १५ ॥
 रोचनी त्रिवृतादन्त्या रोचनी कर्कशे स्त्रियाम् ।
 रोचना रक्तकल्हारे गोपित्तवाग्योषितोः ॥ १६ ॥
 रोचनः कृटशाल्मल्यां पुंसि स्याद्रोचके त्रिषु ।
 रोदनं क्रन्दनेऽस्त्रेऽपि दुर्गलभोपथो स्त्रियाम् ॥ १७ ॥
 रोही रोहितकेऽश्वत्थवटपादपयोः पुमान् ।
 लङ्घनं नृपवासे स्यात् (१) कमणे स्रवनेऽपि च ॥ १८ ॥
 ललना कामिनीनारीभेदजिह्वासु योषिति ।
 लक्ष्म चिह्ने प्रधाने च लाञ्छन नामचिह्नयोः ॥ १९ ॥
 लेखनं छुर्दने भूर्जं लिपिन्यासेऽथ वर्जनम् ।
 हिसान्यागयोर्वपनं बीजाधाने च मुण्डने ॥ २० ॥
 वसनं छादने वस्त्रे वसनं छुर्दनेऽर्दने ।
 वर्द्धनं वृद्धिवर्द्धिष्णुच्छेदे ग्रह्यां तु वर्द्धिनी ॥ २१ ॥
 व्यञ्जनं तेमने चिह्ने इमश्रुण्यवयवेऽहनि ।
 व्यसनं त्वशुभे सक्तौ पानस्त्रीमृगयादिषु ॥ २२ ॥
 दैवानिष्टफले पापे विपत्तौ निष्फलोद्यमे ।
 वर्तनो वामने क्लीबं वृत्तौ स्त्री प्रेषणाध्वनोः ॥ २३ ॥

न पुंसि तूलनालायां तर्कुपाटे च जीवने ।
 वत्तिष्णौ त्रिषु वज्री तु वृद्धे देवाधिपे पुमान् ॥ २४ ॥
 वचक्नुस्तु पुमान् विप्रे वावदुकेऽभिधेयवत् ।
 वर्णा स्याल्लेखके चित्रकरेऽपि ब्रह्मचारिणि ॥ २५ ॥
 वर्ष्म देहप्रमाणातिमुन्दराकृतिषु स्मृतम् ।
 वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे बाजी बाणाश्वपक्षिषु ॥ २६ ॥
 वामनोऽप्यतिखर्वे च त्रिषु पुंसि तु दिग्गजे ।
 हरावङ्कोटवृक्षेऽथ वासनं धूपनेऽपि च ॥ २७ ॥
 वारिधान्यां च वस्त्रे च प्रत्याशाज्ञानयोः स्त्रियाम् ।
 वाग्मी पटौ सुराचार्ये विज्ञानं ज्ञानकर्मणाः ॥ २८ ॥
 वितुन्नं सुनिपण्णे च शैवाले च नपुंसकम् ।
 वितानो यज्ञ उल्लोचे विस्तारे पुत्रपुंसकम् ॥ २९ ॥
 क्लीवं वृत्तविशेषे स्यान्त्रिलिङ्गो मत्ततुच्छयोः (१) ।
 विमानो व्योमयाने च सार्वभौमगृहेऽपि च ॥ ३० ॥
 घोटके यानपात्रे च पुत्रपुंसकयोर्मतः ।
 विक्लिन्नो जग्मा जीर्णं शीणे चार्द्रं च वाच्यवत् ॥ ३१ ॥
 विपन्नं विपदाक्रान्ते त्रिषु पुंसि भुजङ्गमे ।
 विच्छिन्नं च समालब्धे विभक्तेऽप्यभिधेयवत् ॥ ३२ ॥
 विलग्नं न स्त्रियां मध्ये त्रिषु स्याल्लग्नमात्रके ।
 विपन्नस्तु शिराये ना गुडुचीत्रिवृताः स्त्रियाम् ॥ ३३ ॥
 व्युत्थानं स्वातन्त्र्यकृत्ये विरोधाचरणेऽपि च ।
 वृजिनं कल्मषं क्लीवं केशे ना कुटिले त्रिषु ॥ ३४ ॥
 वृषा कर्णं महेन्द्रे ना वेदना ज्ञानदुःखयोः ।
 वेष्टनं कर्णशङ्कुल्यामुष्णीये मुकुटे वृत्तौ ॥ ३५ ॥
 व्योम वारिणि चाकाशे भास्करस्यार्चनाश्रये ।
 शकुनिः पुंसि विहगे सौवले करणान्तरे ॥ ३६ ॥

शयनं सुगते निद्राशय्ययोश्च नपुंसकम् ।
 शमनं शान्तिवधयोः शमनः श्राद्धदैवते ॥ ३७ ॥
 श्वसनं स्वसिते पुंसि मारुते मदनद्रुमे ॥
 शकुनस्तु पुमान् पक्षिमात्रपक्षिविशेषयोः ॥ ३८ ॥
 शुभशंसिनिमित्ते च शकुनं स्यान्नपुंसकम् ।
 शङ्खिनी श्वेतवृन्दायां चौरपुण्यां वधूमिदि ॥ ३९ ॥
 शङ्खी हरौ समुद्रे ना शङ्खवत्यभिधेयवत् ।
 शतघ्नी शस्त्रभेदे स्यात् वृश्चिकाल्यां करञ्जके ॥ ४० ॥
 शासनं राजदत्तोर्व्यां लेखाज्ञाशास्त्रशास्तिषु ।
 शाखी स्यात् पादपे वेदे तुरुष्काख्यजने पुमान् ॥ ४१ ॥
 शिखा वह्नी वलीवदं शरं केतुग्रहे द्रुमे ।
 मयूरे कुक्कुटे पुंसि शिखावत्यन्यलिङ्गकः ॥ ४२ ॥
 शिलपी तु वाच्यवत् कारी स्त्रियां कालदलोपधौ ।
 शूला स्याच्छङ्खरे पुंसि शूलरोहिणि वाच्यवत्(१) ।
 शृङ्गी शृङ्गयुते नागे वृषपर्वतयोरपि ॥ ४३ ॥
 शृङ्गमघ्नी मल्लिकायां च ज्योतिष्मत्यां च यापिति ।
 शोभने योगभेदे ना सुन्दरे वाच्यलिङ्गकः ॥ ४४ ॥
 सवनं त्वध्वरे स्नाने सोमनिर्दलेऽपि च ।
 स्तननं ध्वनिमात्रे स्यान्मेघशब्दे च कुन्थिते ॥ ४५ ॥
 समानः सत्समैकेषु त्रिषु ना नाभिमारुते ।
 सन्तानः सन्तता गोत्रे स्यादपत्यं सुरद्रुमे ॥ ४६ ॥
 स्पर्शतो मारुते पुंसि दाने स्पर्शे नपुंसकम् ।
 संस्थानमाकृतौ मृत्यां सन्निवेशे चतुष्पथे ॥ ४७ ॥
 स्यन्दनं तु स्रुतौ नीरे तिनिशे ना रथेऽस्त्रियाम् ।
 सज्जनं तु भवेत् क्लीबमुपरश्मज्जट्टयोः ॥ ४८ ॥
 वाच्यलिङ्गं कुलीने स्यात् कल्पनायां तु यापिति ।

सन्धानं स्यादभिपत्रे तथा सङ्गृह्यतेऽपि च ॥ ४६ ॥
 सम्पन्नं साधितेऽपि स्यात् सम्पत्तिसहितेऽन्यवत् ।
 सन्धिनो वृषभाक्रान्ताकालदृग्धोस्त्रयोः स्त्रियाम् ॥ ५० ॥
 सद्य स्यान्मन्दिरे नारे संव्यानं द्वादशेऽशुके ।
 सदनं मन्दिरे तोये स्वामा प्रभुयिशाखयोः ॥ ५१ ॥
 सादी तुरङ्गमातङ्गथारोहेषु दृश्यते ।
 स्थापनं रोपणे पुंसवने पाठीपध्नौ स्त्रियाम् ॥ ५२ ॥
 साधनो यज्ञकर्मान्ते यजमानप्रचेतसोः ।
 साधनं मृतसंस्कारे सैन्ये सिद्धोपध्नौ गतो ॥ ५३ ॥
 निर्वर्तनोपायमेवे दापनेऽनुगमे धने ।
 साम क्लीबमुपायस्य भेदे वेदान्तरेऽपि च ॥ ५४ ॥
 सीमा घाटस्थितिश्चेत्रेष्वगडकोपेऽपि च स्त्रियाम् ।
 सूचना व्यधने दृष्टौ गन्धनेऽभिनयेऽपि च ॥ ५५ ॥
 सेचने रक्षणे सेके नौकायाः सेकभाजने ।
 सेनानाः स्यात्पुमान् कार्तिकेये सेनापतावपि ॥ ५६ ॥
 सेवने साधनोपास्योर्हली रामे च कर्पके ।
 हस्तिना गजयोपायां जातिभेदे च यापितः ॥ ५७ ॥
 हसनं न द्रव्यार्हासेऽङ्गारधान्यां तु यापिति ।
 हायनो न स्त्रियां वर्ष पुंस्यचिर्वाहिभेदयोः ॥ ५८ ॥
 हादिनी वज्रतडितोर्हिण्डनं भ्रमणे गते ।

(नचतुष्कम्)

भवलग्नोऽस्त्रियां मध्ये त्रिषु स्यात्लग्नमात्रके ॥ ५९ ॥
 अनूचानो विनीते स्यात् साङ्गवेदविचक्षणे ।
 अपाचीनमवागर्थे विपर्यस्ते च वाच्यवत् ॥ ६० ॥
 अभिपन्नोऽपराधेऽभिग्रस्ते चापद्गते त्रिषु ।
 भवदानं खण्डने स्यादतिवृत्ते च कर्मणि ॥ ६१ ॥
 अभिमानोऽर्थादिदर्पेऽज्ञाने प्रणयहिसयोः ।

अनोकिनी स्त्रियां सेनामात्रसेनाविशेषयोः(१) ॥ ६२ ॥
 अधिष्ठानं पुरे चक्रे प्रभावेऽध्यासनेऽपि च ।
 अन्वासनं स्नेहवस्तावुपास्तावनुशोचने ॥ ६३ ॥
 अर्यमा तु पुमान् सूर्ये पितृदेवान्तरेऽपि च ।
 अथर्वा ब्राह्मणे पुंसि वेदे तु स्यान्नपुंसकम् ॥ ६४ ॥
 भवेदभिजनः ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे ।
 कुलेऽपि च पुमानायोधनं युद्धे वधेऽपि च ॥ ६५ ॥
 स्यादाकलतमाकाङ्क्षा परिसङ्ख्यातवन्धने ।
 मातञ्जनं प्रतीवापजवनाप्यायनेषु च ॥ ६६ ॥
 आराधनं च पचने प्राप्तौ सन्तोषणेऽपि च ।
 आच्छादनं सम्पिधाने वस्त्रेऽपवृत्तिमात्रके ॥ ६७ ॥
 आस्कन्दनं तिरस्कारे रणे संशोषणेऽपि च ।
 आवेशनं शिल्पिशाले भूतावेशप्रवेशयोः ॥ ६८ ॥
 आत्मयानिः पुमान् कामदेवे च परमेष्ठिनि ।
 उपधानं विषे गण्डो प्रणयेऽपि नपुंसकम् ॥ ६९ ॥
 उत्सादनं समुल्लेखोद्वाहनाद्धर्तनेषु च ।
 स्यादुत्पतनमुत्पत्तौ तथोर्ध्वगमनेऽपि च ॥ ७० ॥
 उद्धर्तनमुत्पतने विलेपने घर्षणे क्लीबम् ।
 उदयनमुदये क्लीबं वत्सेजागस्त्ययोः पुंसि ॥ ७१ ॥
 उद्वाहनं (०) द्विसीत्ये स्यादुज्ज्वामुद्वाहनो मता ।
 उपासनं शराभ्यासेऽप्युपास्तावासनेऽपि च ॥ ७२ ॥
 कर्पोतनो गर्दभाण्डशिरीषाम्रातकेषु च ।
 अश्वत्थे च कलापी तु प्लक्षवर्हिणयोः पुमान् ॥ ७३ ॥
 कलध्वनिः पुमान् पारावते पिकमयूरयोः ।
 कञ्चुक्यन्तःपुराध्यक्षे पिङ्गहौ जोङ्गकद्रुमे ॥ ७४ ॥
 कात्यायनो वररुचौ विशेषे च मुनेः पुमान् ।

काषायवस्त्रे विधवाद्धर्जरत्युमयोः स्त्रियाम् ॥ ७५ ॥
 कुम्भयोनिरगस्त्ये स्याद्वसिष्ठद्रोणयोः पुमान् ।
 कुचन्दनं च पत्राङ्गे द्रुमेदे रक्तचन्दने ॥ ७६ ॥
 कण्डली वरुणे केकिभोगिनाश्च सकुण्डले ।
 केसरी तुरगे सिंहे पुत्रागे नागकेसरे ॥ ७७ ॥
 क्रोञ्चादनं तु पिप्पल्यां चिञ्चोटकमृणालयोः ।
 खड्गधेनुः स्त्रियां खड्गपुत्रिकागण्डकस्त्रियोः ॥ ७८ ॥
 गवादनीन्द्रवारुण्यां गवां घासादनाश्रये ।
 गदयित्तुः पुमान्कामे जल्प्याके कामुकेऽपि च ॥ ७९ ॥
 घनाघना वर्षुकाब्दे मत्तघातुककुञ्जरे ।
 चक्र च घोषयित्तुस्तु विप्रकोकिलयोः पुमान् ॥ ८० ॥
 चित्रमानुः पुमान् वैश्वानरे चाहस्करोऽपि च ।
 चालकी तु करीरे स्यान्नागरङ्गे किष्कुपर्वणि ॥ ८१ ॥
 जलाटने लोहपृष्ठे जलोकायां जलाटनी ।
 तपस्वी तापसे चानुकम्प्ये त्रिष्वथ योषिति ॥ ८२ ॥
 मांसिकाकटुगेहिण्योस्तपस्वी शूरेवेगिनाः ।
 तपोधनस्तापसे स्यान्मुण्डीर्यो तु तपोधना ॥ ८३ ॥
 द्विजन्मा दशने विप्रे दुर्नाम क्वावमर्शसि ।
 स्यार्द्धार्धकोपिकायां स्त्री देवसेना तु वज्रिणः ॥ ८४ ॥
 सुतायामपि सेनायां देवतानां च योषिति ।
 नागाञ्जनेभसुन्दर्यां नागयष्टी च योषिति ॥ ८५ ॥
 भवन्निधुवनं कम्पे सुरते च नपुंसकम् ।
 निर्वासनं हिंसने स्यान्नगरादेर्वहिष्कृतौ ॥ ८६ ॥
 निर्भत्सनं खलीकारेऽलक्तकेऽपि नपुंसकम् ।
 निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च ॥ ८७ ॥
 निशामनं दर्शने स्यादालोचने च न द्वयोः ।
 निशमनमुक्तं दृष्टौ श्रुतौ निरसनं वधे प्रतिक्षेपे ॥ ८८ ॥
 निष्ठोवने प्रजननं योनौ जन्मन्यपि क्लोबम् ।

प्रसहनमपि भङ्गे स्यात् क्षेपे पञ्चाननः शिवे सिंहे ॥ ८६ ॥
 प्रहसनमपि प्रहासे रूपकभेदे च परिहासे ।
 प्रणिधानं प्रयत्ने स्यात् समाधौ च प्रवशने ॥ ८७ ॥
 प्रयोजनं कार्यहेत्वाः पलाशी वृक्षरक्षसोः ।
 अथ प्रवचनं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च ॥ ८८ ॥
 प्रतिपन्नोऽन्यलिङ्गः स्याद्विज्ञानेऽङ्गीकृतेऽपि च ।
 प्रस्फोटनं तु शूर्पं स्यात्ताडने च विक्राशने ॥ ८९ ॥
 प्रतिमानं प्रतिच्छायागज(१)कुम्भान्तरालयोः ।
 प्रतियत्नस्तु संस्कारलिप्सोपग्रहणेषु च ॥ ९० ॥
 प्रत्यर्था वाच्यलिङ्गः स्याच्छ्रुतौ च प्रतिवादिनि ।
 परिज्वा तु पुमानिन्दो याज्ञिके परिचारके ॥ ९१ ॥
 प्रसाधनी तु कङ्कण्यां सिद्धौ वेशे प्रसाधनम् ।
 पयस्विनी नदीधन्वेविभावरीं च योषिणि ॥ ९२ ॥
 अथ पुण्यजनो यत्ने राक्षसे सज्जनेऽपि च ।
 पृथग्जनस्तु पुंलिङ्गः कथितो नीचमूर्खयोः ॥ ९३ ॥
 फलकी मत्स्यभेदे ना वाच्यवत्फलकान्विते ।
 वारकी शत्रुचित्राश्वपर्णाजीवपदाधिषु ॥ ९४ ॥
 भूतात्मा पुंसि निर्दिष्टो देव च परमेष्ठिनि ।
 महाधनं महामूल्ये (२)सुवर्णं सिल्हकेऽपि च ॥ ९५ ॥
 महासेनः कात्तिकेय महासैन्यपतावपि ।
 मदयिन्मुर्मद(३)युते पुमान् मये नपुंसकः ॥ ९६ ॥
 महामुनिरगस्त्य ना कुस्तुम्बुरुणि न द्वयोः ।
 मातुलानी कलाये स्याद्भङ्गायां मातुलस्त्रियाम् ॥ १०० ॥
 मालुधानो मातुलाहो मालुधानी लताऽन्तरे ।
 मेधायी ना शुके ब्राह्मणां स्त्रियां मेधाऽन्विने त्रिषु ॥ १०१ ॥
 रसायन विषेऽपि स्याज्जराव्याधिजिदौषधौ ।

(१) दन्त—ख. (२) सुवर्णे—ख. (३) कामदेवे—ख. ।

पुंलिङ्गः पक्षिराजे च विडङ्गान्धौपधेऽपि च ॥ १०२ ॥
 राजादनं क्षीरिकायां प्रियाले किशुकेऽपि च ।
 ललाम स्यात् प्रभावे च लाङ्छनध्वजवाजिषु ॥ १०३ ॥
 शृङ्गे प्रधाने भूपायामपि बालधिपुण्ड्रयोः ।
 लाङ्गली नालिकेरद्वौ रेवतीरगमणे पुमान् ॥ १०४ ॥
 वनश्वा गन्धमार्जरी वञ्चकव्याघ्रयोः पुमान् ।
 वर्धमानः प्रश्नभेदे शरावैरण्डविष्णुषु ॥ १०५ ॥
 विस्मापनः स्यात्कुहके गन्धर्वनगरे स्मरे ।
 विसर्जनं परित्यागे दाने सम्प्रेषणेऽपि च ॥ १०६ ॥
 विरोचनः प्रल्हादस्य तनयेऽर्केऽग्निचन्द्रयोः ।
 विहेटनं तु हिंसायां मर्दने च विडम्बने ॥ १०७ ॥
 भवेद्विहननं विघ्नहिंसयोस्तुलपिञ्जने ।
 विषयी विषयान्नक्ते वाच्यवत् क्लीबमिन्द्रिये ॥ १०८ ॥
 पुंसि स्यान्नृपतौ कामदेवे वैषयिकेऽपि च ।
 विष्वक्सेना फलिण्यां स्याद्विष्वक्सेनो जनार्दने ॥ १०९ ॥
 विलेपनी सुवेपस्त्रीयवाग्वांगपि योषिति ।
 विलासी भोगिनि व्याले विस्वप्सा नाऽग्निचन्द्रयोः ॥ ११० ॥
 वृक्षादनश्चलदले मधुच्छुत्रकुटारयोः ।
 वृक्षादनी तु चन्दार्या विदारीकन्दकेऽपि च ॥ १११ ॥
 वैरोचनिस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयोः ।
 शिखरी स्यादपामार्गे शैलपादपयोः पुमान् ॥ ११२ ॥
 शिखण्डिनी मूधिकायां गुञ्जायामपि योषिति ।
 शिखण्डी ना कलापे स्याद् गाङ्गेयारिमयूरयोः ॥ ११३ ॥
 शृङ्गारी पूगगजयोः सशृङ्गारसुवेशयोः ।
 अथ श्लेष्मघना मल्ल्यां केतक्यामपि योषिति ॥ ११४ ॥
 सम्मूर्च्छनमभिव्याप्ताबुच्छायमोहयोरपि ।
 समुत्थानं समुद्योगे व्याधौनां निर्णयेऽपि च ॥ ११५ ॥
 सदादानोऽभ्रमातङ्गे हेरम्बे गन्धहस्तिनि ।

स्यात्संवदनमालोच्य वशीकारे नपुंसकम् ॥ ११६ ॥
 समादानं सर्माचीनग्रहणे सौगतान्हिके ।
 संवादनं वाहने स्याद्भारादेरङ्गमर्दने ॥ ११७ ॥
 समापनं परिच्छेदे समाप्तिवधेयोरपि ।
 सनातनः शाश्वतेऽजं पित्रतिथ्यन्तरे हरे ॥ ११८ ॥
 स्तनयितुः पुमान् वारिधरेऽपि स्तनितेऽपि च ।
 सरोजिनी तु कमलाकरे पद्मे च योषिति ॥ ११९ ॥
 समापन्नं समाप्ते स्यात् प्राप्ते क्लिष्टे वधेऽपि च ।
 सम्वाधनं ङाःसदने शृलाग्रद्वारपालयोः ॥ १२० ॥
 संयमनां यमपुत्र्यां संयमनं वन्धने व्रतेऽपि स्यात् ।
 सारसनमप्युग्रस्त्रे तनुत्रिणां मेखलायाञ्च ॥ १२१ ॥
 सामधेनी तु धाय्यायां समिध्यपि च योषिति ।
 सामयोनिस्तु सामांथं ब्रह्मकुञ्जरयोरपि ॥ १२२ ॥
 सुदर्शनो हरेश्चक्रे मेरुजम्बुद्विपे पुमान् ।
 न द्वयोः शकनगरे आज्ञौषधिमिदोः स्त्रियाम् ॥ १२३ ॥
 सुयामुनो वत्सराजे प्रासादेऽभ्रान्तरेऽच्युते ।
 सुकमा तु पुमान् योमभेदे स्याद् देवशिल्पिनि ॥ १२४ ॥
 सुधन्वा प्रौढधानुष्के त्रिषु ना विश्वकर्मणि ।
 सुपर्वा ना शरे वंशे पर्वधूमसुरेष्वपि ॥ १२५ ॥
 सुदामा तु पुमान् वारिधरपर्वतभेदयोः ।
 सौदामन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयोः स्त्रियाम् ॥ १२६ ॥
 हर्षयितुः पुमान् पुत्रे काञ्चने च नपुंसकम् ।

(नपुंसकम्)

अथातिसर्जनं दाने वधेऽपि च नपुंसकम् ॥ १२७ ॥
 अपवर्जनन्तु दाने निर्वाणत्यागयोरपि ।
 अपसर्जनमाग्नाते परिवर्जनदानयोः ॥ १२८ ॥
 अग्रजन्मा द्विजे ज्येष्ठे भ्रातरि ब्रह्मणि स्मृतः ।
 अथानुवासनं स्नेहवस्तिधृपनयोरपि ॥ १२९ ॥

अभिनिष्णानोऽप्यक्षरमात्रे विसर्जनीयेऽपि ।
 अन्तेवासी शिष्येऽपि स्याच्चण्डाले प्रान्तगोऽपि च ॥ १३० ॥
 स्यादुपस्पर्शनं स्पर्शं स्नानाचमनयोरपि ।
 उपसम्पन्नमुद्दिष्टं निहते च मुसंस्कृते ॥ १३१ ॥
 कार्त्तधर्मी कांस्यकारे धातुवादरतेऽपि च ।
 कामचारी कामुके स्यात् स्वच्छन्दकञ्चिद्विद्वयोः ॥ १३२ ॥
 किष्कुपर्वा पुमानिश्चो वेणो पोटगलेऽपि च ।
 कृष्णवर्त्मा पुमानग्नौ दुराचारं विधुन्तुदे ॥ १३३ ॥
 स्याद् गन्धमादनो भृङ्गे गन्धके वानरान्तरे ।
 स्त्री सुरायां नगे न स्त्री चिरर्जावी ककाकयाः ॥ १३४ ॥
 तिक्तपर्वा हिलमोचीगुट्टचीयटिपु स्त्रियाम् ।
 दन्तधावनः खदिरे दन्तशुद्धौ नपुंसकम् ॥ १३५ ॥
 स्याद् धूमकेतनः पुंसि केतुग्रहहुताशयाः ।
 स्यान्नन्दिवर्द्धनो भर्गं पक्षान्ते तनयेऽपि च ॥ १३६ ॥
 प्रतिपादनन्तु दाने प्रतिपत्तौ च बोधने ।
 स्यात् पृष्ठहायनो धान्यविशेषे च मतङ्गजे ॥ १३७ ॥
 प्रचलाकी मयूरे स्याद् भुजङ्गे चापि दृश्यते ।
 स्यात् पक्षलाञ्छनो लोकेश्वरे ब्रह्मणि भास्करे ॥ १३८ ॥
 धनदे च स्त्रियां तारालक्ष्मांवाग्देवतासु च ।
 पीतचन्दनमुद्दिष्टं कालीयकहरिद्रयोः ॥ १३९ ॥
 पृष्ठशृङ्गा पुमान् दंशभारी पण्डे वृकोदरे ।
 वरचन्दनमाख्यातं कालीये देवदारुणि ॥ १४० ॥
 वरवर्णिनी तु लाक्षाहरिद्रागोचनासु च ।
 स्त्रीरन्ते च फलिण्याञ्च सार्ध्रीयस्यामपि स्त्रियाम् ॥ १४१ ॥
 मधुमूदनस्तु पुंसि स्याद् भ्रमरे वनमालिनि ।
 महागजनमुद्दिष्टं शानकुम्भकुसुम्भयोः ॥ १४२ ॥
 स्यान्मृग्युवञ्चनः शम्भौ श्रीफलद्रोणकाकयोः ।
 वनमाली च गोविन्दे वाराह्यां वनमालिनी ॥ १४३ ॥

विपायी स्यात् पुमान् गङ्गि वैपयिकजनेऽपि च ।
 इन्द्रिये कामदेव च विपयासक्तपूरुषे ॥ १४४ ॥
 विश्वकर्मा सहस्रांशौ मुनिभिर्हेवशिल्पिनोः ।
 विघ्नकारी स्मृतो घोरदर्शनेऽपि विघ्नातिनि ॥ १४५ ॥
 वृषपर्वा पुमान् दैत्यभेदेऽप्यन्धकसूदने ।
 व्योमचारी तु निर्दिष्टो देवतायां विहङ्गमे ॥ १४६ ॥
 शकुलादनी स्त्रियां कृष्णभेदोऽकटुकशाकयोः ।
 शालङ्कायन उद्दिष्टो मुनिभेदे च नन्दिनि ॥ १४७ ॥
 शिवकीर्त्तनस्तु पुंसि (स्याद्) भृङ्गरोटेऽसुरद्विपि ।
 श्वेतवाहन इत्येष तु धाधामिन् धनञ्जये ॥ १४८ ॥
 श्वेतधामा पुमानिन्द्रो घनसागव्धिफेनयोः ।
 स्यात् पट्टिहायनो धान्यविशेषे कुञ्जरे पुमान् ॥ १४९ ॥
 सम्प्रयोगो कलाकेलो कामुके सम्प्रयोजके ।
 हरिचन्दनमस्त्री स्याद् देवतानां महारुहे ॥ १५० ॥
 नपुंसकन्तु गार्शीषे ज्यान्स्नाकुङ्कुमयोरपि ।
 हरिवाहनस्तु पुंसि स्यात् शर्चापतिविवस्वतोः ॥ १५१ ॥

(नपट्कम्)

अन्तावसायी श्वपचे मुनिभेदे च नापिते ।
 कलानुनादौ गोलम्ब कलविङ्के कपिञ्जले ॥ १५२ ॥
 जायानुजावी पुंसि स्यान्नटे च वक्रपक्षिणि ।
 सहस्रवेधि क्लोव स्याद् रामठे नाम्बुवेतसे ॥ १५३ ॥

इति नान्तवर्गः ।

(पैकम्)

पा ना वाताण्डपूतेषु पाने पातरि कीर्त्तितः ।
 स्त्रियान्तु रक्षणे पाने पूते पूरितके च सः ॥ १ ॥

(पद्विकम्)

कल्पः शास्त्रे विधौ न्याये संवत्तं ब्रह्मणो दिने ।
 कपिर्ना सिंहके शाखासृगे च मधुसूदने ॥ २ ॥
 कृपः कृपकमृण्माने गत्ताम्बुगुणवृक्षके ।
 कृपो द्रोणश्यालके स्याद् द्रोणपत्न्यां कृपो मता ॥ ३ ॥
 कृपा दयायां क्षेपस्तु निन्दाविक्षेपलेपने ।
 विलम्बप्रेरणे गवे खष्पः क्रोधे बलात्कृतौ ॥ ४ ॥
 गोपो गोपालके गोष्टाध्यक्षे पृथ्वीपतावपि ।
 ग्रामौघाधिकृते पुंसि शास्त्राख्यौपधौ म्रियाम् ॥ ५ ॥
 क्षुपः क्षुपस्पर्शनयाम्बुपु सीसकरङ्गयोः ।
 तल्पमष्टे कलत्रे च शयनीये च न द्वयोः ॥ ६ ॥
 वपा लज्जाकुलटयोस्तापः सन्तापकृच्छ्रयोः ।
 तार्पा नव्यन्तरे दर्पः कस्तूर्यामप्यहङ्कृतौ ॥ ७ ॥
 नीपः कदम्बवन्धृकर्नालाशोकद्रुमेष्वपि ।
 पुष्पं विकाशकुसुमस्त्रीरजःसु नपुंसकम् ॥ ८ ॥
 रूपं स्वभावे सौन्दर्यं नामगे पशुशब्दयोः ।
 ग्रन्थावृत्तौ नाटकादावाकारश्चोक्तयोरपि ॥ ९ ॥
 रोपः स्यान्ननिन्दिते कूरे रोपो रोपणत्राणयोः ।
 लेपः प्रलेपने जग्धौ वपा विवरमेदसोः ॥ १० ॥
 वाष्प ऊष्मणि नाऽस्त्रेऽथ शष्पं बालतृणे स्मृतम् ।
 पुंसि स्यात् प्रतिमाहानो शाप अक्रोशदिव्ययोः ॥ ११ ॥
 शिल्पं स्रुवे क्रियायोग्ये स्वापः शयननिद्रयोः ।
 स्पर्शज्ञतायामज्ञाने स्रपो व्यञ्जनसूदयोः ॥ १२ ॥

(पत्रिकम्)

अनूपो महिषे नाऽम्बुप्रायदेशे तु वाच्यवत् ।
 अन्नपा तु जलोकायां डाकिन्यां राक्षसे तु ना ॥ १३ ॥
 आवापो भाण्डे वपने परिक्षेपालवालयोः ।
 आक्षेपो भर्त्सनाकृष्टिकाव्यालङ्कृतिषु स्मृतः ॥ १४ ॥

काकल्पः कल्पने वेशे उडुपन्तु प्लवेऽस्त्रियाम् ।
 चन्द्रे पुंस्युलपो न स्त्री गुल्मिन्यां ना तृणान्तरे ॥ १५ ॥
 कच्छुपी वल्लकीभेदे दुलौ क्षुद्रगदान्तरे ।
 पुंसि निध्यन्तरे कूर्मे मल्लवन्धान्तरेऽपि च ॥ १६ ॥
 कलापः सहता वहं काञ्च्यां भूषणतृणयोः ।
 चन्द्रे विदग्धे व्याकरणभेदेऽपि कथ्यते बुधैः ॥ १७ ॥
 कशिपुर्भक्ताच्छादनयोरैकाक्या पृथक् तयोः पुंसि ।
 कश्यप उक्ता मुनिमृगयोर्भेदे काश्यपो क्षमायाम् ॥ १८ ॥
 कुतपोऽस्त्रियां दौहित्रे वाद्ये छागजकम्बले ।
 कुशे दिनस्याष्टमांशे ना सूर्य्ये कुणरी पुनः ॥ १९ ॥
 विट्शारिकायां कुणपः पूतिगन्धौ जवेऽपि च ।
 जिह्वापः शुनि मार्जारि प्रतापस्तापतेजसोः ॥ २० ॥
 पादपः पादपीठेऽद्री पादुकायान्तु पादपा ।
 रक्तपा स्याज्जलौकायां डाकिन्यां ना तु राक्षसे ॥ २१ ॥
 विटपो न स्त्रियां स्तम्बशाखाविस्तारपल्लवे ।
 विटाधिपे ना विकल्पः पुंसि भ्रान्तौ च कल्पने ॥ २२ ॥

(पचतुष्कम्)

अभिरूपो बुधे रम्येऽपलापः प्रेम्ण्यपह्नवे ।
 अवलेपस्तु गर्व स्याल्लेपने भूषणेऽपि च ॥ २३ ॥
 उपतापस्त्वरयां स्यादुत्तापगदयोरपि ।
 जलकूपी कूपगर्त्ते पुष्करिण्याञ्च योषिति ॥ २४ ॥
 नागपुष्पस्तु पुन्नागनागकेशरचम्पके ।
 परिवापस्तु पर्युत्तौ जलस्थाने परिच्छुदं ॥ २५ ॥
 परितापस्तु पुंसि स्याद् दुःखे च नरकान्तरे ।
 परिकम्पा भये कम्पे प्राप्तुरूपो ज्ञरम्ययोः ॥ २६ ॥
 पिण्डपुष्पमशोके च जवायाञ्च कुशेशये ।
 वहुरूपः शिवे विष्णो धृनके सरटे स्मरे ॥ २७ ॥
 मेघपुष्पं पिण्डाभ्राम्बुनादेये ना हरेर्हये ।

विप्रलापो विरोधाक्तावपार्थवचनेऽपि च ॥ २८ ॥

बीजपुष्पं मरुबके तथा मदनकेऽपि च ।

वृक्षधूपस्तु सरलद्रवकृत्रिमधूपयोः ॥ २९ ॥

वृषाकपिः पुमान् कृष्णे शङ्करे जातवेदसि ।

हेमपुष्पमशाकेऽपि जपापुष्पं नपुंसकम् ॥ ३० ॥

(पपञ्चकम्)

भवेच्चामरपुष्पन्तु पूगे काशास्रकेतके ।

इति पान्तवर्गः ।

(फैकम्)

फो यज्ञसाधने स्फाने भस्मभावाते च पुंस्थयम् ।

फं रूक्षोक्तौ च फूत्कारे तथा निष्फलभाषणे ॥ १ ॥

(फद्विकम्)

गुम्फस्तु गुम्फने बाहोर्गलङ्कारे च कीर्त्यते ।

रेफो वर्णं च पुंसि स्यात् कुम्भिते पुनरन्यवत् ॥ २ ॥

शफं मूले तरूणां स्याद् गवादानां खुरेऽपि च ।

शिफा जटायां सरिति मांसिकायाञ्च मातरि ॥ ३ ॥

इति फान्तवर्गः ।

(बैकम्)

बः पुमान् वरुणे सिन्धौ भगे तोये गेतेऽपि च ।

गन्धने तन्तुसन्ताने पुंस्येव वपने स्मृतः ॥ १ ॥

(बद्विकम्)

कम्बुः शङ्खेऽस्त्रियां पुंसि शम्बूके बलये गजे ।

कम्बिरंशे च वंशस्य खजाकायामपि स्त्रियाम् ॥ २ ॥

क्लीबं स्यात् पण्डके न स्त्री वाच्यलिङ्गस्त्वविक्रमे ।

खयं सङ्ख्यान्तरे क्लीबं नाचे वामनके त्रिषु ॥ ३ ॥

गर्वोऽभिमानेऽवलेपे जम्बुः स्यात् पादपान्तरे ।
 तथा सुमेरुसरिति द्वीपभेदेऽपि च स्त्रियाम् ॥ ४ ॥
 डिम्बो भयध्वनावण्डे फुःफुसप्लीहविप्लवे ।
 दर्बिः स्त्रियां खजाकायां फणायामुरगस्य च ॥ ५ ॥
 पूर्वं तु पूर्वजेषु स्युः पूर्वः प्रागाद्ययोस्त्रिषु ।
 लम्बा पञ्चालयागौर्योस्तिक्ततुम्ब्यामपि स्त्रियाम् ॥ ६ ॥
 विम्बस्तु प्रतिविम्बे स्यन्मण्डले पुत्रपुंसकम् ।
 विम्बिकायाः फले क्लीवं कृकलासे पुनः पुमान् ॥ ७ ॥
 शम्बः स्यान्मुसलाग्रस्थलोहमण्डलके पर्वौ ।
 शुभान्विते त्रिषु स्तम्बोऽप्रकाण्डद्रुमगुच्छयोः ॥ ८ ॥
 (बत्रिकम्)

कदम्बं निकुरम्बे स्यान्नौपसर्पयोः पुमान् ।
 कलम्बो शाकभेदे स्यात् कदम्बशरयोः पुमान् ॥ ९ ॥
 कादम्बः स्यात् पुमान् पश्चिमशेषे सायकेऽपि च ।
 गजाह्वा गजपिप्पल्यां गजाह्वं हस्तिनापुरे ॥ १० ॥
 गन्धर्वः पशुभेदे स्यात् पुंस्कोकिलतुरङ्गयोः ।
 अन्तराभवसत्त्वे च गायने खेचरेऽपि च ॥ ११ ॥
 गोटुम्बः शीर्णवृन्ते च गवादन्यान्तु योपिति ।
 द्विजिह्वस्तु खले सर्पे नितम्बः स्कन्धरोधसोः ॥ १२ ॥
 स्त्रियाः पश्चात् कटावट्रेः कटके कटिमात्रके ।
 प्रलम्बो दैन्यभेदे स्यात् त्रपुषेऽपि पयोधरे ॥ १३ ॥
 लताङ्कुरे च शाखायां हारभेदे प्रलम्बने ।
 भृजम्बूरपि गोधूमे विकङ्कतफले स्त्रियाम् ॥ १४ ॥
 हेरम्बो विघ्नराजे स्यान्महिषे शौर्यगर्विते ।
 (बचतुष्कम्)

राजजम्बूस्तु जम्बूभिर्पिण्डखर्जूरयोः स्त्रियाम् ॥ १५ ॥
 ललजिह्वाऽन्यवत् हिस्त्रे क्रमेलकशुनोः पुमान् ।
 शतपर्षा तु दूर्वायां वचाभार्गवयोपितोः ॥ १६ ॥

(वपश्चकम्)

ध्रुलीकदम्बो नीपे स्यात् तिनिशे वरुणद्वये ।
 शृगालजम्बूगोडुम्बे तथा घोण्टाफले स्त्रियाम् ॥ १७ ॥
 इति भान्तवर्गः ।

(भैकम्)

भं नक्षत्रे गभस्तौ स्त्री पुंसि स्याद् भृगुनन्दने ।
 भूः स्थानमात्रे कथिता धरण्यामपि योषिति ॥ १ ॥

(भद्विकम्)

कुम्भो राश्यन्तरे हस्तिमूर्द्धांशे राक्षसान्तरे ।
 कामुके वारनाय्याश्च घटे क्लीबन्तु गुग्गुलौ ॥ २ ॥
 स्त्रियामुखाकटफलयोः पृश्निकायाश्च पाटलौ ।
 गर्भो भ्रूणोऽर्भके कुक्षौ सन्धौ पनसकण्टके ॥ ३ ॥
 जम्भो दैत्यविशेषे ना दन्ते जम्बीरमक्षययोः ।
 जम्भा विकासजम्भणयोस्त्रिषु डिम्भोऽपि वालिशे वाले ॥ ४ ॥
 नम्भस्तु कैंतके कल्के दृन्भूः स्त्री सर्पचक्रयोः ।
 नाभिर्मुख्यनृपे चक्रमध्यक्षत्रिययोः पुमान् ॥ ५ ॥
 ऋयोः प्राणिप्रतीके स्यात् स्त्रियां कस्तूरिकामदे ।
 निभस्तु कथितो व्याजे पंलिङ्गः सदृशे त्रिषु ॥ ६ ॥
 रम्भा कदल्यप्सरसोर्ना वेणो वानरान्तरे ।
 विभुः प्रभौ सर्वगते शङ्करब्रह्मणोस्तु ना ॥ ७ ॥
 शम्भुः पुंसि महादेवे परमंष्टिनि चाऽर्हति ।
 शुभो यागे शुभं क्षेमे वाच्यवत् क्षेमशालिनि ॥ ८ ॥
 खसञ्चारिपुरे स्त्री तु शोभा कान्तीच्छ्रयोर्मता ।
 सभा सामाजिके गोष्ठ्यां द्यूतमन्दिरयारपि ॥ ९ ॥
 स्वभूर्ना ब्रह्मणि हरो स्तम्भः स्थूणाजडन्वयोः ।
 (भत्रिकम्)
 भारम्भस्तु त्वरायां स्यादुद्यमे वधदर्पयोः ॥ १० ॥

मान्मभूर्ना विधो कामेऽव्युपमस्त्वोषयान्तरे ।
 स्वर्गमिद्वृषयोः कर्णरन्ध्रकुम्भीरपुच्छयोः ॥ ११ ॥
 उत्तरस्थः स्मृतः श्रेष्ठे स्त्री नराकारयापिति ।
 शूकशिम्ब्यां शिरालायां विधवायां कचिन्मता ॥ १२ ॥
 ककुभ् स्त्रियां प्रवेणादिकशोभासु चम्पकस्रजि ।
 ककुभो रागभेदेऽपि वाणाङ्गेऽर्जुनपादपे ॥ १३ ॥
 कटभी वृक्षभेदेऽपि ज्योतिष्मत्यामपि स्त्रियाम् ।
 करभो मणिवन्धादिकनिष्ठान्तोऽप्यतस्मृते ॥ १४ ॥
 कुसुम्भं हेमनि महारजते ना कमण्डलौ ।
 गर्दभं श्वेतकुमुदे गर्दभो गन्धभिद्यपि ॥ १५ ॥
 रासभे गर्दभी क्षुद्ररागजन्तुविशेषयोः ।
 दुर्लभस्त्रिषु दुष्प्राप कर्चूरे दुन्दुभिः पुमान् ॥ १६ ॥
 वरुणे दैत्यभेर्याश्च स्वयक्षविन्दुत्रिकद्वये ।
 निकुम्भः कुम्भकर्णस्य तनये दन्तिकौषधो ॥ १७ ॥
 वल्लभो दयितेऽध्यक्षे सल्लक्षणतुरङ्गमे ।
 वर्षाभूः स्त्री च शायक्यां भूलतालवयोः पुमान् ॥ १८ ॥
 विष्कम्भो योगभेदे स्पर्धाङ्गस्नानप्रतिबन्धयोः ।
 रूपकाङ्गप्रभेदे च बन्धभेदे च योगिनाम् ॥ १९ ॥
 विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासं प्रणयेऽपि च ।
 विष्टम्भः प्रतिबन्धे स्यात् प्रभेदे चामयस्य च ॥ २० ॥
 वृषभः श्रेष्ठवृषयोर्वैदर्भी गतिभिद्यपि ।
 वैदर्भो वाक्यवक्तव्ये शम्भस्तु पशोभिदि ॥ २१ ॥
 करभे वानरभिदि सनाभिर्जातितुल्ययोः ।
 मुरभिः शल्लकीमातृभिन्मुरागोपु यापिति ॥ २२ ॥
 चम्पके च वसन्ते च तथा जातीफले पुमान् ।
 स्वर्णं गन्धात्पले क्लीबं सुगन्धिकान्तयोस्त्रिषु ॥ २३ ॥
 विख्याते सचिवे धीरे चैत्रेऽपि च पुमानयम्

(भचतुष्कम्)

मनुष्टम् स्यात् सरस्वत्यां छन्दोभेदे च योपिति ॥ २४ ॥

मवष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि ।

शातकुम्भं सुवर्णे स्यात् शातकुम्भोऽश्वमारके ॥ २५ ॥

इति भान्तवर्गः ।

(मैकम्)

मो यमे समयेऽपि स्यात् विपे च मधुसूदने ।

मा स्त्री पञ्चालयायां स्यात् पुलङ्गश्चन्द्रशेखरे ॥ १ ॥

(मद्विकम्)

आमो रुक्तद्भिदोः पुंस्मि स्यादपक्वेऽन्यलिङ्गकः ।

उमाऽतसीहेमवर्ताहरिद्राकीर्त्तिकान्तिषु ॥ २ ॥

ऊर्मिः स्त्रीपुंसयोर्वीच्यां प्रकाशं वेगभङ्गयोः ।

वस्त्रसङ्कोचरेखायां वेदनापीडयोरपि ॥ ३ ॥

कमश्चानुकमे शक्तौ कले चाक्रमणेऽपि च ।

क्षमा भूमौ तितिक्षायां स्त्रियां युक्ते नपुंसकम् ॥ ४ ॥

वाच्यवत् शक्तहितयोः कामः स्मरेच्छ्रयोः पुमान् ।

रेतस्यपि निकामे च काम्येऽपि स्यान्नपुंसकम् ॥ ५ ॥

कामिर्ना कामुके रत्यां स्त्री किम् क्षेपवितर्कयोः ।

निन्दायाञ्च परिप्रश्ने वाच्यलिङ्गमुदाहृतम् ॥ ६ ॥

कृमिर्ना कृमिवत्कीटे लाक्षायां कृमिले खरे ।

किर्मा पलाशे शालायां हेमपुञ्ज्याञ्च योपिति ॥ ७ ॥

क्षुमाऽतसीनीलिकयोः क्षेमं स्याल्लब्धरक्षणं ।

चण्डायां ना शुभे न स्त्री कात्यायन्याञ्च योपिति ॥ ८ ॥

क्षौममट्टे दुकुलेऽस्त्री क्षौमं वल्कलजांशुके ।

शणजेऽतसीजे खर्म पौरुषे कोपजांशुके ॥ ९ ॥

गमो नाऽक्षविवर्त्तं स्यादपर्यालोचनेऽश्वनि ।

ग्रामः स्वरे संवसथे ग्रीष्मे ऊष्मर्त्तभेदयोः ॥ १० ॥

गुल्मः सेनाघट्टभिदोः सैन्यरक्षणरुग्भिदोः ।
 स्तम्बे स्त्रियामामलक्येलावनीवस्त्रवेदमसु ॥ ११ ॥
 घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मेऽप्यूष्मस्त्रेदाम्भसोरपि ।
 चमूः सेनाविशेषे च सेनामात्रे च योषिति ॥ १२ ॥
 जालमः स्यात् पामरे कृरेऽसमीक्ष्यकारिणि त्रिषु ।
 जिह्वस्तु कुटिले मन्दे क्वाचं तगरपादपे ॥ १३ ॥
 तोक्मं कर्णमले पुंसि हरिते च हरिद्यवे ।
 दमस्तु दमथे दण्डे कर्दमे दमने पुमान् ॥ १४ ॥
 दस्मस्तु यजमाने स्यादपि चोरे द्रुताशने ।
 द्रुमो मर्हारुहे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे ॥ १५ ॥
 धर्माऽस्त्री पुण्य आचारे स्वभावापमयाः क्रतौ ।
 अहिसोपनिषन्त्याये ना धनुर्यमसोमपे ॥ १६ ॥
 ध्याम दमनके गन्धतृष्णेऽथ श्यामले त्रिषु ।
 नेमिर्ना निनिशे कृपत्रिकाचक्रान्तयोः स्त्रियाम् ॥ १७ ॥
 नेमः कीलेऽवधौ गर्त्त प्राकारे कैतवेऽपि च ।
 पद्मोऽस्त्री पद्मके व्यूहनिधिसङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे ॥ १८ ॥
 ना नागे स्त्री फञ्जिकाश्रीचारटापन्नगेषु च ।
 ब्रह्मी तु फञ्जिकायां स्यात् शाकमन्त्र्यप्रभेदयोः ॥ १९ ॥
 ब्राह्मी तु भार्गवसामवल्लरीब्रह्मशक्तिषु ।
 भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कुन्दभ्रमण्योरपि ॥ २० ॥
 भामः क्रोधे रवौ दीप्तौ भाष्मो गाङ्गेयघोरयोः ।
 भीमोऽम्बुवतसे घोरे शम्भौ मध्यमपाण्डव ॥ २१ ॥
 भूमिर्वसुन्धरायां स्यात् स्थानमात्रेऽपि च स्त्रियाम् ।
 भोमः कुजे च नरके पुंसि भूमिभवे त्रिषु ॥ २२ ॥
 यमोऽन्यलिङ्गो यमजे ना काके शमने शनौ ।
 शरीरसाधनापेक्षनित्यकर्मणि संयमे ॥ २३ ॥
 यामरतु पुंसि प्रहरे संयमे च प्रकर्त्तितः ।
 यामिः कुलस्त्रीस्वस्रोः स्त्री युध्मो धनुषि संयुगे ॥ २४ ॥

रश्मिः पुमान् दीधितौ स्यात् पश्मप्रग्रहयोरपि ।
 रमा लक्ष्म्यां रमः कान्ते रक्ताशंकट्टमे स्मरे ॥ २५ ॥
 रामा योपाहिङ्गनद्योः क्लृप्तं वास्तूककुष्ठयोः ।
 ना राघवं च वरुणे रैगुकेये हलायुधे ॥ २६ ॥
 हयं च पशुभेदे च त्रिषु चारौ सितेऽसिते ।
 रुमा सूर्यावदारेषु विशिष्टलवणाकरे ॥ २७ ॥
 रुक्मञ्च काञ्चने लाहे लक्ष्मीः सम्पत्तिशोभयोः ।
 ऋद्धौपधे च पञ्चायां वृद्धिनामौपधेऽपि च ॥ २८ ॥
 फलिन्त्यां स्त्री वमिर्वान्तौ स्त्रियां पुंसि हुताशने ।
 वामं धने पुंसि हरे कामदेवे पयाधरे ॥ २९ ॥
 वल्गुप्रतीपसव्येषु त्रिषु नाय्यां स्त्रियामथ ।
 वामा शृगालीवडवारासर्माकर्मापु च ॥ ३० ॥
 शर्मा शक्तुफलायाञ्च शिम्बिकायाञ्च वाग्गुलो ।
 श्यामो वटे प्रयागस्य वारिदे वृद्धदारके ॥ ३१ ॥
 पिपे च कृष्णहस्तिः पुंसि स्यात् तद्वति त्रिषु ।
 मरीचे सिन्धुलवणे क्लीव स्त्री शारिवौषधौ ॥ ३२ ॥
 मप्रसूताङ्गनायाञ्च प्रियङ्गावपि वाग्गुजौ ।
 यमुनायां प्रियामायां कृष्णत्रिवृतिकोपधौ ॥ ३३ ॥
 नीलिकायामथ श्रामी मासे मण्डपकालयोः ।
 शुष्मं तेजसि सूर्ये ना समा संवत्सरे स्त्रियाम् ॥ ३४ ॥
 सर्वसाधुसमानेषु समं स्यदभिधेयवत् ।
 सीमाऽऽघाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोपेऽपि च स्त्रियाम् ॥ ३५ ॥
 सूक्ष्मं स्यात् कैतवेऽध्यात्मे पुंस्यणौ त्रिषु चालपके ।
 सूम् क्षीरे च नभसि सोमस्तु हिमदीधितौ ॥ ३६ ॥
 वानरं च कुबरे च पितृदेवे समीरणे ।
 वसुप्रभेदे कर्पूरे नीरे सोमलतौपधौ ॥ ३७ ॥
 हिमं तुषारमलयोद्भवयोः स्यान्नपुंसकम् ।
 शीतले वाच्यलिङ्गोऽथ होमिर्ना पावके घृते ॥ ३८ ॥

(मन्त्रिकम्)

अधमः स्याद् गर्हजनेऽप्यागमः शास्त्र आगतो ।
 आश्रमो ब्रह्मचर्यादौ वानप्रस्थे मठे वने ॥ २६ ॥
 अस्त्रियामुत्तमा दुग्धिकायां स्त्री त्रिषु भद्रके ।
 उदामो बन्धरहिते स्वतन्त्र च प्रचेनसि ॥ ४० ॥
 कलमः पुंसि लेखन्यां शाली पट्टश्चरेऽपि च ।
 कुसुमं स्त्री रज्जोनेत्ररोगयोः फलपुष्पयोः ॥ ४१ ॥
 कृत्रिमं लवणभेदे ना सिद्धके रचिते त्रिषु ।
 गोलोमी श्वेतदूर्वायां स्याद् वचाभूतकेशयोः ॥ ४२ ॥
 गोधूमो नागरङ्गे स्यादापधित्रीहिभेदयोः ।
 गातमो ना मुनी बुद्धे रोचनीदुर्गयोः स्त्रियाम् ॥ ४३ ॥
 तलिमं कुट्टिमं तल्पे चन्द्रहासे वितानके ।
 दाडिमस्तु त्रिलिङ्गः स्यादेलीयां करके त्रिषु ॥ ४४ ॥
 निष्क्रमो बुद्धिसम्पत्तौ निर्गमे दुष्कुलेऽपि च ।
 निगमो वाणिजे पुण्यां कटे वेदे वर्णिकपथे ॥ ४५ ॥
 नियमो मन्त्रणायाश्च प्रतिज्ञानश्चये व्रते ।
 नैगमः स्यादुपनिषद्गणितार्थांगरेऽपि च ॥ ४६ ॥
 परमं स्यादनुज्ञायामव्ययं परमं परे ।
 प्रथमस्तु भवेदादौ प्रधानेऽपि च वाच्यवत् ॥ ४७ ॥
 प्रतिमा गजदन्तस्य बन्धे चानुकृतावपि ।
 पञ्चमो रागभेदे स्यात् स्वरभेदेऽथ पञ्चमी ॥ ४८ ॥
 पाण्डवानाश्च पत्न्यां स्त्री पञ्चानां पूरणे त्रिषु ।
 प्रक्रमः क्रमेऽवसरे मध्यमो मध्यजेऽन्यवत् ॥ ४९ ॥
 पुमान् स्वरे मध्यदेशेऽप्यवलग्नं तु न स्त्रियाम् ।
 श्रुङ्गे प्रधाने भूषायां तथा बालध्रिपुण्ड्रयोः ॥ ५० ॥
 व्यक्षरच्छन्दसि तथा ललामं लाञ्छने ध्वजे ।
 श्रुङ्गे प्रधाने भूषायां तथा बालध्रिपुण्ड्रयोः ॥ ५१ ॥
 तुरङ्गे च प्रभावेऽथ व्यायामः पौरुषे श्रमे ।

विषमे दुर्गसञ्चारे विघ्नमो भ्रान्तिहावयोः ॥ ५२ ॥
 विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रबालेऽपि पुमानयम् ।
 विलोमस्तु प्रतीपे स्याद्भुजङ्गे वरुणे शुनि ॥ ५३ ॥
 भामलक्यां विलोमी च विलोमश्चारघटके ।
 विक्रमस्तु पुमान् क्रान्तिमात्रे स्यात् शक्तिसम्पदि ॥ ५४ ॥
 संक्रमः क्रमणे पुंसि न स्त्री स्याद् दुर्गसञ्चारे ।
 सम्भ्रमः साध्वसेऽपि स्यात् संवेगादरयोरपि ॥ ५५ ॥
 सत्तमः स्यात् पूज्यतमे साधीयस्युत्तमे त्रिषु ।
 सरमा कुक्कुटीदेवशुन्याः स्याद् राक्षसीमिदि ॥ ५६ ॥
 सुपमाऽन्यन्तशोभायां स्त्री चारौ च समे त्रिषु ।
 सुधीमः शीतले चारौ त्रिषु ना पन्नगान्तरे ॥ ५७ ॥

(मचतुष्कम्)

भवेदनुपमा सुप्रतीकिन्यां स्त्री त्रिपूतमे ।
 अभ्यागमो विरोधाजिघाताभ्युद्गमनान्तिके ॥ ५८ ॥
 उपक्रमस्तुपधायां ज्ञात्रारम्भे च विक्रमे ।
 चिकित्सायामुपगमः स्वीकारेऽन्तिकसर्पणे ॥ ५९ ॥
 जलगुल्मो जलावत्तं कच्छुपे जलजन्तवरे ।
 दण्डयामस्तु कीनाशे दिवसे कुम्भसम्भवे ॥ ६० ॥
 लवङ्गमस्तु मण्डूके तथा शाखामृगेऽपि च ।
 पराक्रमो विक्रमे स्यात् सामर्थ्याधोगयोरपि ॥ ६१ ॥
 महापद्मः पुमान् नागनिधिसङ्ख्यान्तरंगेषु च ।
 यातयामोऽन्यवज्जार्ण परिभुक्ताञ्जितेऽपि च ॥ ६२ ॥
 सार्वभौमस्तु दिङ्नागे सर्वपृथ्वीपतावपि ।

(मपञ्चकम्)

अभ्युपगमस्तु पुंसि स्वीकारे निकटगमने च ॥ ६३ ॥
 नक्षत्रनेमिरुक्ता रेवत्यां ना ध्रुवे चन्द्रे ।

इति मान्तवर्गः ।

(यैकम्)

यो ना वायौ यमने या यात्रातिधूमितत्यागेषु ।
वारणयोगसमज्ञायानेषु पुमांस्तु गन्तरि विख्यातः ॥ १ ॥
ज्या मातरि वसुधायां मौर्व्यां शु क्लीवमहि गगने च ।
ना ज्वलने द्यौस्त्रिदशालयत्रिदशवर्त्मनोर्योषित् ॥ २ ॥

(यद्विकम्)

भव्यः स्यात् पङ्कजे पुंसि त्रिषु रम्ये च नाविके ।
अथ्यं शिलाजतुन्याथ्यं बुधे न्याय्ये च वाच्यवत् ॥ ३ ॥
अन्यस्तु पुंसि मुस्तायामन्तेऽङ्गतेऽधमे त्रिषु ।
अर्घ्यमर्घ्यस्य योग्ये स्यादर्घ्यार्थेऽपि च वाच्यवत् ॥ ४ ॥
अन्याऽसद्वृत्तेतर्योर्यः स्यात् स्वामिवैश्ययोः ।
आस्यं मुखे च तन्मध्ये तद्भवे च स्त्रियां स्थितौ ॥ ५ ॥
इज्या दानेऽध्वरेऽर्घ्यां सङ्गमे स्त्री गुरौ त्रिषु ।
इभ्या करेणुशल्लङ्घ्याः स्त्रियामाढ्ये तु वाच्यवत् ॥ ६ ॥
कश्यं त्रिषु कशाहे स्यात् क्लीवं मद्याश्वमध्ययोः ।
कन्या कुमारिकानार्योरपधोराशिभेदयोः ॥ ७ ॥
क्षया रोगान्तरं वेदमकल्पान्तापचयेषु च ।
कल्यं प्रमाने क्लीवं स्यात् कल्या वाक्भुतिवर्जिते ॥ ८ ॥
सज्जनरोगदक्षेषु कल्याणवचनेऽपि च ।
उपायवचनेऽपि स्यात् त्रिषु मद्ये तु योषिति ॥ ९ ॥
कक्ष्या बृहत्तिकायां स्यात् काञ्च्यां मध्येभश्चने ।
हर्म्यादीनां प्रकोष्ठेऽपि कार्यं हेतौ प्रयोजन ॥ १० ॥
काव्यं ग्रन्थे पुमान् शुके काव्या स्यात् पूतनाधियोः ।
कांस्यं वाद्यान्तरं पानपात्रे स्यात् तैजसान्तरे ॥ ११ ॥
कायः कदैवते मूर्त्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः ।
मनुष्यतीर्थे कार्यं स्यात् क्रिया तूपायचेष्टयाः ॥ १२ ॥
भारम्भे निष्कृतौ पूजासम्प्रधारणकर्मसु ।
शिक्षाचिकित्साकरणे कुड्यं स्यात् नपुंसकम् ॥ १३ ॥

विलेपने च भित्तौ च तथा कौतूहलेऽपि च ।
 कुल्यं स्यात् कीकसंऽप्यष्टद्रोणीशूर्पामिषेषु च ॥ १४ ॥
 कुल्या पयःप्रणाल्याञ्च नद्यां जीवन्तिकौषधौ ।
 कुलोद्भवे कुलहिते त्रिषु मान्ये पुनः पुमान् ॥ १५ ॥
 कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिषु विद्विष्टकार्ययोः ।
 गयः स्यात् पशुराजस्योर्भेदे तीर्थे पुनर्गया ॥ १६ ॥
 गव्यं नपुंसकं ज्यायां रागद्रव्येऽप्यथ स्त्रियाम् ।
 गोसमूहे त्रिलिङ्गन्तु गोदुग्धादौ च गोहिते ॥ १७ ॥
 ग्राम्यं स्त्रीकरणे क्लीबेऽश्लीलप्राकृतयोस्त्रिषु ।
 गुह्यं रहस्युपस्थे च गुह्यः कमठदम्भयोः ॥ १८ ॥
 गृह्यं गुदे ग्रन्थभेदे क्लीबं शाखापुरे स्त्रियाम् ।
 गृहासक्ते मृगादौ ना त्रिषु चास्वैरपि क्षयोः ॥ १९ ॥
 गेयन्तु गीते गेयः स्याद् गातव्ये गायने त्रिषु ।
 गोप्यो दासीसुते पुंसि रक्षणीयेऽभिधेयवत् ॥ २० ॥
 चव्यन्तु चविकं क्लीबं वचायामपि योषिति ।
 चयः समूहे प्राकारे मूलबन्धे समाहृतौ ॥ २१ ॥
 चित्यं मृतकचैत्ये स्याच्चिश्रामृतचित्तौ स्त्रियाम् ।
 चैत्यमायतने बुद्धविम्बे नोद्देशपादपे ॥ २२ ॥
 चोद्यं स्याद्दभुते प्रश्ने चोदनार्हं तु वाच्यवत् ।
 छाया स्यादातपाभावे प्रतिविम्बार्कयोपितोः ॥ २३ ॥
 पालनोत्कोचयेर्दासिसन्ध्यो मापङ्क्तिषु स्त्रियाम् ।
 जया जयन्तीतिथिभित्पथ्योमातस्सर्वाषु च ॥ २४ ॥
 मग्निमन्थे ना जयन्ते विजये च युधिष्ठिरे ।
 जन्यं हृष्टे परीवादे सङ्ग्रामे च नपुंसकम् ॥ २५ ॥
 जन्या मातृवयस्यायां जन्यः स्याज्जनके पुमान् ।
 त्रिपून्पाद्यजनित्रोश्च नवोद्भावातिभृत्ययोः ॥ २६ ॥
 वरस्तिग्धेऽथ जन्युः स्यात् पुंसि प्राण्यग्निधातृषु ।
 त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये न ना ताक्ष्योऽश्वशालयोः ॥ २७ ॥

गरुडाग्रजे सुपर्णे पुंसि क्लीवं रसाञ्जने ।
 तिष्यो नक्षत्रभेदे स्यात् कलो धाव्याञ्च योषिति ॥ २८ ॥
 द्रव्यन्तु पित्तले वित्ते पृथिव्यादौ विलेपने ।
 क्लीवं च भेषजे भव्ये द्रुतिकारे च वाच्यवत् ॥ २९ ॥
 दस्युश्चौरे रिपो पुंसि दायः साल्लुण्ठभाषणे ।
 विभक्तव्यपितृद्रव्ये तथा हरणदानयोः ॥ ३० ॥
 दिव्यं लवङ्गे धाव्यां स्त्री वल्गो दिवि भवे त्रिषु ।
 दूष्यं त्रिषु दूषणीये क्लीवं वस्त्रे च तद्गृहे ॥ ३१ ॥
 दून्यं दूतस्य भागे च भावे कर्मण्यपि स्मृतम् ।
 दैन्याऽसुरे सुरायान्तु दैन्या चण्डौषधावपि ॥ ३२ ॥
 धन्या धाव्यामलक्याः स्याद् धन्यं पुण्यवति त्रिषु ।
 धान्यं व्रीहिषु धन्याके धिष्यं स्थानाग्निसन्नसु ॥ ३३ ॥
 शक्तावृक्षेऽप्यथ नयो नीतिद्युतविशेषयोः ।
 नाट्यं तोर्यत्रिके लास्ये नित्यं स्यात् सततेऽपि च ॥ ३४ ॥
 शाश्वते त्रिषु पथ्या स्त्री हरीतक्यां हिने त्रिषु ।
 पथं श्लोके पुमान् शूद्रे पथा वर्त्मनि कीर्तिता ॥ ३५ ॥
 पाक्यं विटाख्यलवणे यवक्षारे पुनः पुमान् ।
 प्रायो मरणानशने मृत्यो बाहुल्यतुल्ययोः ॥ ३६ ॥
 प्रियो हृद्येऽन्यवत् पुंसि वृद्धिनामोपधे धवे ।
 पीयुः काले रवौ घृके ना पुण्यं शोभने त्रिषु ॥ ३७ ॥
 क्लीवं धर्मे च सुकृते पुण्यः कलिगुणे स्मृतः ।
 नक्षत्रमासयोभेदे पूज्यः श्वशुरवन्धयोः ॥ ३८ ॥
 पेयं पातव्यपयसोः पेया श्राणाच्छ्लमण्डयोः ।
 बन्ध्यस्त्वफलवृक्षादौ स्त्रियां स्यादप्रजः स्त्रियाम् ॥ ३९ ॥
 वय्या पतिवरायां स्त्री वरेण्ये त्रिषु ना स्मरे ।
 बल्यं प्रधानधातौ स्यात् क्लीवं बलकरे त्रिषु ॥ ४० ॥
 वीर्यं शुके प्रभावे च तेजःसामर्थ्ययोरपि ।
 भयं प्रतिभये घोरे प्रसूने कुब्जकस्य च ॥ ४१ ॥

भव्यं शुभे च सत्ये च योग्ये भाविनि च त्रिषु ।
 कर्मरङ्गतरो पुंसि स्त्रियां करिकणोमयोः ॥ ४२ ॥
 क्लीबमस्थनि भाग्यन्तु स्यात् शुभाशुभकर्मणोः ।
 भृत्यो दासे भृतो भृत्या मयुर्ना किञ्चरे मृगं ॥ ४३ ॥
 मयः शिल्पिनि दैत्यानां करभेऽश्वतरेऽपि च ।
 मध्यं वलग्ने न स्त्री स्यात् न्याय्येऽन्तरेऽधमेऽन्यवत् ॥ ४४ ॥
 मन्स्यो र्मानेऽथ पुंभूमिन् देशे मन्युः पुमान् कृधि ।
 दैन्ये शोके च यज्ञे च माल्यं कुसुमतत्सजोः ॥ ४५ ॥
 माया स्यात् शाम्बरीवृद्धयोर्मयिः पीताम्बरैऽसुरे ।
 मूल्यं स्याद् वेतने प्रदने मृत्युर्ना मरणे यमे ॥ ४६ ॥
 मध्यं त्रिषु शुचौ रक्तवचरोचनयोः स्त्रियाम् ।
 ययुः पुमानश्वमेधतुरङ्गे च तुरङ्गमे ॥ ४७ ॥
 याययस्तु यापनीये स्यान्निन्दितेऽप्यभिधेयवत् ।
 याम्याऽवाच्यां भरण्याञ्च पुंस्यगस्त्ये च चन्दने ॥ ४८ ॥
 योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु वाच्यवत् ।
 क्लीबमृद्धयोपधे पुष्ये ना स्यभ्यासार्कयोपितोः ॥ ४९ ॥
 रस्या रात्रौ चम्पके ना मनोज्ञे त्वभिधेयवत् ।
 नपुंसक पटोलस्य मूले सूरिभिरिष्यते ॥ ५० ॥
 रथ्या रथौघविशिखावर्त्तनीषु च योषिति ।
 रथवोढरि पुलङ्गो रूप्यः स्यात् सुन्दरे त्रिषु ॥ ५१ ॥
 आहृतस्वर्णरजते रजते च नपुंसकम् ।
 लथो विनाशे संश्लेषे साम्ये तौर्य्यत्रिके मतम् ॥ ५२ ॥
 लक्ष्यं स्यादपदेशेऽपि शरव्येऽपि नपुंसकम् ।
 लभ्यं युक्ते च लब्धव्ये लास्ये तौर्य्यत्रिके मतम् ॥ ५३ ॥
 नृत्ये च ब्रज्या प्रस्थाने वगं पर्यटनेऽपि च ।
 वन्यं त्रिषु वनोद्भूते स्त्री वनाम्बुसमूहयोः ॥ ५४ ॥
 वाच्यन्तु कुन्सिते हीने वचनाहं च वाच्यवत् ।
 विन्ध्या स्त्रियां लवल्यां स्यात् पुंसि व्याधाद्रिभेदयोः ॥ ५५ ॥

वीक्ष्यन्तु विस्मये दृश्ये पुंसि लासकवाजिनोः ।
 वेश्यं वेश्यागृहे क्लीवं गणिकायान्तु योषिति ॥ ५६ ॥
 शल्यन्तु न स्त्रियां शङ्की क्लीवं क्षेत्रेषु तोमरे ।
 मदनद्रुश्वाविधोर्ना शयः शय्याहिपाणिषु ॥ ५७ ॥
 शय्या स्यात् शयनीये च गुम्फनेऽपि च योषिति ।
 शून्यं स्यान्नर्जने वाच्यलिङ्गं नन्यान्तु योषित ॥ ५८ ॥
 शौर्यमारभटीशक्त्योः सद्यः शैलान्तरे पुमान् ।
 सोढव्ये वाच्यलिङ्गः स्यादारोग्ये तु नपुंसकम् ॥ ५९ ॥
 सङ्ख्यं समिति सङ्ख्या स्यादेकाद्यादिविचारयोः ।
 सन्ध्या पितृप्रसूनद्यन्तरयोर्युगसन्धिषु ॥ ६० ॥
 सन्यं कृते च शपथे तथ्ये त्रिषु तु तद्वति ।
 सव्यं वामे प्रतीपे च स्मर्यो नाऽद्भुतगर्वयोः ॥ ६१ ॥
 सायः कागडे दिनान्ते च साध्यो योगान्तरे शरे ।
 गणदेवविशेषे च साधनीये तु वाच्यवत् ॥ ६२ ॥
 सूर्योऽर्कपणं तपने स्त्री तद्भाष्योपधोभिदोः ।
 स्थेयो विवादपक्षस्य निर्णेतर्हि पुरोहिते ॥ ६३ ॥
 सेव्यं क्लीबमुशीरे स्यात् सेवाह पुनरन्यवत् ।
 सैन्यं क्लीवं बले सेनासमवेते तु वाच्यवत् ॥ ६४ ॥
 सौम्यो ज्ञे ना त्रिष्वनुग्रे मनोज्ञे सोमदेवते ।
 हाय्यो विभीतकतरौ हत्तेव्ये पुनरन्यवत् ॥ ६५ ॥
 ह्यं जवनेऽथ त्रिषु हृज्जहृद्धितहृत्प्रिये ।
 वशकृद्धेदमन्त्रे ना वृद्धिनामौपधे स्त्रियाम् ॥ ६६ ॥
 (यत्रिकम्)
 अनयस्तु विपद्देवाशुभयोर्व्यसनेषु च ।
 अन्ययाऽतिक्रमे दण्डे विनाशे दोषकृच्छ्रयोः ॥ ६७ ॥
 अश्वायमश्वसङ्घाते क्लीबमश्वहितेऽन्यवत् ।
 मधृष्या ताटनीभेदे प्रगल्भे वाच्यलिङ्गकः ॥ ६८ ॥
 अभिख्या त्वभिधाने स्यात् शोभायाञ्च यशस्यपि ।

अभया तु हरीतक्यामुशीरे तु नपुंसकम् ॥ ६६ ॥
 निर्भये वाच्यलिङ्गं स्यादपत्यं पुत्रयोर्मतम् ।
 अगस्त्यः स्यात् कुम्भयोनी वङ्गसेनतरावपि ॥ ७० ॥
 अवध्यमवधार्यं स्यादनर्थकवचस्यपि ।
 अद्ययोऽस्त्री शब्दभेदे ना त्रिष्णो निर्व्यये त्रिषु ॥ ७१ ॥
 अहल्या न्वप्सरोभेदे भार्यायां गौतमस्य च ।
 अहार्यः पर्वते ना स्यादहर्त्तव्ये तु वाच्यवत् ॥ ७२ ॥
 आशयः स्यादभिप्राये पनसाधारस्यापि ।
 स्यादातिथ्यमतिथ्यर्थं त्रिलिङ्गमतिथौ पुमान् ॥ ७३ ॥
 मात्रेयी पुष्पवत्यां स्यात् नदीभेदे च ना मुनी ।
 आदित्यो भास्करे देवेऽप्याम्नायो निगमेऽपि च ॥ ७४ ॥
 उपदेशोऽपीन्द्रियन्तु हृषीके चेतसि स्मृतम् ।
 उदयस्तु पुमान् पूर्वपर्वते च समुन्नतो ॥ ७५ ॥
 उपायः सामभेदादौ तथैवापगतौ पुमान् ।
 ऊर्णायुर्ना क्षणभङ्गे मेपकम्बलमेपयोः ॥ ७६ ॥
 औचित्यमुचितत्वे स्यात् सत्येऽपि च नपुंसकम् ।
 कपायो रसभेदेऽपि निर्यासे च विलेपने ॥ ७७ ॥
 मङ्गरागे च न स्त्री स्यात् सुरभौ लोहिते त्रिषु ।
 कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालखण्डे नपुंसकम् ॥ ७८ ॥
 त्रिपण्यस्तु पुमान् देहे सुरभौ वाच्यलिङ्गकः ।
 कुलायस्तु पुमान् स्थानमात्रे स्यात् पक्षिवासके ॥ ७९ ॥
 क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदेहचिकित्सयोः ।
 परदाररतासाध्यरोगयोः क्षेत्रियः पुमान् ॥ ८० ॥
 कौकृत्यमनुतापे स्यादयुक्तकरणेऽपि च ।
 गाङ्गेयः स्यात् पुमान् भीष्मे क्लीवं स्वर्णकशेरुणोः ॥ ८१ ॥
 चक्षुष्यः केतके पुण्डरीकसंज्ञकपादपे ।
 कुलत्थिकासुभगयोः स्त्रियामक्षिहितेऽन्यवत् ॥ ८२ ॥
 चाम्पेयश्चम्पके स्वर्णे किञ्जल्के नागकेशरे ।

जघन्यं मेहने क्लीवं चरमे गर्हितेऽन्यवत् ॥ ८३ ॥
जटायुः पुंसि सम्पातेः कनीयसि च गुग्गुलौ ।
जरायुरपि तत्पक्षिराजे गर्भाशये पुमान् ॥ ८४ ॥
तपस्या व्रतचर्यायां तपस्यः फाल्गुने पुमान् ।
द्वितीया तिथिभित्पत्न्याः पूरणे तूभयोस्त्रिषु ॥ ८५ ॥
देवयुर्वाच्यलिङ्गः स्याद्भार्मिके लोकयात्रिके ।।
नादेयो नागरङ्गे स्याज्जयायामम्बुवेतसे ॥ ८६ ॥
भूमिजम्बवां जवायाञ्च व्यङ्गुष्टेऽपि च योषिति ।
निकायस्तु पुमान् लक्ष्ये सधर्मिप्राणिसंहतौ ॥ ८७ ॥
समुच्चये संहतानां निलये परमात्मनि ।
नेपथ्यं स्यादलङ्कारे रङ्गज्यायां नपुंसकम् ॥ ८८ ॥
प्रणयः प्रथये प्रेम्णि याञ्चाविश्रम्भयोरपि ।
निर्वाणेष्यथ पठ्यायः प्रकारेऽवसरे क्रमे ॥ ८९ ॥
प्रलयो मृत्युकल्पान्तमूच्छ्रापायेषु पुंस्वयम् ।
प्रत्ययः प्रथितत्वे च मत्वादिज्ञानयोरपि ॥ ९० ॥
आचारे शपथे रन्ध्रविश्वासाधीनहेतुषु ।
पज्जन्यो मेघशब्देऽपि ध्वनदम्बुदशकयोः ॥ ९१ ॥
प्रसव्यं वाच्यलिङ्गं स्यात् प्रतिकूलानुकूलयोः ।
प्रकीर्यः पूतिकरजे विनिकीर्य तु वाच्यवत् ॥ ९२ ॥
प्रणाययोऽसम्मतेऽपि स्यादभिलापविवर्जिते ।
पयस्यन्तु पयोजातहितयोर्वाच्यलिङ्गकम् ॥ ९३ ॥
दुग्धिकाक्षोरकाकोल्याः स्वर्णक्षीर्यामपि स्त्रियाम् ।
पारुष्यं परुषत्वे च दुर्वाक्ये पुंसि गीष्पतौ ॥ ९४ ॥
पानीयन्तु जले क्लीव पातव्ये वाच्यलिङ्गकम् ।
पौलस्त्यस्तु कुबेरे स्याद् दशग्रीवेऽपि पुंस्वयम् ॥ ९५ ॥
वलयः कण्ठरोगो ना कटके पुत्रपुंसकम् ।
ब्रह्मण्यः स्याद् ब्रह्मसाधुब्रह्मदारुशनैश्चरे ॥ ९६ ॥
बालयो गर्दभे पुंसि मृदौ बालहिते त्रिषु ।

ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे च समूहे च द्विजन्मनाम् ॥ ६७ ॥
 भुवन्युः स्यात् पुमान् भानो ज्वलने शशलाञ्छने ।
 भुजिष्यस्तु स्वतन्त्रे च हस्तसूत्रकदासयाः ॥ ६८ ॥
 स्त्रियां दासीगणिकयार्मलयः पर्वतान्तरे ।
 शैलांशे देश आरामे त्रिवृतायान्तु योषिति ॥ ६९ ॥
 मङ्गलयः स्यात् त्रायमाणादवत्यथित्वमसूरके ।
 स्त्रियां शम्भ्यामधःपुष्पीमिसीशुकलवचासु च ॥ १०० ॥
 रोचनायामथो दधित कलावं शिवकरे त्रिषु ।
 मृगयुः पुंसि गोमायौ व्याधे च परमेष्ठिनि ॥ १०१ ॥
 रहस्या स्त्री नदीभेदे गोपनीयेऽभिधेयवत् ।
 लौहित्यं लोहितत्वे च कलावं पुंसि नदान्तरे ॥ १०२ ॥
 वदान्या दानशौण्डे च चारुवादिनि वाच्यवत् ।
 व्यवायः सुरतेऽन्तर्द्धौ पुंसि कलोवन्तु तेजसि ॥ १०३ ॥
 वक्तव्यं कुन्सिने हीने वचनाहं तु वाच्यवत् ।
 विजयः स्याज्जये पार्थे स्त्रियां तिथ्यन्तरे स्मृता ॥ १०४ ॥
 उमासख्यां विस्मयः स्यादाश्चर्यगर्वयाः पुमान् ।
 विनया तु बलाया स्त्री शिक्षायां प्रणतौ पुमान् ॥ १०५ ॥
 विषया गोचरे देशे तथा जनपदेऽपि च ।
 प्रवन्धाद् यस्य यो ज्ञातस्तत्र रूपादिके पुमान् ॥ १०६ ॥
 विशल्याऽग्निशिखादन्तीगुहूर्चात्रिपुटासु च ।
 श्वशुर्या देवगे द्याले शाण्डिन्यः पावकान्तरे ॥ १०७ ॥
 मुनिभेदे च मालुरे शालेयः स्यान्मिसो पुमान् ।
 त्रिषु शालयुद्धवे क्षेत्रे स्यात् शीर्षण्यन्तु शीर्षके ॥ १०८ ॥
 सुकेशे पुंसि शैलेयं तालपण्याञ्च सैन्धवे ।
 शैलजे ना तु मधुपे शिलातुल्येऽन्यलिङ्गकम् ॥ १०९ ॥
 संख्यायः सन्निवेशे च संस्थाने विस्तृतावपि ।
 सन्नयः समवाये स्यात् पृष्ठस्थायिवले पुमान् ॥ ११० ॥
 समयः शपथाचारसिद्धान्तेषु तथा धियि ।

क्रियाकारे च निर्देशे सङ्केते कालभाषयोः ॥ १११ ॥
 सरण्युस्तु पुमान् वारिवाहे स्यान्मातरिष्वनि ।
 सामर्थ्यं योग्यतायां स्याच्छ्रुतावपि नपुंसकम् ॥ ११२ ॥
 सौरभ्यन्तु मनोज्ञत्वे सौगन्धे गुणगौरवे ।
 सौभाग्यं सुभगत्वे स्याद् योगभेदे नपुंसकम् ॥ ११३ ॥
 हिरण्यं रेतसि द्रव्ये शातकुम्भवराटयोः ।
 अक्षये मानभेदे स्यदकुप्ये च नपुंसकम् ॥ ११४ ॥
 हृदयं मानसे बुक्कोरसोरपि नपुंसकम् ।

(यचतुष्कम्)

भवेदनुशयो द्वेपे पश्चात्तापानुबन्धयोः ॥ ११५ ॥
 अवश्यायस्तु नीहारेऽप्यभिमानेऽपि पुंस्ययम् ।
 अथावसायः शेषे स्यात् समामौ निश्चयेऽपि च ॥ ११६ ॥
 अपसव्यं त्रिलिङ्गस्तु दक्षिणप्रतिकूलयोः ।
 अन्तश्चर्या मृतां भूमिशय्यायां पितृकानने ॥ ११७ ॥
 उपकार्य्या राजसन्न्युपकारोचितेऽन्यवत् ।
 जलाशयो जलाधारे स्यादुशीरे नपुंसकम् ॥ ११८ ॥
 तण्डुलीयः शाकभेदे विटङ्गतरुताप्ययोः ।
 तृणशून्यं मल्लिकायां तथा स्यात् केतकीफले ॥ ११९ ॥
 दाक्षिणान्या नारिकेले त्रिषु दक्षिणदिग्भवे ।
 धनञ्जयोऽर्जुने वह्निनागभिहेहमारुते ॥ १२० ॥
 निगमयस्तु पुंसि स्यादिडिके त्रिषु नीरुजि ।
 परिधायो जनस्थानं परिच्छेदनिर्म्भयोः ॥ १२१ ॥
 प्रतिश्रयः सभायाञ्चाश्रये प्रतिभयं भये ।
 घोरेऽपि पाञ्चजन्यस्तु विष्णुशङ्खे हुताशने ॥ १२२ ॥
 प्रावृषेण्यः पुमान् नोपे प्रावृट्कालभवे त्रिषु ।
 पौरुषेयः कृते पुंसां विकारे पुरुषस्य च ॥ १२३ ॥
 त्रिषु ना सङ्ख्यवधयोः पुरुषस्य पदान्तरे ।
 फलोदयः पुमान् लाभे त्रिदिवशालयेऽपि च ॥ १२४ ॥

भागधेयं मतं भाग्ये भागप्रत्याययोः पुमान् ।
 महालये विहारे स्यात् तीर्थं च परमात्मनि ॥ १२५ ॥
 महोदयः कान्यकुब्जे चाधिपत्यापवर्गयोः ।
 महामूल्यः पञ्चरागे ना महाध्यंऽन्यलिङ्गकः ॥ १२६ ॥
 मार्जारीयः स्मृतः शूद्रे विडाले कायशोधने ।
 रोहिण्योऽन्यवद् वत्से ना बुधे च हलायुधे ॥ १२७ ॥
 विलेशयस्तु पुंलिङ्गो मृषके च भुजङ्गमे ।
 वैनतेयस्तु गरुडे स्यात् प्रभाकरसारथी ॥ १२८ ॥
 सम्परायः समीके स्यादापदुत्तरकालयोः ।
 समाह्वयस्तु पशुभिः खगैर्धृते च सङ्करे ॥ १२९ ॥
 भवेत् समुदयः सङ्घे सङ्गमे च समुद्रमे ।
 समुदायः समूहे स्याद् युद्धे समुच्छ्रयः पुमान् ॥ १३० ॥
 विरोधोत्सेधयोः स्थूलोच्चयोगण्डोपलेऽपि च ।
 गजानां मध्यममतेऽप्यसाकल्यवरण्डयोः ॥ १३१ ॥
 हिरण्मयः सुरज्येष्ठे ना लुवर्णमये त्रिषु ।

(यषत्कम्)

कालानुसार्यं शैलेये कालीये शिशपाद्रुमे ॥ १३२ ॥
 दुग्धतालीयमित्येतद् दुग्धाम्रक्षीरफेनयोः ।
 अथ प्रवचनीयञ्च स्यात् प्रवक्तृप्रवाच्ययोः ॥ १३३ ॥
 वृषाकपायी श्रीगौरीवरीजीवन्तिकासु च ।

(यषट्कम्)

प्रत्युद्रमनीयमुपस्थेये धौतांशुकद्वये ॥ १३४ ॥
 विश्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां वाराह्यामपि योषिति ।

इति यान्तवर्गः ।

(रैकम्)

रः स्मृतः पावके तीक्ष्णे राः पुंसि स्वर्णवित्तयोः ।
 श्रीर्वेशरचनाशोभाभारतासरलद्रमे ॥ १ ॥

लक्ष्म्यां त्रिवर्गसम्पत्तिविधोपकरणेषु च ।
विभूतौ च मतो च स्त्री स्रः स्त्रियां निज्झरे स्त्रवे ॥ २ ॥
(रद्विकम्)

अरं शीघ्रे च चक्राङ्गे शीघ्रगे पुनरन्यवत् ।
अग्रं पुरस्तादुपरि परिमाणे पलस्य च ॥ ३ ॥
आलम्बने समूहे च प्रान्ते च स्यान्नपुंसकम् ।
अधिके च प्रधाने च प्रथमे चाभिधेयवत् ॥ ४ ॥
मस्रः कोणे कचे पुंसि क्लीबमश्रुणि शोणिते ।
अस्त्रं प्रहरणे चापे करवाले नपुंसकम् ॥ ५ ॥
मभ्रं मेघे च गगने धातुभेदे च काञ्चने ।
अद्रिः शैलद्रुमार्कं नाथाङ्घ्रिर्ना पादमूलयोः ॥ ६ ॥
आरा चर्मप्रभेदिन्यां पुंसि भौमे शनैश्चरे ।
आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् स्त्रियां क्लिन्नेऽभिधेयवत् ॥ ७ ॥
आरुः पुंसि तरोर्भेदे तथा कर्कटदंष्ट्रिणोः ।
इन्द्रः शक्रादिन्यभेदे योगभेदान्तरात्मनि ॥ ८ ॥
इन्द्रा फणिष्मके स्त्री स्यादिरा भूवाकसुराम्बुषु ।
उग्रः शूद्रासुने क्षत्राद्रुद्रे पुंसि त्रिपृक्कटे ॥ ९ ॥
स्त्री वचाश्चूडयोहृष्टी कर्कश्य्यां करभे पुमान् ।
उस्त्रा वृषे च किरणेऽप्युस्त्रार्जुन्युपचित्रयोः ॥ १० ॥
ऐन्द्रिः काके जयन्ते नाऽथोड्राः पुंभूमि नावृत्ति ।
ओडस्तु तरुभेदे स्यात् क्षरं नीरे क्षरोऽम्बुदे ॥ ११ ॥
करो वर्षापले रश्मौ पाणौ प्रत्यायशुण्डयोः ।
कद्रुस्त्रिषु स्वर्णपिङ्गे नागानां मातरि स्त्रियाम् ॥ १२ ॥
करो वधे निश्चये च बलौ यत्ने यतावपि ।
तुषारशैलेऽपि पुमान् स्त्रियां दूत्यां प्रसेवके ॥ १३ ॥
सुवर्णकारिकायाश्च वन्धनागारबन्धयोः ।
क्षारो रसान्तरे धूर्त्तं लवणे काचमस्मनोः ॥ १४ ॥
कारिः स्त्रियां क्रियायां स्याद्वाच्यलिङ्गस्तु शिल्पिनि ।

कारुषिथ्वकर्मणि ना त्रिषु कारकशिल्पिनोः ॥ १५ ॥
 क्षीरं दुग्धे जले कीरः शुके पुंभूमि नोवृत्ति ।
 कुरुर्नुपान्तरे भक्ते पुमान् पुंभूमि नोवृत्ति ॥ १६ ॥
 क्षुद्रः स्यादधमक्रूरकृपणालेपेषु वाच्यवन् ।
 क्षुद्रा व्यङ्गानटीकण्टकारिकासरघासु च ॥ १७ ॥
 चाङ्गेरीवेश्ययोर्हिस्त्रामक्षिकामात्रयोरपि ।
 क्षुरः स्याच्छेदनद्रव्ये कोकिलाक्षे च गोक्षुरे ॥ १८ ॥
 क्रूरस्तु कठिने घोरे नृशंसेऽप्यभिधेयवन् ।
 कृच्छ्रमाख्यातमाभीले पापसान्तपनादिनोः ॥ १९ ॥
 क्षेत्रं शरीरे केदारे सिद्धस्थानकलत्रयोः ।
 कोप्री शृगालिकाकृष्णविदारीलाङ्गलीषु च ॥ २० ॥
 क्षौद्रं मधुनि पानीये खरः स्यात्तीक्ष्णधर्मयोः ।
 गर्दभे स्त्री देवताडे खरुर्दपे हरे हये ॥ २१ ॥
 दन्ते पुंसि त्रिषु श्वेते युरः कालदले शफे ।
 गरी खरायां कण्ठे क्लीवं नोपविषे विषे ॥ २२ ॥
 गात्रं गजाग्रजङ्घादिभागोऽप्यङ्गे कलेवरे ।
 गीः स्त्री भाषासरस्वत्योगिनिर्ना नेत्ररुग्भिदि ॥ २३ ॥
 वट्रो गिरियके योषिद् गोर्णी पूज्ये पुनस्त्रिषु ।
 गुन्द्रस्ते जनके स्त्री तु प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके ॥ २४ ॥
 गुरुस्त्रिलिङ्ग्यां महति दुर्जगालघुनारपि ।
 पुमान् निषेकादिकरे पित्रादौ सुरमन्त्रिणि ॥ २५ ॥
 गृध्रः खगान्तरे पुंसि वाच्यलिङ्गोऽथ लुब्धके ।
 गोत्रा भूगव्ययोगोत्रः शैले गोत्रं कुलाख्ययोः ॥ २६ ॥
 सम्भावनीयबोधे च काननच्छुववर्त्मसु ।
 गौरः श्वेतेऽरुणे पीते विशुद्धे चाभिधेयवत् ॥ २७ ॥
 ना श्वेतसर्पे चन्द्रे न द्वयोः पद्मकेशरे ।
 गौरी त्वसज्जातरजःकन्याशङ्करभावर्ययोः ॥ २८ ॥
 रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासु च ।

मापगाया विशेषे च यादसां पतियोपिति ॥ २६ ॥
 वसस्तु दिवसे हिस्त्रे घोरं भीमे हरेऽपि च ।
 चरोऽक्षधृतभेदे च भीमे चारे वसे चले ॥ ३० ॥
 चन्द्रः कपूरकाम्पिल्लसुधांशुस्वर्णवारिषु ।
 चक्रः कोकं पुमान् कलीवं वज्रं सैन्यरथाङ्गयोः ॥ ३१ ॥
 राष्ट्रे दम्भान्तरे कुम्भकारोपकरणास्त्रयाः ।
 जलावत्तंऽप्यथ चरुः पुमान् हव्यान्नभाण्डयोः ॥ ३२ ॥
 चारः पियालवृत्तं स्याद्रतौ वन्धापसर्पयोः ।
 चारुर्हृस्पती पुंसि शोभने त्वभिधेयवत् ॥ ३३ ॥
 चित्रागुपणीगोडुम्वासुभद्रादन्तिकासु च ।
 मायायां सर्पनक्षत्रनदीभेदेषु च स्त्रियाम् ॥ ३४ ॥
 तिलकालेख्ययोः कलीव कर्बुराद्भुतयोरपि ।
 तद्युक्तयोस्त्वन्यलिङ्गं चीरी भिल्ल्यां नपुंसकम् ॥ ३५ ॥
 गोस्तने वस्त्रभेदे च रेखालिखनभेदयोः ।
 चुक्रं वृक्षाम्ले चाङ्गेर्यां स्त्री पुंस्यम्लेऽम्लवेतसे ॥ ३६ ॥
 चैत्रं मृतदेवकुले ना भूभृन्मासभेदयोः ।
 चौरः पाटञ्जरेऽपि स्यात् चारपुष्पोपधानपि ॥ ३७ ॥
 भ्रवा मिसावतिच्छत्रे कुस्तुम्बुशिलीन्ध्रयोः ।
 नपुंसकञ्चातपत्रे छिद्रं दूषणरन्ध्रयोः ॥ ३८ ॥
 जारी स्यादोपधाभेदे स्त्रियामुपपत्तौ पुमान् ।
 जीरस्तु जरणे खड्गे टारो लङ्गतुरङ्गयोः ॥ ३९ ॥
 तरस्तु तरणे पुंसि कुशानौ पेटके तरी ।
 तन्त्रं कुटुम्बकृत्ये स्यात् सिद्धान्ते चौषधोत्तमे ॥ ४० ॥
 प्रधाने तन्तुवाये च शास्त्रभेदे परिच्छदे ।
 श्रुतिशाखान्तरे हेतावुभयार्थप्रयोजके ॥ ४१ ॥
 इतिकर्त्तव्यतायाञ्च तन्त्री वाणागुणे मता ।
 अमृतादेहशिरयास्तन्त्री निद्राप्रमीलयाः ॥ ४२ ॥
 तारो वानरभिन्मुक्ताविशुद्धयोः शुद्धमौक्तिके ।

ना नक्षत्रेऽक्षिमध्ये च न ना रूप्यं नपुंसकम् ॥ ४३ ॥
 स्त्री बुद्धदेवताभेदे वाल्मीकीपतिभार्ययाः ।
 त्रिलिङ्गोऽन्युच्चशब्दे च ताम्रं शूलवेऽरुणेऽपि च ॥ ४४ ॥
 तीव्रा तु कटुरोहिण्यां राजिकामण्डदूर्वयोः ।
 त्रिष्वन्युष्णे नितान्ते च कटो तीरन्तु रोधसि ॥ ४५ ॥
 पुंसि त्रपुणि तोत्रन्तु प्राजने वेणुकैऽपि च ।
 दरोऽस्त्री साधवसे गत्तं कन्दरे तु दरी मता ॥ ४६ ॥
 दराव्ययं मनागर्थं दस्रः खरंऽश्विनीसुते ।
 दारुः स्यात् पित्तले काण्ठे देवदारौ नपुंसकम् ॥ ४७ ॥
 द्वारं निर्गमनेऽपि स्यादभ्युपाये धरो गिरौ ।
 कार्पासतूलकं कूर्मराजे वस्वन्तरेऽपि च ॥ ४८ ॥
 धरा विश्वम्भरायाञ्च स्त्री गर्भाशयमेदसोः ।
 धात्री जनन्यामलकीवसुमन्युपमातृषु ॥ ४९ ॥
 धारा सैन्याग्रिमस्कन्दे तुरङ्गगतिपञ्चके ।
 घटादिच्छिद्रसन्तत्याः प्रपाते स्याद् द्रवस्य च ॥ ५० ॥
 खड्गदादिनिक्षिप्तमुखे धारो प्रावान्तरेऽप्येणे ।
 धीरा धैर्यान्विते स्वैरे बुधे क्लीबन्तु कुङ्कुमे ॥ ५१ ॥
 स्त्रियां प्रवणतुल्यायां नरोऽजे मनुजेऽर्जुने ।
 क्लीबन्तु रामकपरे नक्रं स्यादग्रदारुणि ॥ ५२ ॥
 नासाया पुंसि कुम्भीरे नारस्तर्णकतीरयोः ।
 नात्र नमौ वलाकैन्द्रोः रेवतीभेऽपि कानने ॥ ५३ ॥
 नेत्रं मथिगुणं वस्त्रभेदे मूल द्रुमस्य च ।
 रथे चक्षुषि नद्याञ्च नेत्री नाड्याञ्च योषिति ॥ ५४ ॥
 परः श्रेष्ठोऽदुरान्योत्तरं क्लीबन्तु केवले ।
 पत्रन्तु वाहने पर्णे स्यात् पत्ते शङ्खपक्षिणोः ॥ ५५ ॥
 पागं परतटे प्रान्ते न स्त्री पारा नदीभिदि ।
 पारी पूरे च ककर्या पादरज्जौ च दन्तिनः ॥ ५६ ॥
 पात्रं सुवादी पर्णं च भाजने राजमन्त्रिणि ।

तीरद्वयान्तरे योग्ये पुरुः प्राज्येऽभिधेयवत् ॥ ५७ ॥
 पुंसि स्याद् देवलोके च नृपमेदपरागयोः ।
 पुरं नपुंसकं गेहे देहपाटीलपुत्रयोः ॥ ५८ ॥
 पुष्पादीनां दलावृत्तौ ना गुग्गुली न ना पुरि ।
 पुण्ड्रो दैत्यविशेषेक्षुभेदयोरतिमुक्तके ॥ ५९ ॥
 चित्रे कृमौ पुण्डरीके पुंभूमिनि नीवृदन्तरे ।
 पूर्गे जलसमूहे स्याद् व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः ॥ ६० ॥
 पात्रं वज्रं मुखाग्रे च शूकरस्य हलस्य च ।
 पौरं त्रिषु पुरोद्भूते कच्छणे तु नपुंसकम् ॥ ६१ ॥
 वरो जामातरि वृतौ देवतादेरभोषिते ।
 पिङ्गे पुंसि त्रिषु श्रेष्ठे कुङ्कुमे तु नपुंसकम् ॥ ६२ ॥
 वरी प्रोक्ता शतावर्या वरा च स्यात् फलत्रिके ।
 मनागिष्टे वरं क्लीबे केचिदाहुस्तदव्ययम् ॥ ६३ ॥
 वसुधैर्वैश्वानरे शूलपाणौ च गरुडध्वजे ।
 विशाले नकुले पुंसि पिङ्गले त्वभिधेयवत् ॥ ६४ ॥
 वक्रः शनैश्चरे पुंसि पुटभेदे नपुंसकम् ।
 त्रिषु क्रूरे च कुटिले वारः सूर्यादिवासरे ॥ ६५ ॥
 द्वारे हरे कुब्जवृत्ते वृन्दावसरयोः क्षणे ।
 वारी स्याद् गजबन्धन्यां कलस्यामपि योषिति ॥ ६६ ॥
 वारिर्वागजबन्धन्योः स्त्री क्लीबेऽम्बुनि बालके ।
 वीरो रसविशेषे पुंस्युत्तरे सुभटे त्रिषु ॥ ६७ ॥
 स्त्री सुराक्षीरकाकालीतामलकथलशालुके ।
 पतिपुत्रवतीरम्भागम्भारीदुग्धिकासु च ॥ ६८ ॥
 मलपूक्षीरविदार्याः कलावं शृङ्गायां नलेऽपि च ।
 भरुः स्वर्णे हरे पुंसि भरोऽतिशयभारयोः ॥ ६९ ॥
 भद्रः शिवे खञ्जरीटे वृषभे च कदम्बके ।
 करिजातिविशेषे ना क्लीवं मङ्गलमुस्तयोः ॥ ७० ॥
 काञ्चने च स्त्रियां रास्नाकृष्णाव्योमनदीषु च ।

तिथिभेदे प्रसारिण्यां कटफलान्तयोरपि ॥ ७१ ॥
 त्रिषु श्रेष्ठे च साधौ स्यान्न पुंसि करणान्तरे ।
 भारः स्याद् वीवधे विष्णौ पलानां द्विसहस्रके ॥ ७२ ॥
 भीरुराते त्रिलिङ्गः स्याद् वरयोपिति योपिति ।
 भूरिर्ना वासुदेवे च हरे च परमेष्ठिनि ॥ ७३ ॥
 नपुंसकं सुवर्णं च प्राज्ये स्याद् वाच्यलिङ्गकः ।
 मन्त्रो वेदविशेषे स्याद् देवादीनाञ्च साधने ॥ ७४ ॥
 गुह्यवादेऽपि च पुमान् मरुर्ना गिरिधन्वनाः ।
 मात्रा कर्णविभूषायां विज्ञे माने परिच्छदे ॥ ७५ ॥
 अक्षरावयवे स्वल्पे क्लीबं कान्स्वयंऽवधारणे ।
 मारा मृत्यौ स्मरे विघ्ने मारी चण्ड्यां जनक्षये ॥ ७६ ॥
 मारिः स्त्री मारणे वर्षे मित्रं सुहृदि न द्वयोः ।
 मृत्युं पुंसि मुरा गन्धद्रव्ये दैत्यान्तरे पुमान् ॥ ७७ ॥
 यात्रा तु यापनेऽपि स्याद् गमनात्सवयोः स्त्रियाम् ।
 रन्धन्तु दूषणे छिद्रे राष्ट्रं स्यादुपवर्त्तने ॥ ७८ ॥
 उपद्रवे क्लीबपुंसोः रुर्ना मृगदैव्ययोः ।
 रेशं रेतसि पीयूषे पटवासे च सूतके ॥ ७९ ॥
 रोग्रो ना सावरे क्लीबमपराधे च किल्विषे ।
 रौद्रा धर्म रसे चण्ड्यां स्त्री तीव्र भीषणे त्रिषु ॥ ८० ॥
 वज्रं स्याद् बालके धात्र्यां क्लीबं योगान्तरे पुमान् ।
 वज्रा स्नुह्यां गुह्ययाञ्च वज्री स्नुह्यन्तरे स्मृता ॥ ८१ ॥
 दम्भोलो हरिकेऽप्यस्त्री वध्रं त्रपुवरत्रयोः ।
 वप्रस्ताते पुमानस्त्री रेणो ज्ञेये चये तटे ॥ ८२ ॥
 वक्त्रं मुखे वृत्तभेदे व्यग्रो व्यासक्त आकुले ।
 वाश्रो ना दिवसे क्लीबं मन्दिरे च चतुष्पथे ॥ ८३ ॥
 व्याघ्रः स्यात् पुंसि शार्दूले रक्तैरण्डकरज्जयाः ।
 श्रेष्ठे नराद्युत्तरस्थः कण्टकार्यान्तु योषिति ॥ ८४ ॥
 वृत्रो रिपौ धने ध्वान्ते लभेद च दानव ।

वरं कलेवरे क्लीवं वार्ताकौ कुङ्कुमेऽपि च ॥ ८५ ॥
 वोड्डी स्त्री पणपादे ना गोनसाहो भूपान्तरे ।
 शरस्तेजनके बाणे दध्यग्रे ना शरं जले ॥ ८६ ॥
 शस्त्रं लौहास्त्रयोः क्लीवं कुरिकायान्तु योषिति ।
 शक्रः पुमान् देवराजे कुःजार्जनभूरुहोः ॥ ८७ ॥
 शद्रिर्नाऽम्भोधरे जिष्णो शरुर्ना कोपवज्रयोः ।
 शारिर्नाऽक्षोपकरणे स्त्रियां शकुनिकान्तरे ॥ ८८ ॥
 युद्धार्थगजपर्याणे व्यवहारान्तरेऽपि च ।
 शारः स्यात् शबले वाच्यलिङ्गः पुंसि समीरणे ॥ ८९ ॥
 भक्षोपकरणे शास्त्रं न द्वयोरामाश्रयोः ।
 शिश्रुर्ना शाकमात्रे च शोभाञ्जनमहीरुहे ॥ ९० ॥
 शिरो ना पिप्पलीमूले स्याद् धमन्याञ्च योषिति ।
 शीघ्रं नलदे चक्राङ्गे क्लीवं द्रुतगतो त्रिषु ॥ ९१ ॥
 शुभ्रं स्यादभ्रके क्लीवमुदीमशुक्लयोस्त्रिषु ।
 शुक्रः स्याद् भार्गवे ज्येष्ठमासे वैश्वानरे पुमान् ॥ ९२ ॥
 रेतोऽक्षिरुग्मिदोः क्लीवं शूरः स्याद् यादवे भटे ।
 स्वरुः पुंसि यूपखण्डे भिदुरेऽप्यधरे शरे ॥ ९३ ॥
 सत्रं यज्ञे सदादानाच्छादनारण्यकैतवे ।
 सरो दध्यग्रगन्योर्ना स्वरो नात्तासमीरणे ॥ ९४ ॥
 उदात्तादावकारादौ षड्जादौ च ध्वनौ पुमान् ।
 सारो बले स्थिरांशे च माञ्ज्ज पुंसि जले धने ॥ ९५ ॥
 न्याय्ये क्लीवं त्रिषु वरे सान्द्रं वन घने मृदौ ।
 स्फारः स्यात् पुंसि विकटे कनकादेश्च बुद्बुदं ॥ ९६ ॥
 सिप्रो निदाघसलिले सिप्रा तु सगिदन्तरे ।
 स्थिरा भृशालपण्योर्ना शनौ मोक्षेऽचले त्रिषु ॥ ९७ ॥
 सारोऽर्कहलोः पुंसि सुरा चपकमद्ययोः ।
 पुंलिङ्गस्त्रिविधे स्यात् मूत्रं तन्तुव्यवस्थयोः ॥ ९८ ॥
 शास्त्रादिसूत्रणाग्रन्ये स्वैरः स्वच्छुन्दमन्दयोः ।

हरिश्चन्द्रार्कवाताश्वशुकभेकयमाहिषु ॥ ६६ ॥
 कपो सिंहं हरेऽजैऽशौ शके लोकान्तरे पुमान् ।
 वाच्यवत् पिङ्गहरितोहारी मुक्तावली युधि ॥ १०० ॥
 दारिः पथिकसन्तानघृतादिभङ्गयोः स्त्रियाम् ।
 हिंसा त्वेलावलीमांस्योः स्त्रियां स्याद् घातुकेऽन्यवत् ॥ १०१ ॥
 हीरा तैलाम्बुकालक्ष्म्योः पुंसि शङ्करवज्रयोः ।
 होरा लग्नेऽपि राक्ष्यर्द्धं रेखाशास्त्रभिदोरपि ॥ १०२ ॥
 (रत्रिकम्)

अमरस्त्रिदशेऽप्यस्थिसंहारे कुलिशदुमे ।
 स्त्री गुह्यमरावत्याः स्थृणादूर्वाजरायुषु ॥ १०३ ॥
 अपरं गजपश्चाद्धं स्याज्जरायौ तु योषिति ।
 इतरस्मिन्नपि तथाऽर्वाचीनेऽप्यन्यलिङ्गकम् ॥ १०४ ॥
 अधरस्तु पुमानोष्ठे हीनेऽनूद्धर्वं तु वाच्यवत् ।
 अध्वरः सावधाने स्याद् वसुभेदे कृतो पुमान् ॥ १०५ ॥
 भन्तरमवकाशावधिपरिधानान्तर्द्धिभेदतादृश्यं ।
 छिद्रात्मीयविनावहिरवसरमध्यात्मसदृशेषु ॥ १०६ ॥
 भवरं गजान्त्यजङ्घादिदेशे चरमे त्रिषु ।
 भम्बरं न द्वयोर्व्याप्तिं सुगन्ध्यन्तरवस्त्रयोः ॥ १०७ ॥
 भङ्गारमुल्मुके न स्त्री पुलिङ्गस्तु महीसुते ।
 भङ्गुरो रुधिरं तोमनि पानीयेऽभिनवाद्भिदि ॥ १०८ ॥
 भजिरं प्राङ्गणे वाते विषये ददुरे तनौ ।
 स्त्री चण्ड्यामक्षरं ब्रह्मवर्णयोः पुंसि शङ्करे ॥ १०९ ॥
 अशिरो वीतिहोत्रे स्याद्राक्षसे भास्करे पुमान् ।
 अण्डीरः पुरुषे शक्तेऽररं छदकपाटयोः ॥ ११० ॥
 अवीराऽपतिपुत्रायां स्त्री सत्त्वरहिते त्रिषु ।
 अगुरु क्लीबं जाङ्गकशिशपयोर्वाच्यवल्गुनि ॥ १११ ॥
 असुरा रजनीराक्ष्योरसुरो देवारिभास्करयोः ।
 आकरो निवहोत्पत्तिस्थानश्रेष्ठेषु कथ्यते ॥ ११२ ॥

आधारश्चाधिकरणेऽप्यालवालेऽम्बुधारणे ।
 आसारः स्यात् प्रसरणे वेगवृष्टौ सुहृद्वले ॥ ११३ ॥
 आहारः स्यादाहरणे भोजने च पुमानयम् ।
 आशरस्तु पुमान् वैश्वानरे च रजनीचरे ॥ ११४ ॥
 आकार इङ्गिताकृत्योरितरेऽन्यत्र पामरे ।
 इत्वर्थसत्यां पथिके कूरकर्मणि च त्रिषु ॥ ११५ ॥
 ईश्वरो मन्मथे शम्भौ नाऽऽद्ये स्वामिनि वाच्यवत् ।
 ईश्वरी चेश्वरोमायामुदरं जठरं युधि ॥ ११६ ॥
 उदारो द्वातमहतेर्दक्षिणे चाभिधेयवत् ।
 उर्वरा सर्वशस्याद्यभूमौ स्याद् भूमिमात्रके ॥ ११७ ॥
 उत्तरा दिग्विशेषे च स्नुषायामर्जुनस्य च ।
 विराटस्य सुते ना स्यादूर्ध्वोदीच्यास्तमे त्रिषु ॥ ११८ ॥
 नपुंसकं प्रतिवाक्येऽथोद्धारश्चोद्भूतावृणे ।
 ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरश्चर्विजि स्मृतः ॥ ११९ ॥
 एकाग्रमन्यलिङ्गं स्यादेकतानेऽप्यनाकुले ।
 औशीरं शयनासनचामरदण्डेऽप्युशीरजे प्रोक्तम् ॥ १२० ॥
 क्रकरः करीरवृत्ते दीने ककचे च पक्षिभेदे च ।
 कदूरः श्वेतखदिरे ककचव्याधिभेदयोः ॥ १२१ ॥
 कर्बुरं सलिले हेम्नि कर्बुरः पापरक्षसोः ।
 कर्बुरा कृष्णवृन्तायां शवले पुनरन्यवत् ॥ १२२ ॥
 कर्परः स्यात् कपाले च शस्त्रभेदकटाहयोः ।
 कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायां कन्धरा मता ॥ १२३ ॥
 कर्वरः कथितो व्याघ्रे शिवायामपि कर्वरी ।
 कज्जरो जठरे सूर्य्यं विरिञ्चौ वारणे मुनौ ॥ १२४ ॥
 करीरो वंशाङ्कुरेऽर्ध्वो वृक्षमिदघटयोः पुमान् ।
 करीरी चीरिकायाञ्च दन्तमूले च दन्तिनाम् ॥ १२५ ॥
 कटिघ्नं रशनायाञ्च चर्माङ्गे कीटवाससि ।
 कच्छुरा शूकशिम्ब्याञ्च शटीदुर्गर्शयोरपि ॥ १२६ ॥

कच्छुगः पुंश्चले कच्छुयुक्ते च कवरी पुनः ।
 पृथ्वीतुङ्गयोः केशवेशे कवरं लवणाम्लयोः ॥ १२७ ॥
 कवय्युमायां ना रत्नः पापयोर्भयजान्तरे ।
 कर्मारो जातिभेदे च त्वचिसारं च पुंस्ययम् ॥ १२८ ॥
 कणेरुः कणिकारे च करिणीवेशयोः स्त्रियाम् ।
 कच्छरं कुन्सिते वाच्यलिङ्गं तक्रं नपुंसकम् ॥ १२९ ॥
 कर्करी भाण्डभेदे ना दर्पणं कठिने त्रिषु ।
 कडारः पिङ्गले दासे कलत्रं श्राणिभाय्ययोः ॥ १३० ॥
 दुर्गस्थाने नृपादीनां कटप्रूः पुंसि राक्षसे ।
 विद्याधरे महादेवे तथा स्यादक्षदेवते ॥ १३१ ॥
 कन्दर्गस्त्वङ्गुशे पुंसि गुहायाञ्च नपुंसकम् ।
 कर्वुरः स्यात् पुमान् शय्यां सुवर्ण तु नपुंसकम् ॥ १३२ ॥
 काश्मीरं कुङ्कुमंऽपि स्यात् टङ्कपुष्करमूलयोः ।
 कावेरी स्यात् सारिद्रभेदे पुण्यनारीहृदिद्रयोः ॥ १३३ ॥
 कान्तागाऽस्त्री महारण्ये विले दुर्गमवर्त्मनि ।
 पुंसि स्यादिक्षुभेदेऽथ किशोरोऽश्वस्य शावके ॥ १३४ ॥
 तेलपण्योपिधो च स्यात् तरुणावस्थमूर्ययाः ।
 किर्मारो नागरङ्गे च कर्वुरे राक्षसान्तरे ॥ १३५ ॥
 किशारुर्ना शम्भुशूकं विशिखं कङ्कपक्षिणि ।
 कुहरं गह्वरे छिद्रे कलावं नागान्तरे पुमान् ॥ १३६ ॥
 कुक्कुरः सारमये ना ग्रन्थिपर्णं नपुंसकम् ।
 कूर्परः स्यात् कफोणो च जानु यपि च पुंस्ययम् ॥ १३७ ॥
 कुञ्जरोऽनेकपे केशे स्त्री धातक्याञ्च पाटलो ।
 कुमारः स्यात् शुके स्कन्दे यवराजोऽश्वचारके ॥ १३८ ॥
 बालके वरुणद्वौ ना न द्वयोर्जायकाञ्चने ।
 कुमारी शैलतनयानवमाल्योर्नदांमिदि ॥ १३९ ॥
 सहापराजिताकन्याजम्बुद्वीपेषु च स्त्रियाम् ।
 कुटारुर्ना द्रमे कीशे कुट्टारं केवले रते ॥ १४० ॥

कुबेरः स्यात् पुंसि नन्दीवृक्षे पुण्यजनेश्वरे ।
 कुबरस्त्रिषु चारो ना कुब्जके स्त्री युगन्धरे ॥ १४१ ॥
 केशरं हिङ्गुले वलीवं किञ्जल्के न स्त्रियां पुमान् ।
 सिहसट्टायां पुद्गागे वकुले नागकेशरे ॥ १४२ ॥
 केदारोऽद्रौ शिवे क्षेत्रे भूमिभेदालवालयोः ।
 केदारः कुम्भनरके शिरःकपोलसन्धिषु ॥ १४३ ॥
 कोटिरः पुंसि नकुले शत्रुगोपकशकयोः ।
 कोट्टारो नागरे कुपे पुष्करिण्याश्च पाटके ॥ १४४ ॥
 खपुरः क्रमुके भद्रमुस्तके कलशेऽपि च ।
 खर्परस्तस्करे धूर्त्तं भिक्षाभाण्डकपालयोः ॥ १४५ ॥
 खर्जरं रूप्यखलयावृश्चिकं ना द्रुमे द्वयोः ।
 खदिरी शाकभेदे स्त्री ना चन्द्रे दन्तधावने ॥ १४६ ॥
 खण्डाभ्रमभ्रलेशे स्यात् तथा दन्तक्षतान्तरे ।
 खिद्विरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिबालके ॥ १४७ ॥
 गणेशः कर्णिकाराद्रौ करिणीवेश्ययोः स्त्रियाम् ।
 गर्गरो मीनभेदे स्त्री मन्थन्यामथ गह्वरम् ॥ १४८ ॥
 गुहागहनदम्भेषु निकुञ्जे तु पुमानयम् ।
 गान्धारः पुंसि सिन्दूरे रागदेशप्रभेदयोः ॥ १४९ ॥
 गायत्री त्रिपदादेवीच्छन्दोभित्खदिरेषु च ।
 गोपुरं द्वारि पूर्त्तारि कैवर्त्तामुस्तकेऽपि च ॥ १५० ॥
 गर्भगे ना चलद्वारिध्वानेऽलकतदान्तरे ।
 स्त्री क्षुद्रघण्ट्यां वीणाया भेदे स्वगान्तरे त्रिषु ॥ १५१ ॥
 चमरं चामरे स्त्री तु मञ्जरी मृगभेदयोः ।
 चन्दिरोऽनेकपे चन्द्रे चत्वरं स्थण्डिलेऽङ्गने ॥ १५२ ॥
 चङ्कुरः स्यादथे वृक्षे चातुरो नेत्रगोचरे ।
 चाटुकारिनियन्त्राश्च त्रिषु दाक्ष्ये तु चातुरी ॥ १५३ ॥
 चक्रगण्डौ च पुंसि स्याच्चामरं चमरापि च ।
 दण्डे च बालव्यजने चिकुरस्तरलागसोः ॥ १५४ ॥

पक्षिवृक्षभिदाः केशे गृहवधौ सरीसृपे ।
 त्रिदिरः पावके रज्जौ करवाले परश्वधे ॥ १५५ ॥
 त्रिदुरश्छेदनद्रव्ये धृत्ते वैगिणि च त्रिषु ।
 जठरो न खियां कुक्षौ वृद्धकर्कटयोस्त्रिषु ॥ १५६ ॥
 जर्जरः शैवले शक्रध्वजे त्रिषु जरातुरे ।
 जम्बीरः प्रस्थपुष्पे स्यात् तथा दन्तशठद्रुमे ॥ १५७ ॥
 जलेन्द्रः पुंसि वरुणे जम्भले च महोदधौ ।
 भर्क्षरः स्यात् कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे ॥ १५८ ॥
 भल्लरी भल्लरी च द्वे हुडके घालचक्रके ।
 टट्टरी स्यान् मृपावादे लम्पापटहवाद्ययोः ॥ १५९ ॥
 टङ्कारो विस्मये पुंसि प्रसिद्धौ शिञ्जिनीध्वनौ ।
 टगरष्टङ्गणक्षारं हेलविभ्रमगोचरे ॥ १६० ॥
 नाऽन्यवत् केकराक्षे स्याद् डिङ्गरी डङ्गरेऽपि च ।
 क्षेपे तमिस्रं तिमिरे कोपे स्त्री तु तमस्ततौ ॥ १६१ ॥
 कृष्णपक्षनिशायाञ्च त्वक्पत्रन्तु वराङ्गके ।
 स्त्री कारव्याञ्च तिमिरं ध्वान्ते नेत्रामयान्तरे ॥ १६२ ॥
 धीवरो नाऽम्बुधौ व्याधे तुम्बुरी कुक्कुरस्त्रियाम् ।
 धन्याकेऽपि तुषारस्तु शीतले शीकरे हिमे ॥ १६३ ॥
 तुवरस्तु कपाये स्यात् काक्ष्याढक्यास्तुवर्य्यपि ।
 तूवरोऽदमश्चुपुरुषेऽप्रौढशृङ्गगवेऽपि च ॥ १६४ ॥
 पुरुषव्यञ्जनत्यक्ते स्यात् कपायरसेऽपि च ।
 दहरो भ्रातरि स्वल्पे भूषिकायाञ्च बालके ॥ १६५ ॥
 दन्तुरस्तृन्नतरदे तथोन्नतानते त्रिषु ।
 दर्दरः पर्वते पुंसि त्रिष्वीषदूभयभाजने ॥ १६६ ॥
 ददुरस्तायदे भेके वाद्यभाण्डाद्रिभेदयोः ।
 दडुरा चण्डिकायां स्याद् ग्रामजाले नपुंसकम् ॥ १६७ ॥
 दण्डागे वहने मत्तवारणे शरयन्त्रके ।
 कुम्भकारस्य चक्रे च द्वापरः संशये युगे ॥ १६८ ॥

दासेरो दासिकापत्ये त्रिषु पुंसि क्रमेलके ।
 दुर्द्धरः पुंसि नरकान्तरे स्वादृषमौषधे ॥ १६६ ॥
 दैत्यारिः पुंसि सामान्यदेवे च गरुडध्वजे ।
 धूसरी किन्नरीभेदे ना खरे त्रिषु पाण्डुरे ॥ १७० ॥
 नरेन्द्रस्तु महीपाले विषवैद्ये च पुंस्ययम् ।
 नर्मरा तु दरीभस्त्रासरलानिष्कलासु च ॥ १७१ ॥
 नागरं मुस्तके शुण्ठ्यां विदग्धे नगरोद्भवे ।
 निकरो निवहे सारं न्यायदेयधने निधौ ॥ १७२ ॥
 निर्जरः स्यात् पुमान् देवे जरात्यक्ते तु वाच्यवत् ।
 निर्जरा तु गुडूच्याश्च तालपर्ण्यामपि स्त्रियाम् ॥ १७३ ॥
 निर्भरस्तु सहस्रांशुतुरङ्गे तुषपावके ।
 निकारः स्यात् परिभवे धान्यस्योक्ष्णपणेऽपि च ॥ १७४ ॥
 निर्दरं निर्भरे सारेऽन्यवत्तु कठिनेऽत्रपे ।
 स्यान्नीचरो वाणिजके यास्तव्ये च पुमानयम् ॥ १७५ ॥
 प्रवरं सन्ततौ गोत्रे क्लीवं श्रेष्ठे तु वाच्यवत् ।
 प्रखरं हयसन्नाहे कुक्कुरेऽश्वतरेऽपि च ॥ १७६ ॥
 पुंसि त्रिष्वत्यन्तखरे पवित्रं वर्पणे कुशे ।
 ताम्रे पयसि च क्लीवं मेघे स्यादभिधेयवत् ॥ १७७ ॥
 प्रदरो रोगभेदे स्याद् विदारे शरभङ्गयोः ।
 प्रकरः स्यात् पुमान् सङ्घे विकीर्णकुसुमादिषु ॥ १७८ ॥
 नपुंसकं जाङ्गकं स्त्री नाटयाङ्गे चत्वरारवनौ ।
 पङ्कारः शैवले सेतौ सोपाने जलकुञ्जके ॥ १७९ ॥
 प्रस्तरो प्रावृणि च मणौ प्रकारस्तुल्यभेदयोः ।
 पदारः पादधूलौ स्यात् पादालिन्देऽपि पुंस्ययम् ॥ १८० ॥
 प्रसरः प्रणये वेगे स्यात् पटीरस्तु मूलके ।
 केदारो वेणुमारो च वारिदे तितउन्यपि ॥ १८१ ॥
 स्याद्रङ्गे वातिके पुंसि पामरः खलनीचयोः ।
 पाण्डुरः स्यान्मरुतके वर्णो ना तद्वति त्रिषु ॥ १८२ ॥

पार्ष्णी भक्तशिक्षये स्यात् कीनाशे राजयक्ष्मणि ।
 जराटेऽपि कदम्बस्य केशरे च गदान्तरे ॥ १८३ ॥
 प्रान्तरं विपिने दुरशून्यवर्त्मनि कोटरे ।
 पिठरः स्थाल्यां ना क्लीवं मुस्तामन्थानदण्डयोः ॥ १८४ ॥
 पिञ्जरोऽद्वान्तरे पीते क्लीवं स्वर्णे च पीतने ।
 पिण्डारः क्षपणे गोपे महिषीरक्षके द्रुमे ॥ १८५ ॥
 पीवरः कच्छपे स्थूले पुष्करं खेऽम्बुपद्मयोः ।
 तुर्यवक्त्रे खड्गफले हस्तिहस्ताग्रकाण्डयोः ॥ १८६ ॥
 कुष्ठोषधे द्वीपतीर्थभेदयोश्च नपुंसकम् ।
 ना रागनागविहगनृपभेदेषु वारुणौ ॥ १८७ ॥
 बण्डरः स्थगिकागजौ लाङ्गूले कुङ्कुरस्य च ।
 करीरकोपे तालस्य पल्लवे च पयोधरे ॥ १८८ ॥
 बन्धुरं मुकुटे पुंसि स्त्रीचिह्नतलकलकयोः ।
 बन्धुके वधिरं हंसे त्रिषु स्याद्रम्यनम्रयोः ॥ १८९ ॥
 बन्धूरा पण्ययापायां त्रियां पुंभूमि शक्तुषु ।
 बन्धुरः शोभने नम्रे वरत्रा वर्द्धीकक्षयोः ॥ १९० ॥
 भ्रमरः कामुके भृङ्गे भ्रामरं मधुनि स्मृतम् ।
 पुंसि प्रस्तरभेदेऽथ भास्करोऽग्नौ प्रभाकरे ॥ १९१ ॥
 भार्यारुः शैलभेदे स्यान् सृगभेदे च तत्र च ।
 क्रीडया परभार्यायां पुत्रां येनोपपादितः ॥ १९२ ॥
 भृङ्गारी भिल्लिकायां स्यात् कनकालौ पुनः पुमान् ।
 मत्सरा मक्षिकायां स्यान् मान्सर्यक्रोधयोः पुमान् ॥ १९३ ॥
 असह्यपरसम्पत्तौ कृपणे चाभिधेयवत् ।
 मधुगा शतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदोः ॥ १९४ ॥
 मधुकर्कटिकाभेदामधुलीयष्टिकासु च ।
 क्लीवं विपे पुंसि रसे तद्वत् स्वादृप्रियेऽन्यवत् ॥ १९५ ॥
 मन्दरस्तु पुमान् मन्थशैले मन्दारपादपे ।
 वाच्यवद् बहले मन्दे मन्दारः स्यात् सुरद्रुमे ॥ १९६ ॥

पारिभद्रेऽर्कपर्णे च मदारो हस्तिधृत्तयोः ।
 मन्दिरं नगरेऽगारे क्लीयं ना मकरालये ॥ १६७ ॥
 मन्थरः कोषफलयोवधिमन्थानयोः पुमान् ।
 कुसुम्भ्यां न द्वयार्मन्दे पृथो वक्त्रेऽभिधेयवत् ॥ १६८ ॥
 मकरा यादसां भेदे निधिराशिप्रभेदयोः ।
 मयूरो वह्निचूडायामपामार्गं शिखगिडनि ॥ १६९ ॥
 महेंद्रः पर्वते शक्ने मधुद्रोऽलौ च कामुके ।
 मन्दुरा वाजिशालायां शयनीयार्थवस्तुनि ॥ २०० ॥
 मसूरा मसुग वा ना वेद्यार्वाहिप्रभेदयाः ।
 मसूरी पापरोगे स्यादुपधाने पुनः पुमान् ॥ २०१ ॥
 मर्मरो वस्त्रपर्णादिस्वने स्त्री पीतदारुणि ।
 मञ्जरी तिलकद्रुमुक्तयोर्वल्लरी द्वयोः ॥ २०२ ॥
 मकुरः स्यात् मुकुरवद् दर्पणे वकुलद्रुमे ।
 कुलालदण्डे माठरो व्यासेऽर्कपारिपार्श्विके ॥ २०३ ॥
 मार्जार मोतौ खट्वाणे मिहिरः सूर्य्यवृद्धयोः ।
 मुद्गरं कल्लिकाभेदे पुंसि लोप्रादिभेदने ॥ २०४ ॥
 मुदिरः कामुके मेघे मुहिरः काममूर्खयोः ।
 मुर्मुस्तुपवह्नौ स्यान्मन्मथे रविवाजिनि ॥ २०५ ॥
 मृगारिः स्यात् पुंसि कण्ठारवशार्दूलयोरपि ।
 रुधिराऽङ्गारके पुंसि क्लीवन्तु कुङ्कुमासृजोः ॥ २०६ ॥
 वदरा गृष्टिकार्पास्योरेलापण्यां स्त्रियां पुमान् ।
 कार्पासस्यास्थिन वदरी कोलो क्लीवन्तु तत्फले ॥ २०७ ॥
 वटरः कुक्कुटे वस्त्रे शठे च वशिरः पुमान् ।
 किनिहीहस्तिपिप्पल्याः क्लीवेऽब्धिलवणे स्मृतः ॥ २०८ ॥
 वर्वरः पामरे केशे चक्रले नीवृदन्तरे ।
 फञ्जिकायां पुमान् शाकभेदपुष्पभिदोः स्त्रियाम् ॥ २०९ ॥
 वर्करः परिहासे स्याच्छ्लाघे युवपशावपि ।
 वल्लुरं स्याद् वनक्षेत्रे गहनोपरयोरपि ॥ २१० ॥

वल्लुरो त्रिषु संशुष्कमांसशूकरमांसयोः ।
 वार्दरं कृष्णलाघीजदक्षिणावर्त्तशङ्खयोः ॥ २११ ॥
 नीरे च काकचिञ्चायां भारत्याञ्च नपुंसकम् ।
 वागरस्तु गतानङ्गेमुमुक्षौ वातवेष्टके ॥ २१२ ॥
 विशारदे विषाणेऽपि निर्णयं वाग्केऽपि च ।
 वासरस्तु पुमान् नागविशेषे दिवसेऽस्त्रियाम् ॥ २१३ ॥
 वासुरा वासितायां स्याद् वासतेयभुवि स्त्रियाम् ।
 विष्टरः कुशमुष्टौ स्यादासने च महोरुहे ॥ २१४ ॥
 विस्तरो वाक्प्रपञ्चे स्याद् विस्तारे प्रणयेऽपि च ।
 विदुरो नागरे धीरे कौरवाणाञ्च मन्त्रिणि ॥ २१५ ॥
 विधुरं स्यात् प्रविश्लेषे न द्वयोर्विकले त्रिषु ।
 रसालायां स्त्रीविदारो जलोच्छ्वासाजिदारणे ॥ २१६ ॥
 विदारी शालपण्याञ्च रोगभेदेभृग्वन्धयोः ।
 विषरं दूषणे गर्त्ते विसरः प्रसरे व्रजे ॥ २१७ ॥
 विस्तारो विस्तृतो स्तम्भे विकारो विकृतो रुजि ।
 विहारी भ्रमणे स्कन्धे लीलायां सुगतालये ॥ २१८ ॥
 शबरे म्लेच्छभेदे च पान्तीये शङ्करेऽपि च ।
 शम्बरं सलिले पुंसि मृगदैत्यविशेषयोः ॥ २१९ ॥
 शम्बरी चातुपण्यां स्यात् शर्वरी यामिनीस्त्रियोः ।
 शर्करा खण्डविकृतावुपलाकर्परांशयोः ॥ २२० ॥
 शर्कराऽन्वितदेशेऽपि रुग्भेदे सकलेऽपि च ।
 शकरी छन्दसो भेदे नदीमेखलयोरपि ॥ २२१ ॥
 शणीरं शीणमध्यस्थपुलिने दर्दरीतटे ।
 श्वशुरः पूज्ये स्त्री ब्राह्मयां शारीरं देहजे वृषे ॥ २२२ ॥
 शार्करः स्याद् दुग्धफेनशर्करान्वितदेशयोः ।
 शाङ्करस्तु बलावर्द्धं छन्दोभेदे नपुंसकम् ॥ २२३ ॥
 शार्वरन्त्वन्धतमसे घातुके भेद्यलिङ्गकम् ।
 शालारं स्याद् हस्तिनखे सोपाने पक्षिपञ्जरे ॥ २२४ ॥

शावरी शूकशिम्ब्यां स्यात् पुंसि पापापराधयोः ।
 लोघे च शाङ्करिः पुंसि कात्तिकेये गणाधिपे ॥ २२५ ॥
 शिखरेऽस्त्री द्वाग्रेऽद्रिऽशृङ्गे पुलककक्षयोः ।
 पक्षदाडिमबीजाममाणिक्यशकलाऽग्रयोः ॥ २२६ ॥
 शिशिरो ना हिमे न स्त्री ऋतुभेदे जडे त्रिषु ।
 शिलीन्द्रं कन्दलीपुष्पे करके ना भ्रूयान्तरे ॥ २२७ ॥
 द्रुभेदे स्त्री तु विहगीभेदे गण्डूषकीमृदाः ।
 शोकं शरले वातसृताम्बुकणयोः पुमान् ॥ २२८ ॥
 शुषिं वंश्यादिवाद्ये विवरे च नपुंसकम् ।
 मृषिके ना स्त्रियां नलोपधौ रन्ध्रान्विते त्रिषु ॥ २२९ ॥
 शृङ्गारः सुरते नाट्यरसे च गजमण्डने ।
 नपुंसकं लवङ्गेऽपि नागसम्भवचूर्णयोः ॥ २३० ॥
 शम्भरो दैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे ।
 नपुंसकन्तु सलिलबौद्धव्रतविशेषयोः ॥ २३१ ॥
 सङ्कारोऽग्निचटुत्कारे सम्मार्जन्यवपुञ्जिते ।
 नवदूषितकन्यायां सङ्कारी पुनरुच्यते ॥ २३२ ॥
 संस्कारः प्रतियन्तेऽनुभवे मानसकर्मणि ।
 संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे सङ्गरो युधि चापदि ॥ २३३ ॥
 क्रियाकारे विषे चाङ्गीकारे क्लीबं शर्माफले ।
 सम्भारः सम्भृतौ सङ्घे सामुद्रं देहलक्षणे ॥ २३४ ॥
 समुद्रजेऽन्यलिङ्गोऽथ सावित्रः शङ्करे वसौ ।
 सावित्री सत्यवन्पत्न्यां ब्रह्मपत्न्युमयोरपि ॥ २३५ ॥
 सिन्दूरस्तम्भेदे स्यात् सिन्दूरं रक्तचूर्णके ।
 सिन्दूरी रोचनारक्तचेलिकाधातकीषु च ॥ २३६ ॥
 सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डकलविङ्कयोः ।
 सुन्दरी तरुभिन्नारीभिदाः स्त्री रुचिरेऽन्यवत् ॥ २३७ ॥
 सैरन्ध्री परवेशमस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् ।
 वर्णसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि ॥ २३८ ॥

सौवीरं काञ्चिकं स्रोतोऽञ्जने च वदराफले ।
 ना तु नीवृत्तिं हारिद्रं हरिद्रागञ्जिते त्रिषु ॥ २३६ ॥
 ना नीपवृत्ते हिण्डीरः फेनवार्त्ताकुपूरुषे ।

(रचतुष्कम्)

अरुष्करो व्रणकृति त्रिषु भल्लातके पुमान् ॥ २४० ॥
 भवेदभिमरो युद्धे वधे स्ववलसाध्वसे ।
 अनुत्तरं त्रिषु श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते ॥ २४१ ॥
 अलङ्कारस्तु हारादावुपमादावलङ्कृतौ ।
 भवहारः पुमान् चौरे घृतयुद्धादविश्रमे ॥ २४२ ॥
 निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाक्षयादसि ।
 अवतारोऽवतरणे पुष्करिण्यादितीर्थयोः ॥ २४३ ॥
 अवस्कारोऽपि वर्चस्के गुह्येऽथावसरः पुमान् ।
 प्रस्तावे मन्त्रभेदे च वर्षणे चापि कीर्तितः ॥ २४४ ॥
 उपलादावकुपारः कूर्मराजे महोदधौ ।
 असिपत्रः खड्गकेपे पुमानिक्षौ च नारके ॥ २४५ ॥
 भवेदश्वतरो वेगसरे नागान्तरेऽपि च ।
 अभिहारोऽभियोगे च चौर्ये सन्नहनेऽपि च ॥ २४६ ॥
 अग्निहोत्रोऽग्निहविषोरर्द्धचन्द्रो नखक्षते ।
 गलहस्ते बाणभेदे कृष्णत्रिवृति तु स्त्रियाम् ॥ २४७ ॥
 भाडम्बरस्तूर्य्यपक्ष्मसंरम्भे गजगर्जिते ।
 भात्मवीरः प्राणवति श्यालके च विदूषके ॥ २४८ ॥
 इन्दीवरं कुवलये शतावर्यान्तु योषिति ।
 उदुम्बरस्तु देहल्यां वृक्षभेदे च पण्डके ॥ २४९ ॥
 कुष्ठभेदेऽपि च पुमान् ताप्रे तु स्यान्नपुंसकम् ।
 उपह्वरं समीपे स्यादेकान्ते च नपुंसकम् ॥ २५० ॥
 उद्गन्तुगस्त्रिपूतुङ्गे करालोत्कटदण्डयोः ।
 उपकारश्चोपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु ॥ २५१ ॥
 भौदुम्बरः श्राद्धदेवे रोगभेदे नपुंसकम् ।

अथ कर्मकरो भृत्ये वेतनाजीविनि त्रिषु ॥ २५२ ॥
 कीनाशे पुंसि मूर्खायां विम्बिकायामपि स्त्रियाम् ।
 कलिकारस्तु धूम्याटे करञ्जे पीतमस्तके ॥ २५३ ॥
 कर्णिकारः पुमानाग्वधद्रौ च द्रुमोत्पले ।
 कर्णपूरः शिरीषे स्यान्निलोत्पलावतंसयाः ॥ २५४ ॥
 करवीरः कृपाणे स्याद् दैत्यभेदाश्वमारयाः ।
 करवीर्य्यदिति श्रेष्ठगर्वापुत्रवतीषु च ॥ २५५ ॥
 कटम्भरा प्रसारण्यां रोहिण्यां गजयोपिति ।
 कलविङ्कायां गोलायां वर्षाभूमवयोरपि ॥ २५६ ॥
 कादम्बरस्तु दध्यग्रे मद्यभेदे नपुंसकम् ।
 स्त्री वारुणीपरभृताभारताशारिकासु च ॥ २५७ ॥
 कालञ्जरो योगिचक्रमेलके भैरवे गिरी ।
 कुम्भकारी कुलत्थ्याञ्च पुलिङ्गे घटकारके ॥ २५८ ॥
 कृष्णसारा शिशपायां पुंसि स्नुह्यां मृगान्तरे ।
 गिरिसारः पुमान् लोहं वङ्गे मलयपर्वते ॥ २५९ ॥
 वनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्त्तपागदे ।
 चराचरं वाच्यलिङ्गमिङ्गे जगति न द्वयोः ॥ २६० ॥
 चर्मकारः पादुकृति स्त्रियां चर्मकपौषधी ।
 अथ चक्रधरोऽजेऽहो ना त्रिषु ग्रामजालिनि ॥ २६१ ॥
 चित्रटीरो विधौ भालमङ्कितं येन तत्र च ।
 वण्टाकर्णोपहाराय हतच्छागास्त्रविन्दुभिः ॥ २६२ ॥
 तालपत्रन्तु ताडङ्के रण्डायां तालपत्र्यपि ।
 तुङ्गभद्रा नदीभेदे स्त्रियां पुंसि मदीकटे ॥ २६३ ॥
 तुण्डिकेरी तु कार्पास्यां विम्बिकायामपि स्त्रियाम् ।
 तुलाधारस्तुलाराशौ पुंसि वाणिजके त्रिषु ॥ २६४ ॥
 मथ तोयधरो मुस्तासुनिषण्णौषधीवनं ।
 दण्डयात्रा दिग्विजये संयानवरयात्रयोः ॥ २६५ ॥
 अथो दशपुरं देशे प्लवऽपि स्यान्नपुंसकम् ।

वण्डधरः पुमान् पृथ्वीनाथे प्रेताधिपेऽपि च ॥ २६६ ॥
 दिग्धरः स्यात् क्षपणे नग्ने तमसि शङ्करे ।
 दुरोदरं घृतभेदे घृतकृत्पणयोः पुमान् ॥ २६७ ॥
 देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेऽपि च ।
 छेमातुरो जरासन्धवारणाननयोः पुमान् ॥ २६८ ॥
 धराधरो हरो शैले धाराधराऽसिमघयोः ।
 धाराङ्कुरस्तु नासीरे शीकरेऽपि घनोपले ॥ २६९ ॥
 धार्तराष्ट्रोऽसितास्याङ्घ्रिहंसे कौरवसर्पयोः ।
 धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधृमे पदालिके ॥ २७० ॥
 धुरन्धरो धवद्रौ ना वाच्यलिङ्गस्तु धूर्वदे ।
 धृतराष्ट्रः सुराशि स्यान्नागक्षत्रियभेदयोः ॥ २७१ ॥
 धृतराष्ट्रो हंसपत्न्यां नभश्चरो विहङ्गमे ।
 विद्याधरो घने वाते निशाचरस्तु रक्षसि ॥ २७२ ॥
 फेहपेचकसर्पेषु पांशुलायां निशाचरी ।
 निषधरस्तु जम्बाले निशायान्तु निषधरी ॥ २७३ ॥
 नीलाम्बरः प्रलम्बघने कौणपे च शनैश्चरे ।
 भवेत् परिकरः सङ्घे पर्यङ्कपरिवारयोः ॥ २७४ ॥
 प्रगाढगात्रिकाबन्धे समारम्भविवेकयोः ।
 मथ पक्षचरश्चन्द्रे पृथक्चारिगजेऽपि च ॥ २७५ ॥
 भवेत् प्रतिसरो मन्त्रभेदे माल्ये च कङ्कणे ।
 वणशुद्धौ चमूवृष्टे पुंसि न ह्यी तु मण्डने ॥ २७६ ॥
 भारक्षे करसूत्रे च नियोज्ये त्वन्यलिङ्गकः ।
 भवेत् परिसरो मृत्यौ विधावपि च पुंस्ययम् ॥ २७७ ॥
 परम्परो मृगभेदे प्रपौत्रे तनयस्य च ।
 परम्परा परिपाठ्यां हिंसासन्तानयोरपि ॥ २७८ ॥
 पयोधरः कोपकारे नागिकेले स्तनेऽपि च ।
 कण्ठमेघयोः पुंसि प्रभाकरोऽग्निसुर्ययोः ॥ २७९ ॥
 प्रतीहारो द्वारि डाःस्थे द्वाःस्थितायान्तु योषिति ।

परिवारः परिजने खड्गकोपे परिच्छदे ॥ २८० ॥
 पारावारः समुद्र ना तटद्वये नपुंसकम् ।
 पात्रटीरस्तु पुंलिङ्गो युक्तव्यापारमन्त्रिणि ॥ २८१ ॥
 लोहकांस्यरजतपात्रे सिंहाणं पावकेऽपि च ।
 पारिभद्रस्तु मन्दारे निम्बद्रौ देवदारुणि ॥ २८२ ॥
 पीताम्बरस्तु शैलूषे पुंसि कैटभसूदने ।
 पीतसारो मलयजे गोमेदकमणावपि ॥ २८३ ॥
 पूर्णपात्रं वस्तुपूर्णपात्रे वर्द्धापकेऽपि च ।
 बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्योः पुंसि सीरिणि ॥ २८४ ॥
 ब्रह्मपुत्रः क्षेत्रभेदे नदभेदे च पुंस्ययम् ।
 वक्रनक्रस्तु पिशुने तथैव शुक्रपक्षिणि ॥ २८५ ॥
 वार्वटीरो रङ्ग आम्रास्थन्यङ्कुरे गणिकासुते ।
 वारकीरस्तु पुंसि स्याद् भारग्राहिणि वाडवे ॥ २८६ ॥
 यूकायां वेणिवेधन्यां नीराजितहयेऽपि च ।
 बिन्दुतन्त्रः पुमान् शारिफलके च तुरङ्गके ॥ २८७ ॥
 वीरभद्रोऽश्वमेधाश्वे वीरश्रेष्ठे च वीरणे ।
 स्याद् वीरतरं वीरणे वीरश्रेष्ठे शरे च ना ॥ २८८ ॥
 महावीरस्तु गरुडे शूरे सिंहे मखानले ।
 वज्रे श्वेततुरङ्गे च सञ्चानविहगेऽपि च ॥ २८९ ॥
 महामात्रः समृद्धे चामात्ये हस्तिपकाधिपे ।
 मणिच्छिद्रा तु मेदायामृषभाख्यौघेऽपि च ॥ २९० ॥
 महेश्वरो महादेवे कथितोऽधीश्वरेऽपि च ।
 मृगनेत्रा रात्रिभेदे विशेषे योपितस्तथा ॥ २९१ ॥
 रथकारस्तु माहिष्यात् करणीजे च तक्षणि ।
 रागसूत्रं तुलासूत्रे पट्टसूत्रे नपुंसकम् ॥ २९२ ॥
 लम्बोदरः स्यादुद्धाने गणानामधिपेऽपि च ।
 लक्ष्मीपुत्रस्तु पुंलिङ्गः कामदेवे तुरङ्गमे ॥ २९३ ॥
 व्यवहारो द्रुभेदे स्यान्न्यायेऽपि च पणे स्थितौ ।

अथ व्यतिकरः पुंसि व्यसनव्यतिपङ्क्तयोः ॥ २६४ ॥
 वातपुत्रो महाधूर्त्तं भीमसेने हनूमति ।
 विश्वम्भरोऽच्युते शक्रे पुंसि विश्वम्भरा भुवि ॥ २६५ ॥
 विश्वकद्रस्त्रिषु खले ध्वानाखेटशूनोः पुमान् ।
 विभावरी निशाराव्योः कुट्टन्यां वक्रयोपात ॥ २६६ ॥
 विवादवस्त्रगुण्टयाञ्च विभाकराऽग्निसूर्ययोः ।
 वीतिहात्रोऽनलेऽर्कं च शतपत्रः शिखण्डिनि ॥ २६७ ॥
 दार्वाघाटे सारसे च कमले तु नपुंसकम् ।
 शतावरी तु शुण्ठ्यां स्यादिन्दीवर्यामपि स्त्रियाम् ॥ २६८ ॥
 शिशुमारोऽम्बुसम्भूतजन्तौ तारात्मकाच्युते ।
 भवेत्सहचरो क्षिण्ड्यां द्वयोरनुचरे त्रिषु ॥ २६९ ॥
 समुद्रारुः पुमान् ग्राहे सेतुवन्धे निमिङ्गिले ।
 सम्प्रहारो गतौ युद्धे खिरदंष्ट्रे भुजङ्गमे ॥ ३०० ॥
 वराहाकृतिविष्णो च सुकुमारो मृदौ त्रिषु ।
 पुंसि पुण्ड्राभिधानेक्षौ सूत्रधारः शर्चापतौ ॥ ३०१ ॥
 नान्यनन्तरसञ्चारिषात्रशिल्पिप्रसेदयोः ।

(रपञ्चकम्)

तमालपत्रं तापिच्छे तिलके पत्रकेऽपि च ॥ ३०२ ॥
 तालीशपत्रं भूम्यामलकीतालीशयोः स्मृतम् ।
 स्यात् पांशुचामरः पुंसि दूर्वाञ्जितनटीभुवि ॥ ३०३ ॥
 वर्द्धापके प्रशंसायां पुरोटौ धूलिगुच्छके ।
 स्यात् पादचत्वरश्वागे सैकते पिप्पलेऽपि च ॥ ३०४ ॥
 करके परदापकप्रवक्तृपुरुषेऽपि च ।
 पीतकावेरमित्येतत् कुङ्कुमे पित्तलेऽपि च ॥ ३०५ ॥
 स्याद्राजवदरं रक्तामलके लवणेऽपि च ।
 वस्वोकसारोऽङ्गरे कुवरनलिनीपुरोः ॥ ३०६ ॥
 विप्रतीसार उद्दिष्टः कौकृत्येऽनुगये रुपि ।
 भवेत् समभिहारस्तु पौनःपुन्यभृशार्थयोः ॥ ३०७ ॥

सर्वतोभद्र इत्युक्तः काव्यचित्रे गृहान्तरे ।

निम्बे ना सर्वतोभद्रा गाम्भासीनटयोषितोः ॥ ३०८ ॥

इति रान्तवर्गः ।

(लैकम्)

लः शक्ने ला तु दाने स्याद् ग्रहणेऽपि निगद्यते ।

ली श्लेषणे च चपले ग्लौर्धरण्यां निशापतौ ॥ १ ॥

(लट्टिकम्)

अम्लो रसस्य भेदे स्यदाम्लो चाङ्गेरिकौषधौ ।

अलिः सुरापुष्पलिहोः पुंस्यालिर्विशदाशये ॥ २ ॥

त्रिषु स्त्रियां वयस्यायां सेतौ पङ्क्तौ प्रकीर्त्तिता ।

आलुर्गलन्तिकायां स्त्री क्लीबं मूले च भेलके ॥ ३ ॥

इला कलवे सौम्यस्य धरित्र्यां गवि वाचि च ।

आल्लस्तु शूरणे पुंसि स्यादाद्रं वाच्यलिङ्गकः ॥ ४ ॥

कला स्यान् मूलविवृद्धौ शिल्पादावंशमात्रके ।

पोडशांशे च चन्द्रस्य कलनाकालमानयोः ॥ ५ ॥

कलं शुके त्रिष्वजीर्णे चाव्यक्तमधुरध्वनौ ।

कलिः स्त्री कलिकायां ना शराजिकलहं युगे ॥ ६ ॥

कालो मृतौ महाकाले समये यमकृष्णयोः ।

काला तु कृष्णात्रिवृतामञ्जिष्ठानालिनीषु च ॥ ७ ॥

काली गौर्यां क्षीरकीटे कालिकामातृभेदयोः ।

कीलो लेशे द्वयोः स्तम्भज्वालाकफाणिशङ्कुषु ॥ ८ ॥

कुलं जनपदे गोत्रे सजातीयगणेऽपि च ।

भवने च तनौ क्लीबं कण्टकाय्याँषधौ कुलौ ॥ ९ ॥

मथ कुलं तटे स्तूपे सैन्यपृष्ठतडागयोः ।

कोलं कोलिफले क्लीबं पिप्पलीचव्ययोः स्त्रियाम् ॥ १० ॥

नाऽङ्कपाला शनौ चित्रे वराहोत्सङ्गमेलके ।

खलं भूस्थानकलकेषु नीचक्रूराधमे त्रिषु ॥ ११ ॥

खल्लां वस्त्रप्रभेदे स्याद् गर्त्ते चर्मणि चातके ।
 खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्यरुजि स्त्रियाम् ॥ १२ ॥
 खिलमग्रहतेऽपि स्यात् सारसंक्षिप्तवेधसोः ।
 गलः सर्जरसे कण्ठे गुलः स्यादैक्षवे पुमान् ॥ १३ ॥
 गली तु गुटिकारोगभिदोः स्रुक्षां गुला स्मृता ।
 गोला गोदावरीसख्योः कुनटीदुर्गयोः स्त्रियाम् ॥ १४ ॥
 पञ्चाञ्जने मण्डले चालिञ्जरे बालखेलने ।
 चला लक्ष्म्यां पुमान् कम्पे कम्पयुक्तेऽभिधेयवत् ॥ १५ ॥
 चिल्लः पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षेऽप्यभिधेयवत् ।
 माततायिनि सम्प्रोक्तश्चिल्लं स्यात् क्षुद्रवास्तुके ॥ १६ ॥
 चुल्ली चितायामुद्धाने स्त्रियां चेलोऽधमे त्रिषु ।
 नपुंसकन्तु वसने वृत्तं स्वलितशाठ्ययोः ॥ १७ ॥
 वृल्ली वीरुधि सन्ताने वल्कले कुसुमान्तरे ।
 जलं गोकलने नीरे ह्रीवरेऽप्यन्यवज्जडे ॥ १८ ॥
 जालं गवाक्ष आनाये क्षारके दन्तवृन्दयोः ।
 जालो नीपद्रुमे जाली पटोलिकौषधौ स्त्रियाम् ॥ १९ ॥
 झला स्यादातपस्यांमौ दुहितर्यपि च स्त्रियाम् ।
 झिलो चीर्यातपरुचोर्वत्यामुद्वर्तनांशुके ॥ २० ॥
 तलं स्वरूपेऽनूदूर्ध्वेऽस्त्री क्लीबं ज्याघातधारणे ।
 कानने कार्य्यबीजे च पुंसि तालमहीरुहे ॥ २१ ॥
 चपेटे च त्सरौ तन्त्रीघाते सव्येन पाणिना ।
 तल्ली तरुण्यां तल्लस्तु जलाधारान्तरे पुमान् ॥ २२ ॥
 तालः करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्याञ्च सम्मिमे ।
 गीतकालक्रियामाने करास्फाले द्रुमान्तरे ॥ २३ ॥
 वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य त्सरौ ताल्यजटौषधौ ।
 क्लीबन्तु हरिताले स्यात् तुला सादृश्यमानयोः ॥ २४ ॥
 गृह्णाणां दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते ।
 राशौ पलशते भाण्डे तूलं स्यात् ब्रह्मदारुणि ॥ २५ ॥

जाकाशेऽथ पिचौ न स्त्री दलमुत्सेधखण्डयोः ।
 शस्त्रीच्छेदेऽप्यपद्रव्ये पत्रेऽप्यथ दुलिः स्त्रियाम् ॥ २६ ॥
 कमठ्यां ना मुनीं दोला नील्यां यानान्तरेऽपि च ।
 नलः पोटगले राक्षि पितृदेवे कपीश्वरे ॥ २७ ॥
 कमलेऽपि च नट्याञ्च क्रमेण क्लीबयोषिताः ।
 नाला न ना पद्मदण्डे नाली शाककडम्बके ॥ २८ ॥
 नीलान्तु नीलरक्ते ना निध्यद्विवानरान्तरे ।
 नीली दग्धेदनीलिन्योः पलमुन्मानमांसयोः ॥ २९ ॥
 पल्लयल्पग्रामकुट्योः स्त्री पल्लः स्थूलकुसूलके ।
 पालिः कर्णलताग्रेऽथौ पङ्कावङ्कप्रभेदयोः ॥ ३० ॥
 छात्रादिदेये स्त्री पालो यूकासश्मश्रुयोषितोः ।
 पिङ्गः पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षे पुनरन्यधत् ॥ ३१ ॥
 पीलुः पुमान् प्रसूने स्यात् परमाणौ मतङ्गजे ।
 अस्थिखण्डे च तालस्य काण्डपादपभेदयोः ॥ ३२ ॥
 पुलः स्यात् पुलके पुंसि विपुलेऽप्यन्यलिङ्गकः ।
 फलं जातोफले शस्ये हेतून् व्युष्टिलाभयोः ॥ ३३ ॥
 त्रिफलायाञ्च कक्कोले प्रियङ्गौ तु फली स्मृता ।
 फालः पुंसि महादेवे कालिन्दीभेदनेऽपि च ॥ ३४ ॥
 क्लीबं सौरोपकरणं त्रिषु कार्पासवाससि ।
 बलिर्द्वैत्यप्रभेदे च करचामरदण्डयोः ॥ ३५ ॥
 उपहारे पुमान् स्त्री तु जरया श्लथचर्मणि ।
 गृहदारुप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च ॥ ३६ ॥
 बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः ।
 पुमान् हलायुधे द्वैत्यप्रभेदे वायसेऽपि च ॥ ३७ ॥
 बलयुक्तेऽन्यलिङ्गः स्याद् वाट्यालके तु योषिति ।
 वल्ली स्याद्बज्रमोक्षायां व्रतत्यामपि योषिति ॥ ३८ ॥
 बालो ना कुन्तलेऽश्वस्य करिणश्चापि बालधौ ।
 नारिकेले हरिद्रायां मल्लिकाभिद्यपि स्त्रियाम् ॥ ३९ ॥

वाच्यलिङ्गोऽर्भके मूर्खे होषरे पुत्रपुंसकम् ।
 मलङ्कारान्तरे मध्ये बाली बाला वृद्धौ स्त्रियाम् ॥ ४० ॥
 वेला काले च सीमायमध्येः कूलविकारयोः ।
 अकिलष्टमरणे रागे ईश्वरस्य च भोजने ॥ ४१ ॥
 भल्लः स्यात् पुंसि भल्लूके शस्त्रभेदे पुनर्द्वयोः ।
 भल्लातक्यां स्त्रियां भल्ली भालं तेजोललाटयोः ॥ ४२ ॥
 भेलः प्लवे मुनौ पुंसि भीरावक्षे च वाच्यवत् ।
 भोलो मानान्तरे पुंसि त्रिषु कामादिविह्वले ॥ ४३ ॥
 मलोऽस्त्री पापविट्किट्टे कृपणे त्वभिधेयवत् ।
 मल्लः पात्रे कपोले च मत्स्यभेदे बलीयसि ॥ ४४ ॥
 मालं क्षेत्रे स्त्रियां पृक्कास्त्रजोर्जात्यन्तरे पुमान् ।
 मालुः पत्रलतानाट्यां स्त्रियां मूलं शिफाद्ययोः ॥ ४५ ॥
 मूर्लावित्तेऽन्तिके वा ना भे मेला मेलके मत्सौ ।
 मालिः किरीटे धम्मिल्ले चूडायामनपुंसकम् ॥ ४६ ॥
 नाऽशोकद्रौ स्त्रियां भूमौ लीला केलिविलासयोः ।
 शृङ्गारभावचेष्टायां लोलः स्याद् वाच्यलिङ्गकः ॥ ४७ ॥
 सतृष्णे चञ्चले लोला जिह्वाकमलयोः स्त्रियाम् ।
 व्यालो दुष्टगजे सपे श्वापदे नान्यवत् खले ॥ ४८ ॥
 बिलं छिद्रे गुहायाञ्च पुमानुच्चैःश्रवोहये ।
 शलन्तु शलले पुंसि भृङ्गित्त्रभिदेविधौ ॥ ४९ ॥
 शालुः कषायद्रव्ये स्यात् चोरकाख्योपधौ पुमान् ।
 शालिस्तु कलमादौ च गन्धमार्जारके पुमान् ॥ ५० ॥
 शाला दुस्कन्धशाखायां गृहगैर्हैकदेशयोः ।
 ना रूपे शिलमुज्ज्वे स्याद् गण्डूषधां शिली मता ॥ ५१ ॥
 स्तम्भशीर्षे शिलाशिल्पो शिला तु प्रस्तरे मता ।
 तथा मनःशिलायाञ्च द्वाराधःस्थितदारुणि ॥ ५२ ॥
 शालं स्वभावे सद्बृत्ते शुक्लो योगान्तरे सिते ।
 नपुंसकन्तु रजते शूलोऽस्त्री रोग आयुधे ॥ ५३ ॥

मृत्युकेतनयोगेषु शुक्ला स्यात् पण्ययोपिति ।
 शैलो भूभृति शैलं तु शैलेय ताश्चशैलके ॥ ५४ ॥
 सालः पादपमात्रे स्यात् प्राकारे सर्जपादपे ।
 स्थालं भाजनभेदेऽपि स्थाली स्यात् पाटलोखयोः ॥ ५५ ॥
 स्थूलं कूटेऽथ निष्प्रज्ञे पीवरेऽप्यन्यलिङ्गकः ।
 हालो हले पुमान् हाला मदिरायाञ्च योपिति ॥ ५६ ॥
 हेला स्त्रियामवज्ञायां विलासे वीरयोपिताम् ।

(लत्रिकम्)

अनलो वसुभेदेऽग्रावनिलो वसुघातयोः ॥ ५७ ॥
 अर्गला त्रिषु कल्लोलेऽन्तर्दण्डवाग्योर्न ना ।
 अरालः कुटिले सर्जरसे समददन्तिनि ॥ ५८ ॥
 अङ्गुली करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च ।
 अचला वसुधायां स्यादचलः शैलकीलयोः ॥ ५९ ॥
 अमलन्वभ्रके क्लीवं लक्ष्म्यां स्त्री निर्मले त्रिषु ।
 अञ्जलिस्तु पुमान् हस्तसम्पुटे कुडवेऽपि च ॥ ६० ॥
 अवेलस्त्वपलापे स्यादवेला पूगचर्विते ।
 आभीलं न द्वयोः कृच्छ्रे वाच्यलिङ्गं भयानके ॥ ६१ ॥
 इत्वला तारकाभेदे ना भेदे दैत्यमत्स्ययोः ।
 उत्पली तुषचर्पट्यां क्लीवं कुष्ठप्रसूनयाः ॥ ६२ ॥
 उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्कगयान्तु योपिति ।
 उज्ज्वलो दीप्तशृङ्गारविशदेषु विकाशिनि ॥ ६३ ॥
 उत्फुल्लं करणे स्त्रीणामुत्तानेऽपि विकस्वरे ।
 उत्ताल उत्कटे श्रेष्ठे विकराले प्लवङ्गम् ॥ ६४ ॥
 कमलं सलिले ताम्रे जलजे क्रोशे भेषजे ।
 मृगभेदे तु कमलः कमला श्रीवरस्त्रियोः ॥ ६५ ॥
 कपिला रणुकायाञ्च शिशपागोविशेषयोः ।
 पुण्डरीककरिण्यां स्त्री वर्णभेदे त्रिलिङ्गकम् ॥ ६६ ॥
 नाऽनले वामुदेवे च मुनिभेदे च कुक्कुरे ।

कम्बलो नागराजे स्यात् सास्नाप्रावारयोरपि ॥ ६७ ॥
 कृमावप्युत्तरासङ्गे सलिले तु नपुंसकम् ।
 करालो दन्तुरे तुङ्गे भीषणे चाभिधेयवत् ॥ ६८ ॥
 ससर्जरसतैले ना क्लीबं कृष्णकुठेरके ।
 कन्दलं त्रिषु कपालेऽप्युपरागे नवाङ्कुरे ॥ ६९ ॥
 कलध्वनौ कन्दली तु मृगगुल्मप्रभेदयोः ।
 कदला कदलौ पृथ्वां कदली कदलौ पुनः ॥ ७० ॥
 रम्भावृक्षेऽथ कदली पताकामृगभेदयोः ।
 कदला डिम्बिकायाञ्च शाल्मलीभूरुहेऽपि च ॥ ७१ ॥
 कपालोऽस्त्री शिरोऽस्थि स्याद् घटादेः शकले व्रजे ।
 कण्डाला तु द्वयोर्द्रोणी प्रभेदे ना क्रमेलके ॥ ७२ ॥
 कल्लोलः पुंसि हर्षे स्यादुल्लोलवैरिणोरपि ।
 कामला रागभेदे वा ना ना मरुवसन्तयोः ॥ ७३ ॥
 कामुके वाच्यलिङ्गोऽथ काकोलं नरकान्तरे ।
 ना कुलाले द्रोणकाके विषभेदे तु न स्त्रियाम् ॥ ७४ ॥
 काहला वाद्यभाण्डस्य भेदे चाप्सरसां भिदि ।
 काहली तु तरुण्यां स्यात् काहलश्चरणायुधे ॥ ७५ ॥
 शब्दमात्रेऽपि पुंलिङ्गस्त्रिषु शुष्के भृशे खले ।
 किट्टालः पुंसि ताप्रस्य कलसे लोहगूथके ॥ ७६ ॥
 कीलालं रुधिरं ताये कुशलः शिक्षिते त्रिषु ।
 क्षमे च सुकुते चापि पर्य्याप्तौ च नपुंसकम् ॥ ७७ ॥
 कुवलञ्चात्पले मुक्ताफले च बदरीफले ।
 कुड्मलो मुकुले पुंसि न द्वयोर्नरकान्तरे ॥ ७८ ॥
 कुटिला तगरपाद्यां स्त्री भुङ्गे च वाच्यलिङ्गकः ।
 कुन्तलश्चपके बाले यवे पुंभूक्षि नीवृत्ति ॥ ७९ ॥
 कुलालः कुक्कुभे कुम्भकारे स्त्री त्वञ्जनान्तरे ।
 कुम्भीलः शालमीने च चौरक्ष्लोकार्यचौरयोः ॥ ८० ॥
 कुदालः स्यात् पुमान् भूमिदारणे युगपत्त्रके ।

कुचेला विद्धकर्ण्या स्त्री वाच्यवत् कुवाससि ॥ ८१ ॥
 कुकूलं शकुसङ्गीर्णश्वघ्ने ना तु तुपानले ।
 कुरङ्गलं कर्णभूषायां पाशेऽपि घलयेऽपि च ॥ ८२ ॥
 काञ्चनद्रुगुड्योः स्त्री केवलः कुहने पुमान् ।
 नपुंसकन्तु निर्णीते वाच्यवच्चैककृतस्त्रयोः ॥ ८३ ॥
 केवली ज्ञानभेदेऽथ कोमलं मृदुले जले ।
 कोहलो वाद्यभेदे स्यान् नाट्यशास्त्रप्रवक्तरि ॥ ८४ ॥
 ग्रन्थिलस्तु करीरद्रौ विकङ्कततरौ पुमान् ।
 संग्रन्थौ त्रिषु गन्धोलिर्भद्राशय्योश्च योषिति ॥ ८५ ॥
 गरलं तृणपूले च विपे माने नपुंसकम् ।
 गोपालो नृपगोपेशे गोकुलो मुसले हले ॥ ८६ ॥
 गौरिलस्तु पुमान् लौहचूर्णे स्याद् गौरसर्षपे ।
 चपलः पारदे मीने चौरके प्रस्तरान्तरे ॥ ८७ ॥
 चपला कमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीषु च ।
 नपुंसकन्तु शीघ्रे स्याद् वाच्यवत् तरले चले ॥ ८८ ॥
 चत्वालो होमकुण्डे स्यात् पुंसि दर्भेऽपि दृश्यते ।
 चन्दिलः पुंसि वास्तूकशके भगे च नापिते ॥ ८९ ॥
 चञ्चला तु तडिलभ्योश्चञ्चलः कामुकेऽनिले ।
 चूडाला तूच्चटायां स्त्री चूडावति च वाच्यवत् ॥ ९० ॥
 छगलं नीलवस्त्रे ना छागे स्त्री वृद्धदारके ।
 जम्बालः शैवले षष्ठे जगलो मदनद्रुमे ॥ ९१ ॥
 मेदके पिष्टमद्ये च पुंसि धूर्त्तंऽभिधेयवत् ।
 जटिला पिप्पलीमांसयोर्जटायुक्ते च वाच्यवत् ॥ ९२ ॥
 जङ्गलं निर्जनस्थाने त्रिलिङ्ग्यां पिशितेऽस्त्रियाम् ।
 जम्भलः पुंसि जम्बीरे बुद्धदेवान्तरेऽपि च ॥ ९३ ॥
 जम्बूलस्तु पुमान् जम्बूविटपे क्रकचच्छुदे ।
 जाङ्गुली विषविद्यायां जाङ्गुलं जालिनीफले ॥ ९४ ॥
 जाङ्गली शूकशिम्ब्यां स्त्री जाङ्गलो ना कपिञ्जले ।

तरलं चञ्चले षिङ्गे भास्वरेऽपि त्रिलिङ्गकम् ॥ ६५ ॥
 हारमध्यमणी पुंसि यवागुसुरयोः स्त्रियाम् ।
 तण्डुलः स्याद् विडङ्गे च धान्यादिनिकरे पुमान् ॥ ६६ ॥
 तमालस्तिलके खङ्गे तापिच्छे वरुणद्रुमे ।
 ताम्बूली नागवल्लयां स्त्री क्रमुके तु नपुंसकम् ॥ ६७ ॥
 तातलो रुजि पाके च लोहकूटे मनोजवे ।
 तुमुलः कलिवृक्षे ना क्लीवन्तु रणसङ्कुले ॥ ६८ ॥
 नैतिलो गण्डके पुंसि क्लीवन्तु करणान्तरे ।
 दुकूलं इलक्षणवस्त्रे स्यात् क्षौमे च धवला गवि ॥ ६९ ॥
 वृषश्रेष्ठ पुमान् वाच्यलिङ्गः शुक्ले च सुन्दरे ।
 नकुली कुक्कुटीमांसयोः पशुपाण्डवयोः पुमान् ॥ १०० ॥
 नाकुली कुक्कुटीकन्दे रास्त्रायां चविके स्त्रियाम् ।
 नाभीलं वङ्गणे नार्याः कृच्छ्रगर्भाण्डयारपि ॥ १०१ ॥
 निचुलस्तु निचोले स्यादिज्जलाख्यमहीरुहे ।
 निर्मलं स्यात्तु निर्माम्ये चाभ्रके च नपुंसकम् ॥ १०२ ॥
 मलहीनेऽन्यलिङ्गश्च निस्तलं वर्तुले चले ।
 निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीर्ये च वाच्यवत् ॥ १०३ ॥
 नेपाली तु नवमालीकुनटीसुवहासु च ।
 पक्षले तिलचूर्णं च पङ्के मांसे नपुंसकम् ॥ १०४ ॥
 ना राक्षसेऽथ पटलं पिटके च परिच्छिदे ।
 छर्दिर्द्विग्रीगतिलके क्लीवं वृन्दे पुनर्न ना ॥ १०५ ॥
 प्रतलं पातालभेदे तताङ्गुलिकरे पुमान् ।
 पटोलं वस्त्रभेदे नौषधौ ज्योत्स्न्यां तु योपिति ॥ १०६ ॥
 प्रवालोलुखी किसलये वीणादण्डे च विद्रुमे ।
 पाञ्चाली पुत्रिकागीन्योः स्त्रियां पुम्भूमि नीवृति ॥ १०७ ॥
 पांशुलः पुश्चले शम्भोः खट्वाङ्गे स्यसतीभुवोः ।
 पाकलं कुष्ठभैषज्ये पुंसि स्यात् कुञ्जरज्वरे ॥ १०८ ॥
 पाचलं पाचने नाभौ राधनद्रव्यवातयोः ।

पाटला पाटलो स्त्री स्यादस्य पुष्पे पुनर्न ना ॥ १०६ ॥
 आशुधान्ये पुमान् इवेतरक्तवर्णोऽपि वाच्यघत् ।
 पातालं नागलोके स्याद्विवरे वडवानले ॥ ११० ॥
 पातिली वागुरायां स्यान्नारीपात्रप्रभेदयोः ।
 पिप्पलं सलिले वल्लच्छेदभेदे च ना तरौ ॥ १११ ॥
 निरंशुके पक्षिभेदे कणायां पिप्पली मता ।
 पिचुलो भावुकेऽपि स्यादिज्जले जलघायसे ॥ ११२ ॥
 पिङ्गलो नागभिद्रुद्रचण्डांशुपारिपार्श्विके ।
 निधिभेदे कपावग्रौ पुंसि स्यात् कपिलेऽन्यवत् ॥ ११३ ॥
 स्त्रियां वेदयाविशेषे च करिण्यां कुमुदस्य च ।
 पित्तला तोयपिप्पल्यां स्यन्यवत् पित्तसंयुते ॥ ११४ ॥
 क्लीबन्तु तैजसद्रव्ये पिच्छलो बिजिलेऽन्यवत् ।
 स्त्री पौतिकाशिशपयोः शाल्मलीसिन्धुभेदयोः ॥ ११५ ॥
 पुङ्गलः सुन्दराकारे त्रिषु पुंस्यान्मदेहयोः ।
 पेपलो रुचिरे दक्षे फेनिलोऽरिष्टपादपे ॥ ११६ ॥
 नासफेने त्रिषु क्लीबं कालीमदनयोः फले ।
 बहुला नीलिकायां स्यादेलायां गवि योषिति ॥ ११७ ॥
 कृत्तिकासु स्त्रियां भूमिनि विहायसि नपुंसकम् ।
 पुंस्यग्नौ कृष्णपक्षे च वाच्यवत् प्राज्यकृष्णयोः ॥ ११८ ॥
 बरला वारला चापि गन्धालीहंसकान्तयोः ।
 बार्दलं दुर्दिने मेलानन्दायां बार्दलः स्मृतः ॥ ११९ ॥
 मङ्गला सितदूर्वायामुमायां पुंसि भूमिजे ।
 नपुंसकन्तु कल्याणे सर्वार्थरक्षणेऽपि च ॥ १२० ॥
 मण्डलं परिधौ कोठे देशे द्वादशराजसु ।
 क्लीबेऽथ निवहे विभवे त्रिषु पुंसि तु कुक्कुरे ॥ १२१ ॥
 मञ्जुलं त्रिषु मञ्जौ ना जलरङ्गौ नपुंसकम् ।
 जलाञ्जले निकुञ्जे च महिला फलिनीस्त्रियोः ॥ १२२ ॥
 मातुलो ब्रीहिभिन्मातृप्रात्रोश्च मदनद्रमे ।

धूस्तूरे माचलो वन्दिचौरे च प्राहरागयोः ॥ १२३ ॥
 मृषलं स्यादयोऽग्रे च पुन्नपुंसकयोः स्त्रियाम् ।
 तालमूल्यामाखुपर्णीगृहगोधिकयोरपि ॥ १२४ ॥
 मृणालं नलदे क्लीं पुन्नपुंसकयोर्विसे ।
 मेखला खड्गबन्धे स्यात् काञ्चीशैलनितम्बयोः ॥ १२५ ॥
 यमलं युगले क्लीबं यमलो चेटिकाद्वये ।
 रसाला रसनादूर्वाविदारीमार्जितासु च ॥ १२६ ॥
 रसालं सिद्धके बोले रसालध्वेभूचूतयोः ।
 रामिलो रमणे कामे लाङ्गुलं पुच्छशेफयोः ॥ १२७ ॥
 लाङ्गुली तोयपिप्पल्यां क्लीबन्तु कुसुमान्तरे ।
 गोदारणे तृणराजगृहदारुविशेषयोः ॥ १२८ ॥
 लोहलः शृङ्खलाचार्य्येऽव्यक्तवाचिनि च त्रिषु ।
 वञ्जुलः पुंसि तिनिशे वेतसाशोकयोरपि ॥ १२९ ॥
 वण्टालो गुडभेदे च नौकायाश्च खनितके ।
 चातलः पुंसि चान्यायां वाच्यवन्मारुतासहे ॥ १३० ॥
 वामिलो दाम्भिके वामे त्रिषु स्याद् विमला स्त्रियाम् ।
 शातलायां भुवो भेदे निर्मलं त्वभिधेयवत् ॥ १३१ ॥
 विपुलः पृथुलेऽगाधे मेरुपश्चिमभूधरे ।
 विदुलस्तु पुमानम्बुवेतसे वेतसेऽपि च ॥ १३२ ॥
 विडालो नेत्रपिण्डे स्याद् वृषदंशकके पुमान् ।
 विशाला त्विन्द्रावारुण्यामुज्जयिन्यान्तु योषिति ॥ १३३ ॥
 मृगपक्षिभिदोः पुंसि पृथुले त्वभिधेयवत् ।
 वृषलो गृजने शूद्रे चन्द्रगुप्तेऽपि राजनि ॥ १३४ ॥
 शकल त्वचि खण्डे स्याद् रागवस्तुनि वल्कले ।
 शम्बलोऽस्त्री सम्बलवत् कुलपाथेयमत्सरे ॥ १३५ ॥
 शयासुः स्यादजगरे निद्राशीले च कुक्कुरे ।
 श्रङ्गालुर्बोहद्विन्यां स्त्री श्रङ्गायुक्ते तु वाच्यवत् ॥ १३६ ॥
 श्यामलः पिप्पले कृष्णे शार्दूले राक्षसान्तरे ।

व्याघ्रे च पशुभेदे च सप्तमे तृत्तरस्थितः ॥ १३७ ॥
 शाल्मलिस्तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदेऽपि च द्वयोः ।
 ध्रीफलः पुंसि मालूरे धात्रीनीलिकयोः स्त्रियाम् ॥ १३८ ॥
 शीवलं स्याच्च शैवाले शैलेये च नपुंसकम् ।
 शीतलं पुष्पकाशीशे शैलजे मन्त्रयोद्भवे ॥ १३९ ॥
 पुमानसनपर्यायं स्यात् शिशिरे वाच्यलिङ्गकम् ।
 शृगाले वज्रके दैत्यभेदे ना डमरे स्त्रियाम् ॥ १४० ॥
 शृङ्खला पुंस्कटीवस्त्रबन्धे च निगडे त्रिषु ।
 शैवलं पञ्चकाष्ठे स्यात् शैवालेऽपि पुमानयम् ॥ १४१ ॥
 शोष्कलः शुष्कमांसस्य पणके पिशिताशिनि ।
 पण्डाली तैलमाने च सरसीकामुक्स्त्रियोः ॥ १४२ ॥
 सरलः पूतिकाष्ठे नाऽथोदारावक्रयोस्त्रिषु ।
 सङ्कुलं त्रिषु विस्पष्टवाचि व्याप्तेऽथ सप्तला ॥ १४३ ॥
 नवमालीचर्मकपागुञ्जासु पाटलौ स्त्रियाम् ।
 सन्धिला तु सुरुङ्गायां नदीमदिरयाः स्त्रियाम् ॥ १४४ ॥
 सिध्मला मत्स्यविकृतौ वाच्यवत्तु किलासिनि ।
 सुवेलः प्रणते शान्ते त्रिषु न पर्वतान्तरे ॥ १४५ ॥
 सुतलोऽट्टलिकाबन्धनागलोकप्रभेदयाः ।
 हिङ्गुलो वर्णकद्रव्ये ना भण्टाकपान्तु हिङ्गुली ॥ १४६ ॥
 हेमलः स्वर्णकारे स्यात् रुकलासे शिलान्तरे ।

(लचतुष्कम्)

अश्रमालाऽश्रसूत्रे स्यादरुन्धत्यामपि स्त्रियाम् ॥ १४७ ॥
 अङ्कपाली परीरम्भे धात्रीवेदिकयोः स्त्रियाम् ।
 अथातिबलः प्रबले त्रिषु स्त्री त्वौषधीमिदि ॥ १४८ ॥
 उदूखलं गुग्गुली स्यादुलूखलेऽपि न द्वयोः ।
 एकाष्टीला वनतित्तिकौषधी पुंसि वक्रपुष्पे च ॥ १४९ ॥
 कलकल उक्तः कोलाहले तथा सालनिर्यासे ।
 अथ कर्मफलं कर्मरङ्गकर्मविपाकयोः ॥ १५० ॥

कन्दरालः पुमान् गर्दभाण्डे प्लक्षतरावपि ।
 कमण्डलुः स्यात् करके न स्त्री ना प्लक्षपादपे ॥ १५१ ॥
 कुतूहलं कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि च दृश्यते ।
 खतमालस्तु पुंलिङ्गो ध्रुमेऽपि च बलाहके ॥ १५२ ॥
 गण्डशैलो ललाटे स्यात् च्युतस्थूलोपले गिरेः ।
 गन्धफल्यपि गुन्द्रायां चम्पकस्य च कोरके ॥ १५३ ॥
 चक्रवालोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवालन्तु मण्डले ।
 जलाञ्जलं स्वतो वारिनिर्गमे शैवलेऽपि च ॥ १५४ ॥
 दलामलं मरुवके दमनेऽपि नपुंसकम् ।
 ध्वनिनाला तु वीणायां वेणुकाहल्योरपि ॥ १५५ ॥
 स्यात् परिमलेऽतिमर्दातिमनाहरगन्धयाश्चापि ।
 तुरतोपमर्दविकसच्छरीरगादिसौरभे पुंसि ॥ १५६ ॥
 अथ पोद्गलः पुंसि नले च काशमन्स्ययोः ।
 भवेद् बहुफलो नीपे नामलक्यान्तु योपिति ॥ १५७ ॥
 भस्मतूलं ग्रामकृटे पांशुवर्षे हिमेऽपि च ।
 भद्रकाली तु गन्धोल्यां कात्यायन्यामपि स्त्रियाम् ॥ १५८ ॥
 महाकालो महादेवे किम्पाके प्रमथान्तरे ।
 भवेन्मदकलो मत्तेभमदाव्यक्तवाचिनाः ॥ १५९ ॥
 महाबलं सीसकेऽतिबलायां स्त्री बलोत्तरे ।
 त्रिलिङ्गं मणिमाला तु हारे दन्तक्षतान्तरे ॥ १६० ॥
 महानीलो भृङ्गराजे मणिनागविशेषयोः ।
 मुक्ताफलन्तु कर्परे मौक्तिके लवलीफले ॥ १६१ ॥
 स्यान् मृग्युफला कदल्यां महाकालफले पुमान् ।
 भवेद् यवफलो वेणौ मांसीकुटजयोरपि ॥ १६२ ॥
 रजस्वला पुष्पघन्यां स्त्रियां स्यात् सौरभे पुमान् ।
 वातकेलिः कलालापे पिङ्गदन्तक्षते पुमान् ॥ १६३ ॥
 अथ वायुफलं शक्रकार्मुके करकेऽपि च ।
 भवेद् विचकिलो मल्लीप्रभेदे मदने पुमान् ॥ १६४ ॥

बृहन्नला गुडाकेशे महापोटगले पुमान् ।
 सदाफलः स्कन्दफले नारिकेलेऽप्युदुम्बरे ॥ १६५ ॥
 सिनीवाली तु द्रष्टेन्दुकलामादुर्गयारपि ।
 मथ सौवर्चलं सर्जक्षारे च लवणान्तरे ॥ १६६ ॥
 हस्तिमल्लोऽभ्रमातङ्गे शङ्खनागे विनायके ।
 हरितालं धातुभेदे स्त्री दूर्वाकाशरेखयाः ॥ १६७ ॥
 हलाहलो ब्रह्मसर्पेऽञ्जनायां ना विपेऽस्त्रियाम् ।

(लपञ्चकम्)

आसुतीवल आख्यातः कन्यापालकयज्वनोः ॥ १६८ ॥
 उदण्डपालः पुंसि स्यात् सर्पमत्स्यप्रभेदयोः ।
 एककुण्डल आख्यातो बलभद्रे धनाधिपे ॥ १६९ ॥
 कृपीटपाल उद्दिष्टः केनिपातसमुद्रयोः ।
 स्यात् पाण्डुकम्बलः श्वेतप्राचारग्रावभेदयोः ॥ १७० ॥
 मयेन् सुरतवाली तु दृत्तिकयां शिरःस्त्रिजि ।

इति लान्तवर्गः ।

(वेकम्)

नः सान्त्वने च वाते च वरुणे च निगद्यते ।
 वं प्रचेतसि जानीयादिवार्थं च तदव्ययम् ॥ १ ॥
 स्वः स्यात् पुंस्यान्मनि ज्ञातौ त्रिष्वान्मीये धनेऽस्त्रियाम् ।

(वद्विकम्)

अविनाथे रवौ मेपे शैलमृषिककम्बले ॥ २ ॥
 अश्वः पुञ्जातिभेदे च तुरगे च पुमानयम् ।
 उद्ध्वं स्यादुच्छ्रिते तुङ्गे चोपरिष्ठादपि स्मृतम् ॥ ३ ॥
 क्षवः क्षुते राजकायां कविर्वाल्मीकिशुक्रयोः ।
 सूरौ काव्यकरे पुंसि स्यात् खलीने तु योषिति ॥ ४ ॥
 कण्वं पापे मुनौ पुंसि किण्वं बीजे च शीधुनः ।

पापे क्लीबं नपुंसके षण्डेऽन्यवदविक्रमे ॥ ५ ॥
 स्यात्तु ग्रीवा कन्धरायां तच्छिरायाञ्च योषिति ।
 चार्वा तु शोभनावुद्धयोर्ज्योःस्नाधनदभार्थयोः ॥ ६ ॥
 छविः शोभाकचोर्योषिज्जिवो वेगवति त्रिषु ।
 पुंलिङ्गस्तु भवेद् वेगे चोण्ड्रपुष्पे जवा स्मृता ॥ ७ ॥
 जीवः प्राणिनि वृत्तौ च वृक्षभेदे बृहस्पतौ ।
 जीवा जीवन्तिकामौर्वीवचाशिञ्जितभूमिषु ॥ ८ ॥
 न स्त्री तु जीविते तत्त्वं स्वरूपे परमात्मनि ।
 स्याद् विलम्बितनृत्ये च द्रवः प्रद्रावनर्मणाः ॥ ९ ॥
 रसेऽपि दधदावौ तु वनवह्नौ वनेऽप्युभौ ।
 द्वन्द्वं रहस्ये कलहे तथा मिथुनयुग्मयोः ॥ १० ॥
 दार्वा दारुहरिद्रायां तथा गोजिह्विकौषधौ ।
 द्यौः स्त्री स्वर्गे च गगने दिवं क्लीबं तयोः स्मृतम् ॥ ११ ॥
 देवा भेषे सुरे रात्रि स्यान् नपुंसकमिन्द्रिये ।
 देवी कृताभिपेकायां तेजनीपृक्क्योरपि ॥ १२ ॥
 ध्रुवः पुमान् नरे धूर्त्तं पत्न्यौ वृक्षान्तरेऽपि च ।
 ध्रुवः शङ्खौ हरे विष्णौ वटे चोत्तानपादजे ॥ १३ ॥
 वसुयोगभिदाः पुंसि क्लीबं निश्चिततर्कयोः ।
 स्त्री मूर्वाढ्याः शापण्यौ गीतिस्त्रुग्भेदयोस्त्रिषु ॥ १४ ॥
 सन्तते शाश्वते चाथ नघं नव्ये पुमान् स्तुतौ ।
 नीवी परिपणे स्त्रीणां कटीवसनबन्धने ॥ १५ ॥
 पक्वं परिणतेऽपि स्याद् विनाशाभिमुखे त्रिषु ।
 प्रवः स्यात् प्लवने भेले भेकेऽवौ श्वपचेऽपि च ॥ १६ ॥
 शाखामृगे च कुलके प्रवणे पर्कटीद्रुमे ।
 कारण्डवाख्यविहगे शब्दे प्लुतगतौ पुमान् ॥ १७ ॥
 कैवर्तीमुस्तके गन्धतृणेऽपि स्यान् नपुंसकम् ।
 पाश्वं कक्षाधरे चक्रोपान्ते पर्शुगणेऽपि च ॥ १८ ॥
 प्राध्वन्तु प्रणते चातिदूरवर्त्मनि बन्धने ।

पृथ्वी भूमौ महत्याञ्च त्वक्पद्भ्यां कृष्णजीरके ॥ १६ ॥
 भवः क्षेमेशसंसारे सत्तायां प्राप्तिजन्मनोः ।
 भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु ॥ २० ॥
 क्रियालीलापदार्थेषु विभूतिबुधजन्तुषु ।
 रत्यादौ चाथ रेवा स्यान् नील्यां रत्यां नदीभिदि ॥ २१ ॥
 लवो लेशे विनाशे च छेदने रामनन्दने ।
 लट्वा करञ्जभेदे स्यात् फले वाद्ये खगान्तरे ॥ २२ ॥
 लघ्वी लाघवयुक्तायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च ।
 विश्वा त्वतिविषायां स्त्री जगति स्यान् नपुंसकम् ॥ २३ ॥
 न ना शुण्ठ्यां पुंसि देवप्रभेदेष्वखिले त्रिषु ।
 विल्वं फले श्रीफले ना शवः स्यात् कुण्ठे पुमान् ॥ २४ ॥
 नपुंसकस्तु पानीये शिविर्भृजं नृपे पुमान् ।
 शिवो मोक्षे महादेवे कीलकग्रहयागयोः ॥ २५ ॥
 बालुके गुग्गुलौ वेदे पुण्डरीकद्रुमे पुमान् ।
 सुखक्षेमजले क्लीवं शिवा भाटामलौघधौ ॥ २६ ॥
 अभयामलकीगौरीफेरुसक्तुफलास्वपि ।
 शुल्वं ताम्रे यज्ञकर्मगयाचारे जलसन्निधौ ॥ २७ ॥
 सत्त्वं गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयोः ।
 आत्मत्वे व्यवसायाऽसुचित्तेष्वस्त्री तु जन्तुषु ॥ २८ ॥
 सवो यज्ञे च सन्ताने सान्त्वं दाक्षिण्यसामनोः ।
 सुधा द्वयोर्यज्ञपात्रे शङ्खकीमूर्ध्वयोः स्त्रियाम् ॥ २९ ॥
 हव आशाध्वराह्वाने ह्रस्वो न्यक्स्त्वर्ध्वयोस्त्रिषु ।
 (वत्रिकम्)
 अक्षीवं वशिरे शिम्रौ नाऽमर्त्ते पुनरन्यवत् ॥ ३० ॥
 अभावे मरणेऽसत्त्वे आह्वो युद्धयज्ञयोः ।
 आर्त्तवं स्त्रीरजःपुष्पे क्लीवं स्याद्भुजेषु त्रिषु ॥ ३१ ॥
 आश्रवोऽङ्गीकृतौ क्लेशे नाऽन्यवत् वचनस्थिते ।
 उद्धवो यादवभिदि महे च क्रतुपावके ॥ ३२ ॥

उत्सवो मह उत्सके इच्छाप्रसवकोपयोः ।
 कारवी मधुरादीप्यन्वकपत्रीकृष्णजीरके ॥ ३३ ॥
 कितवस्तु पुमान् मत्ते वञ्चके कनकाह्वये ।
 केशवोऽजे च पुत्रागे पुंसि केशवति त्रिषु ॥ ३४ ॥
 कैतवं तु छले छुते कैरवः कितवे रिपौ ।
 नपुंसकश्च कुमुदे चन्द्रिकायान्तु कैरवी ॥ ३५ ॥
 गाण्डीवो गाण्डिवश्चाख्यौ कामुकेऽर्जुनकामुके ।
 गालवस्तु मुनौ लोभ्रे ताण्डवोऽर्खा तृणान्तरे ॥ ३६ ॥
 भवेदुद्धतनृत्यं च त्रिदिवा सरिदन्तरे ।
 पुंसि स्वर्गं दीदिविर्ना धिपणेऽन्ने तदस्त्रियाम् ॥ ३७ ॥
 निष्पावः शूर्पपवने राजमापे कडङ्गके ।
 पवने शिम्बिकायां ना निर्विकल्पेऽन्यलिङ्गकः ॥ ३८ ॥
 निहिवः पुंसि निहृतावविश्वासापलापयोः ।
 पल्लवोऽर्खा किसलये विटपे विस्तरे वने ॥ ३९ ॥
 शृङ्गारेऽलत्तरागे च प्रभावः शान्तितेजसोः ।
 पञ्चत्वं पञ्चानां भावे प्राणानामन्ययेऽपि च ॥ ४० ॥
 प्रभवो जन्ममूले स्याज्जन्महेतो पराक्रमे ।
 ज्ञानस्य चादिमस्थाने प्रसवो गभमेचने ॥ ४१ ॥
 उत्पादे स्यादपत्येऽपि फले च कुसुमेऽपि च ।
 प्रसेवः पुंसि वीणाङ्गे स्यूते च पाथिवो नृपे ॥ ४२ ॥
 पाथिवा तु सीतायां ख्यौ पृथिव्या विकृतौ त्रिषु ।
 पुङ्गवः स्याद् बलीवदे प्रभेदेऽप्यौपधस्य च ॥ ४३ ॥
 उत्तरस्थः पुनः श्रेष्ठे फेरवो जम्बुकेऽस्रपे ।
 वल्लवः सूपकारे स्याद् भीमसेने च गोद्रुहि ॥ ४४ ॥
 दान्धवो ज्ञातिसुहृदोर्भागवो गजधन्विताः ।
 शुक्रं परशुरामे च भार्गवो पार्वतीश्रियाः ॥ ४५ ॥
 दूर्वायां भैरवः पुंसि शङ्करे भीषणे त्रिषु ।
 माधवोऽजे मधौ राधे यादवे ना स्त्रियां मिसौ ॥ ४६ ॥

मधुशर्करावासन्तीकुट्टनीमदिरासु च ।
 गोमहिष्यादिसम्पत्तौ यादवः पुंसि केशवे ॥ ४७ ॥
 राजीवं नलिने ना तु भेदे हरिणमीनयोः ।
 राघवाऽब्धेर्महामीनभेदे च ग्युवंशजे ॥ ४८ ॥
 गौगवो नरके घोरे वडवा द्विजयोपिति ।
 अश्वायां कुम्भदास्याञ्च नारीजान्यन्नरेऽपि च ॥ ४९ ॥
 वाडवं कर्णे स्त्रीणां घाटकौवे नपुंसकम् ।
 पाताले न स्त्रियां पुंसि ब्राह्मणे वडवानले ॥ ५० ॥
 विभवो रैमोक्ष्वर्यं विद्रवो विद्रुतौ धियि ।
 विभावः स्यात् परिचये रसस्योद्दीपनादिषु ॥ ५१ ॥
 शात्रवं भावसंहन्वोः शत्रूणां शात्रवो द्विपि ।
 पाडवो गानरसयोः सचिवो मन्त्रिणि स्मृतः ॥ ५२ ॥
 सहाये सम्भवो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च ।
 आधारातिरिक्तत्वेऽप्याधेयस्य निगद्यते ॥ ५३ ॥
 सुग्रीवो वासुदेवस्य ह्ये शास्त्रामृगेश्वरे ।
 सुपवी कार्वेले स्यात् कृष्णजीरकजीरयोः ॥ ५४ ॥
 सैन्धवोऽस्त्री माणिमन्थं नाऽश्व सिन्धुमवे त्रिषु ।

(वचतुष्कम्)

अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावबोधके ॥ ५५ ॥
 भवर्द्धभिषवः स्नाने मद्ये सन्धानयज्ञयोः ।
 अपहवस्तु पुंलिङ्गः स्मृतः स्नेहापलापयोः ॥ ५६ ॥
 आर्दानवः पुमान् दापे परिक्लेशदुरन्तयोः ।
 उपप्लवः सैहिकेये विप्लवान्पातयोरपि ॥ ५७ ॥
 कुशीलवस्तु वाल्मीकी नटयाचकयोरपि ।
 जलविल्वः कर्कटे स्यात् पञ्चाङ्गे जलचत्वरे ॥ ५८ ॥
 जावञ्जावश्चकारे स्याद् द्रुमभेदोऽपि पुंस्ययम् ।
 धामागवस्तु पुंसि स्यादपामार्गं च घापके ॥ ५९ ॥
 पारिप्लवश्चाकुले स्याच्चञ्चलं च पराभवः ।

तिरस्कारे विनाशे च पुंसि पारशवः पुमान् ॥ ६० ॥
 परस्त्रीतनये शस्त्रे छिजात् शुद्रासुतेऽपि च ।
 पुटग्रीवस्तु पुलङ्को गर्गराताम्रकुम्भयोः ॥ ६१ ॥
 बलदेवो बले वाते त्रायमाणौषधौ स्त्रियाम् ।
 रान्तिदेवस्तु नृपतेर्भेदे च गरुडध्वजे ॥ ६२ ॥
 रोहिताश्वश्चित्तभानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे ।
 अथ शीतशिवं क्लीवं शलेयमाणिमन्थयोः ॥ ६३ ॥
 पुंसि शवतुफलावृत्ते तथा मधुरिकौषधौ ।
 सहदेवा बलादण्डोन्पलयाः शारिवौषधौ ॥ ६४ ॥
 सहदेवी तु सर्पाक्ष्यां पुंसि स्यात् पाण्डवे पुनः ।

(वपश्चकम्)

आशितम्भवमन्नाद्ये तृमौ स्यादाशितम्भवः ॥ ६५ ॥

इति वान्तवर्गः ।

(शैकम्)

शं वदन्ति बुधाः श्रेयः शस्त्रं शास्त्रं निगद्यते ।
 शीश्च शयनमित्याहुः शास्त्रं शा च निगद्यते ॥ १ ॥

(शद्विकम्)

अंशुरर्कप्रभोस्त्रेषु नाऽऽशा तृष्णादिशोः स्त्रियाम् ।
 माशुर्धान्यान्तरे शीघ्रेऽपीशा लाङ्गलदण्डके ॥ २ ॥
 ईशः प्रभो महादेवे काशी वाराणसीपुरे ।
 न स्त्रियां तृणभेदे स्यात् कीशो दिगम्बरे कपौ ॥ ३ ॥
 कुशी फाले कुशा रज्ज्वां त्रिषु पापिष्ठमत्तयोः ।
 योक्त्रग्रामसुतद्वीपे ना दर्भेऽस्त्री कुशं जले ॥ ४ ॥
 केशः स्यात् पुंसि वरुणे ह्रीवरे कुन्तलेऽपि च ।
 क्लेशो दुःखेऽपि कोपेऽपि व्यवसायेऽपि दृश्यते ॥ ५ ॥
 कोशोऽस्त्री कुशले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके ।

जातिकोपेऽर्थसङ्घाते पेद्यां शब्दादिसङ्ग्रहे ॥ ६ ॥
 दर्शस्तु स्यादमावस्यायागभेदावलोकने ।
 दंशः कीटविशेषे च वर्मदर्शनयोः पुमान् ॥ ७ ॥
 दशाऽवस्थादीपवर्त्योर्वत्त्वान्ते भूम्नि योषिति ।
 दृक् स्त्रियां दर्शने नेत्रे वृद्धौ च त्रिषु वीक्षके ॥ ८ ॥
 नाशः पलायनेऽपि स्यान्निधानानुपलम्भयोः ।
 निशा दारुहरिद्रायां स्यात् त्रियामाहरिद्रयोः ॥ ९ ॥
 पशुर्मुगादिदेवाजं नाव्ययं पशु दर्शने ।
 पाशः केशादिपूर्वः स्यात् तत्सङ्घे कर्णपूर्वकः ॥ १० ॥ ३
 सुकर्णं च स्वसामर्थ्यान् मृगपक्ष्यादिवन्धने ।
 पांशुधृतौ च शस्यार्थचिरसञ्चितगामये ॥ ११ ॥
 पेशी सुपक्वकलिके मांस्यां खड्गपिधानके ।
 मांसपिण्ड्यामण्डभेदे राशिमेषादिपुञ्जयोः ॥ १२ ॥
 वंशः पुंसि कुले वेणो पृष्ठावयवगंगायाः ।
 वशा वन्ध्यासुतायोपास्त्रीगवोकरिणोषु च ॥ १३ ॥
 त्रिष्वायत्ते क्लीवमायत्तत्वे चेच्छाप्रभुत्वयोः ।
 विट् पुंसि मनुजे वैश्ये वेशां वेद्यागृहे गृहे ॥ १४ ॥
 नेपथ्ये च शशो बोले लोघ्रे नृपशुभेदयोः ।
 स्पर्शो रुजायां दाने च स्पर्शने स्पर्शकेऽपि च ॥ १५ ॥
 स्पर्शः स्यात् सम्पराये च प्रणिध्नावपि पुंस्ययम् ।

(शत्रिकम्)

आदर्शो दर्पणे टीकाप्रतिपुस्तकयोरपि ॥ १६ ॥
 उद्धीशो ग्रन्थभेदे स्यादुद्धीशश्चन्द्रिकापतौ ।
 उपांशुर्जपभेदे स्यादुपांशु विजनेऽव्ययम् ॥ १७ ॥
 कपिशस्त्रिषु श्यावे स्त्री माधव्यां सिंहके पुमान् ।
 कर्कशः काशमर्द्धक्षुकास्पिलेष्वप्यसौ पुमान् ॥ १८ ॥
 त्रिषु साहसिके क्रूरे दृढामसृणनिर्हये ।

कोनाशः कर्पकक्षुद्रोपांशुवातिषु वाच्यवत् ॥ १६ ॥
 यमे ना कुलिशो न स्त्री दम्भोलो ना भूपान्तरे ।
 गिरिशोऽद्रिपतौ वाचस्पतिशङ्करयोः पुमान् ॥ २० ॥
 तुङ्गाशस्तु पुमान् गौरीवल्लभे हिमदीधितौ ।
 दुःस्पर्शो धन्वयासे ना कण्टकाय्यो स्त्रियां त्रिषु ।
 खरस्पर्शोऽथ निस्त्रिशः खण्डे ना निर्दये त्रिषु ॥ २१ ॥
 निर्वेशस्तु पुमान् भोगे वेतने मूर्च्छनेऽपि च ।
 निवेशः पुंसि विन्यासे शिविगेन्द्राह्योरपि ॥ २२ ॥
 निदेशः शासनेऽपि स्यात् कथनोपान्तयोरपि ।
 नाकाशो निश्चये तुल्ये पलाशं छदने मतम् ॥ २३ ॥
 शटीकिंशुकरक्षःसु पुंसि स्याद् हरिते त्रिषु ।
 प्रकाशस्तु स्फुटे ख्याते प्रहासातपयोरपि ॥ २४ ॥
 प्रदेशो देशमात्रे स्यात् तर्जन्यङ्गुष्ठसम्मिते ।
 भित्तावपि च पिङ्गाशी नालिकायां नपुंसकम् ॥ २५ ॥
 जान्यस्वर्णे पुमान् पल्लीपतौ मन्मथान्तराऽपि च ।
 वालिशश्च शिशो मूर्खं भूकेशः शैवले वटे ॥ २६ ॥
 भूकेश्यवल्गुजेऽपि स्यात् लोमशो मुनिमेषयोः ।
 लोमाश्विते स्त्रियां काकजङ्घामांसीवचासु च ॥ २७ ॥
 शूकशिम्बामहामेदाकाशीशे शाकिनीभिदि ।
 विवशस्त्रिष्ववश्यान्मारिष्टदृष्टधियोरपि ॥ २८ ॥
 विकाशः पुंसि विजने प्रकाशे सदृशं समे ।
 उचिते चाथ संवेशः स्वापस्त्रीरतवन्धयोः ॥ २९ ॥
 सुखाशो वरुणे राजतिनिगे सुखभाजने ।
 हताशो निर्दये चाशारहिते पिशुनऽपि च ॥ ३० ॥

(शचतुष्कम्)

अपदेशः पुमान् लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि ।
 अपभ्रंशस्तु पतने भाषाभेदापशब्दयोः ॥ ३१ ॥
 आश्रयाशः पुमान् बहौ त्रिषु चाश्रयनाशके ।

उपस्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि ॥ ३२ ॥
 उपदंशो विदंशे च मेढ्रोगान्तरेऽपि च ।
 क्रूरदृक् पिशुने वाच्यलिङ्गः पुंसि शनैश्चरे ॥ ३३ ॥
 खण्डपर्शुः पर्शुगमे शङ्करे चूर्णलेपिनि ।
 खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि ना ॥ ३४ ॥
 जीवितेशो यमे पुंसि त्रिषु स्याज्जीवितेश्वरे ।
 नागपाशः पुमान् स्त्रीणां करणे वरुणायुधे ॥ ३५ ॥
 पञ्चदशो त्वमावास्यापौर्णमास्याश्च योपिति ।
 प्रतिस्पर्शः सहाये स्याद् वार्त्ताहृगपुरोगयाः ॥ ३६ ॥
 परिवेशो वेष्टने स्यात् परिधावपि पुंस्ययम् ।
 पादपाशो खड्गुकायां शृङ्खलायामपि स्त्रियाम् ॥ ३७ ॥
 पुरोडाशो हविर्भेदे चमस्यां पिष्टकस्य च ।
 हुतशेषे च भूमिस्पृक् पुंसि मानुषवन्द्ययोः ॥ ३८ ॥
 इति शान्तवर्गः ।

(पैकम्)

पः कचे पुंसि विज्ञेयः श्रेष्ठे स्यादभिधेयवत् ।
 क्षः संवत्सरे राक्षसे च नरसिंहे च विद्यति ॥ १ ॥
 क्षेत्रे नाशे क्षेत्रपाले त्रिनिवासे गतौ क्षये ।

(पट्टिकम्)

अक्षो ज्ञातार्थशकटव्यवहारेषु पाशके ॥ २ ॥
 रुद्राक्षेन्द्राक्षयोः सर्प विभीतकतरावपि ।
 चक्रे कर्पे पुमान् क्लीबं तुल्ये सौवर्चलेन्द्रिये ॥ ३ ॥
 उषा याणसुताराज्यारुपः कामिनि गुग्गुलो ।
 रात्रिशेषे उषायान्तु केचिदाहुस्तदव्ययम् ॥ ४ ॥
 उपः क्षारमृत्तिकायां प्रभातेऽपि पुमानयम् ।
 तत्सन्धायाञ्च रन्ध्रे च चन्दनाद्रौ श्रवोविले ॥ ५ ॥

ऋषिर्वदे वशिष्ठादौ दीधितौ च पुमानयम् ।
 ऋक्षः पर्वतभेदे स्याद् भल्लूके शोणके पुमान् ॥ ६ ॥
 कृतवधनेऽन्यलिङ्गो नक्षत्रे पुत्रपुंसकम् ।
 कक्षा स्यादन्तरीयस्य पश्चादञ्चलपल्लवे ॥ ७ ॥
 स्पर्द्धास्पदे ना दोर्मले कच्छुवीरुत्तरेण च ।
 कर्षो न कर्षणे मानप्रभेदे पुत्रपुसंकम् ॥ ८ ॥
 कर्पः पुमान् करीपाग्रौ स्त्रियां कुल्येष्टिखातयाः ।
 काक्षी तुवरिकायाञ्च सौराष्ट्रमृद्यपि स्त्रियाम् ॥ ९ ॥
 कापोऽस्त्री कुक्षले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके ।
 जानिकोपेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे ॥ १० ॥
 घोष आभीरपल्लयां स्याद् गोपालध्वनिघोषके ।
 कांस्ये चाम्बुदनादे ना घाया मधुरिकोपधौ ॥ ११ ॥
 चाक्षो गीते शुचौ दक्षे तथा तीक्ष्णमनोज्ञयोः ।
 भया नागवलायां स्त्री तापमत्स्याटर्वापु ना ॥ १२ ॥
 तर्पो लिप्सादन्ययोस्त्वित् कान्तौ वाचि रुचौ स्त्रियाम् ।
 तुपो धान्यत्वगक्षद्रोस्तृया लिप्सातृपोः स्त्रियाम् ॥ १३ ॥
 तृत् लिप्सायामुदन्यायां स्मरपुत्र्यामपि स्त्रियाम् ।
 दक्षस्त्रिषु पटौ पुंसि ताम्रचूडे प्रजापतौ ॥ १४ ॥
 मुनिभेदे हर्गवृषे द्रुमभेदे स्त्रियां भुवि ।
 दापः स्याद् दृषणे पापे दापा रात्रौ भुजेऽपि च ॥ १५ ॥
 ध्वाङ्गो मत्स्यान् खगे काके तक्षके भिक्षुकेऽपि च ।
 ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायां स्यान्न्युक्षं कात्स्न्येनृणेऽपि च ॥ १६ ॥
 झीवेऽथ पुंसि महिषे निरुष्टे पुनरन्यवत् ।
 प्लक्षो जटीगर्दभाण्डद्वोपभित्कुञ्जगशने ॥ १७ ॥
 पक्षो मासार्द्धके पाष्णिग्रहे साध्यविरोधयोः ।
 केशादेः परता वृन्दे बले सखिसहाययोः ॥ १८ ॥
 चुल्लीरन्ध्रे पतत्रे च वाजे कुञ्जरपार्श्वयोः ।
 प्रेक्षा नृत्यक्षणे बुद्धौ प्रेषः क्लेशे च मर्दने ॥ १९ ॥

उन्मादे प्रेपणे पौषो मासे तत्पूर्णिमातिथौ ।
 स्त्रियां भिक्षा भृतौ याञ्चासेवाभिक्षितवस्तुषु ॥ २० ॥
 माषो व्रीहान्तरे मुखे मानव्यदोषभेदयोः ।
 मिषं व्याजे स्पर्द्धने ना मेषो राश्यन्तरे हुडे ॥ २१ ॥
 भैषज्यमिदि मोक्षस्तु मुक्तिपाटलिमोचने ।
 यक्षो गुह्यकमात्रे च गुह्यकाधोद्वरेऽपि च ॥ २२ ॥
 रक्षा जतुरक्षणयोः रुक्षस्वप्रेम्ण्यचिक्कणे ।
 लक्षा न पुमि सङ्ख्यायां क्लीबं व्याजशरव्ययोः ॥ २३ ॥
 वर्षाऽस्त्री भारतादौ च जम्बूद्वीपाव्दवृष्टिषु ।
 प्रावृट्काले स्त्रियां भृञ्चि विट् स्त्री व्यापनविष्टयोः ॥ २४ ॥
 विषं जलेऽतिविषायां स्त्रियां ध्वेडे तु न स्त्रियाम् ।
 वृषो धर्मं वलीवर्दे शृङ्ग्यां पुंराशिभेदयोः ॥ २५ ॥
 श्रेष्ठे स्यादुत्तरम्यश्च वासामूपिकशुक्ले ।
 तथा वास्तुस्थानभेदे पुमानयं प्रकीर्तितः ॥ २६ ॥
 वृषा मूपिकपर्ण्याञ्च यतीनामासने वृषी ।
 व्यापं स्यात् त्रिकटुद्रव्ये करिभेदे पुमानयम् ॥ २७ ॥
 शुषिः शोषे विले स्त्री स्यात् शेषः सङ्कर्षणे वध्व् ।
 अनन्ते ना प्रसादे न स्वनिर्माल्यार्पणे स्त्रियाम् ॥ २८ ॥
 उपयुक्तेतरं न स्त्री शोषो यक्षमणि शोषणे ।

(षत्रिकम्)

मध्यक्षोऽधिकृते पुंसि प्रत्यज्ञे त्वभिधेयवत् ॥ २९ ॥
 ममिषुः प्रग्रहे रश्मौ नाकषां घृत इन्द्रिये ।
 पाशके शारिफलके कोदण्डाभ्यासवस्तुनि ॥ ३० ॥
 आकर्षणेऽपि पुंसि स्यादामिषं पुत्रपुंसकम् ।
 भोग्यवस्तुनि सम्भोगेऽप्युत्कोचे पल्लेऽपि च ॥ ३१ ॥
 उष्णीषन्तु शिरोवेष्टे किराटे लक्षणान्तरे ।
 उत्प्रेक्षाऽनपधानेऽपि काव्यालङ्करणान्तरे ॥ ३२ ॥
 कलमषं किलिवषे क्लीबं पुंसि स्यान् नरकान्तरे ।

कल्माषो यातुधाने च कृष्णपाण्डुरकृष्णयोः ॥ ३३ ॥
 कलुषं त्वाविले पापे किल्विषं पापरोगयोः ।
 अपराधेऽपि कुल्माषं काञ्जिके यावके पुमान् ॥ ३४ ॥
 गगद्धपा मुखपूर्त्ताभपुष्करप्रसृतोन्मिने ।
 गवाक्षी शक्रवारुण्यां गवाक्षो जालके कपो ॥ ३५ ॥
 गोरक्षो नागरङ्गे स्याद् गवाञ्च परिरक्षके ।
 जिगीषा जेतुमिच्छायां व्यवसायप्रकर्षयोः ॥ ३६ ॥
 तरीपः शोभनाकारं भेलेऽधिध्यवसाययोः ।
 तरीपी शक्रकन्यायां पुंसि स्वर्गं महोद्धो ॥ ३७ ॥
 तारीपी चेन्द्रकन्यायां ना स्वर्गाम्बुधिकाञ्जने ।
 नहुषो नागभेदे स्यात् सोमवंशनृपेऽपि च ॥ ३८ ॥
 निकयः शाणफलके निकषा यातुमातरि ।
 निमेषनिमिषो कालप्रभेदेऽक्षिनिमीलने ॥ ३९ ॥
 परुषं कर्वुरे रुक्षे निष्ठुरोक्तो च वाच्यवत् ।
 प्रदोषः समये दोषे प्रत्युषोऽहर्मुखे वसौ ॥ ४० ॥
 पीयूषं समदिवसावधिक्षीरे तथाऽमृते ।
 पुरुषः पूरुषे साङ्गथज्ञे च पुत्रागपादपे ॥ ४१ ॥
 पौरुषं पुरुषस्य स्याद् भावे कर्मणि तेजसि ।
 ऊर्ध्वविस्तृतदोःपाणिभूमाने त्वभिधेयवत् ॥ ४२ ॥
 महिषी कृताभियेकामैरिभ्योरोपध्रीभिदि ।
 मारिपः शाकभियाद्ये नाट्योक्तो पुंसि योषिति ॥ ४३ ॥
 दक्षाम्बायां मृगाक्षी तु विशालामृगनेत्रयोः ।
 रक्ताक्षः कासरे कूरे पारावतचक्रोगयोः ॥ ४४ ॥
 रौहिणं कर्त्तुणं क्लीबं पुंसि स्याद् हरिणान्तरे ।
 विश्लेषो विधुरेऽयोगे शुश्रूषा स्यादुपासने ॥ ४५ ॥
 कथने श्रोतुमिच्छायां शैलूपो नटबिल्वयोः ।
 संहर्षस्तु प्रमेदेऽपि स्पर्द्धायाञ्च प्रभञ्जने ॥ ४६ ॥
 सङ्घर्षः स्यात् पुमान् घृष्टौ स्पर्द्धायामपि दृश्यते ।

समीक्षा तु स्त्रियां तत्त्वे वृद्धावपि निभालने ॥ ४७ ॥

(पचतुष्कम्)

अनुकर्षां रथाधःस्थदारुण्यप्यनुकर्षणे ।

अम्बरीषं रणे भ्राष्ट्रे क्लीवं पुंसि नृपान्तरे ॥ ४८ ॥

नरकस्य प्रभेदे च किशोरे भास्करोऽपि च ।

भाम्नातर्कऽनुतापे चानिमेषो मन्स्यदेवयोः ॥ ४९ ॥

अनुतर्षः सुरापानपात्रे तृष्णाभिलाषयोः ।

आहिद्विड् गरुडे शक्र मयूरे नकुले पुमान् ॥ ५० ॥

अलम्बुपः प्रहस्ते च लुर्ध्वे राक्षासान्तरे ।

अलम्बुपा तु मुग्डीर्यो स्वर्गवाराङ्गनान्तरे ॥ ५१ ॥

अथ किम्पुरुषो लोकभेदकिञ्चरयोः पुमान् ।

देववृक्षः समपणे मन्दारादिषु गुग्गुली ॥ ५२ ॥

नन्दिघोषोऽर्जनस्थे घोषे बन्दिजनस्य च ।

परिवेषस्तु पुलिङ्गः परिधौ परिवेषणे ॥ ५३ ॥

परिघोषो निनादे स्यादवाच्ये जलध्वनौ ।

पलङ्कपा गोक्षुरके रास्त्रागुग्गुलुकिशुके ॥ ५४ ॥

मुण्डीगीलाक्षयाश्च स्त्री राक्षसे तु पलङ्कपः ।

वीरवृक्षो भल्लातकककुभट्टमयोः पुमान् ॥ ५५ ॥

भृतवृक्षस्तु शास्त्राट्टमे श्यानाकपादपे ।

महाघोषा तु कर्कटशृङ्गया पुंस्यतिघोषणे ॥ ५६ ॥

क्लीवं हृष्टे राजवृक्षः सुवर्णाकपियालयोः ।

वातरूपस्तु वातूलोत्कचयोः शक्रकार्मुके ॥ ५७ ॥

(१) विशालाक्षो हरे ताक्ष्ये ना मुनेत्रेऽभिधेयवत् ।

सकटाक्षो वराक्षे ना कटाक्षसहिते त्रिषु ॥ ५८ ॥

इति पान्तवर्गः ।

(सैकम्)

म जीवेच्छे पञ्चवक्त्रे भृगौ भसि निशापतौ ।
शक्तौ तु सा स्त्रियां सुस्तु प्रसवे गर्भमोचने ॥ १ ॥

(सद्विकम्)

कंसोऽस्त्री नैजसद्रथे कांस्ये मानेऽसुरे तु ना ।
कामूर्विकलवाचि स्यात् तथा शक्त्यायुधे स्त्रियाम् ॥ २ ॥
गुत्सः स्यात् स्तवके स्तम्बे हारभिद्ग्रन्थिपर्णयोः ।
गोसो वोलोपसोश्वास इक्षुपक्षिभिदाः पुमान् ॥ ३ ॥
त्रासा भये मण्देपि दासो वाणाभुजिष्ययोः ।
दासो भृत्ये च शूद्रे च ज्ञातात्मनि च धावरे ॥ ४ ॥
नामा तु नासिकायाश्च द्वागेर्ध्वदारुणि स्त्रियाम् ।

सूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवारुधोः स्त्रियाम् ॥ ५ ॥

वसुर्ना देवभेदाग्निभायोऽत्रवकराजसु ।
क्लीवे वृद्धयौपधे श्यामरंरले मधुरे त्रिषु ॥ ६ ॥
भासः पुंसि प्रभायां स्याद् विशेषे विहगस्य च ।
भास् प्रभावे मयूखे स्त्री भाश्चन्द्रमासयोः पुमान् ॥ ७ ॥
मांसं स्यादामिपे क्लीवं कक्कोलीजटयोः स्त्रियाम् ।
मिसिः स्त्री मधुरामांस्योः शतपुष्पाजमोदयोः ॥ ८ ॥
मृत्सा काक्ष्यां श्रेष्ठमृदि रसो गन्धरसे जले ।
शृङ्गारादौ विषे वीर्य्यं तिक्तादौ द्रवरागयोः ॥ ९ ॥
देहधातुप्रभेदे च पाण्डस्वादयोः पुमान् ।
स्त्रियान्तु रसनापाठाश्लक्ष्मीकङ्कुभूमिषु ॥ १० ॥
रासः कोलाहले ध्वाने भाषाशृङ्खलकेऽपि च ।
क्रीडाभेदे च गोपानां वत्सः पुत्रादिवर्षयोः ॥ ११ ॥
तर्णके नारसि क्लाबं व्यासो ना विस्तृता मुनौ ।
शंसा वचसि वाञ्छायां हंसः स्यान् मानसौकसि ॥ १२ ॥
निर्लोभनृपविष्णवर्के परमात्म न मत्सरे ।
योगिभेदे मन्त्रभेदे शरीरमरुदन्तरे ॥ १३ ॥

नुरङ्गमप्रभेदेऽपि हिंसा चौर्यादिघातयोः ।

(सत्रिकम्)

अलसा हंसपद्यां ना पादरोगद्रुमेदयोः ॥ १४ ॥

क्रियामन्दे त्रिष्वथार्चिर्मयूत्रशिखयान् ना ।

अदस् परस्मिन्नत्र स्यादभ्यासोऽभ्यसनेऽन्तिके ॥ १५ ॥

आगोऽपराधे पापे स्यादाश्वासः पुंनि निर्वृतौ ।

आख्यायिकापरिच्छेदे चाशीर्दन्ते मरुद्भुजाम् ॥ १६ ॥

हितस्याशंसने स्त्री स्यादिष्वासः कार्मुके पुमान् ।

त्रिषु स्यात् क्षेपके चैयोरुच्छ्वासः प्रागनेऽपि च ॥ १७ ॥

आख्यायिकापरिच्छेदेऽप्याश्वासेऽपि पुमानयम् ।

उत्तंसः कर्णपूर्णेऽपि शिखरेऽपि च न स्त्रियाम् ॥ १८ ॥

उपस् प्रन्यूपसि क्लीवं पितृप्रस्वाञ्च योऽपति ।

उरस् वक्षसि च श्रेष्ठेऽप्येनः पापापराधयोः ॥ १९ ॥

ओजस् दीप्ताववष्टम्भे प्रकाशबलयोरपि ।

ओकस् आश्रयमात्रे च मन्दिरे च नपुंसकम् ॥ २० ॥

कोकसः कृमिजातौ स्यान् पुंसि कुल्ये नपुंसकम् ।

चमसो यज्ञपात्रस्य भेदेऽस्त्री पिष्टके स्त्रियाम् ॥ २१ ॥

छन्दस् पद्ये च वेदे च स्वैराचारामिलापयोः ।

ज्यायान वृद्धेऽतिप्रशस्ते ज्यातिरज्ञौ दिवाकरे ॥ २२ ॥

पुमान् नपुंसकं दृष्टौ स्यान् नक्षत्रप्रकाशयोः ।

तरो बले च वेगे च तपो लोकान्तरेऽपि च ॥ २३ ॥

चान्द्रायणादौ धर्मे च पुमान् शिशिरमाघयोः ।

तमो ध्वान्ते गुणे शोके क्लीवं वा ना विधुन्तुदे ॥ २४ ॥

तामसी निशि दृग्गायां तामसो भुजगे खले ।

तेजो दासौ प्रभावे च स्यात् पराक्रमरेतसोः ॥ २५ ॥

धनुः पियाले ना न स्त्री राशिभेदे शरासने ।

धनुर्द्धरे त्रिषु नभः क्लीवं व्याप्ति पुमान् घने ॥ २६ ॥

प्राणश्रावणवर्षासु विसतन्तौ पतद्ग्रहे ।

पनसः कण्टकीफले कण्टके वानरान्तरे ॥ २७ ॥
 स्त्रियां रोगप्रभेदे स्यात् पयः स्यात् क्षीरनीरयोः ।
 पायसस्तु क्लीवपुंसोः श्रीवासपरमात्रयोः ॥ २८ ॥
 पुकसी कलिकार्नील्योः पुकसः श्वपचेऽधमे ।
 वीभत्सो नाऽर्जुने क्रूरघृणात्मविकृते त्रिषु ॥ २९ ॥
 भूयान् त्रिषु बहुतरे पुनरर्थं त्वदोऽव्ययम् ।
 मनस् चित्ते मनीषायां मह उत्सवतेजसोः ॥ ३० ॥
 मानसं सगन्ति स्वान्ते रभसो वेगहर्षयोः ।
 रहस् तस्वे रते गुह्ये रजस् क्लीवं गुणान्तरे ॥ ३१ ॥
 आर्त्तवे च परागे च रेणुमात्रे च दृश्यते ।
 राक्षसो यातुधाने स्याच्छण्डायां राक्षसी स्मृता ॥ ३२ ॥
 रेपाः स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽप्यभिधेयवत् ।
 रेतस् शुक्रे पारदे च रोदश्च रोदसीति च ॥ ३३ ॥
 दिवि भूमौ पृथक् च स्यात् सहेतव्याप्येतयोस्तथा ।
 लालसौत्सुक्यतृष्णातिरेकयाचक्षासु च द्वयोः ॥ ३४ ॥
 वयस् पक्षिणि बाल्यादौ यौवने च नपुंसकम् ।
 वर्ष्मा नपुंसकं रूपे विष्टायामपि तेजसि ॥ ३५ ॥
 पुंसि चन्द्रस्य तनये वर्हिस् पुंसि हुताशने ।
 न स्त्री कुशे वपुस् क्लीवं तनौ शस्ताकृतावपि ॥ ३६ ॥
 वतंसस्तु पुमान् कर्णपूरशेखरयोरपि ।
 वाहसो जलनिर्यानि श्यालौ सुनिषण्णके ॥ ३७ ॥
 वायसोऽगुरुबुद्धे च श्रीवासध्वाङ्गयोः पुमान् ।
 काकौडुम्बरिकायाञ्च काकमाच्याञ्च वायसी ॥ ३८ ॥
 विद्वानात्मविदि प्राज्ञे पण्डिते चाभिधेयवत् ।
 विलासो हारभेदे स्यात्क्लीलायामपि पुंस्ययम् ॥ ३९ ॥
 वीतसो बन्धनोपाये मृगाणां पक्षिणामपि ।
 तेषामपि च विश्वासहेतोः प्रावरणेऽपि च ॥ ४० ॥
 वेधाः पुंसि हर्षाकेशे बुधे च परमेष्ठिनि ।

शिरस् प्रधाने सेनाग्रे शिखरे मस्तकेऽपि च ॥ ४१ ॥
 श्रीवासा वृकधूपे स्यात् पङ्कजे मधुसूदने ।
 श्रेयो मुक्ता शुभे व्रमेऽतिप्रशस्ते च वाच्यवन् ॥ ४२ ॥
 श्रेयसा करिपिप्पल्यामभयापाठयोरपि ।
 सहो बले ज्योतिषि च पुंसि हेमन्तमार्गयोः ॥ ४३ ॥
 सरसा विल्ले कान्तारे सरो नीरतडागयोः ।
 स्यात् समासस्तु पुलिङ्गः सङ्क्षेपे च समर्थने ॥ ४४ ॥
 सागसः पक्षिमेदेन्द्राः कलीवन्तु सगर्भीरुहे ।
 साहसन्तु बलात्कारकृतकाय्यं दमेऽपि च ॥ ४५ ॥
 सुरसन्तु त्रिषु स्वादौ पर्णासे तु नपुंसकम् ।
 स्त्री रास्त्रानागमात्रेश्च स्त्रोतेऽम्बुवेग इन्द्रिये ॥ ४६ ॥
 हविर्होतव्यमात्रे च सर्पिष्यपि नपुंसकम् ।

(सचतुष्कम्)

अधिवासा निवासं स्यात् सस्कारे धूपनादिभिः ॥ ४७ ॥
 अवध्वंसः परित्यागे निन्दनेऽप्यवचूणने ।
 भवतंसो न स्त्रियां स्यात् कर्णपूरे च शंखरे ॥ ४८ ॥
 अगौकाः पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि ।
 उद्विख्यप्रभे वाच्यलिङ्गः पुंसि हुताशने ॥ ४९ ॥
 कलहंसस्तु कादम्ब राजहंस गुपात्तमे ।
 कनीयानतियुनि स्यादन्यन्वानुजयास्त्रिषु ॥ ५० ॥
 कुम्भीनसः क्रूरसर्पे स्त्रियां लवणमातरि ।
 भवेद् वनरसः सान्द्रनिर्यासे मोरटेऽम्बुनि ॥ ५१ ॥
 कपूरे पीलुपर्ण्याञ्च सम्यक् सिद्धरसेऽपि च ।
 चन्द्रहासा दशग्रीवकग्वालेऽसिमात्रके ॥ ५२ ॥
 जटायुस् पुंसि सम्पातेः कनीयसि च गुग्गुली ।
 मथ तामरसं पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि ॥ ५३ ॥
 त्रिस्तोता जहनुकन्यायां स्त्रोतस्वत्यन्तरेऽपि च ।
 दिवोकाश्च दिवौकाश्च पुंसि देवे च चातके ॥ ५४ ॥

दीर्घायुः शास्त्रमर्त्तावृत्ते वायसे जीवकद्रुमे ।
 मार्कण्डेयं च पुंसि स्याच्चिरजीविनि वाच्यवत् ॥ ५५ ।
 नगोकाः पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि ।
 निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयोः शङ्करे पुमान् ॥ ५६ ॥
 नीलाञ्जसाऽऽसरोभेदे सरिद्धे च विद्युति ।
 प्रचेताः पाशिनि मुनौ ना प्रहृष्टहृदि त्रिषु ॥ ५७ ॥
 पुनर्वसुर्ना मुनिभिद्यजे द्वित्वे तु भान्तरे ।
 पौर्णमासः पुमान् यज्ञभेदे स्त्री पूर्णिमानिथौ ॥ ५८ ॥
 महागसः स्यात् खजुरे कोपकारकशेरुणोः ।
 मलीमसस्तु मलिने पुष्पकाशीशलाहयोः ॥ ५९ ॥
 भवेन्मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च ।
 यमस्वसा तु दुर्गायां यमुनायामपि स्त्रियाम् ॥ ६० ॥
 यवीयाननुजेऽपि स्यादतियुनि च वाच्यवत् ।
 रासेरसस्तु गोष्ठ्यां स्याद् रासशृङ्गारयोरपि ॥ ६१ ॥
 रससिद्धौ रसावासे पृष्ठीजागरकेऽपि च ।
 राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे ॥ ६२ ॥
 वरीयान् योगभिच्छ्रेष्ठवरिष्ठेष्वतियुनि च ।
 विहायाः शकुनौ पुंसि गगने पुञ्जपुंसकम् ॥ ६३ ॥
 विभावसुः पुमान् मृत्युर्ह्यारभेदे च पावके ।
 श्वःश्रेयसन्तु कल्याणे परमात्मनि शम्भुनि ॥ ६४ ॥
 अथ सर्वरसो वाद्यभाण्डभेदे च धनके ।
 समार्द्धिः पावके पुंसि क्रूरचक्षुषि तु त्रिषु ॥ ६५ ॥
 साधीयानतिवाढे स्यादतिसाधौ तु वाच्यवत् ।
 सिद्धरसो रसे पुंसि धातुप्रभृतिषु त्रिषु ॥ ६६ ॥
 सुमनाः पुष्पमालत्याः स्त्रियां ना धीरदेवयोः ।
 सुमेधास्तु स्त्रियां ज्योतिष्मत्यां त्रिषु सुबुद्धिनि ॥ ६७ ॥

(सप्तमकम्)

दिव्यचक्षुः सुगन्धस्य भेदे नाऽन्धे सुलोचने ।

स्यान्नभश्चमसश्चन्द्रे चित्तापूषेन्द्रजालयोः ॥ ६८ ॥

हिङ्गुनिर्यास इत्येव निम्बे हिङ्गुरसेऽपि च ।

(सषट्कम्)

हिरण्यरेताः पुंसि स्याद् दिवाकरहविर्भुजोः ॥ ६९ ॥

इति सान्तवर्गः ।

(हैकम्)

हः शिवे सलिले शून्ये धारणे मङ्गलेऽपि च ।

गगने नकुलीशे च रक्ते नाके च वर्ण्यते ॥ १ ॥

(हद्विकम्)

अहिर्वृत्रासुरे सर्पे पुंसीहोद्यमवाञ्छयोः ।

कुहूः स्त्री काकिलालापनष्टेन्दुकलदर्शयोः ॥ २ ॥

ग्रहोऽनुग्रहनिर्वन्धग्रहणेपु रणोद्यमे ।

सूर्यादौ पूतनादौ च सैहिकेयापरागयोः ॥ ३ ॥

ग्राहो ग्रहेऽवहारे च गुहः पाणमातुरे गुहा ।

सिंहपुच्छ्यां च गच्छे च पर्वतादेश्च गह्वरे ॥ ४ ॥

गृहं गृहाश्च पुंभूमि कलत्रेऽपि च सन्ननि ।

नाहस्तु बन्धने कूटे ग्राहो गजाङ्घ्रिपर्वणोः ॥ ५ ॥

वाच्यवन्निपुणे तर्के वहं पिच्छे दलेऽस्त्रियाम् ।

बहु स्यात् व्यादिसङ्ख्यासु विपुलेऽप्यभिधेयवत् ॥ ६ ॥

मही नद्यन्तरे भूमौ मह उत्सवतेजसोः ।

अथ मोहो नृलिङ्गः स्यादविद्यायाश्च मूर्च्छने ॥ ७ ॥

लोहोऽस्त्री शस्त्रके लौहे जाङ्गके सर्वतैजसे ।

वहः स्याद् वृषभस्कन्धे वाहे गन्धवहेऽपि च ॥ ८ ॥

वाहो भुजे पुमान् मानभेदाश्ववृषवायुषु ।

व्रीहिः सामान्यधान्ये स्यादाशुधान्ये तु पुंस्ययम् ॥ ९ ॥

व्यूहः स्याद् बलविन्यासे निर्माणे वृन्दतर्कयोः ।

सहो वले न खियां स्यात् स्त्रियान्तु नखभेपजे ॥ १० ॥

दण्डोत्पलामुद्रपर्णाकुमारोपृथिवीषु च ।

सिंहः कण्ठीरवे राशौ सत्तमं चोत्तरस्थितः ॥ ११ ॥

सिंही तु कण्टकार्या स्याद् वार्त्ताकौ वासकेऽपि च ।

स्नेहः स्यात् पुंसि तैलादिरसद्रव्ये च सौहृदे ॥ १२ ॥

(हत्रिकम्)

अन्यूहा नीलिकायां स्त्री कालकण्ठखगे पुमान् ।

आग्रहोऽनुग्रहासक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च ॥ १३ ॥

आरोहस्त्ववरोहे च वगरोहाकटावपि ।

आरोहणे गजारोहे दीर्घत्वे च समुच्छ्रये ॥ १४ ॥

उन्साहस्त्यमे सूत्रे कटाहः कर्मकर्परे ।

द्वीपस्य च प्रभेदे स्यात् तैलादेः पाकभाजने ॥ १५ ॥

जायमानविषाणाग्रमहिर्पाशावकेऽपि च ।

कलहं युधि वाटे ना खड्गकोपे च भण्डने ॥ १६ ॥

दात्यूहस्तु पुमान् कालकण्टचानकपक्षिणोः ।

निग्रहो भत्सेनेऽपि स्यान् मर्यादायाञ्च बन्धने ॥ १७ ॥

निर्यूहः शिखरे द्वारे निर्यासे नागदन्तके ।

निरूहा वस्तिभेदे स्याद्गृहशून्ये च निश्च्यते ॥ १८ ॥

प्रग्राहस्तु तृलासूत्रे वृपादिप्रग्रहेऽपि च ।

पटहो ना समारम्भे आनके पुत्रपुंसकम् ॥ १९ ॥

प्रवहस्तु वहिर्यात्रमातश्चिप्रभेदयोः ।

प्रग्रहस्तु तृलासूत्रे वन्द्यां नियमने भुजे ॥ २० ॥

हयादिरश्मौ रश्मौ च सुवर्णालुमर्द्धान्दे ।

प्रवाहस्तु प्रवृत्तौ स्यादपि स्रोतसि वारिणः ॥ २१ ॥

वराहः शूकरे विष्णौ मानभेदेऽद्रिमुस्तयोः ।

वागाही मातृभेदे स्याद् विश्वक्सेनाप्रयोपधा ॥ २२ ॥

राजार्हजोङ्गके क्लीवं राजयोग्येऽभिधेयवत् ।

विग्रहः कायविस्तारविभागे ना रणेऽस्त्रियाम् ॥ २३ ॥

विदेहः कायशून्ये स्याज्जन्तकान्वयभूमिपे ।
वेदेही रोचनासीतावणिकस्त्रीपिप्पलीषु च ॥ २३ ॥
सङ्ग्रहो बृहत्पुच्छे ग्रहसङ्क्षेपयोरपि ।
सुवहा शल्लक्येलापर्णीगोधापदीषु वीणायाम् ॥ २४ ॥
रास्नाशेफालिकयोः स्त्री सुखवाह्येऽन्यलिङ्गः स्यात् ।

(हवतुष्कम्)

अथग्रहो वृष्टिरोधे प्रतिबन्धे गजालिके ॥ २६ ॥
अभिग्रहोऽभिग्रहणेऽभियागेऽपि च गौरवे ।
भवरोहोऽवतरणेऽप्यारोह च लताद्रुमे ॥ २७ ॥
मश्वारोहाऽश्वगन्धायां स्त्रियां त्रिष्वद्वयाहके ।
उपनाहो वणालेपपिण्डे वाणानिवन्धने ॥ २८ ॥
उपग्रहः पुमान् वन्द्यामुपयागेऽनुकूलने ।
स्याद् गन्धवहा नासायां 'लिङ्गा मातरिश्चनि ॥ २९ ॥
तनूरुहन्तु लोम्नि स्यात् पतवे च तपुंसकम् ।
तमोऽपहः सहस्रांशुसृगाङ्गजिनवाहपु ॥ ३० ॥
प्रतिग्रहः स्वीकरणे सैन्यपृष्ठे पतद्ग्रहं ।
द्विजेभ्यो विविग्रहेषु तद्ग्रहे च ग्रहान्तरे ॥ ३१ ॥
परिग्रहः परिजने पन्थां स्वीकारमूलयोः ।
शापे परिवर्हो राजयोग्यद्रव्ये परिच्छिदे ॥ ३२ ॥
परावाहो जलाच्छवासे महीभृद्योग्यवस्तुनि ।
पितामहो विगिञ्चो स्यात् तातस्य जनकेऽपि च ॥ ३३ ॥
महासह मासवर्णामम्लानेऽपि च यागिति ।

(हपबकम्)

प्रपितामह इत्येव विधौ पितृपितामहे ॥ ३४ ॥

इति हान्तवर्गः ।

अथाव्ययानि ।

अथाव्ययानि वक्ष्यन्ते व्यक्तं पूर्वोदितैः क्रमैः ।

अकाराद्यन्तता चास्मिन् तस्मादप्यतिरिच्यते ॥ १ ॥

(अ)

अशब्दः स्यादभावेऽपि स्वल्पार्थप्रतिषेधयोः ।

अनुकम्पायाञ्च तथा वासुदेवे त्वनव्ययम् ॥ २ ॥

(आ)

आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्येऽनुकम्पायां समुच्चये ।

(इ)

इ खेदे च दपोक्तौ चापाकरणानुकम्पयोः ॥ ३ ॥

(ई)

ई विपादेऽनुकम्पायां लक्ष्म्यां पुनरनव्ययम् ।

(उ)

उ सम्बोधनगोप्तारानुकम्पानियागयाः ॥ ४ ॥

पदस्य पूरणे पादपूरणेऽपि च दृश्यते ।

(ऊ)

ऊ वाक्यारम्भरक्षानुकम्पास्वपि च दृश्यते ॥ ५ ॥

(ऋ)

ऋशब्दो गर्हणे वाक्ये देवाम्बायां त्वनव्ययम् ।

(ॠ)

ॠ वाक्यारम्भे रक्षायां वक्षःस्मृत्योरनव्ययम् ॥ ६ ॥

देवाम्बायां दनौ चापि भैरवे दनुजे गतौ ।

(लृ)

लृकारो देवताम्बायां भुवि कुध्रे च कीर्तितः ॥ ७ ॥

(लृ)

लृकारो देवताभ्यां स्यान्नाभ्यां त्वन्यपि मातरि ।

(ए)

ए स्मृतावप्यसूयानुकम्पामन्त्रणहृतिषु ॥ ८ ॥

(ऐ)

ऐशब्दो दृश्यते हृतौ स्मृत्यामन्त्रणयोरपि ।

(ओ)

ओ सम्बोधन आह्वाने स्मरण चानुक्ल्पने ॥ ६ ॥

(औ)

औशब्दः कथितो द्रुतौ तथा सम्बोधनेऽपि च ।

स्त्री तु विश्वम्भरायां स्यात् पुमांस्तु निस्वने स्मृतः ॥ १० ॥

(वैकम्)

कु पापे चेपदर्थे च कुत्सायाञ्च निवारणे ।

(कट्टिकम्)

धिक् भर्त्सने च निन्दायाम्

(कट्टिकम्)

मनागप्यल्पमन्दयोः ॥ ११ ॥

हिरक्शब्दो विनाथे च मध्याथेऽपि च दृश्यते ।

(गट्टिकम्)

अङ्ग सम्बोधने ह्य सम्भ्रमामृत्ययोरपि ॥ १२ ॥

(ङट्टिकम्)

माङ् सीमायामभिव्याप्तौ क्रियायोगेपदर्थयोः ।

(चेकम्)

चान्वाचये समाहारेऽप्यन्योन्याथे समुच्चये ॥ १३ ॥

पक्षान्तरे तथा पादपुङ्गेऽप्यवधारणे ।

(चट्टिकम्)

किञ्चागम्भे च साकले प्राक् पृथस्मिन्नवान्तरे ॥ १४ ॥

अग्रे प्रभातेऽतीते च देशे विकालयोरपि ।

(चट्टिकम्)

तिर्य्यक् तिरोऽर्थे वक्त्रे च विहङ्गादौ न्वनव्ययम् ॥ १५ ॥

ननुच प्रश्नदुष्टोक्तयोः सम्यक् दृढप्रशंसयोः ।

(ङट्टिकम्)

नञभावे निषेधे च स्वरूपार्थेऽप्यतिक्रमे ॥ १६ ॥

ईषदर्थे च सादृश्ये तद्विद्वत्तदन्ययोः ।

(ङट्टिकम्)

सुष्ठु प्रशंसनेऽपि स्यादत्यर्थे च निगद्यते ॥ १७ ॥

(उत्रिकम्)

अपष्टु निरवद्ये च शोभनार्थे च दृश्यते ।

(णचतुष्कम्)

अन्तरेणपदं विद्याद् विनामध्यार्थयोरपि ॥ १८ ॥

(तैकम्)

तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे ।

पक्षान्तरे नियोगे च प्रशंसायां त्वनिग्रहे ॥ १९ ॥

(तद्विकम्)

अतिशब्दः प्रशंसायां प्रकर्षे लङ्घनेऽपि च ।

नितान्तासम्प्रतिज्ञेपवाचकोऽप्येव दर्शितः ॥ २० ॥

अस्तु स्यादभ्यनुज्ञानेऽप्यसुयापोडयोरपि ।

प्रतिक्षेपे प्रशंसायां प्रकर्षे लक्षणेऽपि च ॥ २१ ॥

असम्प्रत्यर्थ उद्दिष्टमिति हेतौ प्रकाशने ।

निदर्शने प्रकार स्यान् परकृत्यनुकर्षयोः ॥ २२ ॥

समाप्ती च प्रकरणेऽप्युताऽन्यर्थविकल्पयोः ।

समुच्चये वितर्के च प्रश्ने च पादपूरणे ॥ २३ ॥

उत् स्यान् प्रश्ने वितर्के च चेत् कुत्सतप्रशंसयोः ।

पक्षान्तरेऽप्यसकल्ये जातुशब्दे विगर्हणे ॥ २४ ॥

कदाचिदर्थऽपि तथा नेत् विकल्पनिषेधयोः ।

प्रति प्रतिनिधावित्थम्भूताख्यानाभिमुख्ययोः ॥ २५ ॥

मात्रार्थभागवीप्सासु लक्षणप्रतिदानयोः ।

वतामन्त्रणसन्तोषखेदानुकोशविस्मये ॥ २६ ॥

स्वस्ति स्यान्मङ्गले पुण्येऽप्यार्शंसायामपि क्वचित् ।

स्वित् प्रश्ने च वितर्के च तथैव पादपूरणे ॥ २७ ॥

हन्त वाक्यारम्भखेदविषादहर्षसम्भ्रमे ।

(तत्रिकम्)

आगाद् दूरे समीपे च कश्चित् कामप्रवेदने ॥ २८ ॥

प्रश्ने हर्षे मङ्गले च किमुत प्रश्नतर्कयोः ।

विकल्पेऽतिशयेऽपि स्यात् तावत् मानेऽवधारणे ॥ २६ ॥

सम्भ्रमे च परिच्छेदे तथा कात्स्न्याधिकारयोः ।

पश्यत् स्याच्च प्रशंसायां विस्मये च निगद्यते ॥ ३० ॥

पश्चात् प्रतीच्यां चरमेऽप्यधिकारेऽपि दृश्यते ।

यद्वत् प्रश्ने वितर्के च यावत् कात्स्न्येऽवधारणे ॥ ३१ ॥

प्रशंसायां परिच्छेदे मानाधिकारसम्भ्रमे ।

पक्षान्तरे च शश्वत् स्यादनुप्रश्ने च मङ्गले ॥ ३२ ॥

पुराकल्पे सदायं च पुनरर्थं च दृश्यते ।

सकृत् सहैकवारं स्यात् साक्षात् प्रत्यक्षतुल्ययोः ॥ ३३ ॥

(तत्तुल्यम्)

महोबताऽनुकम्पायां खेदे सम्बाधनेऽपि च ।

पुरस्तात् प्रथमे प्राच्यामग्रतोऽर्थपुगार्थयोः ॥ ३४ ॥

(यद्विकम्)

अथाथो संशये स्यातामधिकारे च मङ्गले ।

विकल्पानन्तरप्रश्नकात्स्न्यारम्भसमुच्चये ॥ ३५ ॥

तथाऽभ्युपगमे पृष्टप्रतिवाक्ये समुच्चये ।

सदृशे निश्चयेऽपि स्याद् यथा तुल्याथमानयोः ॥ ३६ ॥

प्रशंसायां वृथा वन्धे निष्कारणे-

(यत्रिकम्)

अन्यथा पुनः ।

वितर्के चापराधे च सर्वथा हेतुवादयोः ॥ ३७ ॥

(दद्विकम्)

उद्प्रकाशे विभागे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु ।

प्राधान्ये वन्धने भावे मोक्षे लाभोर्ध्वकर्मेणाः ॥ ३८ ॥

यद् गृहीतविवधृत्योर्यदि गृहीतविकल्पयोः ।

(यद्विकम्)

अपि स्यादधिकारे चापीश्वरे च निगद्यते ॥ ३९ ॥

(नैकम्)

न स्यान्निषेधोपमयोर्नि निवेशभृशार्थयोः ।

नित्यार्थसंशयक्षेपकौशलोपरमेषु च ॥ ४० ॥
 सामीप्याश्रयदानेषु मोक्षान्तर्भावबन्धने ।
 राश्यधोभावविन्यासे नु विनर्कापमानयोः ॥ ४१ ॥
 विकल्पानुनयातीते प्रश्ने हेत्वपदेशयोः ।

(नद्विकम्)

अनु हीने सहाय च पश्चात्सादृश्येयोरपि ॥ ४२ ॥
 लक्षणेऽप्यभूताख्यानभागवीप्सास्वनुक्रमे ।
 आयामे च समीपे च किन्तु प्रश्रवितर्कयोः ॥ ४३ ॥
 चन विस्मये साकल्ये ननुप्रश्ने विनिग्रहे ।
 अनु प्रश्ने परकृतावधिकारे च सम्भ्रमे ॥ ४४ ॥
 आमन्त्रणेऽप्यनुनये प्रश्नानुज्ञावधारणे ।
 नानाशब्दे विनार्थेऽपि तथानेकोभयार्थयोः ॥ ४५ ॥
 स्थाने तु करणार्थे स्याद् युक्तसादृश्येयोरपि ।

(पद्विकम्)

अप स्यादपकृष्टार्थवर्जनार्थवियोगयोः ॥ ४६ ॥
 विपर्यये च विकृतौ चार्थे निर्देशहर्षयोः ।
 अपि सम्भावनाप्रशङ्कागर्हासमुच्चये ॥ ४७ ॥
 तथा युक्तपदार्थेऽपि कामकारक्रियासु च ।
 उप स्यादधिकार्थे च हीनार्थासन्नयोरपि ॥ ४८ ॥

(भद्विकम्)

अभीत्यभूतकथने चाभिमुख्याभिलाषयोः ।

(यैकम्)

मा चारणे विकल्पे च स्मातीते पादपूरणे ॥ ४९ ॥
 स्यान् मङ्गले परकृतौ

(भद्विकम्)

अमाऽन्तिकसहार्थयोः ।

आम् ज्ञाननिश्चयस्मृत्योक्तम् रोगेऽङ्गीकृतावाप ॥ ५० ॥
 प्रश्नेऽपि स्याद्भूम् रूपोक्तौ पृच्छायामोपक्रमे ।

प्रणवे चाभ्युपगमे चापाकृतौ च मङ्गले ॥ ५१ ॥
 कम् पादपूरणे तोषे मस्तके च सुखेऽपि च ।
 किम् कुत्सायां वितर्के च निषेधप्रश्नयोरपि ॥ ५२ ॥
 किम् सम्भावनायां स्याद् विमर्शं चापि दृश्यते ।
 नाम कोपेऽभ्युपगमे विस्मये स्मरणेऽपि च ॥ ५३ ॥
 सम्भाव्यकुत्साप्राकाश्यविकल्पेऽपि च दृश्यते ।
 सम् कल्याणे सुखे सन्तु शोभनार्थसमार्थयोः ॥ ५४ ॥
 सङ्गाधे च प्रहृष्टार्थं मामि निन्दार्थयोर्मतम् ।
 हम् रूपोक्तावनुनये हम् स्मृतावप्यपाकृतौ ॥ ५५ ॥
 अनुप्रश्नेऽभ्यनुज्ञायां हम् स्यात् प्रश्नवितर्कयोः ।

(मन्त्रिकम्)

अलम् भूषणपर्यातिवारणेषु निरर्थके ॥ ५६ ॥
 शक्तावेवम् प्रकारे स्यादङ्गीकारेऽवधारणे ।
 अनुप्रश्ने परकृतावुपमापृच्छयोरपि ॥ ५७ ॥
 कथम् हर्षे च गर्हायां प्रकाशार्थं च सम्भ्रमे ।
 प्रश्ने सम्भावनायाञ्च कामम् चाऽनुमतौ स्मृतम् ॥ ५८ ॥
 प्रकामे चाप्यसूयायां तथाऽनुगमनेऽपि च ।
 जोषम् सुखे प्रशंसायां तृष्णीलङ्घनयोरपि ॥ ५९ ॥
 नृनन्तु निश्चिते तर्के स्मरणे वाक्यपूरणे ।
 परम् नियोगे क्षेपे च प्राध्वम् नर्मानुकूलयोः ॥ ६० ॥
 सत्यम् प्रश्नेऽभ्युपगमे-

(मचतुष्कम्)

ऽवश्यम् नित्यप्रयत्नयोः ।

अभीक्ष्णम् मुहुश्चान्ते शीघ्रप्रकर्षयोरपि ॥ ६१ ॥
 इदानीम् वाक्यभूषायां सम्प्रत्यर्थं च दृश्यते ।
 तद्दिनम् दिनमध्ये स्यात् तथैव प्रतिवासरे ॥ ६२ ॥
 साम्प्रतम् चाधुनार्थं स्यादुचितार्थं च दृश्यते ।

(यद्विकम्)

अयि प्रदानानुनययोस्तथा सम्बोधनेऽपि च ॥ ६३ ॥

अये क्रोधे विषादे च सम्भ्रमे स्मरणेऽपि च ।

दिष्ट्या हर्षे मङ्गले च पश्यशब्दस्तु विस्मये ॥ ६४ ॥

प्रशंसायामपि तथा

(यत्रिकम्)

समयाऽन्तिकमध्ययोः ।

(रैकिकम्)

प्र प्रकर्षे गताद्यर्थेऽपि-

(रद्विकम्)

अरेऽपाकृत्यसूययोः ॥ ६५ ॥

उर्य्युगं चाणुभौ शब्दौ विस्तारेऽङ्गीकृतावपि ।

दुर्निपेधे च कष्टे च निर्निर्णयनिपेधयोः ॥ ६६ ॥

परि स्यात् सर्वतोभावे वर्जने व्याधिशेषयोः ।

इत्थम्भूताख्यानभागवीप्सालिङ्गनलक्षणे ॥ ६७ ॥

दोषाख्याने निरसने पूजाव्याप्त्योश्च भूषणे ।

परा विमोक्षप्राधान्यप्रातिलोभ्येषु धर्षणे ॥ ६८ ॥

आभिमुख्ये भृशार्थे च विक्रमे च गतौ वधे ।

पुरा पुराणे निकटे प्रबन्धार्तीतभाविषु ॥ ६९ ॥

स्वः प्रेत्य व्याप्ति नाके चापि-

(रत्रिकम्)

अन्नः स्वीकारमध्ययोः ।

अन्तरा तु विनार्थे स्यान्मध्यार्थनिकटार्थयोः ॥ ७० ॥

उर्य्यर्य्यररी च विस्तारेऽङ्गाकृतौ त्रयम् ।

नकिर्निपेधापमयोः प्रादुः प्राकाश्य इष्यते ॥ ७१ ॥

सम्भाव्ये च प्रवृत्तौ च पुनरप्रथमे मतम् ।

अधिकारे च भेदे च तथा पक्षान्तरेऽपि च ॥ ७२ ॥

(लद्विकम्)

विलशब्दस्तु वार्त्तायां सम्भाव्यानुनयार्थयोः ।

खलु स्याद् वाक्यभूषाणां जिज्ञासायाञ्च सान्त्वने ॥ ७३ ॥
वीक्ष्यमाननिषेधेषु पूरणे पदवाक्ययोः ।
(द्वैकम्)

वा स्याद् विकल्पोपमयोर्वितर्के पादपूरणे ॥ ७४ ॥
समुच्चये च विस्त्रम्भे तनार्थातीतयोरपि ।
वै स्यात् सम्बोधने पादपूरणेऽनुनयेऽपि च ॥ ७५ ॥
वि निग्रहे नियोगे च तथैव पादपूरणे ।
निश्चयेऽसहने हेतावव्याप्तिविनियोगयोः ॥ ७६ ॥
ईषदर्थं परिभवे शुद्धावाल्गव्यनेऽपि च ।
विज्ञाने-

(वद्विकम्)
अथैव चौपम्ये नियोगे वाक्यपूरणे ॥ ७७ ॥
अवधारणे च चारनियोगे च विनिग्रहे ।
(षड्विकम्)
उषा रात्रौ तदन्ते च दोषा रात्रौ च तन्मुखे ॥ ७८ ॥
ङ्क्षुम शीघ्रे भृशार्थं च
(षड्विकम्)

निकषाऽन्तिकमध्ययोः ।
(सैकम्)
सु पूजायां भृशार्थानुमतिरुच्छ्रसमृद्धिषु ॥ ७९ ॥
(सड्विकम्)

आस् स्मरणेऽपाकरणे कोपसन्तापयोरपि ।
ईस् दुःखभावने कोपे निस् निषेधे च निश्चये ॥ ८० ॥
साकल्यातीतयोर्भोस्तु सम्बोधनविषादयोः ।
(सत्रिकम्)

अञ्जसाशब्द आख्यातस्तत्त्वतूर्णार्थयोरपि ॥ ८१ ॥
तिरोऽन्तर्द्धौ तिर्य्यगर्थे नौचैः स्वैराल्पयोर्मतम् ।
पुरोऽग्रे प्रथमे भूयोऽधिकारे च पुनः पुनः ॥ ८२ ॥

मिथोऽन्यान्ये रदोऽर्थे च शनैः स्वैरे शनैश्चरे ।

(सवतुष्कम्)

अभितः शीघ्रसाकल्यसम्मुखोभयनोऽन्तिके ॥ ८३ ॥

अग्रतः प्रथमे चाग्रे पुरतः प्रथमाग्रयोः ।

पूर्वेष्टुः प्रातःकाले स्यात् तथैव धर्मवासरे ॥ ८४ ॥

(हेकम्)

ह स्यात् सम्बोधने पादपूरणे च विनिग्रहे ।

नियोगे च क्षिपायां स्यात् कुत्सायामपि दृश्यते ॥ ८५ ॥

हा विपादे च शोके च कुत्सादुःखार्थयोरपि ।

हि पादपूरणे हेतौ विशेषेऽप्यवधारणे ॥ ८६ ॥

प्रश्ने हेत्वपदेशे च सम्प्रमासूययोरपि ।

ही दुःखे हेतावाग्यातो विपादे विस्मयेऽपि च ॥ ८७ ॥

हे सम्बोधन आह्वानेऽप्यसूयादौ च दृश्यते ।

हं सम्बोधन आह्वाने होहौशब्दौ तथैतयोः ॥ ८८ ॥

(द्विकम्)

अह प्रशंसाक्षिपयोनियोगे च विनिग्रहे ।

अहो धिगर्थं शाके च करुणार्थविषादयोः ॥ ८९ ॥

सम्बोधने प्रशंसायां विस्मये पदपूरणे ।

असूयायां वितर्के स्यादाह क्षेपनियोगयोः ॥ ९० ॥

आहो प्रश्ने वितर्के च सह साकल्य इष्यते ।

विद्यमाने च सादृश्ययोगपद्यसमृद्धिषु ॥ ९१ ॥

सम्बन्धे च तथा हीहीशब्दौ विस्मयहास्ययोः ।

हेह सम्बोधने हूतौ होहौशब्दौ तथैतयोः ॥ ९२ ॥

(द्विकम्)

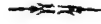
अहहेत्यद्भुते खेदे परिकलेशप्रकर्षयोः ।

सम्बोधनेऽपि चाताहो परिप्रश्नविचारयोः ॥ ९३ ॥

अव्ययानेकार्थवर्गः समाप्तः ।

उपसंहारः ।

चत्पलिनीशब्दार्णवसंसारवर्तनाममालाख्यान् ।
भागुरिवरुचिशाश्वतवोपालितरन्तिदेवहरकोषान् ॥
उमरशुभाङ्कहलायुधगोवर्धनरभसपालकृतकोषान् ।
रुद्रामरदत्ताजयगङ्गाधरधरणिकोपांश्च ॥
हारावल्यभिधानं त्रिकाण्डशेषं च रत्नामालां च ।
अपि बहुदोषं विश्वप्रकाशकोषं च सुविचार्य ॥
वाग्भटमाधववाचस्पतिधर्मव्याडितारपालाख्यान् ।
अपि विश्वरूपविक्रमादित्यनामलिङ्गानि सुविचार्य ॥
कान्यायनवामनचन्द्रगोमिरचितानि लिङ्गशास्त्राणि ।
पाणिनिपदानुशासनपुराणकाव्यादिकं च सुनिरूप्य ॥
षट्शतगाथाकोषप्रणयनविख्यातकौशलेनाऽयम् ।
मेदिनिकरेण कोषः प्राणकरसूनुना रचितः ॥

इति श्रीप्राणकरसूनुश्रीमेदिनिकरनिर्मितौ नानार्थशब्द-
कोशाख्यो मेदिनीकोशः समाप्तः ।

॥ श्रीः ॥
मेदिनीकोशस्य—
शब्दानुक्रमणिका ।

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
अ			अप्रतप्	१८६	८४	अज	२९	२
अंशु	१६२	२	अव	२६	१	अजिर	१३०	१०९
अंशुक	४	४३	अवृण्या	११७	६८	अज्ञ	३३	१
अंशुमती	६८	१८५	अङ्गपाली	१५५	१४८	अज्ञान	८४	२६
अशुमान्	६८	१८४	अङ्कुर	१३०	१०८	अज्ञाना	८४	२७
अर्हति	६०	८७	अङ्ग	१७९	१२	अज्ञानी	८४	२७
अ	१७८	१	अङ्ग	२१	२	अज्ञानि	१४९	६०
अकृपा	१४०	२४५	अङ्गज	३०	१९	अज्ञप्ता	१८५	८१
अक्ष	१६५	२	अङ्गति	६०	८६	अट्ट	३३	१
अक्षत	६०	८०	अङ्गद	७५	१७	अणि	४५	२
अक्षर	१३०	१०९	अङ्गदा	७०	१८	अणु	४५	२
अक्षमाला	१५५	१४७	अङ्गन	८४	२९	अणुक	४	४२
अक्षीव	१५९	३०	अङ्गना	८४	२९	अण्ड	४०	१
अग	२१	२	अङ्गार	१३०	१०८	अण्डज	३१	१८
अगस्त्य	११८	७०	अङ्गारक	१४	१७५	अण्डीर	१३०	११०
अगस्ति	६०	८५	अङ्गारिका	१४	१७५	अति	१८०	२०
अगाध	८०	२७	अङ्गारित	६७	१८०	अतिगण्ड	४३	३८
अगुरु	१३०	१११	अङ्गारिणी	५१	९०	अतिथि	७३	१८
अगौक्म्	१७३	४९	अङ्गुली	१४९	५९	अतिबल	१५५	११८
अग्नि	८२	१	अङ्गि	१२३	६	अतिमुक्त	६७	११३
अग्निमुख	२०	१३	अचल	१४९	५९	अतिमर्जन	९९	१२७
अग्निहोत्र	१४०	२४७	अचला	१४९	५९	अत्यय	११७	६७
अग्र	१२३	३	अच्छ	२९	१	अस्याहित	६७	१८१
अग्रजन्मन्	१९	१२९	अच्युत	५९	७९	अत्यूहा	१७६	१३

शब्दानुक्रमाणिका ।

२

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
अथ	१८१	३६	अनुत्तर	१६९	६०	अन्वामन	९५	५३
अथर्वन्	९५	६४	अनुत्तर	१५०	२४१	अप	१८२	४३
अथर्वणि	५१	९०	अनुपमा	११२	८१	अपचिति	६८	१८२
अद्स्	१७९	१५	अनुबन्ध	८१	४१	अपत्य	११७	७०
अद्रि	१२३	६	अनुबन्धा	८२	४२	अपदेश	१६४	३१
अधम	१११	२९	अनुभाव	१६१	५५	अपध्वंस	१७३	४८
अधर	१२०	१०५	अनुमति	६८	१८६	अपभ्रंश	१६५	३१
अधि	११२	२९	अनुवासन	९५	१२९	अपर	१३०	१०४
अधिक्षिप्त	६८	१८४	अनुशय	१५१	११५	अपराजित	७१	२३१
अधिवास	१७३	४५	अनुष्ठुम्	१०८	२५	अपलाप	१०३	५३
अधिष्ठान	९५	६०	अनृक	४	४३	अपवर्ग	२५	५१
अध्यक्ष	१६७	२९	अनूवान	९४	६०	अपवर्जन	९९	१२८
अध्याख्य	४४	११	अनूप	१०२	१३	अपवाद	७७	४५
अध्यूढ	४४	६	अनृत	५९	७८	अपवृत्त	१८०	१८
अध्वर	१३०	१०५	अनेङ्गमूक	१८	२२४	अपमन्य	१२१	११७
अध्ववा	८५	३५	अन्त	५४	२	अपहव	१६१	५३
अनघ	५६	६	अन्तः	४८४	७०	अपाङ्ग	५३	५८
अनङ्ग	५३	२८	अन्तर	१२०	१०५	अपाचान	९४	६०
अनन्त	६०	८९	अन्तरा	१८४	७०	अपान	८४	२८
अनन्ता	६०	८२	अन्तरेण	१८०	१८	अपावृत्त	६७	१०१
अनन्तम्	६०	८३	अन्तर्गत	६७	१७५	अपि	१८२	५७
अनय	११७	६७	अन्तर्शय	२१	११५	अपोगण्ड	८३	३१
अनल	१४९	५३	अन्तावसायी	१५१	१५२	अञ्ज	८०	३
अनिमेष	१६९	४९	अन्तिक	४	५४	अञ्ज	७४	५
अनिरुद्ध	८५	२५	अन्तिका	४	५४	अञ्चि	७८	५
अनिल	१४१	५७	अन्तवामा	१००	१२०	अभया	११८	६९
अनीक	४	४५	अन्तः	७१	२	अभाव	१५९	३१
अनीकम्य	७३	६५	अन्ध	७९	३	अभि	१८२	४९
अनीकिनी	९८	६२	अन्धिका	४	४६	अभिग्या	११५	६५
अनु	१८२	४४	अन्न	१२	५	अभिग्रह	१४७	२७
अनुकष	१६९	४८	अन्य	११३	८	अभिजन	१८	६२

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
अभिजात	६७	१८२	अम्बरोष	१६९	४८	अर्थपति	६७	१७७
अभितम्	१८६	८३	अम्बुष्ट	३९	११	अर्थी	८६	३०
अभिनिष्णान	१८०	१३०	अम्बुष्टा	३९	११	अर्थ्य	११३	३
अभिनीत	६७	१८२	अम्बिका	४	४६	अदित	५९	७९
अभिपन्न	९४	६	अम्बुज	३९	११	अर्द्ध	७८	२
अभिपत्	१४०	२४१	अम्बल	१४६	२	अर्द्धचन्द्र	१४०	२४७
अभिपद	७७	४६	अम्बलान	८६	३२	अर्द्धेन्दु	७६	{ १८ १९
अभिमान	९४	६२	अम्बलिका	६	४६	अर्द्धे	७६	१९
अभियुक्त	६७	१८३	अभयन	८४	२८	अर्भक	६	४७
अभिरूप	१०३	२३	अयि	१८४	६३	अर्यमन्	९६	६२
अभिशास्ति	६८	१८६	अये	१८४	६४	अर्य्य	११३	६
अभिषङ्ग	२६	५२	अयोग	२३	२७	अर्वती	६०	८६
अभिषव	१६१	५६	अर	१२३	३	अर्वा	८२	३६
अभिपु	१६७	३०	अरणि	४७	३४	अशीघ्र	८६	३०
अभिष्यन्द	७७	४३	अरत्ति	८६	३४	अशीघ्री	८६	३२
अभिहार	१४०	१४६	अराल	१४९	५८	अर्ह	६०	८४
अर्भक	४	४१	अरिष्ट	{ ३६ ३६	{ ३२ ३३	अर्हन्त	६०	८६
अर्भक्षण	४७	३६	अरुग	४७	३३	अलका	४	४१
अर्भक्षणम्	१८३	६१	अरुणा	४०	३४	अलङ्कार	१४०	२४२
अभ्यास	१७१	१६	अरुक्कर	१४०	२४०	अलम्	१८३	६६
अभ्यागम	११२	६८	अरे	१८४	६६	अलम्बुष	१६९	५९
अभ्युपगम	११२	६३	अर्गला	१४९	५८	अलर्क	४	४७
अभ्र	१२३	६	अर्घ	२६	२	अलसा	१७१	१४
अमर	१३०	१०३	अर्घपारावत	७१	२२६	अलि	१४६	५
अमरापुष्प	१०४	३०	अर्घ्य	११३	४	अलिपक	१४	१७४
अमल	१४९	६०	अर्चा	२७	१	अलिमक	१४	१७४
अमा	१८२	५०	अर्चि	१७१	१६	अलीक	४	४२
अमृत	५९	७७	अर्जुन	८४	३०	अवगीत	६७	१४९
अमृता	५९	५८	अर्जुनी	८४	३१	अवग्रह	१७७	२०
अमोघ	२६	७	अर्थ	७२	२	अवग्रहण	६३	११२
अम्बर	१३०	१०७						

शब्दानुक्रमणिका ।

४

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
अवट	३५	३१	अशिर	१३०	११०	आकर	१३०	११२
अवर्तस	१७३	४८	अशोक	४	४०	आकल्पक	१४	१७६
अवतार	१४०	२४३	अश्व	१६७	३	आकार	१२१	११५
अवतारण	५३	११३	अश्वतर	१४०	२४६	आकृति	६१	९५
अवदात	६७	१७८	अश्वत्थ	७३	१५	आक्षेप	१०२	१४
अवदान	१४	६१	अश्वत्या	७३	१५	आक्षेपक	१५	१७७
अवधि	८०	२६	अश्वारोहा	१७७	२८	आध्वनिक	१५	१७७
अवश्य	११८	७१	अश्वीय	११७	६८	आखुपर्णा	१५४	१२४
अवध्वस्त	६७	१८४	अष्टापद	७७	४४	आख्यात	६०	८७
अवर	१३०	१०७	अष्टापदी	७७	४४	आगम	१११	३९
अवरोध	८१	४०	अमन	८४	२९	आगम्	१७१	१६
अवरोह	१७७	२७	अमनि	८५	३३	आग्रह	१७६	१३
अवलम्ब	९४	५९	असिकनी	८५	३३	आघात	६०	८८
अवलम्ब	१०३	२३	अमिषत्र	१४०	२४५	आह	१७९	१३
अवलोकित	७१	२३०	अमुरा	१३०	११२	आचित	६०	८९
अवश्य	१८३	६१	अमुक्	३१	२०	आच्छादन	९५	६७
अवश्याय	१०१	११६	अस्त	५४	२	आच्छरितक	१८	२२५
अवष्टब्ध	८१	४०	अस्तु	१८०	२१	आजि	३०	३
अवष्टम्भ	१०८	२५	अश्मन्तक	१४	१७६	आडम्बर	१४०	२४८
अवसर	१४०	२४४	अस्त्र	१२३	५	आदका	५	४०
अवसाय	१२१	११६	अस्त्र	१२३	५	आतङ्क	५	५०
अवसित	६७	१७७	अस्त्रण	१००	१३	आतङ्गन	१५	६६
अवस्कार	१४०	२४४	अह	१८६	८९	आतपण	५१	९१
अवहार	१४०	२४४	अहल्या	११८	७२	आतिथ्य	११८	७३
अवि	१५७	२	अहह	१८६	९३	आत्मवीर	१४०	२४८
अबेल	१४९	६१	अहि	१७५	२	आत्मभु	१०७	११
अबेला	१४९	६१	अहिभुग्	३०	३०	आत्मघोनि	९५	६९
अव्य	११३	३	अहिद्विद्	१६९	५०	आत्मा	८५	३८
अव्यक्त	६०	८०	अहोषत	१८१	३४	आत्रेय	११७	७४
अव्यय	७३	१५	आ	१७८	२	आदर्श	१६३	१६
अव्यय	११७	७१	आ	१७८	२	आदान	८५	३७

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
आदित्य	११८	५४	आराद्	१८१	२८	आसत्ति	६१	९०
आदिष्ट	३६	३३	आराधन	१५	६७	आसन	८५	३६
आदानव	१६१	५७	आरु	१२३	८	आसना	८६	३७
आहन	६०	८९	आरोह	१७३	१४	आसन्द	७६	२०
आधि	७९	३	आरोहण	५१	९१	आसार	१०१	११३
आधार	१३१	११३	आर्त्तव	१५९	३१	आसुतीवल	१५७	१२८
आध्मात	६०	८८	आर्ति	५४	३	आस्कन्दन	९५	६८
आनक	५	४७	आर्द्रा	१२३	७	आस्था	७२	३
आनद्ध	८०	२७	आलान	८५	३९	आस्पद	७३	५०
आनर्त	६०	९१	आलि	१४२	५	आस्फोन	६०	५
आपन्न	८५	३८	आलु	१४५	३	आस्फोता	६१	९३
आपात	६०	८७	आलोक	५	४८	आह	१८६	९०
आप्लुत	६०	८९	आवते	६०	९२	आहन	६०	५
आवद्ध	८०	२८	आवाप	६०२	१४	आहव	१८५	३८
आभाल	१४९	६१	आविद्ध	८८	२८	आहार	१३१	११४
आभोग	२३	२९	आवेशन	९०	६८	आहो	१८६	९१
आम्	१८३	५०	आशय	११८	७३	आहिक	५	७०
आम	१०८	२	आशर	१३१	११४	इ	१७८	३
आमिष	१६७	३१	आशा	१६२	५	इक्षुगन्ध	८२	४५
आमोद	७६	२१	आशाबन्ध	८२	४५	इक्ष्वाकु	७	७५
आम्लो	१४५	७	आशितम्भव	१६२	६५	इज्या	११३	३
आयति	१६०	८४	आशीम्	१७१	१६	इडा	४०	
आयत्	१६१	९५	आशु	१६२	२	इत्थम्	१८४	६३
आयत्त	१६३	१०	आशुग	२४	३०	इत्थरा	१३१	१२०
आयत्ति	६१	९४	आश्वन्त	६०	१३	इदानीम्	१६४	६०
आयस्त	६१	९३	आश्रम	१११	३९	इन	८०	
आयुष्मान्	६८	१८७	आश्रयाश	१६४	३२	इन्द्रावर	१८०	३
आयोग	२४	२९	आश्रव	१५९	३२	इन्द्रावरा	२४	१६
आयोधन	९५	६७	आश्वाम	१७१	१६	इन्द्र	१२३	१
आरम्भ	१०६	१०	आपाट	४४	६	इन्द्रा	१२३	
आरा	२३	७	आस्	१८५	८०			

शब्दानुक्रमिका ।

६

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
इन्द्राणी	४७	३७	उडङ्गीश	१६३	१७	उदास्थित	६८	१८८
इन्द्रा	११३	६	उत्	१८०	२४	उदित	६१	१००
इरा	१०३	९	उताहो	१८६	९३	उद्भव	१४०	२४९
इला	१२५	४	उत्तम	६९	९७	उद्बुल	१५५	१४०
इल्लिलाः	१४९	६२	उत्तरा	१३१	१९८	उद्बुलपाल	१५७	१६९
इष्ट	३३	२	उत्तम्य	१६०	१४	उद्बुल	१४०	२६९
इष्टगन्ध	८५	४३	उत्तमा	१९९	४०	उदाम	१९९	४०
इष्टि	३३	३	उत्तम	१६०	१८	उद्ग्राहित	६८	१८९
इष्टवाम	१७१	१७	उत्तान	८५	४०	उद	२६	२
इ	१७८	४	उत्ताल	१४९	६४	उद्धान	६९	९०
ईक्षण	४७	३६	उत्थान	८५	४९	उद्गम	६९	९५
ईति	८४	४	उत्थित	६९	१९	उद्भव	१५९	३२
ईरिग	४९	३६	उत्कर्लक	१०	१७६	उद्धान	८५	४३
ईश	१६२	३	उत्क्षेपण	६९	९२	उद्घृत	६९	९
ईशा	१६२	२	उत्पत्तन	६५	७०	उद्घट	३२	३२
ईशान	८५	४०	उत्पली	१४९	६२	उद्यान	८५	४२
ईश्वर	१३९	१९६	उत्फुल्ल	१४९	६४	उद्गध	७३	१७
ईश्वरी	१३९	१९६	उत्तर्ग	२४	३९	उद्घर्तन	९७	७१
ईम	१८५	८०	उत्तव	१६०	३३	उद्धान्त	६९	१०२
ईहामृग	२५	५२	उत्तमादन	९५	७०	उद्धान्त	९५	७२
उ	१७८	४	उत्तमाह	१०५	१२	उद्देश	२४	३०
उग्र	१२३	९	उत्तमेव	८०	२९	उद्घ	८२	२
उग्रगन्धा	८२	४५	उद्	१९९	३८	उत्तमन	६९	१०९
उचित	६९	९८	उद्गन्त	६९	९६	उत्तमाय	७३	९६
उच्चिद्धट	३७	५७	उदय	१९८	७५	उप	१८२	४८
उच्छित	६९	१०८	उदयत	९५	७९	उपकार	१४०	२६९
उच्छ्रवाम	१७९	१७	उदरयि	७४	२९	उपकारिका	९८	२२
उज्जृम्भित	६८	१०	उदर्क	५	५९	उपकार्या	१२९	१९८
उज्ज्वल	१४९	६३	उद्गि	१७३	४९	उपक्रम	१९२	५९
			उद्गान	८५	४२	उपगम	१९२	५९
			उद्गार	१३९	१९७	उपग्रह	१७७	२९

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
उपचित	६८	१९०	उल्लाघ	२६	७	कक्षर	१३१	१११
उपताप	१०३	२४	उल्लिखित	६८	१८९	कृत	५४	८
उपदेश	१६४	३३	उल्लेख	५	५१	कृति	५४	५
उपधान	९५	६१	उप	१६५	४	कृतु	५४	८
उपधुपित	५१	२३२	उपस्	१७१	१९	कृद्	७९	४
उपनाह	१७७	२८	उषा	१८५	७८	कृद्धि	७९	५
उपनिषद्	७८	५६	उषा	१६५	४	कृषभ	१०७	११
उपप्लव	१६१	५७	उषित	६१	९६	कृषभध्वज	३२	३६
उपरक्त	६८	१९१	उष्ण	४५	३	कृषि	१५६	६
उपराग	२२	५३	उष्णीष	१६७	३२	कृष्यप्रोक्ता	६८	१०५
उपल	१४९	६३	उष्मक	५	५२	कृ	१७८	६
उपलब्धि	८२	४४	उष्ट्रिका	५	६२	कृ	१७८	६
उपमत्ति	५८	१९१	उष्ट्री	१२३	१०	कृ	१७८	६
उपसम्पन्न	१००	१११	उद्य	१२३	१०	कृ	१७८	६
उपसर्ग	२५	५४	ऊ	१७८	५	कृ	१७८	६
उपस्थ	७३	१२	ऊ	१७८	५	कृ	१७८	६
उपस्पृश	१६५	३२	ऊति	५४	५	कृ	१७८	६
उपस्पृशन	१००	१३१	ऊम्	१८३	५१	कृ	१७८	६
उपह्वर	१४०	२५०	ऊरी	१८४	५१	कृपद	७७	४६
उपाकृत	६८	१८८	ऊरी	१८४	६६	कृकण्डल	१५५	१६९
उषाधि	८१	२९	ऊरी	१८४	५१	कृकाय	१३१	१५०
उषाय	११८	७६	ऊर्ज	३०	४	कृकाष्ठीला	१५५	१४६
उषासन	९५	७२	ऊर्णा	४५	३	कृडमुक	१५	१७८
उषाशु	१६३	१७	ऊर्णाथु	११८	७६	कृत	५४	६
उषाहित	६८	१८७	ऊर्णव	१५७	३	कृतु	५४	१००
उषोह	४५	५	ऊर्म	१०८	३	कृतस्	१७१	१९
उम्	१८३	५०	ऊर्मिका	५	५३	कृव	१८५	७६
उमा	१०८	२	ऊष	१६५	५	कृवणी	४७	२७
उररी	१८४	७१	ऊषण	४७	२६	कृ	१७१	९
उरस्	१७१	१९	ऊ	१७८	६	कृ	१७१	९
उरी	१८४	६३	ऊ	१७८	६	कृ	१७१	९
उवरा	१३१	११७	ऊ	१६६	६	कृ	१७१	९

शब्दानुक्रमिका ।

८

शब्दाः	पृ०	दलो०	शब्दाः	पृ०	दलो०	शब्दाः	पृ०	दलो०
भा	१७१		कञ्चुक	६	६२	कत्तुण	४७	३८
भोक्स्	१७१	२०	कञ्चुकि	६	६३	कथम्	१८३	५८
भोष	२६	२	कञ्ज	३०	४	कथाप्रमङ्ग	२६	८७
भोजप्	१७१	२०	कञ्जर	१३१	१३४	कदन	८२	४७
भोह	१३३	११	कट	३३	३	कदम्ब	१०५	९
भोदन	८५	४३	कटक	५	५६	कदर	१३१	१३१
भोल्ल	१४५	४	कटवाटक	७८	३२	कदला	१५०	{ ७० ७१
भौ			कटप्र	१३२	१३१	कदली	१५०	{ ७० ७१
भ्री	१७१	१०	कटभङ्ग	२५	५४	कट्टु	१२३	१२
भौचित्य	१४८	७७	कटभी	१०७	१४	कनक	५	५३
भौदुम्बर	१४०	२५२	कटम्भरा	१४१	२५६	कनिष्ठ	३९	१२
भौशीर	१३१	१२०	कटाह	१४६	१५	कनोनिका	१५	१८१
क			कटित्र	१३१	१२६	कनीयम्	१७३	८०
क	२	१६	कटी	३३	४	कन्था	७२	३
ककुद्	७६	३२	कटु	३३	४	कन्द	७४	३
ककुद	७६	३२	कटुकन्द	७७	४६	कन्दर	१३२	१३२
ककुम्	१०७	१३	कटुका	५	५७	कन्दराल	१५६	१५१
ककुभ	१०७	१३	कट	३८	१	कन्दल	१५०	६९
कक्ष	१६६	७	कठिन	८६	४५	कन्दली	१५०	७०
कक्ष्या	११३	१०	कठिनी	८६	४५	कन्धर	१३१	१३३
कक्ष्यावेक्षक	१८	२२६	कठिलक	१५	१७०	कन्धरा	१३१	१३३
कङ्कण	४८	४०	कडार	१३२	१३०	कन्था	११३	७
कच	२७	१	कण	४५	५	कर्प	७६	२३
कचा	२७	२	कणा	४५	५	कर्पक	१५	१७१
कचाकु	६	६१	कणिका	६	६१	कर्पाल	१५०	७२
कचर	१३२	१२९	कणीची	२८	१३	कर्ष	१०२	२
कच्छ	२९	२	कणेर	१३२	१२९	कपिला	१४१	६६
कच्छपी	१०३	१६	कण्टुक	५	५८	कपिश	१६३	१८
कच्छुर	१३२	१२७	कण्ट	३८	२	कपीतन	९५	७३
कच्छुरा	१३१	१२६	कण्डाला	१५०	७२	कपोत	६१	१०३
			कणव	१५७	५			

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
कबन्ध	८१	३०	कर्कश	१६३	१८	कलहंस	१७३	६०
कम्	१८३	५२	कर्कोटक	१७	१८०	कला	१४५	९
कमठ	३९	१२	कर्ण	४५	४	कलानुनादा	१०१	१५०
कमण्डलु	१५६	१५१	कर्णपूर	१४१	२५४	कलाप	१०३	१५
कमन	८७	४४	कर्णिका	६	६०	कलापी	९५	७३
कमल	१४९	६५	कर्णिकार	१४१	२५४	कलि	१४५	६
कमला	१४९	६५	कर्णेंद्रु	७६	२३	कलिकार	१४१	२५८
कम्पन	८६	४४	कर्त्तन	८६	४०	कलिङ्ग	२४	३६
कम्बल	१५०	६७	कर्ता	५४	८	कलित	६१	१००
कम्बु	१०४	२	कर्तृ	३६	३५	कलुप	१६८	३१
कम्बोज	६१	२०	कर्तर	१३१	१२३	कल्लोल	१५०	८३
कम्भोल	१५०	८०	कर्वा	१३१	१२२	कलक	२	१५
कर	१२३	१२	कर्वाग	१३१	१२२	कल्प	१०२	५
करक	५	५०	कर्मा	८६	४७	कलमप	१६७	३३
करङ्क	५	५९	कर्मकर	१४१	२५२	कलमाप	१६८	३३
करज	३१	२१	कर्मफल	१५५	१५०	कलय	११३	८
करट	३६	३७	कर्मार	१३२	१२८	कल्याण	४७	४०
करण	४७	३८	कर्वर	१३१	१२५	कवच	२८	१३
करण्ड	४२	२७	कवरी	१३१	१२०	कवर	१३२	१२३
करभ	१०७	१४	कर्ष	१६६	८	कवरी	१३२	१२४
करवीर	१४१	२५०	कर्ष	१६६	९	कवि	१५७	७
करहाट	३७	८७	कल	१४५	६	कशिपु	१०३	११
कशल	१५०	६८	कलकण्ठ	४०	१७	कश्यप	११०	५
कशीर	१३१	१२५	कलकल	१५५	१५०	कशयप	१०३	१०
कशीरी	१३१	१२५	कलङ्क	६	५९	कषाय	११८	५०
करुण	४७	३७	कलघोत	१६८	१९४	कष्ट	३४	६
करुणा	४७	३७	कलध्वनि	१५	७४	कलत्र	१३२	१३
करणु	४८	४१	कलम	१११	४१	कहर	१३२	३५
कक	२	१८	कलम्बी	१०५	९	काक	१२	२०
कर्कट	३६	३४	कलविङ्क	१५	१८०	काकरुक	१५	१८२
कर्करी	१३२	१३०	कलह	१७६	१६	काकल्प	१०३	१५

शब्दानुक्रमणिका ।

१०

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
काकिणी	४८	४२	कामुकगण	५१	९३	काव्या	११३	११
काकिनी	८६	५०	काम्बोज	३१	२५	काशा	१६२	३
काकोल	१५०	५४	काम्बोजी	३१	२२	काश्मीर	१३२	१३३
काक्षी	१६६	९	काथ	११३	१२	काश्यपी	१०३	१८
वाल	२७	२	कायस्थ	५३	१७	काष्ठा	३८	२
काञ्चन	८६	४८	कार	१२३	१७	कामू	१७०	२
काञ्चनी	८६	४१	कारण	४८	४३	काम्य	११३	११
काञ्ची	२७	१	कारस्थमी	१००	५३२	काहल	१५०	७१
काग	५५	५	कारवी	१६०	३३	काहली	१५०	७५
काण्ड	४०	२	कारि	१२३	१५	किञ्च	१७९	१४
कात्यायन	१८	५५	कारु	१२४	१२	किटाल	१५०	७३
कादम्ब	१०२	१०	कारुज	३७	२९	किण्व	१५७	५
कादम्बर	१४१	२५७	कार्पट	३६	३७	कितव	१६०	३४
कानन	८६	५१	कार्मण	४८	५१	किन्नु	१८२	४३
कानीन	८६	८०	कार्मुक	६	६४	किम्	१८३	५२
कान्ता	५५	९	कार्यपुट	३७	८८	किमु	१८५	५३
कान्तार	१३२	१३४	कार्यापण	५९	९३	किमुत	१८१	२९
कान्ति	५४	८	काल	१४५	७	किम्पाक	६	६८
कापटिक	१२	१८१	कालकण्ड	४०	१८	किम्पुरुष	१६९	५२
कापथ	७३	१८	कालक्षर	१४१	२५८	किरात	६१	१०५
कापोत	६१	१०४	कालवृ	४०	१९	किमी	१०८	७
काम	१०८	५	कालम्बवन्त्र	८१	५५	किमीर	१३२	१३५
कामकूट	३७	५८	काला	१४२	७	किल	१८५	७३
कामचारी	१००	१३२	कालानुसाध्य	१२२	१३२	किलाल	१५०	७७
कामदा	५६	२४	कालिका	६	६६	किलिवप	१८८	३४
कामम्	१८३	५८	कालिङ्गी	५४	३३	किशोर	१३२	१३६
कामला	१५०	७३	काला	१४५	८	किष्कु	३	२३
कामि	१०८	६	कालेय	११८	७८	किष्कुर्वन्	१००	१३३
कामिनी	८६	४९	कावृक	६	६५	काकट	३६	३७
कामी	८६	४९	कावेरी	१३२	१३३	कीकम	१७१	२१
कामुक	९	९७	काव्य	११३	११	कीचक	६	६८
						कीटक	६	६९

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
कोनाश	१६४	१९	कुण्डली	१६	७७	कुलाय	११८	६९
कीर	१२४	१६	कुण्डी	४०	४	कुलाल	१५०	८०
कीर्ण	४५	६	कुत्तप	१०३	१९	कुलिक	६	७५
कीर्ति	५४	१०	कुत्तुल	१५६	१५२	कुलिश	१६४	२०
काल	१४५	८	कुय	७२	४	कुली	१४५	९
काश	१६२	३	कुहाल	१५०	८१	कुलमाप	१६८	३४
कु	१७९	११	कुनटी	३६	३९	कुलय	११४	१४
कुमूल	१५१	८२	कुन्त	५४	१०	कुल्या	११४	१५
कुम्कुर	१३२	१३७	कुन्तल	१५०	७९	कुवल	१५०	७८
कुचन्दन	९६	७६	कुन्ती	५४	११	कुवाल	१५०	७७
कुचैला	१०१	८१	कुन्द	७४	३	कुशा	१६२	४
कुज	३०	४	कुवेर	१३३	१४१	कुशिक	६	७०
कुजा	३०	५	कुलज	३०	६	कुशी	१६२	५
कुञ्ज	३०	६	कुमार	१३२	१३८	कुशीलव	१६१	५८
कुत्तर	१३२	१३८	कुमारी	१३२	१३९	कुपाकु	६	७१
कुट	३४	६	कुमुद्	७६	२५	कुट	३९	३
कुटज	३१	२३	कुमुद	७६	२५	कुमोद	७६	२३
कुटञ्ज	३८	५९	कुमुदती	६८	१९५	कुमुम	१११	५१
कुटिला	१५०	७९	कुमुद्गान्	६८	१९५	कुमुम्भ	१०७	१५
कुटी	३४	७	कुम्भ	१०६	२	कुहन	८६	{ ७१ ७०
कुट्टार	१३२	१४०	कुम्भकारी	१४१	२५८	कुहना	८६	७२
कुशर	१३२	१४०	कुम्भयोनि	१६	७६	कुहरित	६८	१९५
कुद्मल	१५०	७८	कुम्भोत्तम	१७३	५१	कुह	१७८	५
कुड्य	११३	१६	कुरण्टक	१५	१८३	कूट	३४	७
कुणप	१०३	२०	कुर	१२४	१६	कूप	१०२	२
कुणपी	१०३	१९	कुरण्ट	३६	३८	कूपक	७	७२
कुणि	४५	६	कुरवक	१५	१८२	कूपिका	७	७५
कुण्ड	३९	३	कुरविन्द	७७	४७	कुवर	१३३	५१८
कुण्ड	४०	४	कुर्वाण	४८	४३	कुर्च	२७	५
कुण्डकीट	३८	५९	कुल	१४५	९	कुर्विका	७	७५
कुण्डल	१५१	८२	कुलक	६	६९	कूपर	१३२	१३७

शब्दानुक्रमणिका ।

१२

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
कूल	१४५	१०	केदार	१३३	१४३	कौपीन	८६	५४
कूलक	७	७३	केनार	१३३	१४३	कौमुद	७६	२७
कृष्माण्डो	४२	२७	कवल	१५१	८३	कौमुदी	७६	२७
कृष्णवाकु	१५	१८३	कवली	१५१	८४	कौलोन्	८६	५३
कृत	५४	११	केश	१६२	५	कौलेयक	१५	१८४
कृतज्ञ	३३	४	केशट	३६	४०	कौशिक	७	७७
कृतान्त	६२	१०६	केशर	१३३	१४२	कौषिकी	७	७८
कृति	५४	१२	केशव	१६०	३४	कम्	१७०	२
कृती	८६	५२	केशी	८६	५३	ककर	१३१	१२१
कृत्त	५४	१२	केशरी	१६	७७	ककच	२८	१४
कृत्ति	५४	१२	कैतव	१६०	३५	कन्दन	८६	४३
कृत्या	११४	१६	कैव	१६०	३५	कन्दित	६१	१०१
कृत्रिम	१११	४२	कोक	३	२३	कमुक	५	५५
कृप	१०२	३	कोकनद	७८	४७	कव्याद्	७६	२४
कृपण	४८	४४	कोटि	३४	९	क्राडा	४०	२
कृपा	१८२	४	कोटिर	१३३	१४४	कृ	१२४	१३
कृपाण	४८	४४	कोट्टार	१३३	१४४	कृरहक्	१६५	३३
कृपी	१०२	३	कोण	४५	८	क्राड	४१	७
कृपीट	३६	४०	कोथ	७२	५	क्रोटी	१२४	२०
कृपीटपाल	१५७	१७०	कादण्ड	४२	२८	क्रोडा	२७	४
कृमि	१०८	७	कोमल	१५१	८४	क्रोडादन	९६	७८
कृमिकण्टक	१८	२२७	कोरक	७	७७	कलश	१६२	५
कृषक	७	७५	कोल	१४५	१०	कथ	७२	४
कृष्टि	३४	८	कोश	१६२	६	क्ष	१६५	१
कृष्ण	४५	७	कोशातक	१५	१८४	क्षण	४५	४
कृष्णवर्त्मन्	१००	१३३	कोष	१६६	१०	क्षणद	७६	२२
कृष्णवृन्ता	६८	१९६	कोष्ठ	३९	४	क्षणदा	७६	२२
कृष्णसार	१४१	२५९	कोहल	१५१	८४	क्षत्ता	५४	७
कृष्णा	४०	७	कौकृत्य	११८	८१	क्षत्रा	१२५	३८
कवन	८६	५२	कौकुटिक	१५	१८४	क्षमा	१०८	४
कतु	५४	१३	कौतुक	७	७६	क्षय	११३	८

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
क्षर	१००	११	खञ्जा	३०	६	विरदंष्ट्र	११४	३००
क्षव	१०७	४	खट	३४	९	खिल	१४६	१३
क्षवथु	७३	१७	खटवारुह	४४	११	खुर	१२४	२०
क्षार	१२३	१४	खड्ग	२२	४	खट	३४	१०
क्षारक	६	६६	खड्गधेनु	९६	७८	खोलक	७	८०
क्षारित	६१	१०४	खड्गगोश्ट	३८	६०			
क्षिति	५४	१०	खड्गिक	७	७९	ग		
क्षिपण्यु	११८	७९	खड्गी	८६	७६	गज	३०	७
क्षीर	१२४	१५	खण्ड	४१	७-८	गजाह्व	१०५	१०
क्षीराब्धिज	३२	३१	खण्डपत्र	१६५	३४	गजादा	१०२	१०
क्षुद्र	१२४	१७	खण्डाश्र	१३३	१०७	गज्ज	३०	१
क्षुद्रा	१२४	१७	खतमाल	१५५	१५२	गज्जा	३०	१
क्षुमा	१०८	८	खदिरी	१३३	१४६	गड	८१	५
क्षुर	१२४	१८	खनक	७	७	गडु	४१	१
क्षुरक	६	७२	खपुर	१३३	१४२	गण	४५	५
क्षुल्लक	६	७०	खर	१२४	२९	गणाधिपति	७१	२३४
क्षेत्र	१२४	२०	खरालिक	१५	१८२	गणिका	७	८०
क्षेत्रज	३३	४	खरु	१२४	२१	गणेरु	१३३	१५
क्षेपण	४८	४५	खर्ज	३०	७	गण्ड	४१	१
क्षेम	१०८	८	खर्जर	१३३	१४६	गण्डक	५	११
क्षोद	७४	४	खर्पर	१३३	१४५	गण्डकी	७	१
क्षोद्र	१२४	२१	खद्य	१०४	३	गण्डशैल	१५६	१०३
क्षौम	१०८	९	खर्म	१०८	९	गण्डुपा	१६८	३०
क्षुमाभृद्	६६	१६४	खल	१४५	११	गत	५५	१०
खेड	४०	५	खलिनी	८६	५५	गति	५५	१
खेडा	४०	५	खलु	१८०	७३	गद	७४	५
ख			खल्ल	१४६	१२	गदयित्तु	१६	३९
ख	१९	१	खल्लो	१४६	१२	गदा	७४	५
खग	२१	४	खण्ण	१०२	४	गन्ध	७९	५
खजा	३०	७	खाटि	३४	१०	गन्धन	८६	५५
खञ्जन	८६	५५	खिङ्खि	१३३	१४७	गन्धफली	१५६	१५६
						गन्धमादन	१००	१५६

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
गन्धर्व	१०५	११	गात्र	१२४	२३	गूढ	४३	१
गन्धवती	६८	१९६	गात्रा	७१	६	गृञ्जन	८७	५८
गन्धवह	१७७	२५	गाय	७५	६	गृध्र	१२४	२६
गन्धर्व	६२	१०७	गान्धार	१३३	१४९	गृष्टि	३४	११
गम	१०८	१०	गान्धिक	७	८३	गृह	१७५	४
गम्य	११८	१६	गायत्री	१३३	१५०	गृहपति	६८	१६७
गम्या	११५	१०	गिरि	१२५	२३	गृह्यक	७	८४
गरुड	५१	८३	गिरिजा	३१	२३	गेषण	४५	११
गर्ग	१३३	१४८	गिरिश	१२५	२०	गैरिक	७	८४
गर्जन	८६	५	गिरिसार	१४१	२५९	गोकण्टक	१५	१८६
गर्जित	६२	१०६	गी	१२४	२३	गोकर्ण	४८	४७
गत	५४	१३	गीत	२५	१६	गोकर्णी	४८	४७
गर्भ	१०७	१०	गीति	५५	१६	गोकीर्ण	१५१	८६
गर्भभा	१०७	१६	गुच्छ	२९	३	गोकुलिक	१९	१८७
गर्भ	१०७	१०	गुञ्जा	३०	८	गोप्रस्थ	७३	१९
गर्भ	१०६	३	गुड	४१	१०	गोजामरि	११	२१८
गर्भ	१०६	३	गुडा	४१	१०	गोटम्ब	१००	१२
गर्भ	१०६	३	गुग	४५	१०	गोण्ड	४१	११
गर्भ	१०६	३	गुणनिका	१५	१८६	गोतम	१११	४३
गर्भ	१०६	३	गुण्डक	७	८४	गोत्र	१२४	२६
गर्भ	१०६	३	गुन्म	१७०	३	गोत्रा	१२४	२६
गर्भ	१०६	३	गुन्द्र	१७४	२४	गोत्रा	७९	६
गर्भ	१०६	३	गुप्त	१७५	१७	गोत्रप	१११	४३
गर्भ	१०६	३	गुप्ति	५०	१०	गोत्रद	७६	२८
गर्भ	१०६	३	गुम्फ	१०४	२	गोत्र	१००	५
गर्भ	१०६	३	गुरु	१२४	२५	गोपति	६२	१०८
गर्भ	१०६	३	गुरु	१२६	१३	गोपुर	१२३	१००
गर्भ	१०६	३	गुला	१४६	१४	गोपाल	१५१	८६
गर्भ	१०६	३	गुलम	१०९	११	गोप्य	११४	२०
गर्भ	१०६	३	गुह	१७५	४	गोमता	८७	२०
गर्भ	१०६	३	गुहा	१७५	४	गोमो	८७	२०
गर्भ	१०६	३	गुह्य	१७४	१५			

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
गोमुख	२०	८	ग्रावा	८७	५८	चक्रधर	१४१	२६१
गोमेदक	१५	१८७	ग्राह	१७५	४	चक्रवाट	३८	६१
गोरक्ष	१६८	३६	ग्राहक	७	८३	चक्रवाड	४३	३९
गोरङ्क	८	८५	ग्रीवा	१५८	६	चक्रवाल	१५६	१५४
गोलक	८	८५	ग्रीष्म	१०८	१०	चक्राङ्ग	२४	३३
गोला	१४५	१४	ग्लौ	१४५	१	चक्राङ्गी	२४	३३
गोलोमी	१११	४२	ग्र			चक्राट	३६	४१
गोविन्द	७६	२८	घ	२६	१	चक्रा	८७	६०
गोष्ठ	३९	४	घट	३४	११	चक्रुष्य	११८	८२
गोष्पद	७६	२७	घटा	३४	१२	चक्रुर	१३३	१५६
गोस	१७०	३	घट्टना	८७	६०	चक्र	२२	५
गोस्तन	८७	५९	घन	८२	३	चञ्चल	१५१	१०
गोस्तनी	८७	५९	घनरस	१७३	५१	चञ्चला	१५१	१०
गौ	२१	१	घनमार	१४१	२६०	चञ्चा	२७	५
गौर	१२४	२७	घनाघन	१६	८०	चञ्चु	२७	५
गौरिष्ठ	१५१	८७	घर्घर	१३३	१५१	चटु	३४	१०
गौरी	१२४	२८	घर्घरिका	१५	१८८	चण्ड	४१	११
ग्रथित	६२	१०७	घर्म	१०९	१२	चण्डा	४१	११
ग्रन्थ	७२	५	घस्त्र	१२५	३०	चण्डालिका	१५	१८१
ग्रन्थि	७२	६	घात	५५	१७	चण्डी	४१	११
ग्रन्थिक	७	८०	घृत	८५	१७	चतुष्की	८	८०
ग्रन्थिल	१५१	८५	घृष्टि	३४	१२	चतुष्पदी	७८	४८
ग्रस्त	५५	१४	घोण्या	३४	१३	चतुष्पथ	७४	२७
ग्रह	१७५	३	घोष	१६६	११	चतुःषष्टि	३८	६५
ग्रहण	४८	४५	घोषयितु	९६	८०	चत्वर	१३३	१२२
ग्रहराज	३२	३२	घ्राण	४५	११	चत्वाल	१५१	८९
ग्राम	१०८	१०				चन	१८२	४४
ग्रामणी	४८	४६	ङ	२७	१	चन्दन	८७	६०
ग्राममद्गुरिका	१९	२३५	च	२७	१	चन्दनी	८७	६०
ग्रामीण	८६	५८	च	१७९	१३	चन्दिर	१३३	१२२
ग्रामीणा	४८	४६	चक्र	१२५	३१	चन्दिल	१५१	८९
ग्राम्य	११४	१८				चन्द्र	१२५	३१

शब्दानुक्रमणिका ।

१६

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
चन्द्रकान्त	६८	१९८	चावी	१५८	६	चेतना	८७	६३
चन्द्रहास	१७३	५२	चिकटा	३७	५५	चेल	१४६	१७
चपल	१५१	८७	चिकुर	१३३	१५४	चेष्टित	६२	१८८
चपला	१५१	८८	चिस	५५	१८	चेत्य	११४	२२
चम्	१०९	१२	चिता	५६	१८	चित्र	१२५	३७
चमर	१३३	१५२	विति	५५	१८	चोक्ष	१६६	१२
चमम	१७१	२१	चित्य	११४	२२	चोड	४१	१३
चय	११४	२१	चित्रक	८	८८	चोद्य	११४	२३
चर	१२५	३०	चित्रगुप्त	६९	१९९	चोल्की	९६	८१
चरण	४८	४८	चित्रटीर	१४१	२६२	चौर	१२५	३७
चराचर	१४१	२६०	चित्रभानु	९६	८१			
चरु	१२५	३२	चित्ररथ	७४	२८	छगल	१११	९१
चर्चरीक	१५	१८८	विण्टि	३६	४१	छत्रभङ्ग	२५	५५
चर्चा	२७	४	चिरजीवी	१००	१३४	छद्	७४	८
चर्पट	३६	४०	चिरटी	३६	४२	छद्मन्	८७	६४
चर्मकार	१४१	२६१	चिलमीलिका	१८	२२८	छन्द	७४	५
चर्मणवती	६९	१९८	चिल्ल	१४६	१६	छन्दस्	१७१	२२
चर्मी	८७	६२	चिह्न	८३	४	छन्न	८३	५
चलन	८७	६१	चीन	८३	४	छटन	८७	६४
चलनी	८७	६२	चीरी	१२६	३५	छल	१४६	१७
चला	१४६	१५	चीर्णपर्ण	५२	१४	छलली	१४६	१८
चलुक	८	८६	चुम्बक	८	८८	छवि	१५८	७
चञ्च	११४	२१	चुक	१२५	३६	छा	२९	१
चपक	८	८६	चुलकी	८	८९	छाया	११४	२३
चातुर	१०३	१५३	चुल्लो	१४६	१७	छिदिर	१३४	१५५
चातुरक	१५	१८९	चुडा	४१	१३	छिदुर	१३४	१५६
चातुरी	१३३	१५३	चूडामणि	५२	१४	छिद्र	१२५	३८
चामर	१३३	११४	चूडाला	१५१	९०	छिन्न	८३	५
चाम्पेय	११८	८३	चूतक	८	९०	छप	१०२	६
चार	१२५	३३	चूर्ण	४५	१२	छेक	३	२४
चारक	८	८७	चूर्णी	४५	१२	छेदन	८७	६५
चारु	१२६	३३	चूलिका	८	९०			

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
ज			जम्भल	१५१	१३	जाङ्गली	१५१	१५
जकुट	३६	४२	जयन	८७	६७	जाङ्गल	१५१	१३
जगत	६२	१०९	जयन्ती	६२	११०	जाङ्गली	१५१	९
जगती	६२	१०६	जया	११४	२४	जात	५५	१८
जगल	१५१	११	जरट	३९	१०	जानि	५५	१९
जघन	८७	६७	जरण	४८	४९	जानु	१८०	५४
जघन्य	११९	८३	जरायु	११९	८४	जानपद	७८	४८
जघन्यज	३२	३५	जर्जर	१३४	१५७	जामाता	६२	१११
जङ्गल	१५१	१३	जजरीक	१६	११०	जायानुजीवी	१०९	१५३
जटा	३४	१४	जजरी	७५	१३	जारी	१२५	३९
जटायु	११९	८४	जल	१४६	१८	जाल	१४६	१९
जटायुम	१५३	५३	जलकरङ्क	१९	२३९	जालक	८	१२
जटिला	१५१	१०	जलकृपा	१०३	२४	जालिक	८	१४
जटी	३४	१४	जलगुलम	११२	६०	जाला	१४६	१५
जठर	१३४	१५६	जलज	३९	५४	जालम	१०९	१३
जडा	४१	१३	जलतापिक	१९	२३०	जाहक	८	१२
जनुक	८	१९	जलद	७६	५९	जिगीषा	१६८	३८
जनुका	८	१९	जलबिल्व	१६५	५८	जिन	८३	८
जन	८३	६	जलरुण्ड	४३	७९	जिष्णु	४५	१३
जनन	८७	७६	जलमूचि	२८	२०	जित्त	१०९	१३
जननी	८७	६६	जलाञ्जल	१५६	१५४	जिह्मग	२४	३०
जनपद	७८	४८	जलाटन	१६	८२	जिह्वाप	१०३	२०
जनी	८५	६	जलाशय	१११	११८	जामूत	६२	१११
जन्य	११४	२५	ज्वलित	६२	१११	जोर	१२५	३५
जन्या	११४	२६	जलान्द्र	१३४	१५८	जीण	४०	१३
जन्यु	११४	२७	जव	१५८	७	जाव	१५८	१
जम्बार	१०४	१५७	जवन	८७	६६	जावक	८	१२
जम्बाल	१५१	११	जवा	१५८	७	जावञ्जीव	१६६	५५
जम्बु	१०५	४	जह्नु	८३	७	जावद	७५	२
जम्बुक	८	१९	जा	२९	१	जीवन	८७	६८
जम्बुल	१०९	१४	जाङ्गल	१५१	१५	जीवना	८७	६५
जम्भ	१०६	४				जावनी	८७	६५
						जीवान्तका	१६	११०

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
जोष	४५	१३	झला	१४६	२०	तडाग	२४	३४
जावन्ती	६५	११२	झप	१६६	१५	तण्डक	९	९७
जोवा	१५८	८	झाट	३४	१५	तण्डुरीण	५२	१५
जोवातु	६२	१५२	झिलिका	८	९६	तण्डुल	१५२	१६
जोविका	८	९६	झिला	१४६	२०	तण्डुलीय	१२१	११९
जोवितेग	१६५	३४	झ	३२	५	तत	५५	२०
जुष्ट	८४	१४	ज	३२	५	तत्त्व	१५८	९
जुहुवाण	५५	५५	ज	३२	५	तथा	१८१	३६
जु	२९	१-२	ज	३३	१	तद्दिन	१८३	६२
जृम्भित	६२	११३	ज	३३	१	तनु	८३	९
जोङ्गक	१३६	२३	ज	३३	१	तनूह	१७७	३०
जोष	१८३	५९	ज	३३	१	तन्त्र	१२५	४०
जैवातुक	४६	१५१	ज	३३	१	तन्त्री	१५५	४२
ज	३३	१	ज	३३	१	तन्त्री	१२५	४२
जानि	५५	२०	ज	३३	१	तपन	८७	६९
जानी	८७	६८	ज	३३	१	तपस्	१७१	२३
ज्या	११३	५	ज	३३	१	तपस्य	११९	८५
ज्यानि	१३	७	ज	३३	१	तपस्या	११९	८५
ज्यायान्	१७१	२२	ज	३३	१	तपस्वी	१६	८१
ज्येष्ठ	३१	५	ज	३३	१	तपावन	१६	८३
ज्येष्ठा	३९	५	ज	३३	१	तमस्	१७१	२४
ज्योति	१७१	२२	ज	३३	१	तमाल	१५२	१७
ज्योत्स्ना	८३	८	ज	३३	१	तमालपत्र	१४४	३०२
ज्योत्स्नी	१३	९	ज	३३	१	तमिस्र	१३४	१६१
ज्वलित	६२	१०	ज	३३	१	तमोवन	१७	७१
झ	३२	१	ज	३३	१	तमोपह	१७७	३०
झञ्झा	३२	२	ज	३३	१	तम	१२५	४०
झणि	४६	१४	ज	३३	१	तरक	९	९१
झर्झर	१३४	१५८	ज	३३	१	तरणि	४८	५०
झलरी	१३४	१५९	ज	३३	१	तरण्ड	४२	२९
			ज	३३	१	तरङ्ग	७६	२९
			ज	३३	१	तरल	१५२	१५

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
तस्	१७१	२३	तालपत्र	१४१	२६३	तुष	१६६	१३
तस्वी	१६	८३	नालीशपत्र	१४४	३०३	तुषार	१३४	१६३
तरी	१२५	४०	तमवत्	१८१	२९	तू	५५	२२
तरीष	१६८	३७	तिक्त	५५	२१	तूणी	४६	१५
तरीषी	१६८	३७	तिक्तपर्वा	१००	१३५	तूल	१४६	२५
तरुण	४८	४९	तिक्तशाक	१६	११२	तूलिका	९	१०२
तर्क	३	२५	तिक्ता	५५	२२	तूवर	१३४	१६४
तर्तरीक	१६	१९०	तिमिर	१३४	१६२	तृट	१६६	१४
तर्ष	१६६	१३	तिरस्	१८६	८२	तृणगोधा	८२	४६
तल	१४६	२१	तिर्यक्	१७९	१५	तृणता	६२	११५
तलिन	८७	७०	तिलक	९	१००	तृणशून्य	१२१	११९
तलिम	१११	४४	तिप्य	११५	२८	तृष	१६६	१३
तलुन	८७	७०	तीक्ष्ण	४६	१५	तृष्णा	४६	१६
तलुनी	८७	७०	तीक्ष्णगन्धा	८२	४६	तेजन	८८	७२
तल्ल	१४६	२२	तीर	१२६	४३	तेजनी	८८	७२
तल्ली	१४६	२२	तीर्थ	७२	७	तेजम्	१७१	२५
ताड	४१	१४	तीव्रा	१२५	४५	तेमन	८७	७२
ताडी	४१	१५	तु	१८०	१९	तेवन	८७	७२
ताण्डव	१६०	३६	तुङ्गभद्रा	१४१	२६३	तैतिल	१५२	९९
तात	५५	२१	तुङ्गा	२२	६	तैलपर्णी	५२	१६
तातगु	२४	३४	तुङ्गीश	१६४	२१	ताक	३	२६
तातल	१५२	१८	तुण्डिकरी	१४१	२६४	ताकम	१०९	१४
ताप	१०२	७	तुत्थ	७२	८	तात्र	१२६	४६
तापी	१०२	७	तुमुल	१५२	१८	तादन	८८	७२
तामरस	१५३	५३	तुम्बुरी	१३४	१६३	तायद	७६	३०
तामस	१७१	२५	तुरग	२४	३६	तायधर	१४१	२६५
तामसा	१७१	२५	तुरगी	२४	३६	त्याग	२२	-
ताम्बूली	१५२	१७	तुरुष्क	९	१०२	त्यागिन्	८७	७१
ताम्र	१२५	४४	तुला	१४६	२४	त्रपा	१०२	७
तार	१२५	४३	तुलाधार	१४१	२६४	त्रयी	११४	२७
ताल	१४६	२३	तुवर	१३४	१६४	त्राण	४६	१४

शब्दानुक्रमणिका ।

२०

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
त्रायमाणा	६२	१६	दण्डार	१३४	१६८	दहन	८८	७५
त्रास	१७०	४	दत्त	६५	२३	दहर	१३४	१६५
त्रिक	३	२६	दधि	७९	६	दाक्षायणी	६२	९७
त्रिका	३	२६	दन्त	६५	३३	दाक्षिणात्य	१२१	१२०
त्रिकूट	३६	४३	दन्तधावन	१००	१३५	दाडिम	१११	४४
त्रिगतं	६२	११३	दन्तशठ	४०	१९	दात्यूह	१७६	१७
त्रिदिवा	१४०	२७	दन्तुर	१३४	१६६	दान	८३	१०
त्रिपुट	३६	४४	दन्तशूक	१४	१९४	दानु	८३	१०
त्रिवर्ग	२४	३५	दम	१०९	१४	दान्त	६५	२४
त्रिवर्णक	१६	१९३	दमथ	७३	१९	दायाद	७३	३९
त्रिशङ्कु	९	१०१	दमन	८८	७४	दारक	९	१०३
त्रिशिख	२०	९	दम्भ	१०६	५	दारद	७६	३१
त्रिस्तोत्र	१७३	५४	दर	१२३	४६	दारु	१२६	४७
दुष्टि	३४	१६	दरद्	७६	३०	दारुण	४८	६२
त्रेता	६५	२३	दरी	१२६	४६	दार्वा	१५८	११
त्रोट	३४	१७	दर्दर	१३४	१६६	दाम	१७०	४
त्र्यक्षर	१११	५९	दर्दर	१३४	१६७	दासी	१७०	४
त्र्यङ्कट	३६	४३	ददुरा	१३४	१६७	दामेर	१३५	१६९
त्वक्	२७	६	दप	१०२	७	दामेरक	१६	१९५
त्वक्पत्र	१३४	१६२	दवि	१०५	५	दिगम्बर	१४२	२६७
त्वरित	६२	११३	दर्श	१६३	७	दिग्धा	७९	७
त्वष्टा	३४	१६	दर्शक	९	१०३	दिनि	६५	२४
थ			दर्शन	८८	७३	दिव	१५८	११
थ	७२	१	दल	१४५	२६	दिवाकीर्ति	६९	२००
द			दलाटक	१६	१९३	दिवाभीत	६९	१९९
द	७४	१	दलामल	१६६	१५५	दिवोक्तस्	१७३	५४
दक्ष	१६६	१४	दक्षनोच्छिष्ट	३८	६६	दिवोक्तस्	१७३	५४
दक्षिण	४८	५०	दक्षपुर	१४१	२६६	दिव्य	११५	३१
दग्ध	७९	७	दक्षमीस्थ	७४	२८	दिव्यचक्षु	१७४	६८
दण्ड	४१	१५	दशा	१६३	८	दिष्ट	३४	१७
दण्डधर	१४२	२६६	दस्यु	११५	३०	दीदिवि	१६०	३७
दण्डयात्रा	१८१	२६५	दस्त	१२६	४७	दीना	८३	१०

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
दीपक	९	१०४	हपद्मती	६९	२०१	दवक	९	१०४
दीप्त	५५	५५	हृष्टान्त	६२	११६	दविण	४८	५१
दीप्यक	९	१०५	हृष्टि	३४	१८	दव्य	११५	५९
दीर्घाध्वग	५५	५५	दव	१५८	१०	दाविड	४२	३०
दीर्घायुस्	१७४	५	देवताड	४३	४०	द्रुघण	४८	१२
दीर्ण	४६	१६	देवन	८८	७६	द्रुण	४६	१२
दुकूल	१५२	१९	देवमणि	५२	१०	द्रुत	५५	२५
दुग्ध	७९	८	देवयु	१११	८६	द्रुम	१०९	१५
दुग्धतालीय	१२२	१३३	देववृक्ष	१६९	५२	द्रोण	४६	१७
दुग्धी	७९	८	देवमेना	९६	८४	द्रोहाट	३६	४४
दुच्छक	९	१०५	देवी	१५८	१५	द्रुद्ध	१५८	१०
दुन्दुभि	१०५	१६	देवणु	४६	१७	द्राप	१३४	१६८
दुरादर	१४२	२६७	देहयात्रा	१४२	२६८	द्रार	१२६	४८
दुर्गति	६२	११६	देत्य	११५	३२	द्विक	३	२६
दुर्जात	६२	११५	देत्या	११५	३२	द्विज	३०	९
दुद्धर	१३५	१६९	देत्यारि	१३५	१७०	द्विजन्मा	५६	८४
दुर्मुख	२०	१०	देवज	३३	८	द्विजराज	३२	३३
दुर्लभ	१०७	१६	दाग्धा	७९	८	द्विजा	३०	१०
दुर्वण	४८	५३	दोला	१४७	२७	द्विजाति	६२	११०
दुर्विध	८१	३१	दोप	१६६	१५	द्विजिह्व	१०५	१२
दुलि	१४७	२६	दोषा	१८०	७८	द्वीपवान्	६९	२००
दुःस्थ	७०	८	दोहदलक्षण	५३	११७	द्वेमातुर	१४२	२६८
दुःस्पर्श	१६४	२१	दोर्वाण	४९	५३	ध	७८	५
दुःस्थ	११०	३०	दंश	१६३	७	ध२	३४	१८
दुःपिका	९	१०६	दंशन	८८	७३	धन	८३	१२
दुःस्थ	११५	३१	दंशित	६२	११४	धनत्रय	१२१	१२०
दृक्	१६३	८	द्यु	११३	२	धनद	७६	२५
दृढ	४३	२	द्युति	५५	२५	धनिका	९	१०३
दृढि	५५	२६	द्युम्न	८३	११	धनु	८३	११
दृम्भु	१०६	५	द्यौ	११३	२	धनुस्	१६१	२६
दृशान	८८	७७	द्यौ	१५८	११	धन्या	११५	३३
दृपद्	७६	३२	द्रव	१५८	९			

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
धन्वा	८८	८७	धावन	८८	७९	ध्वाङ्क्ष	१६६	१६
धन्वी	८८	७७	धावनी	८८	७९	न		
धमन	८८	७८	धिक्	१७९	११	न	८२	१
धमनी	८८	७९	धिषण	४९	६७	न	१८२	४०
धर	१२६	४८	धिषणा	४९	६७	नकिर्	१८४	७१
धरण	४९	६४	धिषण्य	११६	३३	नकुली	१६२	१००
धरणी	४९	६४	धी	७८	२	नक्र	१२६	६२
धरा	१२६	४९	धीश	७४	६	नक्षत्रनेमि	११२	६४
धराधर	१४२	२६९	धीरा	१२६	६१	नखिन्	२०	२
धरुण	४९	६६	धीवर	१३४	१६३	नगोकम्	१७४	६६
धम	१०९	१६	धुत	८६	२७	नग्न	८३	१३
धमण	४९	६४	धुनी	८३	१२	नमिका	९	१०९
धर्मराज	३०	३३	धुन्धुमार	१४२	२७०	नञ्	१७९	१६
धर्षण	४९	६६	धुरन्धर	१४२	२७१	नटी	३४	१९
धर्षिणी	४९	६६	धृ	७८	२	नत	६६	२९
धव	१६८	१३	धृत	६६	२८	नदी	७४	६
धवला	१६२	१९	धूमकेतु	६९	२०१	नदीकान्त	६९	२०२
धा	७८	१	धूमकेतन	१००	१३६	नदीकान्ता	६९	२०३
धाता	६६	२७	धूर्त	६६	२८	नद्व	७९	९
धात्रा	१२६	४९	धूलिकदम्ब	१०६	१७	ननान्त	८८	८१
धाना	८३	१२	धमरी	१२६	१७०	ननु	१८२	४४
धान्य	११६	३३	धृतराष्ट्र	१४२	२७१	ननुव	१७९	१६
धाम	८८	८०	धृतराष्ट्री	१२	२७२	नन्दक	९	११०
धामार्गव	१६१	६९	धृति	६६	२९	नन्दन	८८	८०
धा	१२६	६१	धेनुका	९	१०७	नन्दा	७४	६
धारणा	४९	६६	धेनुक	९	१०७	नन्दि	७४	६
धारणी	४९	६६	ध्याम	१०९	१७	नन्दिधाप	१६९	६३
धारा	१२६	६०	ध्रुव	१२८	१३	नन्दिनी	८८	८१
धाराङ्कुर	१४२	२६९	ध्वज	३०	१०	नन्दिवर्धन	१००	१३६
धाराङ्ग	२४	३६	ध्वजी	८८	७६	नन्दी	८८	८१
धाराट	३६	४६	ध्वनिनाला	१६६	१६६	नन्धावर्त	६९	२०२
धातेराष्ट्र	१४२	२७०						

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
नभश्चर	१४२	२७२	नाडी	४१	१६	निचुल	१६२	१०२
नभस्	१७१	२६	नाडीतरङ्ग	२६	५७	निज	३०	११
नमुचि	२८	१४	नादेय	११९	८६	नितम्ब	१०५	१२
नय	११५	३४	नाना	१८२	४६	नित्य	११५	३४
नर	१२६	५२	नाभि	१०६	५	निशध	२६	८
नरक	९	१०९	नाभाल	१५२	१०१	निदान	८८	८३
नरङ्ग	२४	३६	नाम	१८३	५३	निदेश	१६४	२३
नरैन्द्र	१३५	१७१	नायक	१०	१११	निधन	८८	८३
नर्तक	९	१०८	नार	१२६	५३	निधुवन	१६	८६
नर्तकी	९	१०८	नारकीट	३८	६२	निम्दा	७५	७
नर्मठ	३९	१३	नारङ्ग	२४	३७	निभ	१०६	६
नर्मद	७६	३३	नाराची	२८	१५	निमित्त	६३	११५
नर्मदा	७६	३३	नारायण	५२	९८	नियति	६३	१२१
नर्मरा	१३०	१७१	नाला	१४७	२८	नियम	१११	४६
नल	१४७	२७	नाली	१४७	२८	नियामक	१६	११५
नलद	७६	३३	नालक	१०	११०	निरसन	१६	८८
नलिनी	८८	८२	नाश	१६३	९	निरम्त	६२	११८
नव	१५८	१५	नासा	१७०	५	निराकृति	६९	२०५
नवफलिका	१९	२३०	नाह	१७५	५	निरामय	१२१	१२१
नहुष	१६८	३८	नि	१८२	४०	निरूपण	५२	१००
नाक	३	२७	निकर	१३५	१७२	निरुद्ध	१७६	१८
नाकु	३	२७	निकष	१६८	३९	निरोध	८१	३२
नाग	२२	७	निकषा	१६८	३९	निराति	६२	११७
नागदन्त	६९	२०३	निकषा	१८५	७९	निर्गुणडी	४२	३०
नागदन्ती	६९	२०४	निकाय	११९	८७	निर्ग्रन्थ	७३	२०
नागपाश	१३५	३५	निकार	१३५	१७४	निर्ग्रन्थक	१६	१९६
नागपुष्प	१०३	२५	निकुम्भ	१०७	१७	निर्जर	१३५	१५३
नागर	१३५	१७२	निकृत	६२	११७	निर्जरा	१३५	१७३
नागवारिका	१९	२३०	निकृति	६३	१२०	निर्झर	१३५	१७४
नागाञ्जन	१६	८५	निगम	१११	४५	निर्द्वैत	३७	४३
नाट्य	११५	३४	निगरण	५२	९८	निर्दर	१३५	१७५
			निग्रह	१७६	१८			

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
निर्भर्त्सन	९६	८७	निष्कल	१५२	१०३	नेत्री	१२६	५४
निर्मल	१५२	१०२	निष्कट	३७	४७	नेपथ्य	११९	८८
निर्माण	४९	५८	निष्कासित	६९	२०४	नेपाली	१५२	१०४
निर्मुक्त	६२	११८	निष्क्रम	१११	४५	नेम	१०९	१८
निर्मोक	१०	१११	निष्ठा	३९	६	नेमि	१०९	१७
निर्याण	४९	५८	निष्पाव	१६०	३८	नेगम	१११	४६
निर्यातन	९६	८७	निर्माण	२४	३८	न्यक्	२७	६
निर्यृष्ट	१७६	१८	निस्तरण	५२	१३	न्यङ्कु	३	२७
निर्वाण	४९	५९	निस्तल	१५२	१०३	न्यग्रोध	८१	३२
निर्वाद	७७	३४	निस्तुषित	६९	२०५	न्यग्रोधी	८१	३२
निर्वासन	९६	८६	निस्त्रिश	१६४	२१	न्युक्ष	१६६	१६
निवृत्ति	६३	१०१	निस्तरण	५२	१६	न्युद्ध	२०	२
निर्वेश	१६४	२२	निहिव	१६०	३९	न्युत्तज	३०	११
निर्वात	६३	११९	नीकाश	१६४	२३	न्यून	८३	१३
निवेश	१६४	२२	नीच	२७	६			
निशमन	९६	८८	नीचस्	१८५	८२			
निशा	१६३	९	नीड	४१	१७	प		
निशाचर	१४२	२७२	नीति	५६	३०	पक्ति	५६	३०
निशाचरी	१४२	२७३	नीप	१०२	७	पक	१५८	१६
निशान्त	६३	१२०	नीरज	३९	२४	पक्ष	१६६	१८
निशामन	९६	८८	नील	१४७	२९	पक्षक	१०	११४
निशोथ	४३	२०	नीलङ्गु	२४	३८	पक्षवर	१४२	२७५
निश्चरक	१६	१९६	नीलाञ्जय	१७४	५७	पक्षति	६३	१२९
निश्चेणि	४९	५७	नीलाम्बर	१४२	२७४	पक्षिणी	४९	६२
निश्चयम्	१७४	५६	नीलिका	९	११२	पक्ष्म	८९	८९
निपङ्ग	२४	३८	नीली	१४७	२९	पङ्क	३	२९
निषध	८१	३२	नीवर	१३५	१७५	पङ्गार	१३२	१७९
निपट्टर	१४२	२७३	नीवा	१६८	१५	पङ्क्ति	५६	३१
निपट्टरी	१४२	२७३	नु	१८२	४१	पञ्चगुप्त	६९	२१०
निषाद	७७	३४	नूनम्	१८३	६०	पञ्चता	६३	१२९
निष्क	३	२८	नेत्र	१२६	५४	पञ्चत्व	१६०	४०
						पञ्चदशी	१६५	३६

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
पञ्चम	१११	४८	पनस	१७२	२७	परिभाषण	१३	११४
पञ्चमी	१११	४८	पन्नग	२४	३९	परिमल	१२६	१९६
पञ्चानन	९७	८९	पयस्	१७२	२८	परिवर्त	६९	२०८
पञ्चालिका	१६	१९८	पयस्य	११९	९३	परिवाद	७८	४९
पट	३६	१९	पयस्विनी	९७	९६	परिवाप	१०३	२६
पटल	१६२	१०६	पयोधर	१४२	२७९	परिवार	१४३	१८०
पटि	३६	२२	पर	१२६	६६	परिवेग	१६६	३७
पटीर	१३६	१८१	परञ्ज	३१	२६	परिवेष	१६९	६३
पटु	३६	२०	परपुष्ट	३८	६३	परिसर	१४२	२७७
पटोल	१६२	१०६	परम्	१८३	६०	परिस्तुता	६९	२०१
पट्ट	३६	२१	परम	१११	४७	परिरोध	६२	१०२
पण	४६	१९	परम्पर	१४२	२७८	परीवाह	१७७	३३
पण्ड	४१	१८	परम्परा	१४२	२७८	परोष्टि	३७	४८
पण्डित	६३	१२२	परवाणि	६२	१०२	परुष	१६८	१०
पतङ्ग	२४	४२	परः	१८४	६८	परेत	६३	१२७
पताका	१०	११६	पराक	१०	११२	पकेटी	३७	४३
पति	६६	३२	पराक्रम	११२	६१	पज्जन्य	११९	९१
पत्ति	६६	३०	पराग	२४	४०	पण	४६	२०
पत्र	१२६	६६	पराभव	१६१	६०	परपट	३७	४८
पत्राङ्ग	२४	३९	परायग	६२	१०२	परपटी	३७	४८
पत्री	८९	८७	परि	१८४	६७	परपरीण	६२	१००
पत्रोर्ण	४९	६२	परिकम्प	१०३	२३			१०१
पथ्या	११६	३६	परिकर	१४२	२७४	पर्यस्त	६३	१२२
पद्	७६	८	परिगत	६०	२०६	पर्याप्त	६३	१२८
पदार	१३६	१८०	परिग्रह	१७७	३१	पर्याप्ति	६३	१३१
पद्मति	६३	१३०	परिघ	२७	९	पर्याय	११९	८९
पद्म	१०९	१८	परिघोष	१६९	६३	पर्य	८९	८८
पद्मक	१०	११३	परिज्वा	९७	९४	पर्यत	६३	१२७
पद्मलाञ्छन	१००	१३८	परिताप	१०३	२६	परलङ्घ	१६९	६६
पद्मिनी	८९	८६	परिधाय	१२१	१२१			६७
पद्य	११६	३६	परिधि	८१	३३	पलाश	१६४	२३
पद्या	११६	३६	परिवर्ह	१७७	३२	पलाशी	९७	९६

शब्दानुक्रमणिका ।

२६

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
पलिघ	२६	९	पात्रट	३७	४९	पालङ्क	१०	११७
पलित	६३	१२३	पात्रटीर	१४३	२८१	पालि	१४७	३०
पल्यङ्कु	१०	११४	पाथ	७२	९	पावक	१०	११८
पल्ल	१४७	३०	पाद	७५	९	पावन	८९	९०
पल्लव	१६०	३९	पादचत्वर	१४४	३०४	पाश	१६३	१०
पल्लवित	६९	२०७	पादप	१०३	२१	पाशी	८९	९१
पल्लो	१४७	३०	पादपा	१०३	२१	पाशुपत	७०	२१३
पवन	८८	८४	पादपाशी	१६५	३७	पांशु	१६३	११
पवित्र	१३०	१७७	पान	८३	१३	पांशुवामर	१४४	३०३
पशु	१६३	१०	पानीय	११५	९५	पांशुल	१५२	१०८
पश्चान्	१८१	३१	पामर	१२५	१८२	पिङ्गल	१५३	११३
पश्यत	१८१	३०	पायम	१७२	२८	पिङ्गलाशी	१६४	२५
पा	१०१	१	पार	१२६	५६	पिङ्गी	२२	९
पाक	३	२९	पारशव	१६२	६०	पिचण्ड	४२	३०
पाकल	१८२	१०८	पारा	१२६	५६	पिचु	२७	७
पाक्य	११८	३६	पाराशयण	५२	१०३	पिचुल	१५३	११२
पाचन	८९	९०	पारावन	७०	२१४	पिच्छट	३७	४९
पाचल	१५२	१०९	पारावती	७०	२१४	पिच्छा	२९	३
पाञ्चजन्य	१२१	१२२	पारावार	१४३	२८१	पिच्छिल	१५३	११५
पाञ्चवाली	१५२	१०७	पारिजात	७०	२१३	पिच्छर	१३६	१८५
पाटक	१०	११६	पारिप्लव	१६१	६०	पिज्ञा	३०	१२
पाटला	१२३	१०९	पारिन्द्र	१४३	२८२	पिटक	१०	१२०
पाठ	३९	७	पारिव्याध	८२	४७	पिटर	१३६	१८४
पाठोन	८९	८९	पारी	१२५	५६	पिण्ड	४१	१८
पाण्डु	४१	१८	पारुष्य	११९	१४	पिण्डपुष्प	१०३	२७
पाण्डुकम्बल	१५७	१७०	पार्थिवी	१६०	४३	पिण्डार	१३६	१८५
पाण्डुर	१३५	१८२	पार्पर	१३६	१८३	पिण्डित	६४	१३४
पात	५६	३२	पाद्वं	१५८	१८	पिण्डितक	१६	११९
पाताल	१५३	११०	पार्णि	४६	२०	पिण्डा	४१	२०
पानिला	१५३	१११	पार्वती	६४	१३३	पिण्याक	१०	११९
पातुक	१०	११५	पाल	१४७	३१	पितामह	१७७	३३
पात्र	१२६	५७						३४

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
पित्तला	१२३	११४	पुटधीव	१६२	६१	पूग	२२	१०
पित्सन्	६४	१३४	पुटभेद	७८	६१	पूज्य	११६	३८
पिनाक	१०	१२०	पुटित	६४	१३६	पूत	१६	३६
पिपतिपन्	७१	२३३	पुण्डरीक	१६	२००	पूतना	८९	९३
पिप्पल	१६३	१११	पुण्ड्र	१२७	६९	पूतिकाष्ठ	४०	२०
पिप्पलक	१६	११८	पुण्य	११६	३७	पूत्यण्ड	४२	३२
पिप्पली	१६३	११२	पुण्यजन	९७	९६	पूर	१२७	६०
पिल्ल	१४७	३१	पुत्रिका	११	१२४	पूरण	४९	६४
पिशित	६४	१३४	पुनर्	१८६	७२	पूरणी	४९	६४
पिशुन	८९	९१	पुनर्वसु	१७४	६८	पूर्ण	४६	२२
पिशुना	८९	९२	पुत्राग	२६	४३	पूर्णक	११	१२६
पिष्टक	१०	१११	पुमान्	१७१	२३	पूर्णपात्र	१४३	२८४
पीठमर्द	७८	६०	पूर	१२७	६८	पूर्णानक	१६	२०४
पीडा	४२	२०	पूरतम्	१८६	८४	पूर्णिका	११	१२६
पीडित	६४	१३६	पूरप्	१८६	८२	पूर्त	६६	३६
पीत	६६	३४	पूरम्कृत	७०	२१६	पूर्व	१०६	२
पीतकावर	१४४	३०६	पूरस्तात्	२८१	३४	पूर्वेषुम्	१८६	८४
पीतचन्दन	१००	१३६	पुरु	१२७	६७	पूतना	८९	९४
पीतन	८९	९२	पुरुष	१६८	४१	पूथरजन	९७	९६
पीतसार	१४३	३८३	पुरोडाश	१६७	३८	पृथिवीपति	७१	२३३
पीताम्बर	१४३	२८३	पुल	१४७	३३	पृथुक	११	१२६
पीति	६६	३३	पुलक	१०	१२१	पृथ्वी	१६९	१९
पीयु	११६	३७	पुलाक	१०	१२२	पृदाकु	११	१२६
पीयूष	१६८	४१	पुष्कर	१३६	१८६	पृपत्	६४	१३६
पीलु	१४७	३२	पुष्करिणी	६२	१०४	पृषत	६४	१३६
पीलुपर्णी	६२	१०४	पुष्कलक	१६	११९	पृष्ट	३९	०
पीवर	१३६	१८६	पुष्टि	३६	२२	पृष्टशृङ्गी	१००	४०
पुक्कस	१७२	२९	पुष्प	१०२	८	पृष्टहायन	१००	१३४
पुक्कसी	१७२	२९	पुष्पक	१०	१२३	पचक	११	१२४
पुङ्गल	१६३	११६	पुष्पहन्त	७०	२१६	पेटक	११	१२७
पुङ्गव	१६०	४३	पुष्य	११६	३८	पेय	१११	३१
पुच्छ	२१	५	पुस्त	६६	३६			

शब्दानुक्रमणिका ।

२८

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
वेद्या	११५	३९	प्रजापति	६९	२१०	प्रतीत	६३	१२६
वेशिन्	१६३	१२	प्रज	३३	२	प्रतीहार	१४२	२८०
पेषल	१५३	११६	प्रज्ञान	८८	८४	प्रत्यक्	२८	१६
पोटगल	१५६	५५९	प्रणय	११९	८९	प्रत्यर्थी	९७	९४
पोत	५६	३८	प्रणाद	७७	३५	प्रत्यालीढ	४४	११
पोत्र	१०७	६१	प्रणाथ्य	११९	९३	प्रत्युद्गमनीय	१२२	१३४
पौर	१२७	६९	प्रणिधान	९७	९०	प्रत्यृष	१६८	४०
पौरुष	१६८	४२	प्रणिधि	८९	३४	प्रथम	१११	४७
पौरुषेय	१२१	१२३	प्रणिहित	६९	२०६	प्रदर	१३५	१७८
पौर्णमास	१७४	५८	प्रणात	६३	१२५	प्रदेश	१६४	२५
पौलस्त्य	११९	९५	प्रतिनि	६३	१३०	प्रदोष	१६८	४०
पौष	१६७	२०	प्रतल	१५२	१०६	प्रधन	८८	८३
प्र	१८४	६५	प्रति	१८०	२५	प्रधान	८८	८५
प्रकर	१८५	१७८	प्रतिकृति	७०	२१२	प्रवृषिता	६९	२०९
प्रकाण्ड	४२	३९	प्रतिकृष्ट	३८	६३	प्रपञ्च	२८	१३
प्रकार	१३५	१८०	प्रतिश्रिस	६९	२०८	प्रपान	६३	१२८
प्रकीर्णक	१६	१९७	प्रतिग्रह	१७७	३१	प्रभव	१६०	४१
प्रकीर्त्य	११९	९२	प्रतिघ	२७	१०	प्रभाकर	१४२	२७९
प्रकृति	६३	१३२	प्रतिपत्ति	६९	२११	प्रभाव	१६०	४०
प्रकीष्ट	३९	१४	प्रतिपन्न	९७	९२	प्रभृत	६३	१२२
प्रक्रम	१११	४९	प्रतिपादन	१००	१३७	प्रमथा	७३	२१
प्रखर	१३५	१७६	प्रतिभय	१२१	१२२	प्रमद्	७७	३५
प्रगाढ	४४	८	प्रतिमा	१११	४८	प्रमाण	४९	६१
प्रगाह	१७६	१९	प्रतिमान	९७	९३	प्रमाड	४४	८
प्रधण	४९	६०	प्रतियन्त	९७	९३	प्रमीत	६३	१२६
प्रचण्ड	४२	३९	प्रतिश्रय	१२१	१२२	प्रमुख	२०	१०
प्रचला	१६	१९७	प्रतिस्तर	१४२	२७६	प्रयाग	२४	४१
प्रचलाकी	१००	१३८	प्रतिस्मृष्ट	३८	६४	प्रयोग	२४	४२
प्रचेतस्	१७४	५७	प्रतिस्पर्श	१६५	३६	प्रयोजन	९७	९१
प्रजनन	९६	८९	प्रतिहित	६९	२०७	प्ररुढ	४४	८
प्रजा	३०	१२	प्रतीक	१०	११३	प्रलम्ब	१०५	१३

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
प्रलय	११९	९०	प्रहत	६३	१२२	प्लक्ष	१६६	१७
प्रवचन	९७	९१	प्रहसन	१७	९०	प्लव	१५८	१६
प्रवचनीय	१२२	१३३	प्राक्	२७	७	प्लवग	२४	४०
प्रवर	१३५	१७६	प्राक्	१७९	१४	प्लवङ्गम	११२	६१
प्रवाण	४९	५९	प्राण	४३	२१	प्लुत	५६	३५
प्रवारण	५१	१०२	प्राणक	१०	११६	फ	१०४	१
प्रवाल	१५३	१०७	प्राणनाथ	७४	२९	फटा	३५	२२
प्रवाह	१७७	२१	प्राति	५६	३३	फर्षरीक	१६	२०१
प्रविदारण	५३	११३	प्राथ	७२	१०	फल	१४७	३०
प्रवृत्ति	६३	१३१	प्राध्व	१५८	१९	फलकी	९७	९७
प्रवेणि	४९	६३	प्राध्वम्	१८३	६०	फलिनो	८९	९५
प्रव्रजिता	६९	२१२	प्रान्तर	१३६	१८४	फलो	१४७	३५
प्रव्रज्या	६८	१८८	प्राप्त	५६	३२	फलोदय	१२१	१२२
प्रष्टु	३९	६	प्राप्तरूप	१०३	२६	फाणि	४६	२२
प्रसन्ना	८९	८६	प्राय	११५	३६	फाल	१४७	३५
प्रसर	१३५	१८१	प्रार्थित	६५	१३३	फालगुन	८९	९९
प्रसव	१६०	४१	प्रावृषण्य	१२१	१२३	फालगुनी	८९	९९
प्रसव्य	११९	९०	प्रासाद	७७	३६	फेनिल	१५३	११३
प्रसहन	९७	८९	प्रियक	१०	११८	व	१०४	१
प्रसाद	७७	३७	प्रियहु	२४	४३	वक	३	३०
प्रसाधन	९७	९५	प्रियवद्	७८	५०	बकुरुका	१३	२०३
प्रसाधनी	९७	९५	प्रीत	५६	३३	बटो	३५	२३
प्रसिद्ध	८१	३४	प्रीति	५६	३४	बण्डर	१३६	१८०
प्रसृत	६३	१२४	प्रेक्ष	१३६	१९	बत	१८०	५०
प्रसूति	६३	१३०	प्रेक्षा	२०	३	बदरी	१३७	२००
प्रसून	८९	८७	प्रेत	५६	३७	बद्धशिखा	२१	१५
प्रसृत	६३	१२३	प्रेमा	८९	९४	बन्दी	८९	८१
प्रसृता	६३	१२४	प्रेष	१६६	१९	बन्ध	७९	९
प्रसेव	१६०	४२	प्रोक्षण	४९	६५	बन्धक	११	१११
प्रस्तर	१३५	१८०	प्रोक्षित	६४	१३७	बन्धकी	११	१२९
प्रस्थ	७२	१०	प्रीत	५६	३७			
प्रस्फोटन	९७	९२	प्रोह	१७५	५			

शब्दानुक्रमिका ।

३०

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
बन्धन	८९	९७	बालिका	११	१३१	भग	२२	१२
बन्धु	११९	९	बालिश	१६४	२६	भगवान्	७०	२१६
बन्धुर	१३६	१८९	बाली	१४८	४०	भङ्ग	२२	११
बन्धूक	११	१२८	बालुक	११	१३२	भङ्गा	२२	११
बन्धुर	१३६	१९०	बालुका	११	१३२	भट	३५	२३
बन्धुरा	१३६	१९०	बाल्य	११९	९७	भट्टारक	१७	२०५
बन्धुय	११६	३५	बाल्यार्क	१३	१५६	भट्टिनी	९०	१००
बरठा	३७	६०	बाण	१०२	११	भण्डन	९०	१००
बरला	१५३	१११	बाहुज	३१	२७	भद्र	२२७	७०
बवठी	३७	६०	बिन्दुतन्त्र	१४३	२८७	भद्रकाली	१५६	१५८
बर्ह	१७५	६	बिम्ब	१८५	७	भय	११५	४१
बाहम्	१५२	३६	बिल	१४८	४१	भयानक	१७	१०६
बय	१०७	३७	बिलेशय	१२२	१२८	भर	१२७	६९
बलभद्रा	११३	२८३	बिलव	१५९	२०	भरण	५०	६९
बलाहक	१६	१०२	बीजपुष्प	१०४	२९	भरणी	५०	६८
बलि	१४०	३५	बीभन्म	१७१	२९	भगत	६४	१३८
बल्य	११५	४०	बुधान	८९	९८	भरद्वाज	३५	३४
बल्लव	१२०	४४	बृह	७५	१०	भरु	१२७	६९
बहु	१७२	६	बाधन	८	९९	भर्ता	५३	३५
बहुक	११	१२९	बाधनी	१०	९९	भस	९०	९९
बहुफल	१५६	१५७	बाधि	७९	११	भसक	११	१३३
बहुरूप	१०३	५७	ब्रह्मण्य	११९	९६	भरल	१४८	४३
बहुला	१५३	११७	ब्रह्मन्	८९	९६	भरली	१४८	४२
बा रा	७९	१०	ब्रह्मपुत्र	१४३	२८५	भर	१५९	२०
बाढ	१४	३	ब्रह्मबन्धु	८२	४७	भवन	९०	१
बाण	१६	२७	ब्रह्मी	१०९	११	भव्य	११५	४२
बाणा	४६	२७	ब्राह्मण	५०	६७	भवद्	७७	३७
बाणी	४६	२५	ब्राह्मण्य	१२०	९७	भस्मतूल	१५६	१५८
बान्धव	१६०	४५	ब्राह्मी	१०९	२०	भाकृष्ट	३७	५२
बाल	१४७	३९	भ	१०६	१	भाग	५२	१३
बालक	११	१३०	भ	१०६	१	भागधेय	१२२	१२६
बाला	१४८	४०	भक्ति	५३	३९	भाजन	९०	१

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
भाण्ड	४२	१२	भुवन्यु	१२०	९८	भोगवती	७०	२१६
भानु	८३	१४	भु	१०६	१	भोगिनी	९०	३
भाम	१०९	२१	भृक	३	३०	भोगी	९०	२
भार	१२७	७२	भृकेश	१६४	१२६	भोल	१४८	४३
भारत	६४	१३९	भृकेशी	१६४	२७	भौम	१०९	२२
भारती	६४	१३९	भृजम्बू	१०५	१४	भ्रम	१०९	२०
भारद्वाजी	३२	३४	भृज	५७	४१	भ्रमणी	१०	६९
भाषाटिक	१७	२०५	भृजवृक्ष	१६९	५६	भ्रमर	१३६	१९०
भाषांरु	१३६	१९२	भृतात्मन्	९७	९८	भ्रमरक	१७	२०५
भाल	१५८	४३	भृति	५७	४१	भ्रान्ति	५६	३९
भालाङ्गु	११	१३४	भृतिक	११	१३५	भ्रामक	११	१३६
भाव	१५९	२०	भृमि	१०९	२२	भ्रामर	१३६	१५५
भावना	९०	२	भृमिका	११	१३५	भ्रूण	४६	२१
भावाट	१३७	५	भृमिज	३१	२५	म	१०८	
भावित	६४	१४१	भृमिजा	३१	२७	मकर	१३७	१९१
भास	१७०	७	भृयान्	१७२	३०	मकुर	१३७	२०३
भासन्त	६४	१४०	भृरि	१२८	७३	मकुष्ट	३९	१३
भास्कर	१३६	१९१	भृगु	२०	१३	मघ	२६	१
भास्वान्	६४	१३९	भृङ्ग	२०	१४	मघा	२६	३
भिक्षा	१६७	२०	भृङ्गराज	३२	३५	मघी	२६	३
भित्ति	५६	४०	भृङ्गारी	१३६	१९३	मङ्गला	१५३	१२०
भिन्न	८३	१४	भृति	५७	४२	मङ्गलय	१२०	१००
भीत	५६	४०	भृत्य	११६	४३	मङ्गरी	१३७	२०४
भीति	५६	४०	भृत्या	११६	४३	मङ्गुल	१५३	१०४
भीम	१०९	२१	भृष्टि	३५	२४	मणि	४६	२३
भीरु	१२८	७३	भेक	३	३०	मणिच्छिद्रा	१४३	१०३
भीषण	५०	७०	भेद	५७	१२	मणिसाला	१५६	१५०
भीष्म	१०९	२१	भेरुण्डा	४३	३४	मण्ड	४२	२९
भुजङ्ग	२५	४५	भेल	१४८	४३	मण्डलक	१७	२०५
भुजा	३०	१२	भैरव	१६०	४६	मण्डला	१५३	१२०
भुजिष्य	१२०	९८	भाग	२२	१४	मण्डूक	१२	१३६
भुवन	९०	२						

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
मण्डूकपर्णी	५३	११२	मन्दर	१३६	१९६	मसूरी	१३०	२०१
मण्डूकी	१२	१३७	मन्दिर	१३७	१९७	मसृण	५०	७०
मण्डन	९०	५	मन्दुरा	१३७	२००	मह	१५२	३०
मण्डोदक	१७	४०७	मन्मथ	७३	२२	महती	६४	१४१
मत	५७	४३	मन्यु	११६	४५	महस्	१५५	७
मति	५७	४३	मय	११६	४४	महाकच्छ	२९	१
मत्कुण	५०	७१	मयु	११६	४३	महाकाल	१५६	१५९
मत्तवारण	५३	११४	मयूख	२०	१०	महावोष	१६९	५६
मत्सरा	१३६	१९३	मयूर	१३७	१९९	महाधन	९७	९८
मत्स्य	११६	८५	मयूरक	१७	२०९	महानाद	७८	५१
मथित	६४	१४२	मरीचि	२८	१६	महानील	१५६	१६१
मद	५५	१२	मरु	१२८	७५	महापद्म	११२	६२
मदकल	१५६	१५९	मरुषक	१७	२०७	महाबल	१५६	१६०
मदन	९०	३	मकेटक	१७	२०८	महामात्र	१४३	२९०
मदनशलाका	१९	२३५	मर्कटी	३७	५२	महामुनि	९७	१००
मदयित्तु	९७	९९	मर्जू	३०	१३	महामूल्य	१२२	१२६
मदार	१३७	१९७	मर्मर	१३७	२०२	महारजन	१००	१४२
मधुक	११	१३६	मर्यादा	७७	३७	महारस	१७४	५९
मधुका	११	१३६	मल	१४८	४४	महार्घ	२७	१०
मधुद्र	१३७	२००	मलन	१०	४	महालय	१२२	१२५
मधुपर्णी	५२	१०५	मलय	१३०	९९	महावीर	१४३	२८९
मधुरसा	१७४	६०	मलिन	९०	४	महाशङ्ख	२१	१६
मधुरा	१३६	१९४	मलिनमुख	२१	१८	महासहा	१७७	३४
मधुसूदम	१००	१४२	मल्लिलुच	२८	२१	महासेन	९७	९९
मध्य	११६	४४	मलीमम	१७४	५९	महिला	१५३	१२२
मध्यम	१११	४९	मल्ल	१४८	४४	महिषी	१६८	४०
मनस्	१७२	३०	मल्लनाग	२६	५६	मही	७५	७
मन्तु	५७	४३	मल्लिक	१२	१३७	महेन्द्र	१३७	२००
मन्त्र	१२८	७४	मल्लिका	१२	१३८	महेष्वर	१४३	२९१
मन्थ	७२	११	मशक	११	१३६	महोदय	१२२	१२६
मन्थर	१३७	१९८	मसुरा	१३७	२०१	महोषध	८२	४८
मन्द	७५	१३	मसूरा	१३७	२०१	मा	१०८	१

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
मा	१८२	४९	माजोर	१३७	२०४	सुह्र	१३७	२०४
माकन्द	७७	३८	माजारीय	१२२	१२७	मुनि	८३	१५
मागधी	८१	३४	मार्तण्ड	४३	३५	मुनिभेषज	३२	१
माटर	१३७	२०३	माल	१४८	४५	मुरा	१२८	७५
मादि	४४	२	मालिक	१२	१४०	मुसुर	१३७	२८५
माणवक	१७	२०९	मालिका	१२	१३९	मुषित	६४	१४१
मातङ्ग	२५	४५	मालिना	९०	६	मुष्टि	२५	२४
माता	५७	४४	मालु	१४८	४५	मुष्क	३	३१
माति	५७	४४	मालुधान	१७	१०१	मुहिर	१३७	२०८
मानुल	१५३	१२३	मालुधानी	१७	१०१	मुक	३	३१
मानुलपुत्रक	१९	२३६	माल्य	११६	४०	मुट	४४	३
मानुलानी	१७	१००	माप	१६७	५१	मुर्त	५७	४२
मातृका	१२	१३९	मांस	१५०	८	मुर्ति	५७	२०
मात्रा	१२८	७५	मिथम्	१८६	८३	मूर्वाभिषिक्त	७१	२३०
माधव	१६०	४६	मिथुन	९०	७	मूल	१४८	४५
मान	८३	१४	मिद्ध	७५	१२	मूल्य	११६	४०
मानस	१७२	३१	मिष	१६७	२१	मुपल	१५४	१२४
मानिनी	९०	७	मिमि	१५०	८	मृग	२३	१३
मानी	९०	७	मिहिर	१३७	२०४	मृगनेत्रा	१४३	२९१
मामक	१२	१३८	मीन	८३	१५	मृगयु	१२०	१०१
नाय	११६	४६	मीनाम्रीण	५२	१०५	मृगाक्षा	१६८	४४
नाया	११६	४६	मुकुन्द	७७	३८	मृगारि	१३७	२०५
नार	१२८	७६	मुक्त	५७	४२	मृगा	२३	१३
नारि	१२८	७७	मुक्ताफल	१५६	१६१	मृणाल	१५४	१२५
नारिष	१६८	४३	मुक्ति	५७	४४	मृन	५७	४५
नारी	१२८	७६	मुख	२०	३	मृत्यु	११६	४०
नारीच	२८	१७	मुख	७९	१३	मृत्युकला	१५६	१२५
नारीची	२८	१७	मुचुकुन्द	७८	५२	मृत्युवञ्जन	१००	४८
मार्ण्ड	४३	३५	मुण्ड	४२	२२	मृत्सा	१७०	५
मार्ग	२२	१५	मुण्डन	९०	८	मृत्सना	८३	१६
मार्गण	५०	७१	मुण्डा	४२	२३	मृदङ्ग	२५	४०
माजन	९०	५	मुदिर	१३७	२०५	मृदु	७५	१४

शब्दानुक्रमणिका ।

३४

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
सृष्टेरक	१७	२१०	यक्षराट्	३२	३७	युक्ति	५७	४७
मेखला	१५४	१२५	यति	५७	४७	युग	२३	१७
मघ	५६	४	यथा	१८१	३६	युज्जान	९१	११
मघनाद	७८	५२	यद्	१८१	३९	युत	५७	४८
मघपुत्र	१८	२८	यद्वत्	१८१	६१	युतक	१२	१४४
मेचक	१५	१४०	यन्त्रा	५७	४७	युवन्	९१	११
मेधा	७९	६३	यन्त्रण	५०	७२	युव	७५	११
मेधावा	५३	१०१	यम	१८९	२३	युथिका	१२	१४२
मध्य	११६	४७	यमक	१५	१४२	याग	२३	१८
मेनार	७७	३८	यमन	९८	९	याग्य	११६	४९
मेला	१४८	४६	यमल	१५४	१२६	याजन	११	११
मेघ	१६७	२१	यमली	१५४	१२६	याजनगन्धा	८५	४५
मेहन	९५	१	यमस्वप्न	१७४	६०	योनि	८३	१५
मेथुन	९५	१	ययु	११६	४७	योवतलक्षण	५३	१६७
मोक्ष	१६७	१२	यवन	९०	९			
माघा	२६	४	यवकल	१५२	१६२			
मात्र	७७	८	यवानी	१०	१०			
माचक	१२	१५१	यवायम्	१७४	६१			
मात्रा	२७	८	यष्टि	८५	२०			
मात्राट	३७	९३	या	१८३	१			
माण	७६	२४	याजक	१२	११०			
मादक	१२	१५१	याजिक	१५	१५१			
मादर	३०	५३	यातयम	१५	६२			
मादरा	७७	५४	यात्रा	१२८	७८			
माह	१७५	७	यादव	१३१	४७			
मात्रि	१४१	४२	यादमाप्ति	७१	२३४			
मिलष्ट	३५	२४	यापन	९८	१०			
म्लेच्छ	५५	५	याम	१०८	२४			
			यामि	१८९	२४			
य			याय्य	११६	४८			
य	११३	१	यावत्	१८१	३१			
यक्ष	१६७	२२	युक्त	५७	४८			

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
रञ्जन	९१	१३	रसिका	१२	१४६	रामा	११०	२६
रञ्जनी	९१	१३	रसित	६४	१४४	रामिल	१५४	१२७
रण	४६	२५	रहम्	{ १७२ { ३१		राशि	१६३	१२
रण्डा	४२ { २३		{ १८६ { ८३			राष्ट्र	१२८	७८
	४२ { २४					राम	१७०	११
रत	५७	५०	रहस्या	१२०	१०२	रासेरम्	१७४	६१
रतनारीच	२९	२१	रा	१२२	१	राम्ना	८३	१७
रतद्विक	१७	२१०	राका	३	३२	रिक्त	५७	५२
रति	५७	४९	राक्षस	१७२	३२	रिक्ता	२०	५
रत्न	८३	१७	राक्षसी	१७२	३२	रिष्ट	३५	२६
रथ	७२	१२	राग	२३	२०	रिष्टि	३५	२६
रथकार	१४३	२९२	रागचूर्ण	५२	१०६	रीति	५७	५१
रथाङ्ग	२५	४६	रागमूत्र	१४२	२९२	रुक्	२८	९
रथ्या	११६	५१	रागी	९१	१५	रुक्म	११०	२८
रद	५५	१४	राघव	१६१	४८	रुचि	२८	८
रन्तिदेव	१६२	६२	राजजम्बु	१०५	१५	रुजा	३०	१४
रन्ध्र	१२८	७८	राजन्	९१	१५	रुण्डिका	१२	१४८
रभस	१७२	३१	राजराज	३२	३६	रुधिर	१३७	२०५
रम	११०	२५	राजबद्ध	१४४	३०६	रुमा	११०	२७
रमण	५०	७३	राजवृक्ष	१६९	५७	रुचक	१२	१४७
रमति	६४	१४४	राजहंस	१७४	६२	रुह	१२८	७९
रमा	११०	२५	राजादन	९८	१०३	रूढ	४४	३
रम्भा	१०६	७	राजि	३०	१४	रूप	१०२	५
रम्या	११६	५०	राजिका	१२	१४६	रूपक	१२	१४९
रवण	५०	७३	राजीव	१६१	४८	रूप्य	११६	५१
रदिम	११०	२५	राजी	३३	२	रक	३	३३
रम	१७०	९	राठा	४४	३	रचनी	९१	१६
रसन	९१	१२	रात्रक	१२	१४६	रेणु	४६	२५
रसना	९१	१२	राध	५९	१३	रेणुका	१२	१४९
रसायन	९७	१०२	राधन	९१	१४	रत	१२९	९३
रसाल	१५४	१२७	राधना	९१	१४	रेतस्	१७२	३३
रसाला	१५४	१२६	राधरेक	१७	२११	रेत्र	१२८	७९
			राधा	७९	१३			

शब्दानुक्रमणिका ।

३६

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
रेप	१०२	१०	लक्षण	५०	७६	लाङ्गलिन्	९८	१०४
रेपम्	१०२	३३	लक्षणा	५०	७६	लाङ्गली	१५४	१२८
रेफ	१०४	२	लक्षा	१६७	२३	लाङ्गलिकी	२१	१४
रेरिहाण	५३	१०७	लक्ष्म	९१	१९	लाज	३०	१४
रेवती	१४	१४५	लक्ष्मी	११०	२८	लाट	३५	२६
रेवा	१५९	२१	लक्ष्मीपति	७०	२१७	लालाटिक	१७	२११
रेवत	६५	१४६	लक्ष्मीपुत्र	१४३	२९३	लामक	१३	१५०
रोक	३	३३	लक्ष्य	११६	६३	लाम्य	११६	५३
रोग	२३	२१	लग्न	८४	१८	लिङ्ग	२३	२१
रोध	१२८	८०	लविष्ट	४०	१६	लिप्त	५७	५२
रोचन	११	१७	लघु	२६	५	ली	१४२	१
रोचना	११	१६	लघ्वी	१५९	२३	लीला	१४८	४७
रोचनी	११	१६	लङ्का	३	३३	लुब्ध	५९	१४
रोड	४१	२४	लङ्ग	२३	२१	लुना	५७	५२
रोट	१५२	३३	लङ्घन	११	१८	लेख	२०	४
रोटन	११	१७	लटवा	१५९	२२	लेखन	११	२०
रोप	१०२	१०	लना	५७	५१	लेखनिक	१७	२१२
रोमहर्षण	५३	११६	लनक	१३	१५१	लेखा	२०	४
रोषण	५०	७३	लभ्य	११६	५३	लेप	१०२	१०
रोहक	१२	१५०	लम्पाक	१३	१५०	लोक	४	३४
रोहिणी	५०	७४	लम्बकर्ण	५३	१०७	लोचक	१३	१५१
रोहित	६५	१४६	लम्बा	१०५	६	लोमहा	१६४	२७
रोहिताश्व	१६२	६३	लम्बोदर	१४३	२९३	लोल	१४८	४७
रोहिन्	६५	१४७	लम्ब	११६	५२	लोला	१४८	४८
रोही	११	१८	ललजिह्व	१०५	१६	लोह	१७५	८
रोद्र	१२८	८०	ललना	११	१९	लोहल	१५४	१२९
रोरव	१६१	४१	ललाम	१११	५१	लोहित	६५	१४८
रोहिणेय	१२२	१२७	ललामन्	१८	१०३	लोहित्य	१२०	१०२
रोहिप	१६८	४५	ललित	६५	१४७			
			लव	१५९	२२			
ल			लवण	५०	७६	व		
ल	१४५	१	ला	१४५	१	व	१५७	१
						वक्तव्य	१२०	१०४

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
वक्ता	६	६४	वपन	९१	२०	वर्णक	१३	१९३
वक्र	१२७	६९	वपुस्	१३२	३६	वर्णविलोडक	१९	२३:
वक्रनक्र	१४३	२८९	वप्ता	८८	८३	वर्णाट	३७	८५
वक्त्र	१२८	८३	वप्र	१२८	८२	वर्णी	९१	२८
वक्ष	३	२८	वस	१८७	१	वर्तक	१३	१८५
वक्षः	४	३४	वसधु	७३	२३	वर्तन	९१	२३
वक्ष्म	२३	२२	वसन	९१	२१	वर्तम	९२	२८
वच	२८	९	वसि	११०	२९	वतरुक	१७	२१५
वचकनु	९२	२६	वयस्	१७२	३८	वर्ति	८	८८
वज्र	१२८	८१	वयस्या	७३	२०	वधमान	१८	१००
वज्रा	१२८	८१	वर	१२७	६२	वर्द्धन	९१	२८
वज्रिन्	५२	२३	वरचन्दन	१००	१२०	वर्द्धित	६९	१४५
वज्रा	१२८	८०	वरण	४९	६८	वर्था	१६९	३८
वज्रक	१३	१२५	वरण्ड	४३	३३	ववर	१३५	२०९
वज्रजुल	१८४	१२९	वरण्डक	१६	२०३	वष	१६७	२०
वटर	१३७	२०८	वरण्डा	४३	३६	वर्षाभू	१८७	११
वड्या	१०१	४९	वरदा	७७	३६	वर्षमे	९२	२०
वण्डाल	१८४	१३०	वरवणिनी	१००	१२१	वलज	३१	२०
वण्ड	३९	८	वरा	१२७	६३	वलजा	३१	२०
वतस	१३२	२७	वराक	११	१२०	वलदेव	१६२	६०
वन्म	१५०	११	वराङ्ग	२८	१४	वलथ	१६९	९६
वदरा	१३५	२०७	वराटक	१६	२०२	वलक	४	३५
वदान्य	१२०	१०३	वराह	१७६	२२	वलगु	२३	२३
वध	७९	१	वरिष्ठ	३९	१९	वलसोक	११	२०
वन	८४	१९	वरी	१२७	६३	वललभ	१८७	११
वनजा	३१	२८	वरीयान्	१७४	६३	वलली	१७७	३८
वनमारी	१००	१४३	वरुण	४९	६२	वल्लुर	१३७	२०
वनश्वा	९८	१०५	वरुथ	७३	२१	वल्लुर	१३८	२११
वनस्पति	७०	२१८	वक्त्र	१३७	२१०	वशा	१६३	२०
वनिता	६९	१८०	वक्त्राट	३८	६४	वशिर	१३५	२००
वन्दा	७९	९	वचस्	१७२	३८	वसति	६९	१८५
वन्थ	११६	८४	वण	४६	२६	वसन	९१	२३

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
वसन्तदूत	७१	२३५	वामन	१२	२७	वामिना	६५	१५३
वसन्तदूती	७२	२३६	वाम	११०	२९	वामुरा	१३८	२१४
वसु	१५०	६	वामिल	१५४	१३१	वाह	१७५	९
वसुक	१३	१५३	वामी	११८	३०	वाहस	१७२	३७
वस्ति	८८	५५	वायस	१७०	३८	वाहिनी	८९	९८
वह	१७५	८	वायसी	१७२	३८	वि	१८५	७६
वर्द्धति	५५	१५९	वायुकल	१५६	१६४	विक्र	२८	१८
वर्णि	८४	१५	वार	१२७	६५	विकल्प	१०३	२२
वा	११५	७४	वारक	११	१३२	विकार	१३८	२१८
वाक	२८	१	वाक्की	९७	९७	विकाश	१६४	२९
वागर	१०८	२१५	वाक्कीर	१४३	२८६	विकृत	६५	१५९
वाग्मी	५२	२८	वारण	{ ५९ ६०		विक्रम	११२	५४
वाचा	२८	९		{ ७१ ७३		विविलस	९२	३१
वाच्यलिङ्ग	१३	४८	वारला	१५३	१५९	विगूढ	४५	०
वाच्यलिङ्गक	२७	७	वागहा	१७६	२४	विग्रह	१७६	२
वाज	३०	१२	वाग्नि	१२७	६७	विघ्नकारी	१५५	१४५
वाजी	५२	२६	वारिण	१७३	२५	विचकिल	१५६	१६४
वाट	२५	२३	वारी	१२७	६६	विचित्र	५०	१७९
वाडव	१६८	५०	वारणी	८८	६८	विचित्र	९	३२
वाणिजक	१७	२०४	वारण्डी	७२	३३	विजय	१५०	१०४
वाणिनी	८९	९८	वार्ता	८८	८५	विजयभक्त	७०	१९९
वार्ता	७०	२२४	वार्ता	१३५	२१	वित	१५२	१५
वार्ताकलि	१५	१५३	वार्ता	१५५	११८	वित	३५	२७
वातरायण	५३	११६	वाटिक	१३	१५७	वितप	१०३	२२
वातपुत्र	१४४	२९४	वाटिकार	१४३	२८६	विडम्ब	५५	४३
वातरूप	१६९	५७	वापिक	१३	१५७	विडम्ब	१५४	१३३
वातल	१५४	१३०	वालक	१३	१५७	वितण्डा	४३	३६
वातहुडा	४३	४०	वाश्र	१२८	८३	वितक	१३	१५८
वातिग	२८	५७	वामन	१२	२३	वितान	९५	२९
वाहल	१५३	११६	वामन्ता	६५	१५३	विनुद्य	९२	२९
वान	८४	२०	वामर	१३८	२१३	वितुलक	१७	२१४
वानप्रस्थ	७४	२१	वासित	६५	१५३			
वापित	६५	१५१						

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
विदध	७३	२४	विपणि	६०	७८	विद्वता	६५	१५७
विदा	७५	१४	विपत्ति	६६	१६०	विवेक	१३	१५९
विदार	१३८	२१६	विपद्य	९२	३२	विशद	७७	३९
विदारण	६३	१०८	विपाक	१३	१५९	विशक्त्य	१२०	१०७
विशारी	१३८	२१७	विपुल	१५४	१३२	विशाख	२०	१२
विदिन	६६	१६०	विप्रतीसार	१४४	३०७	विशारद	७८	६३
विदुर	१३८	२१५	विप्रलाप	१०४	२८	विशाला	१५४	१३३
विदुल	१५४	१३२	विबुध	८१	३६	विशालाक्ष	१६९	६८
विदूषक	१७	२१५	विभव	१६१	५१	विशिख	२०	११
विद्देह	१७७	२४	विभाकर	१४४	२९७	विशिखा	२०	११
विद्याधर	१४२	२७२	विभाव	१६१	५१	विशेषक	१७	२१४
विद्युत्	६५	१५६	विभावरी	१४४	२९६	विश्रब्ध	८१	३६
विद्रव	१६१	५१	विभावसु	१७४	६४	विश्रम्भ	१०७	२०
विद्रम	११२	६३	विभु	१०६	७	विश्लेष	१६८	४७
विद्वान्	१७२	३९	विभ्रम	११२	५२	विश्वकटु	१४४	२९६
विधा	८०	१४	विमला	१५४	१३१	विश्वकर्मन्	१०१	१४५
विधाना	६५	१५७	विमान	९२	३०	विश्वम्भर	१४४	२९५
विधि	८०	१७	विगच्छि	२८	१८	विश्वम्भरा	१४४	२९५
विधु	८०	१६	विगिच्छ	२८	१८	विश्वस्त	६५	१५६
विधुर	१३८	२१६	विगोचन	०८	१०७	विशवा	१५९	२३
विद्ध	८०	१६	विलग्न	९२	३३	विष	१६७	२५
विनत	६५	१५८	विलास	१७२	३९	विषघ्न	९२	३३
विनता	६५	१५८	विलासी	९८	११०	विषय	१३०	१०६
विनया	१२०	१०५	विलेपना	९८	११०	विषयिन्	९८	१०८
विनायक	१७	२१३	विलोम	११२	५३	विषया	१०१	१४४
विनिपात	७०	२१९	विलोमा	११२	५४	विषाणी	५०	७७
विनीत	६५	१५५	विप्रध	८१	३५	विष्कम्भ	१०७	१५
विनेता	६५	१५७	वित्र	१३८	२१७	विष्टम्भ	१०७	२०
विण्द्	७५	१०	विवर्त	६६	१६२	विष्टर	१३८	२१४
विन्ध्या	११६	५५	विषश	१६४	२८	विष्टि	३५	२८
विष्	८४	२०	विवस्वान्	७०	२२०	विष्णुपद	७८	५६
विपञ्ची	२८	१७	विविक्त	६५	१५४	विष्वक्सेन	९८	१०९

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
विष्वक्सेना	९८	१०९	वृत्ति	५०	३८	वेलिलत	६६	१६१
विसर	१३८	२१७	वृत्त	५८	६१	वेधा	१६३	१४
विसर्ग	२५	४८	वृत्तान्त	६६	१६०	वेद्य	११७	५६
विमर्जन	९८	१०६	वृत्ति	५८	५७	वेष्टन	९२	३५
विन्तर	१३८	२५५	वृत्र	१२८	८५	वेष्टित	६६	१६१
विस्तार	१३८	२१८	वृथा	१८१	३७	वै	१८५	७५
विस्मय	१२०	१०६	वृद्ध	८०	१८	वैकुण्ठ	४०	१६
विस्मापन	९८	१०६	वृद्धि	८०	१८	वैजयन्त	७०	२२०
विहङ्ग	२५	४९	वृन्त	५८	६०	वैजयन्ती	७०	२२१
विह्वल	९८	१०८	वृन्दारक	१७	२०४	वैजिक	१३	१६१
विह्वल	६५	१५४	वृश्चिक	१३	१६०	वनरणी	५३	१०८
विहायस्	९०	३	वृष	१६७	२५	वेनालिक	१७	२१६
विहायस्	१७४	६३	वृषपर्वन्	१०१	१४६	वेदर्भ	१०७	२१
विहारी	१३८	२१८	वृषभ	१०७	२१	वेदेहक	१७	२१६
विहेठन	९८	१०७	वृषल	१५४	१३४	वेदेही	१७७	४४
वोक्ष्य	११७	५६	वृषा	९२	३५	वेनतेय	१२५	१२८
वाचि	२८	१०	वृषाकपि	१०४	३०	वनाशिक	१७	२१५
वाणा	४७	२८	वृषाकपायी	१२२	१३३	वरोचनि	९८	११२
वातंस	१७२	४०	वृषाङ्ग	१३	१६०	वंशाख	२०	१२
वातिहोत्र	१४४	२९७	वृषा	१५७	२७	वाडी	१२९	८५
वाथा	७२	१२	वृष्णि	४७	२८	वंश	१६३	१३
वार	१२७	६७	वृहन्नला	१५७	१६५	व्यक्त	५८	५४
वीरतर	१४३	२८८	वेकट	३७	५१	व्यग्र	१२८	८३
वीरभद्र	१४३	२८८	वेग	२३	२८	व्यङ्ग	२३	२२
वीरवृक्ष	१६९	५५	वेणी	४७	२८	व्यञ्जन	९१	२५
वीरु	८१	३६	वेणु	४७	२९	व्यतिकर	१४४	२९४
वीर्य	११२	४१	वेद	५५	१५	व्यतीपात	५०	२१८
वीर्य	८१	३५	वेदना	९२	३५	व्यलीक	१३	१५५
वृक्षधूप	१०४	२९	वेदि	७५	१५	व्यवहार	१४३	२९४
वृक्षादन	९८	१११	वेधस्	१७२	४१	व्यवहारिका	१९	२३२
वृक्षादनी	९८	१११	वेर	१२९	८५	व्यवाय	१२०	१०३
वृजिन	९२	३४	बेला	१४८	४१	व्यसन	९१	३२

शब्दः	पृ०	दलो०	शब्दः	पृ०	दलो०	शब्दः	पृ०	दलो०
शुक	४	३८	द्वेन	८४	२१	द्वेतधामा	१०१	१४९
शुकक	१४	१६५	अद्वा	८०	१९	द्वेतवाहन	१०१	१४८
शून्य	११७	५८	अद्वालु	१५४	१३६	द्वेता	५९	६८
शूर	१२९	९३	अमण	५०	८०	प		
शूल	१४८	५३	अवण	५०	८०	प	१६५	१
शृगाल	१५५	१४०	आण	४७	३०	पट्टिहायन	१०१	१४९
शृगालजम्बू	१०६	१७	आद्	८०	१९	पट्टी	३९	९
शृगालिका	१८	२१८	आमी	११०	३४	पट्टप्रस्था	७३	२४
शृङ्खला	१५५	१४१	आवण	५०	८१	पट्टिन्नु	७७	४१
शृङ्ग	२३	{ २५ २६	आवणा	५०	८१	पण्ड	४२	२६
शृङ्गाटक	१८	२१९	अ्री	१२२	१	पण्डाली	१५५	१४२
शृङ्गार	१३९	२३०	अ्रीकण्ठ	४०	१७	पण्ड	४४	४
शृङ्गारी	९८	११४	अ्रीपति	६६	१६३	पाडव	१६१	५२
शृङ्गी	९३	४३	अ्रीपर्णी	५१	८२	पाडा	११४	४
शेष	१६७	२८	अ्रीफल	१५५	१३८	स		
शैल	१४९	५४	अ्रीमान	६६	१६३	स	१७०	१
शैलाट	३७	५६	अ्रीवास	१७३	४२	सकटाक्ष	१६९	५८
शैलप	१६८	४६	अ्रुत	५९	६७	सकतिक	१८	२२२
शैलथ	१२०	१०९	अ्रुति	५८	६६	सकृत्	१८१	३३
शैवल	१५५	१४१	अ्रुतिकट	३८	६६	सङ्कर	१३९	२३२
शोठ	३९	९	अ्रुणि	४७	३१	सङ्कारो	१३९	२३२
शोण	४७	३१	अ्रुय	१७३	४२	सङ्काण	५१	८२
शोभन	९३	४४	अ्रुयसी	१७३	४३	सङ्कल	१५५	१४३
शोभा	१०६	९	इलाघा	२६	६	सङ्काच	२८	१९
शोष	१६७	२९	इलेष्मचना	९८	११४	सङ्क्रम	११२	५४
शौक	४	३९	इलेष्मघनी	९३	४४	सङ्कय	११७	६०
शौण्ड	४२	२६	इवशुर	१३८	२२२	सङ्कया	११७	६०
शौण्डकल	१५५	१४२	इवशुय्ये	१२०	१०७	सङ्कयावान्	७१	२२७
शोसा	१७०	१२	इवश्रियस	१७४	६४	सङ्कति	६६	१६९
श्याम	११०	३१	इवसन	९३	३८	सङ्कर	१३९	२३३
श्यामल	१५४	१३७	इवा	८४	२१	सङ्ग्रह	१७७	२५
						सङ्कर्ष	१६८	४७

शब्दानुक्रमणिका ।

४४

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
सङ्घाटिका	१८	२२०	सन्ध्या	११७	६०	समुद्धत	७०	२२२
सङ्घात	६६	१६७	सन्नति	६६	१६९	समुत्थान	९८	११५
सखा	२०	७	सन्नद्ध	८१	३७	समुद्रनवनीत	५१	२३६
सखी	२०	७	सन्निधि	८१	३७	समुद्रान्ता	५१	२३६
सचिव	१६१	६०	सन्नय	१२०	११०	समुद्रारु	१४४	३००
सज	३१	९८	सन्नला	१५५	१४३	समुद्रद्व	८२	४८
सजन	१३	५८	सन्नार्चि	१७४	६५	समुद्र	९	१०
सञ्चारिका	१८	२२०	सभा	१०६	९	सम्पद्	७७	४१
सटा	३५	२९	सम्	१८३	५४	सम्पन्न	९४	५०
सत्तम	११२	५६	समज	३१	२९	सम्पराय	१२२	१२९
सत्य	११७	६१	सममिहार	१४४	३०७	सम्पर्क	१४	१६६
सत्यम्	१८३	६१	समय	१२०	१११	सम्पाक	१४	१६६
सत्यवती	७०	२२४	समया	१८४	६५	सम्प्रयोग	२६	५७
सत्र	१२९	९४	समर्थ	७३	२५	सम्प्रयोगी	१०१	१५०
सत्त्व	१५९	२८	समर्याद	७८	५५	सम्प्रहार	१४४	३००
सदन	१४	५९	समाधान	७१	२२७	सम्बाध	१	३७
सदागति	७०	२२३	समादान	९९	११७	सम्बाधन	९९	१२०
सदादान	९८	११६	समाधि	८१	३७	सम्बोध	८१	३८
सदाफल	१६७	१६५	समान	९३	५६	सम्भव	१६१	५३
सदृश	१६४	२९	समापन	९९	११८	सम्भाग	२५	५०
सद्य	१४	५९	समापन्न	९९	१२०	सम्भार	१३९	२३४
सनातन	९९	११८	समाप्ति	६६	१७०	सम्भेद	७७	४३
सनाभि	१०७	२५	समायोग	२६	७६	सम्भ्रम	११२	५५
सन्तति	६६	१६८	समास	१७३	४४	सम्मूर्च्छन	९८	११५
सन्तान	१३	४६	समाहित	७१	२२६	सम्यक्	२८	१९
सन्नानिका	७८	२१९	समाह्वय	१२२	१२९	सम्यक्	१७९	१६
सन्दर्शिका	१८	२२०	समिति	६६	१६९	सर	१७३	४४
सन्धा	८०	२०	समीक्षा	१६९	४७	सरक	१४	१४८
सन्धान	९४	४९	समीरण	५३	१११	सरणि	११२	५६
सन्धि	८०	२१	समुच्छय	१२०	१३१	सरण्यु	१०१	११२
सन्धिनी	१४	५०	समुद्रय	१२२	१३०	सरमा	११२	५६
सन्धिनी	१५५	१४४	समुद्राय	१२२	१३०	सरल	१५५	१४३

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
सरस्	१३९	१४	साधिष्ट	४०	१७	सिक्कय	७३	१४
सरस्वान्	७०	२२३	सार्धायान्	१७४	६६	मित	५९	७१
सरोजिता	९९	११९	साधीयसी	११२	५६	सिद्ध	८०	२४
सव	१५९	२९	साधु	८०	२३	सिद्धरस	१७४	६६
सवन	९३	४७	साति	५९	६९	सिद्धार्थ	७३	३०
सस्यक	१४	१६६	सानु	८४	२२	सिद्धि	८०	२०
सह	१७३	४३	सान्त्व	१०९	२९	सिध्मन्त्रा	१५५	१५५
सह	१८६	९१	सान्द्र	१२०	१६	सिनीवाली	१६१	१६३
सहचर	१४४	२९९	साम	९४	५४	सिन्दूर	१३९	२३५
सहज	३१	२८	सामज	२१	२९	सिन्दूरनिलक	१९	२३८
सहदेवा	१६२	६४	सामोषनी	९९	१५३	सिन्दूरी	१३९	२३५
सहदेवी	१६२	६५	सामयानि	९०	१२२	सिन्धु	८०	२८
सहस्र	१७६	१०	सामर्थ्य	१२१	११२	सिप्र	१२९	९३
सहस्रपाद	७८	५६	सामि	१८३	५५	सिप्रा	१२९	९३
सहस्रबन्धि	१०१	१५३	सामुद्र	१३०	२३४	साता	५९	७१
सह्य	११०	५९	साम्प्रतम्	१८४	६३	सामन्	९४	५८
सावित्री	१३९	२३५	साय	११७	६२	सामा	११०	३०
सिह	१७६	११	सायक	१४	१६८	सार	१२९	९
सिही	१७३	१०	सार	१२९	५५	सु	१७०	१
सर्ग	२३	२७	सारङ्ग	२५	५०	सु	१८७	७०
सज्ज	३१	१७	सारण	५१	८३	सुकर्मन्	९९	१२५
सवग	२५	४९	सारणी	५१	८३	सुकुमार	१४४	३०५
सवैश	३३	५	सारम	१७३	४५	सुकृत	६७	१७०
सर्वताम्र	१४५	३००	सारमन	९०	१२१	सुख	२०	८
सर्वतोमुख	२१	१९	सारापी	१६८	३८	सुखा	२०	१
सर्वथा	१८१	३७	सार्ध	७२	१०	सुखाश	१६४	३
सर्वरस	१६४	६५	सावेभौम	११२	६३	सुगन्धि	८१	५५
सर्वीध	२७	१०	साल	१४९	५४	सुधीव	१६७	५
सा	१७०	१०	सावन	९४	५३	सुत	५९	७१
साक्षात्	१८९	३३	सावित्र	१३९	२३८	सुतल	१५५	१००
सादी	९४	५२	साहस	१७३	४५	सुता	५९	७०
साधन	९४	५३	सिकता	६६	१७१	सुदशन	९९	१२३

शब्दानुक्रमिका ।

४६

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
सुदामा	९९	१२६	सुपेग	८५	८४	संन्य	११७	६४
सुधन्वा	९९	१२७	सुपुट	१८०	१७	सैनिक	१४	१७२
सुधा	०	२६	सुक	४	२९	संनधव	१६१	५५
सुधापूति	४५	२२७	सुकम	११०	३६	संरन्धी	१३९	२३८
सुनन्दा	७७	४७	सूचक	१४	१६९	सौहिकय	१७९	३
सुनार	११९	२३७	सूचना	१४	५५	सोढा	४४	५
सुनाति	६५	१०६	सूचा	२८	१२	सोमवलक	१८	२२३
सुन्दरी	१३९	२३७	सूत	५९	७३	सोमन्विक	१८	२२३
सुपेग	५१	८५	सूतः	१४	१७०	सोदामना	९९	१२६
सुपर्णा	२१	१६	सूत्र	१२९	१८	सोभाग्य	१२१	११०
सुपयन्	९९	१५५	सूत्रकण्ठ	४५	२१	सोम्य	११७	६५
सुनि	५५	६०	सूत्रधार	१४४	३०४	सौगम्य	१२५	११३
सुप्रतीक	१८	२२४	सूद	७७	१६	सोवचेल	१७७	१६६
सुभाषित	७९	२२८	सूत	८४	२४	सोवीर	१४०	१२५
सुमना	१०४	६७	सूना	८४	५४	संज्ञा	८३	३
सुमुप	५०	१३	सूनु	७५	२५	सयमन	१९	१२१
सुमया	१७४	६७	सूनुत	६७	१७४	संयमनी	९९	१२१
सुवागुर	१९	१२५	सूप	१०२	१२	संरुढ	९	१०
सुगत	२६	१७२	सूस	११०	३६	संवल	९९	११६
सुस्तवाली	१०७	१००	सूय	१०७	६३	संवन	६६	१६५
सुरता	६६	१७२	सूयभक्त	७५	१२८	संवादन	९९	११७
सुरभि	१०७	२२	सूति	५९	७५	संवाति	८६	१६८
सुरस	१७३	१६	सूयान्	०	१७०	संविद्	७७	४५
सुग	१५५	१८	सूष्ट	३७	३०	संवश	१६४	२९
सुवर्ण	५९	८४	सूष्ट	३७	३०	संवरण	५३	११०
सुवसन्तक	१९	२३४	सूचक	१४	१७१	संविद्धि	८५	३८
सुषडा	१७५	२५	सूवन	९५	५६	संसृष्ट	३७	५६
सुगल	१५५	१४२	सूतानी	९४	५६	संस्कार	१३९	२३३
सुवता	६७	१७३	सूनापति	७१	२२	संस्कृत	५५	१६६
सुपमा	११२	५७	सूवक	१४	७७	संस्तर	१३९	२३३
सषवी	१६१	५४	सूवन	९४	५७	संस्त्याय	१२०	११०
सुषीम	११२	५७	सूव्य	११७	५४	संस्थान	९३	४७

शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०	शब्दः	पृ०	श्लो०
स्कन्ध	८०	२२	स्मृति	५९	७४	हम्	१८३	५५
स्खलित	६६	१६५	स्यन्दन	९३	४८	हरण	५१	८७
स्तनन	९३	४२	स्यर्माक	१४	१६७	हरि	१३०	९९
स्तनयित्तु	९९	११९	स्यमोका	१४	१६७	हरिचन्दन	१०१	१५०
स्तम्ब	१०५	८	स्यूत	५९	७४	हरिण	५१	८७
स्तम्भ	१०६	१०	स्युति	५९	७४	हरिणी	५१	८८
स्तिमित	६६	१७१	स्त्रवन्ती	६६	१६४	हरिता	६७	१७५
स्तोक	४	३९	सु	१२३	२	हरिताल	१५७	१६७
स्त्यान	८४	२३	सुवा	१५९	२९	हरिद्	६७	१७४
स्थपति	६६	१६६	स्रात	१७३	१६	हरिवाहन	१०१	१५१
स्थाणु	४७	३२	स्व	१५७	२	हरेणु	५१	८६
स्थान	८४	२३	स्वर्	१८४	७०	हमित	६७	१७५
स्थापन	९४	५२	स्वज	३९	१७	हर्षण	५१	८८
स्थापित	६६	१७१	स्वज्ञ	३९	१७	हर्षयित्तु	९९	१२७
स्थाल	१४९	५०	स्वप्न	८४	२२	हलाहल	१२७	१६८
स्थाली	१४९	५५	स्वभू	१०६	१०	हव	१५९	३०
स्थामक	१४	१६९	स्वर्	१२९	९४	हविस्	१५३	५७
स्थित	५९	७०	स्वह	१२९	९३	हमन्ती	६७	१७५
स्थिति	५९	७०	स्वस्ति	१८०	२७	हसन	९४	५८
स्थिरा	१२९	९७	स्वस्तिक	१४	१६७	हस्त	५९	७६
स्थूणा	४७	३२	स्वस्तिमुख	२९	१८	हस्तिकर्ण	५३	१११
स्थूल	१४९	५५	स्वान्त	५९	६९	हस्तिनी	९४	५७
स्थेय	११७	६३	स्वाप	१०२	१२	हस्तिमल्ल	१५७	१६५
स्तान	८४	२४	स्वित्	१८०	२७	हा	१८६	८६
स्निग्ध	८०	२४	स्वेद	७५	१७	हायन	९४	८८
स्नेह	१५६	१२	स्वेर	१२९	९९	हार	१३०	१००
स्पर्द्धा	८०	२१	ह	१५६	१	हारक	१४	१७३
स्पर्द्धा	१६३	१५	ह	१८६	८५	हारि	१३०	१०१
स्पर्द्धाम	९३	४७	हठ	३९	१०	हारिकण्ठ	४०	२१
स्फार	१२९	९६	हताश	१६४	३०	हारिद्र	१४०	२३९
स्फुट	३५	२९	हनु	८४	२५	हारीत	६७	१७५
स्फुटि	३५	२९	हन्त	१८०	१८	हाट	११७	६५

शब्दानुक्रमिका ।

५८

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
हाल	१४९	५६	ही	१८६	८७	हेमल	१५५	१४७
हाला	१४९	५६	हीरा	१३०	१०२	हेमाङ्ग	२५	५१
हि	१८६	८६	हीही	१८६	९२	हरम्ब	१०५	१५
हिकुनिर्यास	१५५	६९	हुहुक्क	१४	१७३	हेहक	१४	१७३
हिकुल	१५५	१४६	हुम्	१८३	५५	हेला	१४९	५६
हिण्डार	१४०	२३९	हुम्	१८३	५६	हेहै	१८६	९२
हिन	५९	७३	हुदय	१२१	१११	है	१८६	८८
हिम	११०	३८	हुध	११७	६६	हो	१८६	८८
हिमजा	३१	३०	हुषित	६७	१७७	हामि	११०	३८
हिमाराति	७१	२२९	हुष्ट	३५	३१	होरा	१३०	१०२
हिरण	५१	८९	हे	१८६	८८	होही	१८६	९२
हिरण्य	१२२	१३२	हेति	५९	५६	हो	१८६	८८
हिरण्य	१२१	११४	हेमपुरुष	१०४	३०	हंस	१७०	१२
हिरण्यरेतस	१७४	६९	हेमपुरुषक	१९	२३४	हस्व	१५९	३०
हिसक्	१७९	१२	हेमपुष्पिका	१९	२३४	हार्दिनी	९४	८८
हिघ्रा	१३०	१०१						

काशीस्थ राजकौय प्रथम तथा मध्यम पराक्षा पाठ्य निर्धारित—
'मणिप्रभा' हिन्दी टीका तथा 'अमरकौमुदी' टिप्पणी के सहित

१ अमरकोष (सम्पूर्ण) ।

(टीकाकार—व्याकरण—साहित्याचार्य साहित्यरत्न श्रीहरगोविन्द मिश्रजी, काशी)

'मणिप्रभा' नामक हिन्दी व्याख्यामें—मूल श्लोकों के पर्याय, लिङ्ग, पाठान्तर और मतान्तर के पर्याय, अन्य ग्रन्थों या कोषोंमें मिलनेवाले आंशिक समानाकार बाहरी शब्द, तथा हिन्दी में अर्थ दिये गये हैं और कठिन विषय उदाहरणादि से विशद किये गये हैं ।

'अमरकौमुदी' नामक संस्कृत टिप्पणीमें—वेद, वेदाङ्ग, स्मृति, पुराण और साहित्यादि अनेक ग्रन्थोंसे प्रमाण—वचन, पाठान्तर आदि, तथा अक्षौहिणी सेना, मन्वन्तर काल, क्षीण खारी आदि प्रमाण (तौल) इत्यादि के अनेक चित्र भी दिये हैं जिनसे अनेक श्लोकों के आशय अवायास ही समझ में आ जाते हैं । परिशिष्टमें विशेष आवश्यक विषय तथा अन्त में मूल, श्लोक और पाठान्तर शब्दों को अकारादि क्रमसे सूची तथा ग्रन्थारम्भ में गोपेष्णापूर्ण विस्मृत भूमिका देकर ग्रन्थ को परमोपयोगी बनाया गया है । मूल्य लागतमात्र सम्पूर्ण ग्रन्थ का केवल २)

२ अमरकोष उपरोक्त टीका टिप्पणी सहित प्रथमकाण्ड १)

तथा द्वितीयकाण्ड १ से ६ वर्ग (=) ७ से १० वर्ग (=)

तथा तृतीयकाण्ड मात्र का १)

३ अमरकोष—मूल (गुटका)

अनेकार्थभ्रान्तिसंज्ञा—द्विरूपकाश—एकाक्षरकाश सहित । मूल्य १)

४ अमरकोष—मूल । केवल प्रथम काण्ड मात्र । मूल्य ॥

५ अमरकोष—मूल । केवल द्वितीय काण्ड मात्र । मूल्य =

६ आख्यातचन्द्रिकाकाश । श्रीभट्टमल्लकृत मूल्य १॥

७ मेदिनीकाश । शब्दसूची सहित । १॥

८ अनेकार्थसंग्रहकाश । शब्दानुक्रमणिका सहित २)

९ विश्वप्रकाशकाश । महेश्वरविरचित । ३)

प्राप्तिस्थानम्—चौखम्बा संस्कृत पुस्तकालय, बनारस सिटी ।

